

АВАЗ

Сайланма

Тошкент
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриети,
1984

Ўз
А 21

Нашрга тайёрловчилар Юнус Юсупов ва Ваҳоб Раҳмонов

Сўзбоши муаллифи Юнус Юсупов
Изоҳларни тузувчи Ваҳоб Раҳмонов

Масъул муҳаррир
филология фанлари доктори Содир Эркинов

А 4702570200—146 27—84
М352(04)—84

(С) Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 198
(Аваз Угар ўгли, изоҳлар)

АВАЗ УТАР УҒЛИ

Ўзбек адабиёти тарихи саҳифаларини ўзларининг нодир мерослари билан бойитган ва китобханлар дилидан ўчмас жой олган Алишер Навоий ва мавлоно Лутфий, Бобур ва Машраб, Турди ва Махмур, Муқимий ва Фурқат каби кўплаб истёждодли сўз санъаткорлари қаторида Аваз Утар ўғлининг номи ҳам шарафли ўринга эга. XIX асрнинг охири ва асримизнинг бошларида яшаб ижод этган Аваз ўзбек демократик адабиётининг йирик намояндаларидан бири сифатида танилди ва ўз даврида озодлик мотивларини куйловчи асарлари билан шуҳрат қозонди.

* * *

Аваз ўзбек халқининг ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётида жиддий ўзгаришлар рўй бераётган бир даврда яшаб ижод эгди.

XIX асрнинг иккинчи ярмида Урта Осиё Россияга қўшиб олинди.

Урта Осиёнинг революцион Россия билан қўшиливи халқнинг тарихий тараққиёт йўли ва истиқболини белгилаб берди. Зотан, шу даврдан эътиборан фан, санъат ва адабиётда янги ижтимоий ғояларнинг пайдо бўлишига марксизм-ленинизм назарияси ижобий таъсир кўрсатди. Лекин чоризмга вассаллик палласини бошидан кечиратган, меҳнаткашларнинг шафқатсиз душмани бўлган Хива хонлиги Хоразмда ўз қамчисини 1920 йилга қадар ўйнатаиб келди.

Ана ўша даврда ҳукмрон феодал-клерикал адабиёт эксплуататорларнинг манфаатларига хизмат қилиб, чирик хонлик тузумини кўйлаб-қувватлар эди, сарой ёзувчилари яратган асарлар кўпинча хон ва амалдорларни хушомадгўйлик билан кўкларга кўтарар, уларга қарши турган халқ эса ҳақорат қилинарди. Ўз навбатида сарой ёзувчилари ижодида тақлидчилик ниҳоятда кучайган эди.

Бу даврда юзага келган жадид адабиёти революцияга душманлик билан қаровчи чор ҳукумати паноҳига сиғинган маҳаллий суржузиянинг дунёқароши ва манфаатларини ифодалади. 1905 йил революцион ҳаракатларидан кейин маҳаллий меҳнаткаш халқнинг миллий озодлик ҳаракатлари кучайиб бораётган бир даврда бу адабиёт очқидан-очiqконтрреволюцион позициясига ўтиб олди. У биринчи жаҳон урушини ёқлади. 1916 йилги халқ озодлик ҳаракатини бостиришни тарғиб қилди. Февраль революцияси вақтида вақтлик ҳукуматнинг пинжига кириб олди.

Худди шундай бир даврда узоқ асрлик прогрессив адабиётимизнинг традицияларини давом эттириб келаётган ўзбек демократик адабиётида ҳаётдаги энг илғор қарашлар, биринчи навбатда илғор рус адабиёти таъсирида реализм методи етакчи ўринни эгаллади ва у 1905 йил революциясидан кейинги воқеалар таъсирида халқ озодлик гоёларини куйлаш даражасига кўтарилди. Янада аниқроқ қилиб айтганда ўзбек демократик адабиётининг Муқимий, Фурқат, Завқий ва Аваз каби намояндалари ижодларидаги меҳнаткаш халқ манфаатларини ҳимоя қилишдан иборат гоёлар халқ озодлиги гоёларини куйлашгача кўтарилди. Бу адабиётнинг аини пайтда олдинги сафларида Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий борар эди. Аваз ҳам шу ўзбек демократик адабиёти ўсиб, 1905 йилдан кейин янги босқичга кўтарилш даврида фаол ижод билан илгариги сафларда борган шоирлардандир. Шоирдан қолган адабий мерос ундаги ана шу пичил эволюцияни яққол кўрсатиб туради.

* * *

Аваз 1884 йилда Хива шаҳрида ҳунарманд сартарош онласида дунёга келди. Шоирнинг отаси Полвонийез Утар Гадойнийез ўғли касибчилик билан шуғулланар, у аини пайтда ўз даврининг маърифатпарвар кишиларидан бири эди. Шу билан бирга у дилкаш суҳбат эгаси, қизиқчи, аскиябоз ҳам эди. Полвонийез уста Утар номи билан шуҳрат топади. Уста Утар адабиётга бўлган катта қизиқиши билан давр пешқадам ижодкорлари давраларига яқин эди. Унинг уйида Огаҳий, Комил, Мутриби Хонахаробий каби шоирлар тўпланиб, адабий темаларда қизгин суҳбатлар ўтказар эдилар. Тез-тез бўлиб турадиган бундай суҳбатларда завқ билан қатнашган ёш Авазда адабиётга бўлган ҳавас кундан-кунга жўш уради.

Ёш Аваз мактабда Навоий, Фузулий, Ҳофиз ва Бедил каби шарқ алломаларининг мерослари билан яқиндан танишади. У, айниқса, устоз Навоийнинг бой меросини қунт билан ўрганadi. Мунис, Огаҳий, Комил каби яқин замондош ёзувчиларнинг асарларини чуқур мутолаа қилади ва уларнинг энг яхши традициялари руҳида камол топади. Бу ҳол шоирнинг келажакда ўз замонининг илғор ижодкори бўлиб майдонга чиқишига замин яратди. Аваз жуда ёшлигиданоқ шеърлар машқ қила бошлайди ва ўзининг тўнғич асарлари биланоқ адабий ҳаётда талантли шоир сифатида танилади. У ёзган газаллар, оммабop қўшиқлар халқ ичида куйга солиниб айтилади, кўлөзма сифатида қўлдан-қўлга ўтиб тарқалади.

Табиий Авазнинг шеъриятдаги салоҳияти ҳақида «Мажмуатуш-шуаро»да бундай ёзган эди:

Аваз бириким шоири тозадур,
Вале тозалик ичра овозадур.
Қамолига гар етса бу фан аро,
Бўлур назм аро фозили бебаҳо.

Тез орада Авазнинг фавқулodда таланти ҳақидаги хабар хон саройингача бориб етади. Натижада Муҳаммад Раҳимхон II шоирни саройини мадҳоҳига айлантириш орзусига тушади.

Саройга чақирилган Аваз маълум бир муддат бу ердаги шоирлар таъсирига берилади. Маdҳия ва қасидалар ёзади. Бироқ бу ҳол узоқ давом этмайди:

Ҳар кишиким шоҳларнинг суҳбатида бўлса банд,
Булбуледурким бўлур доим гирифтори қафас,—

деган шоирга саройнинг фиққ-фужур, зулм ва зўрлик ва маънавий нопоклик макони эканлиги тобора равшанроқ маълум бўла боради. Аваз меҳнаткаш омманинг ҳуқуқсизлик, оғир моддий муҳтожликка гирифтор этилгани, бунинг эвазига бир тўда ҳукмрон доираларининг фароғат сураётганликларини тушуна бошлайди. Бадкирдор хон ва амалдорларга, унинг атрофига тўпланган хушомадгўй сарой шоирларига унда ғазаб ва нафрат кундан-кунга ортиб боради. Натжида сарой доираси халқпарвар Авазга душманлик назари билан қараб, шоирни таъқиб остига олади. Лекин унинг ростгўй за фош қилузчи овози тобора баландроқ жаранглай бошлайди.

Гар қилич бошимга ҳам келса, дегайман ростин,—

деган демократ шоир Муқимийга ҳамовоз бўлган Аваз ҳар қандай шаронда ҳам ҳақ ва тўғри сўзни айтишга бел боғлаган эди:

Балон ногиҳондур кизбким, андин паноҳ этгил,
Улар ҳолатда ҳам деб рост сўз ҳолин табоҳ этгил,
Демасманким, дебон ёлғон номингни сиёҳ этгил,
Нажоти ҳар балодин истасанг, сидқинг гувоҳ этгил.

Донога дор бўлган замон Авазни кетма-кет машаққатлар гирдобига ташлайди. Ҳатто шоир тақдири катта хавф остида қолади. Авазга нисбатан кўтарилган адоват кучаяди ва ниҳоят унинг мавжуд тузумга, сарой амалдорларига қарши ёзган кўп шеърлари қўлга туширилади. Бу шеърларда ижтимоий адолатсизликка қарши норозилик мотивлари, халқпарварлик журъат қалами билан равшан ифодаланган эди:

Жавринг, э гардун, менга беҳадду поён айладинг,
Борҳо чекмак ишим андуҳи ҳижрон айладинг.

Маълумотларга қараганда, ғазабланган хон Худойназар пошшо ва Тули юзбошиларни чақиради ва Авазни қўл-оёғини боғлаб, саройга келтиришни буюради. Навкарлар шоир уйига бостириб кириб, Авазнинг қўлига кишан солиб, хон олдига йўл оладилар. Бу ҳолдан хабар топган шаҳар аҳолиси Меҳтаробод кўчасида тўпланади ва норозилик, қаҳр-ғазаб билан сарой томонга йўл олади. Авазга кўзи тушган хон худди илон чаққандай ўрнидан ирғиб туриб, уни «тоибўрон қилиш» ҳақида фармон беради. Уша вақтда кимдир: тақсир, олий ҳазратлари, душманингиз жинни бўлган», деб вазиятни ўзгартириб юборади ва хонни сарой дарбозасига яқин тўпланаётган сломондан хабардор қилади. Нонлож қолган хон буйруқни 200 қамчи уриш билан алмаштиради. Хон бу билан ҳам қаноатланмайди. Авазни «жинни» деб эълон қилиб, кишанлаб, Оқмачит қишлоғидаги Бобозшон мазористонига юборади.

Аваз 1909 йилнинг қишида мазористондан қайтади. У ўзининг оғир касаллигига қарамай ижодий ишини давом эттиради.

Шоир хон зулмига қарши кайфиятдаги кишилар билан яқиндан алоқа қила бошлайди. Ҳунарманд Қаландар Қурбонов, Матёқуб

Отажонов, Матфано Худойберганов, шоир Чокар, Мутриби Хонахобрий, темирчи Абдурахим, уста Раҳмонберганлар Авазнинг самимий дўстлари эдилар. Ана шу замондошларнинг ҳикоя қилишларича, Аваз рус тилини ўрганishi учун кўп ҳаракат этган, шаҳардаги рус зиёлиларидан рус тили алифбеси ва грамматика китобини сўраб олиб, мутолаа қила бошлаган.

Хивада пахта тозалаш заводлари қурилди, телеграф ташкил топди. Амбулатория, касалхона, аптека ишга тушди. Рус гимназияси очилди. Тошкентда чиқадиган «Туркистон вилояти газетаси» ва бошқа матбаа намуналари Хивага ҳам етиб борар эди. Москва ҳаёти, рус маданияти ва музикаси билан танишган Комил каби кишилар Хоразмда илгор маърифатпарварлик ғояларни тарғиб қилар эдилар.

Шундай тарихий воқеалар Аваз ижодига кучли таъсир этди ва шоир ижодининг янги bosқичга кўтарилишига замин тайёрлади. Унинг «Тил», «Мактаб», «Уламоларга» каби шеърлари рус маданияти таъсирида ёзилган. Айрим маълумотларга кўра, Авазнинг дўстлари қаторида руслар ҳам бўлган.

1910 йилда хошлик тахтига ўтирган Исфандиёр меҳнаткаш халқ устидаги зулмин ортиқ даражада кучайтириб юборди. У ҳар қишлоқда дор қуришни, зиндонлар сонини кўлайтиришни, бутун шаҳарларда йиллаб ҳарбий ҳолат эълон қилишни, солиқ турларини яна кўлайтиришни жорий қилди.

Шоирнинг отаси Утарбобо Абу Али ибн Синонинг медицина соҳасидаги таълимолари асосида халқни даволаб юрган машҳур табиб ҳам эди. У дардга чалинган ўғлини даволай бошлади. 90 ёшли бу кекса табибнинг хатти-ҳаракатлари шоир касалининг маълум даражада сиҳатланишига ёрдам берди. Лекин 1917 йили Хива хони Исфандиёр Авазнинг ҳақгўйлик билан куйлаган шеърлари учун 150 қамчи уришга ҳукм қилди. У батамом ҳолдан тойган эди. Шоир бетоблигига қарамай ижодий ишни давом эттиради, бироқ бетоблик уни ётқизиб қўйган эди. Шоир 1919 йилда, Хоразм революциясидан (1920 йил) бир неча ой илгари вафот этади. Шоир озодлик нури-нинг барқ уришини кўролмади. Бироқ унга катта ишонч ҳосил қилган эди:

Ушн ўл, кўнглим, келар бир кун бахт боғидаги раъно,
Кўкаргай мавж уруб, қирларда лола бўлгуси пайдо.
Мени ёд этгай авлодим, мазоримни ўраб гулдин,
Ишончим шундадур бўлгай мазорим бир зиёратгоҳ.
Қабиҳ онларда эркин куйладим, дўстлар, биродарлар,
Эзилган элга бўлгай бу замон иқбол ёруғ боргоҳ.
Аваз, ўлган билан жисминг қолурки, ўлмагай номинг
Ва кому истагингга гов бўлолмас, бўлса-да Доро.

* * *

Аваз ижод майдонига 1890-йилларнинг охирларида кириб келди. Унинг дастлабки бир қатор шеърлари изланиш натижалари бўлиб, устоз шоирларга тақлидан ёзилган эди. Бироқ шоир классик ёзувчиларнинг бой ва сержило традицияларини давом эттириш билан бирга ўзи янаган муҳитнинг муҳим темалари устида ҳам жиддий ижодий иш олиб борди.

Ўрта Осиё ҳаётидаги янги воқеликлар, халқ озодлик ҳаракатининг ривожланиши, рус маданияти ва маърифати таъсирида Аваз ижоди демократик мазмун касб этди. 1908—1909 йилларда шоир

ижодида янги давр бошланади. Унинг «Халқ», «Уламоларга», «Мактаб», «Тил» каби ғоявий-бадний баркамол асарлари мана шу даврда вужудга келди. Шу тарзда шоир ижодида тематик жиҳатдан ранг-баранг жанрлар эътибори билан ҳам сержило асарлар кўпая боради. Шоирнинг ўзи бу ҳолни шеърларидан бирида катта қоникши билан қайд этган эди:

Эй Аваз, субҳу масо дилкаш ғазаллар машқ қил,
Гар десанг мандин доғи қолсин жаҳонда яхши от.

Авазнинг замондоши Матфанобобо Худойберганов шундай ҳикоя қилади: «Бир куни шаҳарда жуда катта тўй бўлди. Унта сурнай ва кишиларнинг шовқинидан қулоқлар қар бўлиш даражасига келган эди. Аваз шеър ёзишга тутинди. Мен ундан: «Шу қадар потинч вазиятда сизга қандай шеърий идрок келади?» деганимда, у: «Менинг бошимда шу қадар ғалвалар тўфони мавж урмоқдаки, уларнинг олдида бу шовқин ҳеч нарса эмас. Юрак қон, дард билан тўлган.. Дилимдаги сўз дурлари шу қадар бешуморки, лабимни сўзга оқсам, юз мисрани хат қилганимни билмай қоламан», деб менга ўқиш учун етти ғазал узатди.

Бу характерли хотира Авазнинг нақадар сермаҳсул ижод эгаси бўлганлигидан далолат беради. Дарҳақиқат, шоирдан бизга жуда катта поэтик мерос қолган. 1908 йилдаёқ Аваз асарлари жамланиб, 2 та девон тартиб берилган. Кейинча шоирнинг лирик меросидан иборат яна 2 девон тузилгани маълум. Ҳозирги кунда Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Абу Райҳон Бериуний номидаги Шарқшунослик институтида сақланаётган бу девонларнинг қўлёзмалари бир-бирининг такроридан иборат бўлмай, улар бир-бирини тўлдирди. Агар шу ўринда шоирнинг ўз даврида «Ойна» журнали ва «Инқилоб қуёши» газетаси саҳифаларида чоп этилган асарлари ҳам эсланса, китобхон олдида шоирдан қолган мерос ўзининг катта салобати билан кўзга ташланади. Унинг ғазал ва мустазоллари, мурабба, мухаммас, мусаддас, мусамман, рубоий ва қитъалари ўқувчини катта бир поэтик олам сари бошлайди.

Аваз бадний асардаги ғоявий ният эл-юрт равнақи учун хизмат қилиши лозим деб ҳисоблайди, шу жиҳатдан у формалист сарой шоирлари асарлари билан ўз шеърлари ўртасида жуда кескин фарқ борлигини таъкидлайди:

Гарчи жаҳонда кўпдурур ағзол эй ақли уқул,
Лекин Аваз назмига ҳар абъёти девон ўхшамас.

Аваз сарой шоирлари изидан бормагани, халқчиллик ва маърифатпарварлик ғояларини илгари сургани учун ҳам замонасининг реакцион гуруҳлари таъқибига, жазоларига гирифторм бўлди:

Аваз, албатта, бўлғай таъби нозик, хогири ношод,
Деса субҳу масо ҳар кимса гар ашъор ман янглиғ.

Шоирнинг:

Аваз, сен каби ранжу меҳнат чекар,
Кишиким эса шоири интибоҳ,—

дсиши ҳам бежиз эмас эди.

Аваз яшаб ижод этган замона меҳнаткаш халқ учун азоб-уқубатдан иборат бўлган бир давр эди. Эзилган халқ куйчиси Аваз учун эса замона зарбаси ду чандон кучлироқ эди. Шоир ўзи яшаган муҳитни қоронғулик қўйнида кўрди, шу муҳит унинг бошига турли можароларни солди, унга ҳужум этди:

Кўзимга даҳр ўлиб яксар қоронғу,
Анга шому саҳарда, келмас уйқу.
Келур бошимга турфа можаролар,
Ҳужум айлаб бори хайли ёмонлар.

Эксплуатация ҳукмрон бўлган замонада ким пулдор, ким бой-бадавлат бўлса, ўшанинг сўзи — сўз, ёлғони ҳам чин, бўҳтони маъқул эди. Пулдор ўз пули — бойлиги воситасида ҳар қандай ваҳ-шийликларни ҳам қонун кучига киргизишга қобил эди. Шоир ўз замонасининг мана шу ёвузликларидан қаттиқ нафратланиб, аччиқ киноя билан ёзган эди:

Аҳли замон, э кўнгил, дегуси яхши киши,
Кимнинг бор эса баси қўйнида сийму зар.

Аваз яшаган замон зулм ва қашшоқлик юки елкасида бўлган меҳнаткаш халқ аҳволининг яхшиланишига асло йўл қўймас эди. Қамбағал ўз пешона тери билан янги бир кийим топса, бойлар уни ҳам кўролмас эдилар.

Ҳасудлик айлаб бу замон, ким берди, дер аҳли жаҳон,
Кийса янги хилъат агар қашшоқи қалъош устина.
Гардуш дун зулму ситам озода элга қилғуси,
Жавру жафо оинини фош айлабон фош устина.
Бўйла мурувватсиз замон аҳли эрурким, эй Аваз,
Гар топса фурсат бергуси оғу қўшиб ош устина.

Ҳукмрон доираларда насаб ва мансаб, мол-давлат кишига баҳо бериш учун асосий мезон эди. Аваз гуманистик анъаналар асосида фикр юритиб, насл-насаб кишининг фазилатини белгиламайди, балки «олий насаб»лар орасида нодон, жоҳил, одобсиз кишилар кўпдир деб дадил хитоб қилади:

Фалони гарчи кўп олий насабдур,
Вале нодону жоҳил, беадабдур.

Шоир ўзи яшаган муҳитнинг моҳиятини реалист сўз санъаткори сифатида очиб ташлади. Меҳнаткаш омма ўз меҳнати натижасидан баҳраманд бўлолмас эди. Ҳаётдаги бу ижтимоий тенгсизликни шоир қўйидагича кескин ифодалаб берди:

Дигар нахли чекиб меҳнат бировлар,
Вале ондин кўрар роҳат бировлар.

Шоир ана шу маншъум тузумнинг яхшиларга ёмонлик, ёмонларга яхшилик қилганини тўғри оча билди.

Қилурлар хайли андуҳ қасди жоним,
Фалақдин ошириб оҳу фиғоним.
Менга юзлангусидур дарду кулфат,
Чекардин они тинмайман давомат.

Жорий ҳаётнинг барча фожиалари оташин шоирнинг қоматини буколмади, қаламини снидиролмади. У халққа содиқ бўлиб қолди. Аваз чин маъноси билан халқ куйчиси эди. У доимо халқ манфаатларини куйлади. Меҳнаткаш оммани ўз ҳимоясига олди, уларга жабру ситам қилувчиларни аёвсиз савалади:

Жаҳонда шуму бадбахт ул кишидурким сабоҳу шом,
Берур бечора-ю, дармондаларга жавр ила озор.
Қилиб қаҳру ситам беҳадду сон келгунча илгиндин,
Ғариб афтодаларнинг ҳолига кулгу қилур изҳор.

Аваз бахтли кунларнинг ўзи келиши мумкин эмас, сунни келтирмоқ учун кураш оташида ёнмоқ, тобланмоқ, мардона қадам қўймоқ керак дейди:

Ҳар кимки, солиҳ, эшит комига етгай бегумон,
Ғар роҳи мақсад қатъида мардона қўйса гомни.

Шоир меросининг анчагина қисмини дин намояндаларини қаттиқ фош қилишга қаратилган сатирик шеърлар ташкил этади.

Хонлик ҳукмронлиги шароитида дин пешволари халқни хурофий жаҳолат билан захарлаб, қоронғуликка маҳкум этарди. Дин илм-фан ва ҳар қандай прогресснинг ашаддий душманига айланган эди. Илтиёзли шайх ва зоҳидлар халқ бошига сўнгсиз кулфатлар ёғдирар, ушр, закот, кавсон ва ҳоказолар деб меҳнаткашларнинг сўнгги бурда наонини ҳам тортиб олар эдилар.

Маданият, санъат ва адабиётнинг прогрессив намояндалари рижкор руҳонийларга, диний жаҳолатга қарши илчил кураш олиб борганлар. Бу кураш XIX аср охири ва XX аср бошларида тараққий этган ўзбек адабиётида янада кучайди. Муқимий, Фурқат, Комил, Завқий ва бошқа ёзувчилар шайхларни, эшонларни аёвсиз фош этувчи реалистик асарлар яратдилар. Уларга сафдош бўлган Аваз ҳам бу темада «Уламоларга», «Икки шайх», «Шайх», «Носиҳ», «Зоҳид» каби сатирик асарлар яратди. У дин ва унинг маънавий тубан вакилларига қарши шафқатсиз кураш очди.— Зоҳидларнинг хонақоҳда ваъз айтишлари ва зикру санолари,— дейди Аваз,— кишиларни йўлдан оздиришдан иборатдир:

Олам элини сарбасар афсун ила оздурғали,
Зуҳд аҳли бугун хонақоҳ саҳнида ғавғо қилдилар.

Шундай нақл қиладиларки, Хива шаҳрининг Меҳтаробод чор-усида Абдуллабобо деган бир базознинг дўкони бўлган. Бу дўкон одамларнинг серқатнов жойида экан. Абдуллабазоз Ибодулла маҳдум деган мулла билан тил бириктирибди, ҳар кун маҳдум дўконда «Қиссасул анбиё» китобини ўқиб турадиган бўлибди. Чунки савдогар учун харидор тўплаш, мулла учун эса чойчақа керак эди. Кунлардан бир куни Аваз йўлда ўтаётиб, бу қиссахонликка кўзи тушиб-

ди. Шунда у тингловчилар ҳалқасини ёриб ўтиб, маҳдум қўлидан китобни олиб иргитиб юборади. Бу аҳли раста нафсониятига тегиб, шовқин-сурон кўтарилади. Аваз эса чан бериб, кўздан ғойиб бўлади. Халқ фарзандлари дадил туриб, Авазнинг орқасидан таъқиб этувчиларнинг йўлини тўсади.

Шоир замондошларининг ҳикояларидан бирида айтилишча, у «Эшония» деган бир ҳажвия тузган. Унинг айрим парчалари халқ орасида оғиздан-оғизга ўтиб, ҳозир ҳам кишиларнинг хотираларидан кўтарилган эмас. Катта социал мундарижага эга бўлган «Эшония» ҳажвиясидан қуйидаги мисралар сақланиб қолган:

Эшон дегани либоси малла,
Ўғрига шеригу ғара далла.
Рангини кўринг бу баднамони?
Ҳанги эшаги эрур худони.
Масжидни ўзига дом этибдур,
Билмам буни ким имом этибдур.

Диний маросимларда мулла-имомлар одатда жуда катта бойлик тўплайдилар. Улар турли йўллар билан даромад қидиришдан ташқари «ийдик», деб тўрт мисрадан иборат шеърини варақалар тарқатадилар. (Одатда бундай тўртликларда хон дуд қилинар, хурофот тартиб қилинар эди.) Шу муносабат билан мулла-имом бирон шоирга боради-да, ундан тўртлик ёздириб олиб, ҳар бир варақани ийд куллари бир неча тангага сотади.

Аваз ҳақидаги хотираларда қайд қилинишча, бир куни Меҳтаробод масжидининг имоми Шомий Аваздан қурбон ийдига тўртлик ёзиб беришни илтимос қилиб келади. Аваз бу илтимосни «ниҳоят самимият» билан қабул қилади ва тўртлик ёзиб мулланинг кўлига таъзим ва тавозе билан узатади. Мулла тўртликни ўқий бошлайди, тўсатдан унинг ранги ўзгариб кетади ва Авазга қараб:

— Ажабо, мавлоно Аваз, бу қандай бўлди, астағфурулло.— деб ёқасини тутди. Шоир гўё ҳеч нарсадан хабарсиз кишидек: «Хўш, тақсири боқарам, алломи замона, не жарнома юз бердики, авзойнигизда тундлик содир бўлди»,— дейди. Қўллари қалтираб асабийлашган Шомий «мен не-не китобларни кўзим баҳрида суздирдим ва лекин алардан бундай мисраларни тополмадим», дейди. Шунда шоир: «Хўш, тақсири олам, сизга мазкур тўртликнинг қаери маъқулу қаери номаъқул»,— дейди. Шомий лом-ним демайди. Аваз сўзини давом эттириб: «Халқ сизларга минг-минг йиллардан бери пул беради, лекин у сизлардан нима кўрди? Жаҳолат, хурофот, хиёнат, касофат кўрди. Эндиликда қўйинг, тақсир, бу мазлум халқ пешона теридан келган маблағини ўз дардига даво қилсин, чигирига дигир олсин, рўзгорига чаноқ»,— дейди. Вараққа ёзилган тўртлик қуйидагича эди:

Наврўз келибон очилди лола,
Беш танга беринг Эшим кулола:
Чаноқ ясагин ёш болалара;
Дигир ясагин чигирчилара.

Дин ҳомийлари меҳнат аҳлини алдаш ва авраш учун ўзларини авлиё қилиб кўрсатар эдилар. Бироқ бу уларнинг устки ниқоби эди. Аслида улар маиший поноклик, зўрлик, товланачилик билан шўғулланар эдилар. Аваз уларнинг бу ниқобларини очиб ташлайди:

Фалони зоҳиди худбинки, худбинлик қилур зоҳир,
Ўзини аҳли тақви пешвосиди ҳисоб айлаб.
Ўзи нахват майини нўш этгуси шому саҳар тинмай,
Ажойиброқ будурким, ринд элини ихтисоб айлаб.
Риё бирла йиғиб оламни барча молу асбобин,
Етар энди ҳамоноким эшакдек хўрду хоб айлаб.

Аваз сатирасида шайхлар образи катта санъаткорлик билан чи-
зиб берилади. Авазнинг Навоий яратган «Сода шайх» ғазалига на-
зира тариқасида ёзган «Шайх» радифли ғазалида шундай маҳорат
намунаси яққол кўзга ташланади:

Ичар дайр аро тинмайин бода шайх,
Май учун қилур раҳн сажжода шайх.
Не мумкин ёруғликки, ондин эса
Жаҳолат роҳида афтода шайх.
Урар ҳамла ҳар кимсага маст бўлиб,
Қутирмишму ё ит каби лода шайх.

Авазнинг 1917 йилда ёзилган «Уламоларга» шеъри ўзининг маз-
мун эътибори билан жуда катта сиёсий аҳамиятга эга бўлган ўткир
сатирик асардир. Мазкур шеър Авазнинг жорий урф-одатлар, қо-
нун-қондалар билан муросасиз кайфиятда эканлигини билдиради.

Бирингиз қози, бирингиз аъламу муфти бўлиб,
Бу не ойин эрдиким, сизлар намоён этдингиз.
Йўқса, одаммиз, очиб мактаб, илм билдирсангиз,
Беҳабар илму ҳунардин бизни ҳайвон этдингиз.
Бир куни сўрғай Аваздек уйғониб аҳли замон,
Не учун миллатни сиз ер бирла яксон этдингиз?

Бу шеърнинг майдонга чиқиши қози, муфти, охунд ва умуман
дин аҳлларининг шоирга нисбатан бўлган адоватининг ду чандон
кучайишига сабаб бўлди. Шунинг натижасида муфти Йўлбузар
Охунднинг фатвоси билан Аваз ва унинг 90 ёшга кирган кекса отаси
Ўтарбобо кофир деб эълон қилинади. Жосуслар Авазни ўлдирish
пайига тушадилар. Бироқ шоир ўзининг ҳамфикр, софдил ўртоқла-
ри назоратида фитначиларнинг қонли тифидан сақланиб қолади.

Бир куни Аваз ижора бермагани учун урта деҳқоннинг бозорда
ҳоким буйруғи билан калтакланаётганини кўрди. Деҳқонлар бели-
гача яланғоч, елка қобирғаларидан қон отилиб чиқмоқда эди. Қўл-
лари боғлиқ, юришга мадори қолмаган эди. Бу ҳолга чидаёлмаган
шоир одамларнинг серқатнов жойига қелиб:

Сипоҳи пора истар,
Мулло ижора истар,
Бечора чора истар,
Бир чора замон борму?

деб хитоб қилди. Бозорда ғовур-ғувур, тўс-тўполон бошланди.
Шоирнинг бу ҳақли нидоси тилдан-тилга кўчиб, халқ нафратининг
ўткир ифодасига айланиб кетади.

Аваз ижодиётида «Фалон» туркумда ёзилган шеърлар алоҳида ўрин тутади. «Фалон» туркум оригинал бир приёмдир. Шонр бунда ҳукмдорлар, амалдорлар ва руҳонийларнинг номини очиқ ёзиб шеърга киритиш имконига эга бўлмаган. «Фалон» сўзи воситасида у айни шу гуруҳларнинг реал образларини яратади. Шуниси характерлики, аслида шоир шеърларида бу «Фалон»ларнинг номи айтилмас ҳам, лекин ўқувчилар буларнинг заминдаги ишораларни яхши билганлар. Аваз уларнинг ташқи ва маънавий қиёфасини реалистик тасвирлай олган:

Фалон авбошдек лаънат маош олам аро йўқдир,
Ки мажмўйи ҳаромизодалар бўлмиш анга чокар...

Бу «Фалон» — Исфандиёрхон. Чунки унга чокар бўлганларнинг ҳаммаси Худойназар пошшога, Алимаҳрамга ўхшаган жосуслар эди:

Фалониким суханчинлик расмин ўзга қилмуш фан,
Солурга халқи оламнинг бошига булжажаб савдо.
Айирмоққа ота бирла ўғулнинг бир-бирисидин,
Бирин бир айбини минг айлаб, айлар бирнга ифшо.
Онасига қизин душман қилур, қизга онасини
Дебон ёлгонни чин монанд бўҳтон айлабон гўё.

Кирдикори, феъл-атвори реалистик тасвир этилган бу одам Алимаҳрамдир. Мазкур шахснинг ота-боболарининг ҳам касби жосуслик бўлиб, ўз вақтида кўп бахтсизликларга сабаб бўлганлар. Алимаҳрамнинг ўзи эса Исфандиёр саройининг жосуси бўлиб, унинг ивбоси туфайли неча юзлаб кишилар дорга осилган, зиндонларга ташланган, тирноқлари остига нина суқилган, қайноқ сувга ташланган. Шунинг учун ҳам Аваз ўз шеърида Алимаҳрамга дор талаб қилишда ҳақли эди.

«Фалон»лардан яна бири:

Фалон аҳмоқки, бергуси ҳамиша ўзига оро,
Ҳамоноким олиб олгига бир кўзгу нисо осо.
Губори йўлидин ўтар чоғида гар тегса либосига
Ювар они зиёда бўлгуча собунни нархи то.
Агар онинг ҳар асбобига ғайрини қўли тегса,
Ажабким, сўнгра они олмагуси илгига асло.

Бу одам сарой созандаларидан Муҳаммад Ёқуб Позачидир. Шундай нақл қиладиларки, агар Муҳаммад Ёқубга тўсатдан жулдур кийимли бир одам йўлиқиб қолса, у дарҳол бу одамдан юз ўғириб турар ва у то ўтиб кетгунча қарамас экан.

Шоир Матёқуб Позачи билан мешчан табақаларнинг мазлум халққа ҳақорат кўзи билан қараганликларини фош этади

Ўзбек демократик адабиётида маърифатпарварлик йўналиши алоҳида ўрин тутади. Бу адабиёт намояндалари ўлкада давом этиб келган асрий қолоқлик иллатини маориф ва маданият билан шифоланишига умид кўзи билан қарадилар ва бу кайфиятни ўз асарларида баралла куйладилар. Бироқ эксплуатацияга асосланган жа-

мият шаронтида халқ маорифдан тамоман маҳрум эди. Оз сонли сховастик-диниий мактаблар маромномаси ўқувчиларнинг саводли, маданиятли бўлишига монелик қилар эди. Камбағал болалар рус, маҳаллий мактабларга киролмас эдилар. Шунга кўра демократ ёзувчилар ижодида жаҳолатни танқид қилиш, маърифатни тарғиб этиш, халқни маорифга чақиритиш ғояси катта ўрин тутди.

Аваз ўзининг қатор асарларида мактабни олқишлади, уни мамлакат ободончилиги учун замин, қулликдан қутулиши учун асосий омил деб билди.

Аваз халқни маданият, маорифдан баҳраманд қилиш учун эксплуатацияга асосланган тузумни емириш зарурлигини тушуна олмади. Лекин шунга қарамай шоирнинг маърифатпарварлик қарашлари прогрессив аҳамиятга эга эди. Шоир ўзининг «Мактаб» шеърида бундай деган эди:

Аваз, ҳимматни қил олий очарга эмди мактаб ким,
Балойи жаҳлу нодонликни барбод этгуси мактаб.

Урта Осиёнинг Россияга қўшилиши бу ердаги маҳаллий халқларнинг илғор рус маданияти билан танишишига катта имконият яратди. Урта Осиёдаги демократик адабиётнинг илғор намоёндалари Абай, Муқимий, Фурқат ва Аваз қабилад прогрессив рус маданиятини ўрганишни ўз асарларида тарғиб қилдилар.

Аваз рус маданияти, илм-фани ва рус тилини самимият билан севди. У ёшларни дадил суратда рус маданияти ва рус тилини ўрганишга чақирди. Бу жиҳатдан унинг «Тил» шеъри жуда аҳамиятлидир:

Лозим сиза ҳар тилни билув она тилидек,
Билмакка они ғайрат этинг, фойдали кондур.
Илму фан уйига юборинглар болангизни,
Анда ўқиганлар бари яктойи жаҳондур.
Зор ўлмасин онлар доғи тил билмай Аваздек,
Тил билмаганидан онинг бағри тўла қондур.

Шоир бу мисраларда биринчи навбатда рус тили ва рус маданиятини кўзда тутаётгани аёндыр.

Хонлар ва феодалларга қарши халқ норозилигининг ўсиши, Россиядаги, шунингдек, Туркистонда юз бериб турган халқ озодлик революцион ҳаракатлар Аваз ижодига кучли таъсир кўрсатиб, унинг хонлар зулмига қарши нафратини оширди, эркин кунларга эришиш ишончини кучайтирди. Бунинг ёрқин тимсоли сифатида Авазинг машҳур «Сипоҳидарга» шеъри майдонга келди. Шоир жасорат билан феодал ҳукмдорларининг ўз қилмишларига яраша жазога гирифторм бўлишлари муқаррар деб ҳисоблайди:

Бунчаким зулм айлаунг, бордур мукофоти замон,
Оқибат бир кун анга масъул бўлиб бергунг жавоб.

Шоир зулм булутлари йўқолиб, ҳуррият-озодлик қуёши барқ уриб чақнашига ишонч ҳосил қилди:

Бор умидим тездан бўлғуси ҳуррият кунни,
Эй Аваз, қолмас булут остида доим офтоб.

Дарҳақиқат, мана бу шеър ўз даврида Хоразм шароитида эркинликка интилган халқнинг жанговар овози сифатида янгради. Бу шеър хондан тортиб, кичик амалдор ва дўкондорга қадар эксплуататор доирани ваҳимага солган эди. Хон қўлёзма тариқасида тарқалган шеърни йиғиб олишга буйруқ берди. Бироқ кишилар уни ёд олиб улгурган эдилар. Аваз кўп ўтмай ғоявий мазмун «Сипоҳиларга» ўлшаш ва уни тўлдирувчи «Халқ» шеърини яратди.

Кўзларин оҳиста-оҳиста агар очса замон,
Эй Аваз, бўлмас бунингдек борҳо овора халқ.

Халқ орзу-умидларини куйлаган ва адолат офтоби партавиغا кўнгиб боғлаган мубориз куйчининг асарлари, «Танланган асарлар» сифатида қайта-қайта чоп этилган. Қўлингиздаги китоб Авазнинг мавжуд девонларидан сайлаб олинган асарлардан иборат. Бу сизларни шоир мероси билан кенгроқ танишувингизга имкон яратади деган умиддамиз.

Айёмий (Юнус Юсупов)

ОТАШИН МИСРАЛАР

Сиёсат маҳв бўлди¹ яшасун оламда ҳуррият,
Бори эл иттифоқ ила жаҳонни айласун жаннат.

Кетиб зулму ситамнинг зулмати бўлмиш жаҳон равшан,
Адолат офтоби мамлакатга кўргузуб талғат.

Тараққий айламак лозим жаҳон аҳли бўлуб бир тан,
Билурга борча илм ила ҳунарни яшасун миллат!

Жаҳон аҳли, манга сизсиз севукли жон азизимдин,
Эрурмиз бир-биримизга ёқин гўёки бир ихват².

Яшанг, эй қаҳрамони ҳуриятпарвар биродарлар,
Олиб ҳур миллати мазлум учун сиз қилдингиз хизмат.

Очиб ҳар навъи мактаб эмди ҳимматни қилиб олий,
Ватанни қилғоли обод лозим айласак гайрат.

Аваз бир минг доғи уч юзда ўттуз беш эди тарих,³
Етушди ҳуриятдин миллатимни жонига қувват.

* * *

Фидои халқим ўлсун танд / ~~Абдин~~
Бўлуб қурбон анга руҳи равоним.

Гар ўлсам дарбадар мазлумлар учун,
Будур мақсуди қалби ногавоним.

Мани солса фано йўлига даврон,⁴
Юрур устимдин авлоди замоним.

Умидим: яшасин мактаб боласи,
Алар ҳар бири бир шери жаёним.

На яхши ўйлаким, маъқулу манзур,
Аваз, халқим учун тўкулса қоним.

* * *

Йўқ жаҳон мулкида биздек ожизу бечора халқ,
Зулм тиғи бирла бўлгон бағри юз минг пора халқ.

Бир неча авбошлар мундоғ ҳукмрон айласа,
Қолмағай, оре, на ёнглиғ меҳнату озора халқ?

Не аларда бордурур илму адолатдин асар,
Не ажабким топмаса доди дилига чора халқ?

Етган офатни бошига доимо тақдир деб,
Ҳасрату армон била кетгуси бора-бора халқ.

Бўлмаин онларда ҳеч миллат, ватанни сақламоқ,
Бўлди қурбон бу сабабдин миллати ағёра халқ.

Халқи оламни бори айлар тараққий кун-бакун
Биз таназзул айлабон қолдук, эдук не қора халқ?

* * *

Фигонким, мунъадам бўлди жаҳондин айшу роҳат ҳам,
Йўқолди ушбу оламдин бари иззат, адолат ҳам.

Халойиқ молу мулки юз тутиб торожу яғмога,
Бўлиб хон нафсига қурбон бари номусу иффат ҳам.

Ададсиз хонадонлар чўлғониб мотам либосига,
Бўлиб жон қасдига мойил ҳукумат ҳам, сиёсат ҳам.

Гуноҳсиз норасида даҳлсиз эл қизларин зўрлаб,
Кўринг, ўз қониға олуда Зевар ҳам, Саодат ҳам!⁵

Саноқсиз авлиёлар, шайхлар, эшону муфтилар,
Лаинлар комига далла эрур қози, шарият ҳам.

Ажойиб бўлди аҳвол кун-бакун мазлумни бошига
Еғиб дарду бало бори хўсумат ҳам, касофат ҳам.

Нетонг, бўлса Аваз пайваста исён баҳрига ғаввос⁶,
Дилида қолмади сабру сукун ҳам, тобу тоқат ҳам!

* * *

Топар эркан қачон, ёраб, ҳаёти жовидон миллат?
Топиб илму ҳунар бирла маорифдан нишон миллат?

Ватанпарвар фидойи фирқалар то бўлмаин пайдо,
На мумкин топмоғи ўлган таниға тоза жон миллат?⁷

Фидо миллат йўлиға молу жон этмак керак, ҳар ким —
Бўлай деса, агар авлоди машҳури жаҳон миллат.

Очиб ҳар бир саридан мактабинг унвонин айлаб чўх,
Тараққий айламасми ўқубон беҳадду сон миллат?

Бу янглиғ олам аҳлидин кейин қолмай юриш айла,
Аваз бўлғай уёниб комкору комрон миллат.

* * *

Эйки, сизлар то таассуб бирла даврон этдингиз,
Миллати мазлума аҳволин паришон этдингиз!

Бирингиз қози, бирингиз аъламу⁸ муфти бўлуб
Бу не ойн эрдиким, сизлар намоён этдингиз?!

Бизни айлаб хору зору нотавон этмак учун,
Бермаин осори ҳурлик банди зиндон этдингиз.

Бу фалокатлар учун масъул ўлурсиз оқибат,
Зулму истибод ила миллатни вайрон этдингиз.

Буйруқини сўрмаин биздин, сўрар сиздин худо,
Нега сиз билдурмай они, бизни нодон этдингиз?!

Йўқса, одаммиз, очиб мактаб илм билдирсангиз,
Беҳабар илму ҳунардин бизни ҳайвон этдингиз!

Қайси бир миллатни, айтинг, сиздек оғзи оладур,
Иттифоқ ила иш этмай бағримиз қон этдингиз.

Бир кун сўрғай Аваздек уйғониб аҳли замон:
Не учун миллатни сиз ер бирла яксон этдингиз!

* * *

Эй олами вожун аро ором суранлар
Сизлардек дахи бормудур аҳком суранлар?⁹

Инсон каби жоҳил бўлами ном суранлар,
Доим сўрасизми дахи, ком суранлар?!

Афъоли хабиса била анвои хасосат,
Даъвои даҳолик қилиб айём суранлар!¹⁰

Зулм ила ситам қилгучи бир-бирига бисёр,
Муҳтож Аваздек тамаи хом суранлар!¹¹

* * *

Эйки, мунча зулм ила миллатни айларсан хароб,
«Лоюҳиббуз золимин»¹² деб тангри қилғонда хитоб.

Дам-бадам бедоду жабру зўрликлар айлабон,
Солма мазлум элни кўнглига мунингдек изтироб.

Мунчаким зулм айлагунг бордур мукофоти замон
Оқибат бир кун анга масъул бўлиб бергунг жавоб.¹³

Бор умидим, тездин бўлгуси ҳуррият куни
Эй Аваз, қолмас булут остида доим офтоб.¹⁴

* * *

Йўқ бўлинг тездан кўзумдин, халқ аро шармандалар?
Халқ ғамидин ўзни нарроқ тутгучи бегоналар.¹⁵

Ҳайқириб эртаю кеч сизлар муаззин¹⁶ ўрнида,
Бўлдингиз ёлгончиликда эл аро овозалар.

«Хуррияту эрк» дебонки ёлгон алфозлар била,
Оқибат мазлумлара ютдирдингиз хунобалар.¹⁷

Қайсингизни кўрди эл капча билан ёп қозғонин,
Борингиз савдо-сотик бозорида жавлоналар.¹⁸

Эй Аваз, қил жидду жаҳд сен эл билан шому сабоҳ,
Қолмагай оламда бори хону ҳаромзодалар.¹⁹

* * *

Очинглар, миллати вайронни обод этгуси мактаб,
Уқусин ёшларимиз, кўнглини шод этгуси мактаб.

Дилу жон бирла эл мактаб очарга ижтиҳод этсин,
Нединким, бизни ҳам қайдидин озод этгуси мактаб.²⁰

Кўнгулларнинг сурури, доғи кўзлар нуридир фарзанд,
Аларнинг умрини, албатта обод этгуси мактаб.

Ота бирла онага фарз ўқитмоқ бизни мажбурий —
Ки бизни яхшилиқ қилмоққа муътод этгуси мактаб.

Қаю миллатга биздек гар насими инқироз етса,
Анга, албатта, мустаҳкамлик ижод этгуси мактаб.

Бу не-навмидликдур?! Мактаб очсак, оқибат бизни,
Арўси ком ила мақсудга домод этгуси мактаб²¹.

Аваз, ҳимматни қил олий очарга эмди мактабким,
Балои жаҳлу нодонликни барбод этгуси мактаб.

* * *

Ҳар тилни билув эмди бани одама жондур,
Тил воситан робитан оламиёндур.²²

Ғайри тилини саъй қилинг билгали ёшлар,²³
Ким илму ҳунарлар билонки ондин аёндур.

Лозим сиза ҳар тилни билув она тилидек,
Билмакка они ғайрат этинг фоида қондур.

Илму фан уйиға юборинглар болангизни,
Онда ўқуғонлар бори яқтойи замондур.²⁴

Зор ўлмасун онлар доғи тил билмай Аваздек,
Тил билмаганидан они бағри тўла қондур.

* * *

Ажойиброқ замон ушбу замондур,
Халойиқ феъли бир-бирдин ёмондур.

Ҳама эҳё ичар жоми ажални,²⁵
Они ичмак ҳамон, ўлмак ҳамондур.

Малул ўлмай, не айлай, одам ичра?
Вафоу меҳрким, дерлар, ниҳондур.

Ҳама эл феълу таврин бадлигидин
Мунингдек бўйла расвои жаҳондур.

Бўлуб сайидлари мардуду ноком,
Ҳама қул ағниёу комрондур²⁶...

Бўлуб қиймат ҳама ашённи нархи,²⁷
Аваз ушбу сабабдин хаста жондур.

* * *

Ман чекмаган дарду меҳнат қолмади,
Бошимга келмади офат қолмади.

Улгали етишдим ёра етгунча,
Манга юзланмаган кулфат қолмади.

Чекиб дарду алам ердин турғудек
Жисмимда заррача қувват қолмади.

Жудоликининг ҳар бир куни қиймат,
Ланда ман кўрмаган шиддат қолмади.

Эрларнинг бошига тушиб савдолар,
Аҳли ҳимматларда ҳиммат қолмади.

Ҳижронида ўтуб умрим тамоми,
Ёримга етарга фурсат қолмади.

Муҳаббатсиз аҳли олам, эй Аваз,
Гўё онларда бу хислат қолмади.

* * *

Жаҳонким, сув устидадур бир ҳубоб,
Печук анда эл бўлғуси комёб.²⁸

Бировлар бўлуб эл аро аржуманд,
Бировлар ҳамиша чекар кўп азоб.

Бу янглиғ эса гар биноси анинг,
Бас, анда нечук бўлгамиз баҳраёб.

Қилиб наҳс олам элин рамлини,
Ҳамишаки даврон қилур инқилоб.²⁹

Риёзат била бермайин нафса ранж,
Иши аҳли оламнидур хўрду хоб.³⁰

Бу ажсомики ҳозир эҳё эрур,
Бўлур барчаси бир кунида туроб.³¹

Қи то билмагайсан жаҳон офатин,
Давомат Аваз, айла нўши шароб.

* * *

Ваҳким, насиҳатлар манго қилғуси бисёр икки шайх,
Қилдурголи ушшоқлик расмидин инкор икки шайх.³²

Токим манго ул дилрабо ишқини тарк этдурголи
Макру риёу ҳийлалар қилди намудор икки шайх.

Аҳли замонни оздурур роҳи ҳақиқатдин мудом,
Шайтониятлик расмини айлаб падидор икки шайх.³³

Кундузлар айлаб ваъзлар аҳли жаҳонға бешумор,
Майдин қилурлар кечалар соғарни саршор икки шайх.³⁴

Ҳар кун қилиб масжид сори юз минг риё бирла хиром,
Ҳар тун қилур каззоблиғ ўзига атвор икки шайх.³⁵

Иблис халқ ичра кириб оздурмоқи ҳожат эмас,
Эй дўстлар, токим жаҳон мулки аро бор икки шайх.³⁶

Моҳирлиқи ул навъким илми фусунда этдурур —
Шайтонға макр ила ҳиял дарсини такрор икки шайх.³⁷

Эйким, эурсан ғуссау олому андуҳ соҳиби,³⁸
Бўлмиш санго бу дам магар шумлиғ била ёр икки шайх.

Зинҳор пандимни эшит, ҳушинг бор эрса, эй Аваз,
Оздурмасунлар то сани бўлғил хабардор икки шайх.

* * *

Ичиб тинмайин дайр аро бода шайх,
Май учун қилур раҳн сажжода шайх.³⁹

Не мумкин ёруғликки андин эса,
Жаҳолатни роҳида афтода шайх.⁴⁰

Сурарга риё заврақин ҳар сари,
Асосин қилур ўйлаким хода шайх.⁴¹

Ичарга қадаҳ шўхлар илгидин,
Ўзин айлар ул навъ омода шайх.⁴²

Ўзин айлади бўйла зору асир,
Мани манъ этиб ишқдин сода шайх.

Ётар эрди то ҳашр⁴³ уйғонмайин,
Санингдек эса одамизода шайх.

Урар ҳамла ҳар кимсага маст улуб,
Қудурмишму ё ит каби лода шайх⁴⁴.

Қилиб нўш май, беҳаёлик қилур,
Бурун ёки эрканму ҳаромзода шайх.

Аваз, хизмат айлаб дуосини ол,
Жаҳон ичра топсанг бир озода шайх.

* * *

Ушбу замон воқеъ бўлуб беҳадду бепоен совуқ,
Аҳбоб хайли⁴⁵, олғуси ожиз танимдин жон совуқ.

Жисмимга солиб тобу таб андозасиз, фарёдким,
Қилмиш мани бечорау оворани нолон совуқ.

Не навъ этмай ўзни маң ғамгин, аё аҳбобким,
Чашмимни гирён айлаюб, бағримни айлар қон совуқ.

Ғар хисрави кишваркушо бу дамда чекмон бермаса,
Ўлтургиси бешак, қўюб кўнглумда кўб армон совуқ.

Олам гулистони аро, эй дил, уқолат аҳлига⁴⁶—
Қўрунги эрмасдур ажаб, ғар чехраи нодон совуқ.

Ким бўлса мандек бенаво, қашшоқу зор даҳр аро
Албатта қилғусидурур икки кўзин гирён совуқ.

Бадҳол этибдур,⁴⁷ эй Аваз, тонг йўқки, бўлсам музтариб,⁴⁸
Ушбу замон воқеъ бўлуб беҳадду бепоён совуқ.

* * *

Билмадим, ё раббано, ваҳ, не балодур ўқсурук⁴⁹,
Ким тутуб беҳадду сон жоним олодур ўқсурук.

Ҳар касалға мубтало бўлгонни кўрдум даҳр аро,
Борчасидин ҳам ёмонроқ можародур ўқсурук.

Рўзу шаб дору едим⁵⁰, суд этмади бир заррача,
Тонг эмаским, гар дер эрсам бедаводур ўқсурук.

Не ажабким, борса ўздин ўқсуруб кўп, эй рафиҳ,
Ман ҳазину зору ожиз, борҳодур ўқсурук.

Билмадим амрози силға мубтало бўлмишмуким,
Ваҳ, мани бехонумон субҳу масодур ўқсурук.⁵¹

Гарчи кўб бўлғуси анвои мариз,⁵² эй дил, вале,
Бадтарин⁵³ мажмуъидин олам ародур ўқсурук.

Бал китоби тибни бордур жумласи ёлгон⁵⁴ ва ё,
Эй Аваз, жонингга келган ибтилодур ўқсурук.

* * *

Баҳамдиллаҳ, касалдин яхши бўлдум ушбу соат ман,
Худойим сақлауб, ўлмай қолиб ондин саломат ман.

Тутуб шаб-рўз андоқ ўқсурук, қон туплауб гоҳи,
Тушар эрдим ўлумни хавфиға чун бениҳоят ман.

Ҳақи аъзом ушуб, тортар эдим дарду алам сонсиз,
Ҳақи бош оғриқин ранжин чекиб беҳадду гоят ман.

Бориси ўқсурукдин бадтар эрмастур бўлуб кўрдум,
Гирифтори балоу офату юз навъ иллат ман.

Иигит жонимни ваҳми бошима ҳар дам тушар эрди,
Бу ёнглиғ топмасам яхши бўлуб жисмигга қувват ман.

Илоҳо, сан билурсан ҳоли зори нотавонимни,
Дӯо қилмоқ шифо бергил деюб, охир не ҳоҷат ман?

Аваз, тенгри таолони манго гар келмаса раҳми,
Қачон бўлғой эдим бу лаҳза ичра бўйла сиҳат ман.

* * *

Бировлардур ҳамиша васл аро шод,
Бировлардур вале ҳижронда ношод.

Бировларни бўлур не коми ҳосил,
Бировларким, бўлуб коми аро шод.

Бировлар айрилик ёридин, аммо,
Бировлар ёри била ошно, шод.

Бировларни бўлуб қалби паришон,
Бировлар хотири субҳу масо шод.

Бировлар шод бўлмас, эй биродар,
Бировларни гар этмас эрса ношод.

Бировлар зору ғамнок олам ичра,
Бировлар бўлганида борҳо шод.

Бировларни, Аваз, шод этмай ҳеч шай,
Бировларни қилур жоми тўло шод.

* * *

Оҳким, айлар мани дилхастани дилдор доғ,
Айлабон субҳу масо ҳижрон аро бемор доғ.

Не сифат бўлмай давомат беқарору номурод,
Ким мани қилғуси доим раҳм қилмай ёр доғ?

Не ажабким, гар эсам ғамгину мискину ҳазин
Ёр ила суҳбат қилиб айлар мани ағёр доғ.

Бок эмас гар муддаий васл ичра доғ этса мани,
Ким қилур булбулни гулшан саҳни ичра хор доғ.⁵⁵

Ҳасрату дардим не тонгим, бўлса кун-кундин фузун⁵⁶,
Ёрга бўлмай эрурман маҳрами асрор доғ.⁵⁷

Айб қилманглар, эсам гар нотавон, айлар мани —
Айлабон зулму ситам ул кўзлари хунхор доғ.

Ман нечук ношод бўлмай, бўйла субҳу шомким,
Ишқ ўтидин, эй Аваз, кўнглумда бор бисёр доғ.

* * *

Гарчи шаклу ҳусн аро монанди ўғлон кўсасан,
Лек қой шоҳ давридин, ойғилки қолғон кўсасан?

Гарчи қадру эътиборинг йўқ соқолинг йўқ учун,
Жумла олам ичида яктои даврон⁵⁸ кўсасан.

Эчку соқолин омонат ол тилар эрсанг агар,
Халқ аро саққолинг — беҳадду поён, кўсасан.

Эру хотин фарқини қилса бўлур саққолдин,
Гар десам хотун, санго бўлғуси бўҳтон, кўсасан.

Соқолинг йўқлиғига ношукурлиғ айлама,
Ҳуснига даҳр аҳлин этган зору ҳайрон кўсасан.

Эрназархон⁵⁹ даврини дегунг ҳикоят айлабон,
Чин дегил, ёлғон демай, неча ёшолғон кўсасан?

Гар Аваз қилса санго бебокликни⁶⁰ субҳу шом
Ҳаз берурда⁶¹ мисли бир маҳбуби даврон кўсасан.

* * *

Кўшуб овозингга созингни келгил, қил наво, ҳофиз,
Ки то базм аҳлининг бўлсун дилига ғамзудо,⁶² ҳофиз.

Бори ушшоқ эли⁶³ бу дам тарона қил «Сувори» ким,
Каманди нози торингга эрурлар мубтало, ҳофиз.

«Наво» оҳангида соз этгил андоқким тузуб созинг,
Анга базм аҳли қилсун нақди жонини фидо, ҳофиз.

Қадаҳ сун, соқиеким, бўйла сармасти май ўлсунким,
Уқуб ширин ғазаллардин бу тун базм ичра то ҳофиз.

Юзингни гул-гул айлаб ҳам ўқуб назми ҳаётафзо⁶⁴
Етур афлокнинг жисмига кўп ўтлуғ садо, ҳофиз.

Аваз, аҳбоб хайлин кўнглига еткурғали роҳат,
Хуш ул базмеки, бўлса ул нигори дилрабо ҳофиз.

* * *

Хуш ўл, кўнглум, келар бир кун бахт боғидаги раъно,
Кўкаргай мавж уруб, қирларда лола бўлғуси пайдо.

Мени ёд этгай авлодим, мазоримни, ўраб гулдин,
Ишончим шундадир, бўлгай мазорим бир зиёратгоҳ.

Қабиҳ онларда эркини куйладим, дўстлар, биродарлар,
Эзилган элга бўлгай бу замон иқбол ёруғ боргоҳ.

Аваз, ўлган билан жисминг, қолурки ўчмагай номинг,
Ва кому истагингга ғов бўлолмас бўлса-да Доро!⁶⁵

РАНГИН ҒАЗАЛЛАР

Эй кўнгул, ишқ ичра кирдинг жон керакмасму санга?
Кофири чашмин кўруб, имон керакмасму санга?

Ер рухсориға боқмассан магарким, зоҳидо,
Офтоб ила маҳи тобон керакмасму санга?

Ғайри кўйининг таманносин қилурсан⁶⁶, эй рафиқ,
Эйки айғил, жаннати ризвон⁶⁷ керакмасму санга?

Узга дилбар лаълини ўпмакни гар истар эсанг,
Дегил, эй дил, ул лаби хандон керакмасму санга?

Эй кўз, этгунг орзу ғайри суманбар оразин
Эмди ул ораз маҳи рахшон⁶⁸ керакмасму санга?

Соқиё, ман хастаға май бермайин доғ айладинг,
Еки мискини ҳазин меҳмон керакмасму санга?

Эй Аваз, назм айладинг асру шараф афшон сухан,
Едгори дафтари девон керакмасму санга?

* * *

Эй суманбар, ошиқи зору асир ўлдим санга,
Ҳар наким амр айласанг, фармонпазир⁶⁹ ўлдим санга.

Ишқ ойини⁷⁰, аро жон бердиму қилдим вафо
Содиқи паймон⁷¹ ўлуб равшан замир ўлдим санга.

Эй менинг кўнглим, ҳамиша чек малоли ғамниким,
Бешан бекаслик ичра нарра шер ўлдим санга.

Даҳр шўҳини агар қўйин гадоси бўлмаса,
Ким дегай, олам аро зору ҳақир ўлдим санга.

Эй Аваз, ман не сифат қилмай гила⁷² ушшоқ аро,
Ким топарда кому мақсад дастгир⁷³ ўлдим санга.

* * *

Вафоу меҳр эрур борҳо хисол манга,
Нетонги, етса агар ишқ аро камол манга.⁷⁴

Нечук мурод ила мақсад топай жаҳон ичра,
Ҳамиша толиъ эрур бахт аро вубол манга.⁷⁵

Рақиб хайли эрурким ганий бу оламда,
Аларнинг атласидан аҳсан эски шол манга.⁷⁶

Давомат ўлғусидир одатим вафо била меҳр.
Етушгуси бу жиҳатлар била завол манга.

Агарчи зийнати кўп, жоми Жам⁷⁷ не ҳожатдур,
Ки яхшидур топилса синуқ сафол манга.

Аваз, нетонги, ул ой қоматини ҳажрида,
Аламнинг остида қад бўлса бўйла дол⁷⁸ манга.

* * *

Вафо қилмоқ экан ошиққа пеша ишқ бобинда,
Ҳамул мазмунни мен кўрдим вафо аҳлин китобинда⁷⁹.

Давомат истама бу навъ вуслат сувиниким,
Десанг қилмай ўзумни ташналаб ҳижрон саробинда.

Дило, доно эсанг қилмай тафаккур даҳр ашколини⁸⁰,
Ажойиб хосият бор мунқалаб қил⁸¹ инқилобинда.

Руҳи маҳбубким⁸² олғуси эл ҳушин дегум бемисл,
Ки йўқдур ушбу шева чархи гардон⁸³ офтобинда.

Жаҳон гар тийра бўлса, не ажаб, ушшоқ хайлига
Ким ушбудек хос, эй дўст, бор онинг ниқобинда.

Ажаб эрканки, кўз хира бўлиб жонон ниқобидин,
Куйар парвонаваш жон, оҳким, рафъи ҳижобинда⁸⁴.

Гулоби оразининг бўйидин жон топғуси роҳат,
Ҳамул иш йўқ атиббон⁸⁵ замоннинг ҳар гулобинда.

Ул ойким, бўйла суръат бирла кетти, муддаий сори
Онинг сирри хуфо бешакку зан⁸⁶ бордур шитобинда.

Аваз, найлай ҳамиша ман киби жавру жафо тортиб,
Вафо қилмоқ экан ошиқға пеша ишқ бобинда.

* * *

Оҳким, май ичмадим бир кеча дилдорим била,
Меҳргустар⁸⁷ меҳрибон шўхи севар ёрим била.

Мен нечук доғ ўлмаинким, шум рақибни бадсиёқ⁸⁸ —
Ўлтурур ҳар шом ул шўхи ситамкорим била.

Маст ўлурлар борҳо ағёр хайли, эй кўнгул,
Бодаи гулгун ичиб, ул чашми хунхорим била.

Найлар эрдим меҳрни⁸⁹, бўлса муяссар гар манго,
Бир йўли базм этмак ул хуршиди рахшоним била.

Эй Аваз, ул бемуҳаббат бир хабар ҳам олмади,
Ўлгали етдим фироқи ичра озорим била.

* * *

Ваҳки, ҳамдам бўлмадим бир лаҳза жононим била,
Кўнглум олғон дилбару шўхи сухандоним била.

Соате бир маскан ичра жоми саҳбо⁹⁰ ичмадим,
Ул нигори сарв қомат лаъли хандоним била.

Аввало эрдим ҳамиша комрону комкор⁹¹
Васл аро сармаст ўлуб ул чашми фаттоним била.

Неча йилдурким ютуб хуноби ҳасрат беадад,
Жонима етдим⁹² бу янглиғ доғи ҳижроним била.

Эй Аваз, бир умр тўлди васл аро маҳрум ўлуб,
Саъй қилдим, етмадим мақсудға жоним била.

* * *

Ёраб, муяссарму бўлур базм этмак ул дилбар била,
Дарду аламини рафъ этиб доим маю соғар била.

Кўнглумда армон қолмағай бешак сабоҳу шом аро,
Ҳаззу майшат айласам ул шўхи сийминбар била.

Бу нотавону хастани бўлғой насиби, ваҳ, қачон,
Ишрат майин нўш айламак ул лаблари шаккар била.

Эй ошиқи бехонумон, жондин керак кечмак санго,
Ҳамсуҳбат ўлмоқ истасанг ул кўзлари кофар била.

Ул хўблар шоҳи била бўлмоқ тиларсан ҳамнишин,
Шоҳлар ўлурму ҳамнишин афтодау аҳқар била⁹³.

Эрмас баробар ҳусн аро лоф урса ҳар бир маҳлиқо,
Оламда, эйким бегумон ул орази анвар била.

Ғамгин Авазға бир кеча масрур этарга хотирин,
Ераб, муяссарму бўлур базм этмак ул дилбар била.

* * *

Эйким, таманно айлама базм этмак ул жонон ила,
Ким унс тутғайму пари суҳбат тузуб инсон ила⁹⁴.

Бермай танинга тоза жон ул дилбари абру камон,
Бал хаста жонинг олғуси бу наргиси фаттон⁹⁵ ила.

Эй кимса, ошиқ бўлмаким, ишқ ичра ошиқ бўлғон эл
Топмай муродин ёрдин ўлғуси юз армон ила.

Қай иш аро жононининг розилиғин қилса қиёс,
Албатта ул ишни қилур ишқ аҳли юз минг жон ила.

Оқил кишига яхшидур зиндонда сокин бўлғали,
Ўлтурғанидин ҳамдаму дамсоз ўлуб нодон ила.⁹⁶

Жону дилимда шавқ ўти сўзон⁹⁷ эрур, яксар⁹⁸ Аваз,
Гардун қулоғин кар агар қилсам нетонг афғон ила.

* * *

Кишиким қилса ишрат борҳо маҳпайкари бирла,
Ичиб гулранг майни тобғуси ҳаз дилбари бирла.

Бўлур хушнуду хуррам танг кўнглини очиб асру,⁹⁹
Ким этса сайри боғ ушбу нафас сийминбари бирла.

Нетонгким, олса жоним кўзлари бедод этиб, лали,
Берур ўлган баданга руҳ ширин сўзлари бирла.

Баробарлик жамолига янги ой айлади дерлар,
Қилолғойму зарра баҳс меҳри ховари¹⁰⁰ бирла?

Агарчи жон-танымга бахш қилса лабларинг шаҳди,
Вале ўлтургуси мужгонларининг ханжари бирла.

Ман этгум орзу беҳуда ёрим васлига етмак,
На мумкин одам авлодига базм этмак пари бирла.

Нетар эрдим тилаб ҳайвон суйин¹⁰¹ ичмакни, гар ул ой
Аваз, комимни ширин қилса лаълин шаккари бирла.

* * *

Эй кўнгул, гайрига рағбат айлама,
Узни кўб побанди фурқат айлама.¹⁰²

Истасанг оламда соғ ўлмоқ агар
Дилраболарга муҳаббат айлама.

Узни айлаб шўхларга мубтало,
Сўнгра беғоят надомат айлама.

Гар пушаймон ўлмайн десанг, яна
Бўйла афъоли қабоҳат¹⁰³ айлама.

Ушбу дунё бебақодур, эй рафиқ,
Ҳеч одамга маломат айлама.

Зоҳидосо гар ишинг бўлса риё,¹⁰⁴
Бу сифат бирла ибодат айлама.

Эй Аваз, оламда мақсуд истасанг,
Лаҳзае хоби фароғат айлама.

* * *

Эй париваш, бевафолиғ айлама,
Қим кўп эмди пур жафолиғ айлама.

Эйки, истарсан тарабни даҳр аро,
Ишқ аро бедасту полиғ айлама.¹⁰⁵

Оқил эрсанг, асли ишқ ичра кириб,
Нотавону бенаволиғ айлама.

Гар муродинг етмак эрса ёрга,
Гайри кўйида гадолиғ айлама.

Ким тариқи фақр аро солик эсанг,
Хисрави кишваркушолиғ айлама.¹⁰⁶

Эй Аваз, бўлсанг ғарибу нотавон
Хону бойға ошнолиғ айлама.

* * *

Бўлғуси, эй дил, муяссар васли жонон, ғам ема,
Ким они келмаклигига бордур имкон, ғам ема.

Топғуси тадбил субҳи васл бирла оқибат,
Нечаким тул ўлса гар ҳам шони ҳижрон, ғам ема.¹⁰⁷

Кўзларинг Яъқубдек айлаб ҳамиша хунфишон,
Юсуфинг бўлмас асири банди зиндон, ғам ема.¹⁰⁸

Нўш қилсанг¹⁰⁹ ёр илгидин агар жоми тараб,¹¹⁰
Дур сандин бўлғуси¹¹¹ андуҳи даврон, ғам ема.

Тири мужғони била қонинг тўкулса ҳар қачон,
Берғуси лаъли лаби кайфияти жон, ғам ема.

Лайливашлар суҳбатингдин ижтиноб этган учун,¹¹²
Ғам емишму эрди Мажнуни биёбон, ғам ема.

Ҳажр аро бўлсанг Аваздек бекасу ошуфтаҳол,¹¹³
Бўлғуси, эй дил, муяссар васли жонон, ғам ема.

* * *

Фурқат аро ташлаб мени, эй шўҳи дилдор, ўртама,
Шамшири ғам бирла қилиб кўксумни афғор ўртама.

Гар хордин айрилса гул сўлғусидур, эй ёрким,
Ҳамбазм бўлмоқдин манга изҳор этиб ор ўртама.

Етмишман ўлмакка яқин дарду ғамингнинг зўридин,
Айлаб тараҳҳум ҳолима кўп, эй жафокор, ўртама.

Жоми тарабни нўш этиб, субҳу масо ғайри била,
Рашк ила бағримни тилиб, эй маҳваши ёр, ўртама.

Шум муддаийнинг таъни ҳам оз эрмас эрди, сан доғи
Жонимга айлаб ҳар нафас юз турлук озор, ўртама.

Ишқ ичра расволик манга сабт айламиш килки қазо,
Беҳуда айлаб, носихо, пандингни такрор ўртама.¹¹⁴

Дорушифойи васл¹¹⁵ ила еткурмайин, жоно, даво,
Айлаб Авазни ҳажр аро бир умр бемор ўртама.

* * *

Жафо айлаб, нигоро, ошиқи зорингни ўлтурма,
Чекиб тиғи сиёсатни¹¹⁶ вафодорингни ўлтурма.

Фироқинг ранжини доим асириман, аё дилбар,
Етурмай они дармонини, беморингни ўлтурма.

Бўлуб ушшоқи зоринг сидқи дилдин бўлмишам ёринг,
Муҳаббат расмида бор эрсанг, зор ёрингни ўлтурма.

Аё ороми жону себ ғабғаб,¹¹⁷ гулрухи барно,
Қошинг шамшири бирла маҳви дийдорингни ўлтурма.

Ҳама ишқ аҳлини қатл айлаюб базми висол ичра,
Санго ким деди, бўйла, шум агёрингни ўлтурма.

Хумори васлинг ўлдум, ушбу соат қулбама келмай,
Аё номехрибоним, келки, хумморингни ўлтурма.

Бўлуб сармасти саҳбо мубталойингман Авазосо,
Жафо айлаб, нигоро, ошиқи хорингни ўлтурма.

* * *

Эй гулрухи оромижон, хуш келдингиз, жон устина,
Шафқат манга айлаб аён, хуш келдингиз, жон устина.

Эй дилрабои гулжабин,¹¹⁸ ман хастаи бечорани
Токим қилурга комрон, хуш келдингиз, жон устина.

Ман нотавоёу зорни, эй нозпарвар маҳлиқо,
Ишқ ичра айлаб имтиҳон, хуш келдингиз, жон устина.

Эй хубларнинг сарвари, маҳзун эдим ҳажринг аро,
Кўнглумни айлаб шодмон, хуш келдингиз, жон устина.

Эрдим даволат мунтазир айлаб назар йўлинг сори
Эй сиймбар, ушбу замон, хуш келдингиз, жон устина.

Ҳажринг асири бўлмишам, эй маҳваши барно, санга,
Ҳолим нечук айлай баён, хуш келдингиз, жон устина.

Мискин Авазни қилғоли мумтоз ушшоқ эли аро,
Эй дилбари ҳуронишон¹¹⁹, хуш келдингиз, жон устина.

* * *

Қўй, эй парипайкар, қадам, айлаб карам бош устина,
Қаҳру ғазаб таркин қилиб, чин солмағил қош устина.¹²⁰

Зоҳид ул ойдин ижтиноб этса не тонг, аҳбобким,
Гар тушса ўлғай ламъан хуршид хуффош устина.¹²¹

Изҳор этиб бедоду кин ойинини бешак манга,
Борсам изидин ул гўзал тош отғуси тош устина.

Ҳосидлиғ айлаб бу замон, ким берди, дер аҳли жаҳон,
Кийса янги хилъат агар қашшоқу қаллош устина.¹²²

Гардуни дун зулму ситам озода элга қилғуси,
Жавру жафо ойинини фош айлабон фош устина.

Бўйла мурувватсиз замон аҳли эрурким, эй Аваз,
Гар топса фурсат бергуси оғу қўшиб ош устина.

* * *

Аё қосидлиғ илмида ягона,¹²³
Етур арзимни ул ороми жона.

Фироқ ичра кўзимдин тўкканимни,
Сиришк ўрниға қонлар дона-дона.

Қил олдида бориб бир-бир тақрир,¹²⁴
Бори шарҳи ғамим, қилмай баҳона.

Аё ушшоқ хайли, фанму билмон,
Ситам ул маҳваши номехрибона?

Дегил: сансиз Аваз етмиш ўларга,
Танида қолмайин жондин нишона.

* * *

Олди қароримни менинг бир ёшгина дилбаргина,
Айлаб ҳалоким қасдиға кирпиқларин ништаргина.

Чашми сиеҳдин ўйнотиб,¹²⁵ ширин сўз ила олдотиб,
Ушшоқ аро қилди мани девонаи бесаргина.

Не офат эрди билмадим олмоқға ошиқ кўнглини
Ул нозанину маҳваши дилдори сийминбаргина.

Найлай шакар бирла гуҳар таърифин айлабким, онинг —
Бордур тиши гавҳаргина, лаъли лаби — шаккаргина.

Райҳону анбарни нетай, аҳбобким, ул ёрни —
Райҳони тардек хатлари,¹²⁶ ҳам кокили анбаргина.

Ақлу шикибимни адам қилмиш мани бир гулрухе
Зулму жафопарваргина, жавру ситамгустаргина.¹²⁷

Ганжу далолу¹²⁸ ишвау жилва била бу дам Аваз,
Олгуси ҳушу тоқатим ул кўзлари кофаргина.

* * *

Олди шикебу тоқатим бир маҳваши жононгина,
Мужгонлари — ўқ, қошлари — ё,¹²⁹ кўзлари — фаттонгина.

Олиб ниқобин ногаҳон базмимда ул ой юзидин
Шавқи ўтиға ўртаниб бағрим бўлур бирёнгина¹³⁰.

Ултурса чашми йўқ ғамим, чунким топарман тоза жон¹³¹
Қилса лаби жонбахшидин бир бўсае эҳсонгина.

Нозик эмишдур хотири, то бўлмасун ул ой малул,
Кўйи аро кўб чекмагил фарёд ила афгонгина.

Ошиқлар ичра гар мани маҳсуб қилса¹³² ул гўзал,
Қолмас эди кўнглум аро зарра киби армонгина.

Ранжи фироқидин онинг йўқ сиҳат имкони манго
Гар сўрғоли ҳолимни бир келмас эса пинҳонгина.

Жон нақдини иқдомиға исор этар эрдим¹³³, Аваз,
Келса бу оқшом бўлғоли ман зорға меҳмонгина.

* * *

Нигорим кетгали айлар баҳона,
Ғам ўқиға мани айлар нишона.

Дедим: «Қилғил ҳадаф ман нотавонни
Отарда новак ул абру камона»¹³⁴.

Нузул этгуси ҳар дам чархи дундин
Бошимға фитна хайли бекарона¹³⁵.

Нетонгким, бандаси гар бўлса Зухра,
Рубобу чанг ила қилғач тарона¹³⁶.

Очиб хуснидин олам ранг-баранг гул,
Фигоним қилғусидур булбулона.

Агарчи хусн аро маъшуқи олам,
Вале мажлис тузарда ошиқона.

Кетарман деб рақиби шум сори
Кўзимнинг қилди қон ёшин равона.

Пари эрдиму билмон ул дилором,
Ки кўздин лаҳзада бўлди ниҳона.

Савор ўлгон чоги ноз ашҳабиға¹³⁷,
Кўзимдин ашк тўкдим дона-дона.

Нечук зор ўлмайин ман бенавоким,
Ул ўлса хўблар ичра ягона.

Аваз, гар дод қилсам, не ажабким,
Бўлубдур мунқалиб аҳли замона¹³⁸.

* * *

Тараҳҳум қил мани маҳзуни зора,
Аё кўнгли қотир монанди хора¹³⁹.

Фироқинг тиғи бирла, эй жафожў,
Бўлубдур сарбасар кўнглум чу ёра.

Бери келким, аё маҳ, сандин ўзга
Кўнгулнинг майли йўқ ҳеч бир нигора.

Жудолиғ ханжаридин, эй ситамгар,
Фами ҳажрингда сийнам-пора-пора.

Мани дарёи меҳнат ғарқа айлаб,
Нечун, жоно, ўзинг чекдинг канора¹⁴⁰!

Қилиб лутфу карам бу лаҳза, соқий,
Қадаҳ сун ман ҳазину бадхумора.

Топиб комин, Аваз, оламда аҳбоб,
Осилсун душманимнинг хайли дора.

* * *

Ушшоқ эли қошларининг ёсидадур, а?
Эҳёлиғи ҳам лаълини анфосидадур, а?¹⁴¹

Не олам ичин мушки муаттар қачон айлар,
Бу хислат онинг зулфи мутарросидадур,¹⁴² а?

Не кун қиладур тийра куним равшану пурнур,
Ерутмоқ они ҳусни мусоффосададур, а?

Даҳр аҳли дилин қумри киби вола қилурга,
Ҳар ёнға равонлиғ қади зебосидадур, а?

Ошиқ биладур ҳар сори ёри қарагон чоғ
Нега қарайинким они савдосидадур, а?

Жонимни бериб етсам анго ман не ажабким,
Борча анго етмакни таманносидадур, а?

Билгилки, Аваз, ушбу жаҳон шўхларини,
Минг сирри ниҳон кўзларин имосидадур, а?

* * *

Кўнглум агар ғайри сори майлу тақозо айласа,
Куйсун ғам ўтиға, ўзин ғайриға шайдо айласа.

Лол ўлсун-ўқ нутқим¹⁴³ агар икки жаҳон ичра ўзин,
Эй шўх, сандин ўзганинг васфида гўё¹⁴⁴ айласа.

Ғайри париваш сориға рағбат қилиб, эй маҳлиқо,
Кўз хира бўлсун гар юзинг кўрмай табарро айласа.¹⁴⁵

Бир умр кўнглум ўртониб, армонда бўлсун, эй пари,
Мойил бўлуб кавнайн аро¹⁴⁶ ғайриға парво айласа.

Бепур ўлуб чиқсун кўзум ҳижронинг ичра, эй гўзал,
Гар ўзга бир оромижон ҳуснин тамошо айласа.

Кому муродин топмасун икки жаҳонда ҳар киши,
Гар ғайрининг ишқи била ўзини расво айласа.

Топғай эдим ҳаззу фараҳ¹⁴⁷ беҳадду сон, ман сорига —
Ул дилбари барно, Аваз, бир нома иншо айласа.¹⁴⁸

* * *

Ваҳ, найлайн, мажлис тузуб ул шўхи дилбар бўлмаса,
Ким нўши жон этмак учун саҳбову соғар бўлмаса.

Тийра кўзимни айлағай равшан не моҳу офтоб,
Хусн авжида ул орази хуршиди анвар бўлмаса.

Комимни ширин этмағай ҳайвон суйи бирла шакар,
Бал шарбати ҳайвон доғи, ул лаъли шаккар бўлмаса.

Ҳур¹⁴⁹ ила ғилмон¹⁵⁰ суҳбатин кўнглум не нав этсун ҳавас
Ҳамсуҳбату ҳамдам манга ул ҳурпайкар бўлмаса.

Ким дегуси яхши киши аҳли замон ичра сани,
Эй кимса, ёнингда баса гар сийм ила зар¹⁵¹ бўлмаса.

Масрур ўлур кўнглум нечук, аҳбоб, ушбу базм аро,
Ултурғучи ўйнаб-кулуб ул нозпарвар бўлмаса.

Ё раб, қачон етгусидур маҳзун Аваз мақсудиға,
Гар Хизри алтофинг¹⁵² анга бу йўлда раҳбар бўлмаса.

* * *

Базми дилбар хушдурур ошиқға ағёр ўлмаса,
Ўйлаким булбулға гул атрофида хор ўлмаса.

Ёр номус этмасунким касрати ушшоқидин,
Ҳар матое камбаҳо бўлғай харидор ўлмаса.¹⁵³

Ким вафову меҳр расмин тутғай эрди ишқ аро,
Нозанинларға жафоу жавр атвор ўлмаса?

Ҳар кишиким ошиқи содиқ эмасдур борҳо,
Чекмак иши меҳнату андуҳу озор ўлмаса.

Жон қачон топғай ўлук жисмим висоли ёр аро,
Ошқоро лаълидин жонбахш гуфтор ўлмаса.¹⁵⁴

Оҳким, маҳзун кўнгул ноком бўлғайму эди,
Ёр ҳажр домиға бўйла гирифтор ўлмаса.

Нолау оҳи Авазнинг кўк сари чиқғай қачон,
Бир чаманрухсор ишқиға сазовор ўлмаса.

* * *

Не хушдир ҳар кишиким кўнгли севган ёр ила бўлса,
Очиб айшу тараб бобини бир дилдор ила бўлса.

Кўнгулда қолмоғи мумкин эмасдур заррача кулфат,
Ҳамиша кимса мунис бир шакаргуфтор ила бўлса.

Бу мавсумда нишот жашни¹⁵⁵ асбобини соз айлаб,
Хушо, улким мудомо ошиқи дийдор ила бўлса.

Халос ўлғусидир албатта даврон можаросидин,
Қаю эл ишрат айлаб соғари саршор¹⁵⁶ ила бўлса.

Жафои чархи кажрав етмагай, аҳбоб анго ҳаргиз
Кимиким базм аро бир сарви хушрафтор ила бўлса.

Не суд ўлғуси охир ташлаб они озим ўлғунгдур,
Фузун умринг¹⁵⁷ доғи сийми зари бисёр ила бўлса.

Баҳор айёми, эй мискин Аваз, тун-кун ичиб саҳбо,
Не хушдур ҳар кишиким, кўнгли севган ёр ила бўлса.

* * *

Ҳар кишини дилбари номехрибон чолок эса,
Не ажабким, ўйла одам борҳо ғамнок эса.

Ёрни важҳи қилур мол ила жоним қасдини,
Бошимга ёғдурғучи санги ситам афлок эса.

Ман ҳазинни кулбаси бўйла бузуқ, айб айламанг,
Чунки булбул ошёни хас била хошок эса.

Тарки ишқ эт, эй биродар, гар санго олам аро
Меҳнату андуҳу кулфатни чекардин бок¹⁵⁸ эса.

Дофеъи олому ғамдур, бода сунким, соқие,
Жумлаи асмум муҳлик дофеъи тарёк эса¹⁵⁹.

Тонг эмаским, ҳажр асири бўлгон ошиқни мудом,
Хотири ошуфтау ҳам сийнаси минг чок эса.

Эй Аваз, дилдордин ишқ аҳли айру бок йўқ,
Қалби ношоду ҳамиша кўзлари намнок¹⁶⁰ эса.

* * *

Нозаниним не ажаб ҳар дам манга ноз айласа,
Токи бу ишдин мани ишқ ичра мумтоз айласа.

Лаб такаллумға очиб ман ҳам топарман тоза жон,
Жумлаи ушшоқиға жон бермак оғоз айласа.

Халқни озоридин асло шикоят қилмағай,
Ҳар кишини лутф этиб ёри сарафроз айласа.

Чашми ҳам жаллодлиғ кўп кўргузар, кўр турфақим,
Ҳар қачон зоҳир ул ой Исодек эъжоз айласа.¹⁶¹

Зухра кўк узра урар раққос соз олган ҳамон,
Лаъли ширини агар лаҳни фалактоз айласа.¹⁶²

Бўлғуси албатта доми ишқ бирла пойбанд,¹⁶³
Жон қуши гар ёр кўйи сори парвоз айласа.

Хотири ошуфтадурким айб қилманг, дўстлар,
Гар Аваз шоҳ хизматиини ушбу йил оз айласа.

* * *

Жонимға ўт тушсун, агар ғайриға парво¹⁶⁴ айласа,
Кўз доғи чиқсун ўзганинг ҳуснин тамошо айласа.

Офатни помоли¹⁶⁵ бўлуб қолсун бошим ҳажринг аро
Эй дилрабо, тарки ғами ошубу савдо айласа.

Дилким, ҳамиша ҳажр аро ошуфта бўлсун, эй пари
Гар ўзга бир маҳваш сори майлу тақозо айласа.

Кўнглумга таъсир этмағай, аҳбоб хайли, заррае
Ғайри парипайкар агар минг ишва барпо айласа.

Ушшоқ хайли борҳо бўлсун гаронжону ҳазин,¹⁶⁶
Гар ўзни онлар ўзганинг ишқида шайдо айласа.

Ул шўхваш маҳлиқо, топғой, дедим, умри абад,
Ширин тилини сўрдуруб бир бўса ато айласа.

Маҳзун Авазким бордурур ул моҳни ишқиға асир
Тонг йўқки, ул доим ўзин халқ ичра расво айласа.

* * *

Гул олса қўлга жонон даста-даста,
Юракда боғланур қон даста-даста.

Жамоли ёрдин гуллар уёлиб,
Қилур чоки гирибон даста-даста.¹⁶⁷

Агар гул боғласа гесуй бирла,
Онингдек боғланур жон даста-даста.

Қўруб лаълин, топиб файз этгусидур,
Лабини ғунча хандон даста-даста.

Ул ой келтирдиму мажлисда, билмон,
Гул ўлмишдур намоён даста-даста.

Паривашлар, ёқиб булбул ичини,
Қилурлар гулни ҳар ён даста-даста.

Кишиким ҳар иш айлар, чунки кулча
Емакка ўлса полвон даста-даста.

Чекар наргис хижолат, олса ногаҳ
Гул ар ул чашми фаттон даста-даста.

Аваз, рашк айлама ер деб фалони,
Агар сен ҳам есанг нон даста-даста.

* * *

Вафо расмин тутуб ул дилрабо оҳиста-оҳиста,
Жафо таркини ҳам айлар, хушо¹⁶⁸ оҳиста-оҳиста,

Фироқидин ҳаётим мунқатеъ эрди ҳаёт ичра,
Етурди тоза жон лаъли яно оҳиста-оҳиста.

Оёқиға қўюб бошим, дедимким, олам аҳлиға,
Басе аъдо қилур розим фишо оҳиста-оҳиста¹⁶⁹.

Деди: «Эй нотавоним, ғам ема ағёр хайлидин,
Шикебу сабр қил, бўлғум жудо оҳиста-оҳиста».

Басе саъб эрди дардим лаъли ёдида,¹⁷⁰ биҳамдиллаҳ,
Лаби шурби¹⁷¹ била қилди даво оҳишта-оҳишта.

Эрур базм аҳли сомеъ, дилкушо соз устина тиймай,
Чек, эй мутриб, суруди жонфизо оҳишта-оҳишта.¹⁷²

Агар ҳар ошиқеким ишқ аро собитқадам бўлса,
Аваз, бешак бўлур коми раво¹⁷³ оҳишта-оҳишта.

* * *

Агар оқил эсанг, эй бенаво, бир ўзга ёр иста,
Вафодору мурувватлиғ, муҳаббатлиғ нигор иста.

Ўзингни қилғоли қумри била булбулдек ошуфта,
Сочи сунбул, қади шамшод, сарви гулўзор иста.

Агар топсанг тараҳҳум қилғоли бир шўҳи барнони,
Висоли шарбатидин дофеъи ранжи хумор иста.

Агарчи кўбдурур бадмеҳр маҳбублар жаҳон ичра,
Валекин истар эрсанг, раҳмдиллиғ ғамгусор иста.

Аё ушшоқ элин фарзонаси, субҳу масо ичра,
Онингдек ёр васлини бўлуб беихтиёр иста.

Қаю маҳбубким, гар ваъдаси чин ўлса сан они,
Фироқ ичра қилиб қалбингни сартосар фиғор⁷¹⁴ иста.

Аваз, топмоқ муродинг истасанг бир меҳргустарни,
Бошига то қилурга нақди жонингни нисор иста.

* * *

Қачон чеккай фиғон қумри бу зори нотавонингча?
Ки сарви борму зебо қомати сарви равонингча?!

Агарчи гул уза сунбул муфарриҳдур,¹⁷⁵ вале эрмас
Жамолинг узра тушган кокили анбарфишонингча.

Недин зулмат аро пинҳон бўлубдур чашмаи ҳайвон,¹⁷⁶
Агар жонпарвар эрса нуктаи ширин даҳонингча?¹⁷⁷

Ниҳоятсиз эрур нозик агарчи сочларинг тори,
Вале эрмас назокатликда ул нозик миёнингча.¹⁷⁸

Ажал минг йил халойиқ қасди жонинг этса ҳам бўлмас,
Аён кўз остида бўлгон бир имон ниҳонингча.

Нетай фирдавси ризвонни¹⁷⁹ мани бечора ожизким,
Манга ул файз бермас эмди кўйи гулистонингча.

Агарчи ҳурвашлар эй Аваз, кўпдур жаҳон ичра,
Вале кўнглумга марғуб эрмас ул ҳуронишонингча.

* * *

Дилкаш эмас гулшанда гул ул шўхнинг рухсорича,
Афғони булбул бўлмағай ман хаста оҳу зорича.

Фирдавси аълонинг¹⁸⁰ гулин васф этма, эй воиз, манго,
Ким кўзга илмасман они дилдор кўйи хорича.

Жон берса ўлган жисмима, ваҳ, не ажаб аҳбобким,
Эрмас Масиҳо мўъжизи лаъли лаби гуфторича.

Вуслат куни¹⁸¹ айшу тараб беҳадду сон айлар эдим,
Энди фироқида ғамим ҳар дам бор онинг борича.

Шаксиз, аё аҳбоб эли, фикр айласам ишқ аҳлига,
Нори жаҳаннам ҳам эмас андуҳи ҳижрон норича¹⁸².

Борму жаҳон мулки аро ул дилрабоу ёрни
Ҳажрида бемор ўлгон эл, ёраб, мени беморича?

Қил ишқ таркинким, Аваз, маҳбубларни бўлмоғой,
Васлида қилгон шафқати ҳижрондағи озорича.

* * *

Бу оқшом соқиё, базмингда ман меҳмон тонг отғунча,
Паёпай бода тут беҳадду бепоён тонг отғунча¹⁸³.

Не тонгким тоза жон топса ўлук жисмим бу тун ичра,
Насибам кавсар ила шарбати ҳайвон тонг отғунча.

Дамодам тўккуси хунобаи ҳасрат тонг эрмаским,
Агар кўз мардумидур¹⁸⁴ ғарқан тўфон тонг отғунча.

Биродарлар, лаби ҳажрида ҳасрат бирла йиғларман,
Оқиб ёш ўрнига икки кўзумдин қон тонг отғунча.

Не ғам оламни сув олса, аё аҳбоб эли, бўлса —
Манго ҳамдам ҳамул сийминбари жонон тонг отғунча.

Ғамим йўқ бўлғусидур ғамғусорим бўлса бу соат,
Қулуб ўйнаб, қилиб ишва фалонижон тонг отғунча.

Бўлубдур ёр рухсори гули ҳумро, биродарким,
Не тонг чексам агар булбул киби афгон тонг отғунча.

Манго бўл муниси жон, эй нигори шўхи бепарво,
Қилурға бўсалар инъому ҳам эҳсон тонг отғунча.

Аваз ёнглиғ мани сармаст қил соғар бериб тинмай,
Бу оқшом соқиб, базмингда ман меҳмон тонг отғунча.

* * *

Дило, дохил эсанг аҳли вафоға,¹⁸⁵
Жафоға рози бўл, сабр эт балоға.

Бўлуб бир ёр ишқида ғирифтор,
Қолибдурсан туганмас можароға.

Қарору тоқатинг маъдум бўлмиш,
Тушуб ҳажрида юз минг ибтилоға.

Фигонким, пеша бўлмишдур ҳамиша,
Шиор этмак ситам ул дилрабоға.

Билолмаيمانки қайдин дўш бўлди¹⁸⁶,
Бу савдолар мани бахти қароға.

Дариғо, бўйла эрмиш сарнавиштинг¹⁸⁷,
Топилмас чора тақдири худоға.

Аваз ёнглиғ даме тинмай шабу рўз,
Фигонинг ўт урар авжи самоға.

* * *

Эмас яхши кўнгул бермак жафожў дилраболарға,
Ки раҳм этмас алар ушшоқи зору мубталоларға.

Висоли ёрни истаб баса мушкулдур ошиқға,
Фироқи ичра сабр этмак ғаму дарду балоларға.

Нетай ул бемуҳаббат ишқида то бўлғоли шайдо,
Ғирифтор ўлмишам ҳажрида беҳад ибтилоларға.

Бўлуб бегоналарни ошноси ул жафогустар¹⁸⁸,
Қилур бегоналиғ расмини доим ошноларға.

Муяссар қилмасанг, ёраб, бу лаҳза итисоликим,¹⁸⁹
Қолибман ҳажр оқшомида юз минг мижароларға.

Карам қил ман ҳазинингға бу дам, эй шоҳи хубонким,
Муносиб гар шаҳаншоҳ айласа эҳсон гадоларға.

Туну кун, эй Аваз, ул маҳ манго қаҳру ғазаб қилди,
Агар сан оқил эрсанг ошиқ ўлма дилраболарға.

* * *

Ҳар кишининг дарди ўлса, арз қилсун ёрға,
Қолмағай токим ҳамиша ҳажр аро озорға.

Шояд айлаб раҳм¹⁹⁰ аҳволиға ёри васл аро,
Майлу рағбат қилмағай ихлос ила агёрға.

Эй кўнгул, ошуфтасан, ажз ила изҳор айлагил,
Нечаким ноз этса ҳам ул зулфи анбарборға.

Эйки, истарсан давомат даҳр ишқи беҳжатин,
Чек миҳан, гулшанда гул пайванд бўлмиш хорға.¹⁹¹

Қилмағил дашном, эй оромижон, ғайриғаким,
Берса бўлмас под заҳри талх ҳар беморға.¹⁹²

Ихтиёр этма қўлингдин келмас ишни даҳр аро,
Ким недин таъну маломат эл қилур беорға.

Эй Аваз, назмингда келтурма ҳар эл алфозини,
Ким баробарлиғ садаф қилмас дури шаҳворға.

* * *

Эй дилбари номехрибон, раҳм айлагил ман зорға
Ким қолмишам ҳажринг аро юз минг туман озорға.

Тонг йўқ раҳолиғ¹⁹³ топмасам бир дам жафоу жаврдин,
Ким бўлмишам мафтун баса ул пуржафо дилдорға.

Бўлса насибим борҳо бедод кўрмак не ажаб,
Ким одат ўлмиш зулму кин ул наргиси хунхорға.

Ақлу шикебу сабрни маъдум билкулл айлади,¹⁹⁴
Ким зору шайдо бўлса ул шўҳ пари рухсорға.

Ҳажрида кулфат бирла ғам доим насибим, ваҳ, бўлуб
Васли аро ишрат насиб агёри шум дийдорға.

Соз айласа олғусидур мандин хирад мутриб магар,
Ёримни зулфи торидин тор этдимуса торға.

Қилмас тараҳҳум, эй Аваз, ул сангдил¹⁹⁵ жаллодкўз,
Айлаб ситам узра ситам кўзлари хунборға.

* * *

Бу оқшом меҳру шафқат расмин ул оромижон айлаб,
Келиб кулбамда маъво қияди дилбарлик аён айлаб.

Қилиб қасди ҳалоким, ул кўзи жаллод ман сори
Отар мужгон ўқини қошларин чунким камон айлаб.

Фироқи бирла бўлган тийра чашмим равшан этмакка,
Ниқоб олди юзидин оразин хуршидсон айлаб.¹⁹⁶

Келиб қошоном ичра кирдию ёнимда ўлтирди,
Ҳароб ҳолим сўрарға ёр лаълин дурфишон айлаб.

Деди: Эй, бекасим, ҳижрон жафосидин нечукдурсан?
Дегил, ҳолинг борин ёширмайин, мендин ниҳон айлаб.

Дедимким: Қайси дардим сўргунг эмди, эй ситамгустар,
Тушиб фурқат қаро шоми аро бағримни қон айлаб?

Аваз, тут хотиринг хуррамки, келдим, деди ул дилбар,
Муродим ҳосил айларга, не эрса комрон айлаб.

* * *

Ҳазин кўнглумни тиндирмас нигорим бир вафо айлаб,
Мурувват бирла шафқат расмини зоҳир манго айлаб.

Муҳаббат айламас ман хастау зориға ул дилбар,
Давомат қаҳру бедоду ситам бирла жафо айлаб.

Вафо ул навъ қочмиш ул ситамгардину гар ман ҳам,
Қоча олсам, ҳавас ишқин яна этмон хато айлаб.

Висоли роҳатидин айлади навмид ҳажр ичра,
Ишим чекмак ҳамиша меҳнату ранжу ано айлаб.

Дуое бирла не навъ қилай суҳбат таманносин,
Ки йўқдур ишқ дардидин қутулғон эл дуо айлаб.

Талаб қилғум давомат ул париваш марҳами васлин,
Фироқи ханжари кўксумни сарто сар¹⁹⁷ яро айлаб.

Не ёнглиғ телба кўнглум ишқ таркин айласун, эйким,
Ҳамул савдони сотқун олди жон нақдин баҳо айлаб.

Кўнгул узмиш, фиғонким, ман ҳазинидин ҳамул маҳваш¹⁹⁸
Рақиби шум хайли бирла ўзни ошно айлаб.

Аваз, маҳбулардин истама мақсуди дил ҳаргиз,
Ки ман комим алардин топмадим жоним фидо айлаб.

* * *

Биҳамдиллаҳки, келди дилбарим тарки жафо айлаб,
Адову ишва бирла юз очиб меҳру вафо айлаб.

Ўзуб эрди кўнгул мен нотавону зору бекасдин,
Ўзин ул маҳлиқо шум муддаийға¹⁹⁹ ошно айлаб.

Агар алтоф ила ҳолимни сўрса ёрима тонг йўқ,
Муҳаббат зоҳир этсам хаста жонимни фидо айлаб.

Деди: Ҳолинг нечук тортиб балиятларни ҳажримда?
Табассум фош этиб ул ёр ноз ила адо айлаб.

Дедим ман кўзларим ашкин тўкуб ул шўхи маҳвашга:
— Фироқинг ўлгали еткурди кўнглумни яро айлаб.

Аваз бечорани ўлмакка еткурди, аё аҳбоб,
Рақиби рўсияҳлар хайли²⁰⁰ ёридин жудо айлаб.

* * *

Раҳм қил аҳволима, эй нўшлаб,
Ҳажр аро доим танима тобу таб.²⁰¹

Васл шурбиға етурким, юрмишам —
Ҳажр муҳлик дашти ичра ташналаб.

Муддаий жонин ёқиб рашк ўтиға,
Ман била қилмоққа кел айшу тараб.

Гарчи лутфу меҳр этиб ағёрға,
Лек қилғунгдур манга қаҳру ғазаб.

Гул била хор ҳамнишиндур, дилбарим,
Гайриға ёр ўлсанг эрмас бесабаб.

Эй Аваз, кечмак керакдур жонидин,
Қилғон элга ёр васлини талаб.

* * *

Ҳозадин келди бериб рухсориға дилдор зеб,²⁰²
Ўйлаким гул ғунчасидин топғуси гулзор зеб.

Топса зийнат муддаий бирла ул ой, не айбким,
Эй биродар, боғ аро гул бирла топғай хор зеб.

Ул паривашға жаҳон аҳлиң қилурға мубтало,
Холу хат бирла топибдур лаъли шаққарбор зеб.

Ёр зулфини тарарда жонлар айлар изтироб,
Чек қўл, эй машшота,²⁰³ мунча негадур даркор зеб.

Ҳусни бетимсоли янглиғ, эй кўнгул, олам аро
Ул паривашға эрур афъол ила атвор зеб.

Ул бути ошуби давроним ўзига бергуси
Қилғали жону кўнгулларни асиру зор, зеб.

Эй Аваз, албатта бўлғуси гумонсиз дилкушо,
Топса мазмуни дақиқот²⁰⁴ ила гар ашъор²⁰⁵ зеб.

* * *

Шодмон этти мени базмим аро ёр келиб,
Лола ранг шиша била соғари саршор келиб.

Тийра шони ғам аро қолмиш эдим ушбу нафас,
Айлади равшан ҳамул меҳри нур анвор келиб.

Улғали етмиш эдим ҳажри балосини чекиб,
Берди жони тозадин ул мўъжиза гуфтор келиб.

Қилғали токи мени бергусидур ширин ком,
Шаҳди лаълидин²⁰⁶ ҳамул лаъли шаққарбор келиб.

Олди орому қароримни алимдин билкул,
Юз туман ишва билан ул кўзи айёр келиб.

Авазо, шодмон қилди бу соат ичра,
Ман сори ул ёри вафодор келиб.

* * *

Эй менинг кўнглумни олғон нозу ишва кўрсотиб,
Хусн аро бўлмас сани ҳеч дилрабоға ўхшотиб.

Кўзларимга даҳрни яқсар қоронғу айладинг,
Оразинг меҳри уза шабранг зулфинг бутротиб.²⁰⁷

Барча элни зору шайдо этдинг, эй оромижон,
Минг адову ганж ила қошу кўзингни ўйнотиб.

Ул парирў нозаниним қошларининг ёсидин,
Яқсар афгор этгуси кўнглум нигоҳ ўқин отиб.

Сунганидин яхшироқдур ҳавзи кавсар шарбатин,
Соғаре сунса нигорим гар манга бу дам тотиб.

Эй Аваз, бу чархи дун ком истаганнинг жомига
Бергусидур оқибат нокомлиг заҳрин²⁰⁸ қотиб...

* * *

Дедим: «Дилимга солма ўт қошу кўзингни ўйнотиб»,
Дедики: «Бил, қилғум ҳадаф они далол²⁰⁹ ўқин отиб».

Дедим: «Не бўлғай оразинг хуршидидин олсанг ниқоб?»
Деди: «Нетарсан заррадек ожиз танингни титротиб?»

Дедим: «Манинг бирла келиб ёт эмди ҳамоғуш²¹⁰ ўлуб».
Деди: «Ҳамиша ман била не ҳаз топар эрдинг ётиб?!»

Дедим: «Не важҳдин даҳрни тутмишдурур анбар иси?»
Деди: «Юзумга эл солур шабранг зулфим торқотиб».

Дедим: «Ҳамиша коми дил сандин тиларман ман ҳазин»,
Деди: «Бори коминг раво бу тун қилурман ўхшотиб».

Дедим: «Жамолингдин олиб бурқаъ²¹¹ қаро шомим ёрут»,
Деди: «Не қилғунг оразим ўтиға жонинг ўртотиб?»

Дедим: «Рақиб шум Аваз бечораға айлар азоб»,
Деди: «Берур, оре,²¹² ситам отганда гул хори ботиб».

* * *

Сан май ичсанг ғайр ила ман қон ютарман, эй ҳабиб,
Қолмайин кўнглумда бас ором ила сабру шикиб.

Ваҳки, мен куйдум муҳаббат ўтиға, сарто ба по,²¹³
Не ажаб, жону дилим кул бўлса, жоно, анқариб.²¹⁴

Айб эмасдур хонумонимдин жудо бўлсам агар,
Ким кули гулхан бўлур манзилгоҳи зору ғариб.

Ёр рухсорин кўруб гар нола қилсам не ажаб,
Ким қилур гул фаслида фарёду афғон андалиб.²¹⁵

Не сифат ул чашми жодудин топай комимником,
Ман киби ҳар кун туман ошиқға бергуси фиреб.

Мол ила жондин кечиб васлин тилармен, тонг эмас,
Ким фироқи меҳнатин чекмак манго бўлмиш насиб.

Дилкашу аҳмар эмас дилдор пистони киби,
Этмагил, эй боғбон, ҳаргиз манго таърифи себ.²¹⁶

Келгали аҳд айлаб эрди ушбу соат келмади,
Бўлғон ўхшайдур анго монё келур чоғда рақиб.

Не ажаб бўлсам Аваздек чеккучи дарду алам
Ким манинг дардимга йўқдур қилғучи дармон табиб.

* * *

Бу дам ёрим олса юзидин ниқоб,
Бўлур заррадек нопадид офтоб.²¹⁷

Яна тори гисусин очса агар,
Тушар сумбул аъзосиға печутоб.²¹⁸

Кўруб оташин юз²¹⁹ била лаълини,
Гулистондадур лола бағри кабоб.

Ҳаво сори учғуси жонлар қуши,
Лабин холин истагидин беҳисоб.

Жаҳон ичра ҳар гулрухи нозанин
Анинг олдида қилғуси изтироб.

Бўлур чашми наргисга уйқу ҳаром,
Қўзи айласа боғ аро майли хоб.²²⁰

Не ҳажриға поён²²¹ бор они Аваз,
Висоли қилур умр янглиғ шитоб.

* * *

Ҳажр ўти қилди дилу жонимни сарто сар кабоб,
Еткуруб ҳар лаҳзада ман телбага беҳад азоб.

То мени бир бевафо бетоби ҳижрон айлади,
Айлаюб ман нотавону хаста дилдин ижтиноб.

Кўзларим гирёну бағримни қаро қон этгали,
Ғайр бирла ул париваш қилди ошоми шароб.²²²

Бахт вожун, дард афзун қилғали²²³ олам аро,
Ул ситамгар қилғуси доим манга қаҳру итоб.

Баски ул золим кўнглимни беҳол айласа,
Не сифат бўлмас сиришким бирла бу олам хароб.

Даҳр аро мандек биров фурқатга дучор ўлмасун,
Ким жудолик меҳнату андуҳи бордур беҳисоб.

Ҳеч ким онинг дарди ишқидин хабардор ўлмагай,
Эй Авазким, айлади ул шева чашмимни пуроб.²²⁴

* * *

Кел ман сари алтоф ила, эй гулрухи олижаноб,
Токим бўлай васлинг аро роҳатмаобу комёб.²²⁵

Кўнглимда бордур оразинг кўрмак таманноси баса,
Айлаб иноёту карам, эй шўх, ол андин ниқоб.

Манким, қилурман мол ила жонимни йўлингда фидо,
Ишқим аро содиқ, деюб гар айласанг басдур хитоб.

Тонг йўқки, сепсам йўлингга сув ашкдин, эй дилрабо,
Ҳижрон аро дарду алам чашмимни қилғуси пуроб.

Лаъл ила гавҳарни нетай, гар сан эмассан ёварим,
Эй маҳлиқо, қиммат аро ҳар бир каломинг дурри ноб.²²⁵

Олам гулистони аро ҳар ишни қилмай орзу,
Воқиф ўл, эй маҳзун Аваз, қилғуси даврон инқилоб.

* * *

Ул ойнинг ҳажрида ҳолим эрур хароб-хароб,
Бўлуб ҳамиша насибим ғаму азоб-азоб.

Фироқ шиддати бирла ўлуб ажаб эрмас
Иўлида жисми низорим эса туроб-туроб.²²⁷

Қилурға асру ҳаззу ишрат, эй биродарлар,
Ғанимат ўлғусидур мавсуми шабоб-шабоб.²²⁸

Хушо, ҳамулки, ҳузи дил висол умиди била
Фироқ ўтиға бағри эмиш кабоб-кабоб.

Етар висолиға гаҳ кўйининг ити, басдур
Нигорим айласа андин мани ҳисоб-ҳисоб.

Аё муҳаббат эли, базм аро нигор элидин
Келинг ичарга ҳама лаълранг шароб-шароб.

Аваз ғазал деса бу навъ тинмайин ҳар дам,
Ҳар ҳафта ичра битар бир улуг китоб-китоб.

* * *

Қачонким, ул паривашга гирифтор ўлдим, эй аҳбоб,
Туман олому офатга сазовор ўлдум, эй аҳбоб.

Бу янглиғ бениҳоят ранжу меҳнат чеккали доим
Асири зори ул ёри жафокор ўлдим, эй аҳбоб.

Бори умри аро чекмак иши ул зулмгустардин,
Жафову жавру зулму кину озор ўлдим, эй аҳбоб.

Келиб ўлтурса ўлтурсун ҳамул ёри ситампарвар,
Нетай жонимни, ондин чунки безор ўлдим, эй аҳбоб.

Фироқи оқшомида ғам чекиб беҳадду беғоят,
Висоли орзуси бирла бемор ўлдим, эй аҳбоб.

Бўлуб бу дайри кажбунёд²²⁹ аро махмуру ошуфга,
Не бир дам май ичиб сармасту саршор ўлдим, эй аҳбоб.

Аваздек ўзни қилмоққа аламлар қайдига побаст,²³⁰
Ажойиб бир жафогустарга дучор ўлдум, эй аҳбоб.

* * *

Дилбаримнинг бор манга атвори хўб,
Ҳам адову ишваю рафтори хўб.

Бўлғуси албатта мандек бешикиб,
Қимнинг эрса ҳусн аро дилдори хўб.

Ошиқи содиқнинг, эй аҳбоб эли,
Бор ҳақиқатда бари кирдори хўб.

Ҳурдин ҳам ишқ хайли кўзига,
Кўринур бешак ўзининг ёри хўб.

Кўрмагай асло ғаму меҳнат юзин,
Қайси ошиқнинг эса ғамхори хўб.

Эй Аваз, бор жумлаи девон²³¹ аро,
Хўблиғда ул иков гуфтори хўб.

* * *

Сўрмади ҳолимни, ёраб, ошнолардин биров,
Ул муруватсиз ситамгар, бевафолардин биров.

Ер кўйида қилиб ғаммозлиқ изҳорини,²³²
Солди бошимга қаро кун пуржафолардин биров.

Айб эмаским, айласа гар таън жумла эл манга,
Кўрмади ҳажр ичра ман кўрган балолардин биров.

Баски қилди жавру зулму қаҳру кину ҳам итоб
Бовар айлаб ғайр сўзин дилраболардин биров.

Ноз ила ажзу ниёзимни кўзига илмайин,
Нозанилик кўргузуб соҳиб адолардин биров.

Васл нақдин истабон нокому мардуд ўлдиму,
Кўйи маҳбуб ичра ман янглиғ гадолардин биров?

Эй Аваз, кўрган малолу ҳасрату ранжу ано,
Йўқ жаҳон мулкида сендек бенаволардин биров.

* * *

Деди манго Лайливашим: Мажнуншиорисан киминг?
Зору низориған киминг, девонаворисан киминг?

Сориғ юзингдиндур сенинг атвори ошиқлик аён,
Тортиб жафолар ҳар замон меҳр устуворисан киминг?²³³

Олам аро бисёрдур сайёд кўз, сочи каманд,
Айғилки, банди анбарин зулфини торисан киминг?

Туфроқу қонга булғаниб доим қилурсан изтироб
Сайд айламишдур ким сани, оё шикорисан киминг?

Ишқингда булбулдек қилур ушшоқ рўзу шаб фиғон
Ман билмадим, эй нозанин, насрин узорисан киминг?

Нозу тағофул айлабон изҳор мандин борҳо
Бир сўрмадинг лутф айлабонким: «Интизорисан киминг?»

Аҳбобдин рози дилин ёшурмоқ ўлғайму раво,
Мафтунинг ўлмишдур Аваз, эй шўҳ, ёрисан киминг?

* * *

Фурқат бошингга тушмайин вуслатни қадрин билмадинг,²³⁴
Ранж ила меҳнат чекмайин роҳатни қадрин билмадинг.

Токим давомат ғам била қойғу насибинг бўлмайин,
Эй содаи маҳзун кўнгул, ишратни қадрин билмадинг.

Токим маломат ишқ аро чекмай мани дилхастадек,
Васл оқшоми андаккина²³⁵ фурсатни қадрин билмадинг.

Токим малолу кулфату оломи етмай ҳажр аро,
Эй жони ожиз, васлида беҳжатни қадрин билмадинг.

Токим қўлингдин кетмайин халқ ичра давлат, эй гани,²³⁶
Бу олами фонни аро давлатни қадрин билмадинг.

Эл эрур хайли сипаҳ бўйла бузулмай савлатинг,
Шайх ила шоб ўртосида савлатни қадрин билмадинг.

Эйким чу синмай шавкатинг ҳамроҳу амсолинг²³⁷ аро,
Бу даҳри бевунёд аро шавкатни қадрин билмадинг.

Токим алингдин кетмайин ҳиммат жаҳон айвонида,
Эй кимса, иш айлар чоғинг ҳимматни қадрин билмадинг.

Эй ошиқи мискин Аваз, оламни гулзори аро
Фурқат бошингга тушмайин вуслатни қадрин билмадинг.

* * *

Фарёдким, дарду ғамим ҳар лаҳза афзундур манинг,
Бу ҳасрату армон ила ҳолим дигаргундур манинг.

Нокомлик кўп юзланиб ҳижрон қаро шоми аро,
Бағрим саросар лаълининг ёди била хундур манинг.

Рашк ўтиға ёниб ичим, кўксимда бор доғ узра доғ,
Бори миҳаннинг остида қаддим дағи нундур манинг.²³⁸

Ераб, нечук бахт эрди бу шўридаи бахти бадим,
Фархунда бўлмай лаҳзаи бир умр вожундур манинг.²³⁹

Мужиб ҳаётимга келиб муъжиз каби ширин сўзи,
Боис мамотимга ҳам ул чашми пур афсундур манинг.

Найлайки, қанд ила шакар сориға рағбат айлабон,
Олгон қарорим ноз ила бир лаъли майгундур манинг.

Ишқ ичра ўзни қилгали зору гирифтори Аваз,
Фарёдким, дарду ғамим ҳар лаҳза афзундур манинг.

* * *

Оҳким, раҳм этмас аҳволимға жононим манинг,
Не ажаб, чиқса фалакка оҳу афғоним манинг.

Сарбасар бўлса жароҳат кўксум эрмас айбким,
Кўбдурур кўнглумда ҳасрат бирла армоним манинг.

Айб қилманглар, эсам ношодхотир борҳо,²⁴⁰
Қим жафо айлар манго ул чашми фаттоним манинг.

Найлайн май нўш этиб ҳижрон қаро шоми аро,
Қим тўқар ёш ўрнига қон чашми гирёним манинг.

Эй фалак, озор кўб еткурма маҳзун жонима,
Қим ҳамул дилбар фидоси бўлғуси жоним манинг.

Воизо, таъриф қилма жаннату кавсар сувин,
Қим лабидур кавсарим, кўйи гулистоним манинг.

Не ажаб, гар ғайр сори майлу рағбат қилмасам,
Қим эрур мустаҳкам асру аҳду паймоним манинг.

Хотирим зору паришон этгали ман хастадин,
Қим мудом айлар ҳазар зулфи паришоним манинг.

Оҳким, бўлдум, Аваз, бир ой ғамига мубтало,
Не ажаб, гар бўлса вайрон қалби вайроним манинг.

* * *

Гул юзинг устига, жоно, кокулинг,
Бордурурким бурқаосо кокулинг.

Эй нигори беҳжатафзои жаҳон,
Оразингга зебу оро кокулинг.

Солғусидур борҳо, эй дилрабо,
Эл бошига шўру ғавго кокулинг.

Ақл ила ҳушу қарорим нақдини
Айлади торожу яғмо кокулинг.

Қўзларингга даҳрни зиндон қилур,
Эй париваш, зулматафзо кокулинг.

Айлади ошуфта юзингга тушуб,
Тушмагай эрди анго то кокулинг.

Ишқинг ичра мисли бу маҳзун Аваз
Олам аҳлин қилди шайдо кокулинг.

* * *

Нигоро, бўлғоли ман нотавон токим гирифторинг,
Ишимдур рўзу шаб чекмак фироқинг, жавру озоринг.

Тараххум кўргузуб, эй маҳ, висолинг марҳамидин бер,
Ки ҳажринг ханжари захми асири бу дилафгоринг.

Қуёш анвор ила ёрутмоғи, жоно, не мумкинким,
Мунаввар қилмаса тийра кўзум хуршиди рухсоринг.

Ҳаётафзо лабинг эъжоз ила жон бермаса гарчи,
Вале бедод ила ўлтургусидур чашми хунхоринг.

Не дилбарсанки, ҳуснинг кўрган одамлар бўлуб ҳайрон,
Бўлуларлар жону дил бирла бериб дил волау зоринг.

Нечук жонлар қуши сайди шикоринг бўлмасун, бўлса —
Кўзинг — сайёду холинг — дона, доминг — зулфи тоторинг.

Қачонким, эй Аваз, киргунг вафо аҳли қаторига,
Бу йўлда қилмайин барбод то номус ила оринг?!

* * *

Балои жон экан ҳижрони онинг,
Басе дарду алам ҳирмони онинг.

Чу қадрин билмадинг ул ёрниким,
Ғанимат бор экандур они онинг.

Нечук борсам кўрарман қадру иззат
Рақиби шум эрур меҳмони онинг.

Тўкарга элни қонин мойил ўлмиш
Ҳамиша наргиси фаттони онинг.

Хушо, ул ошиқеким ёрин истаб,
Евуқлашмиш чиқарга жони онинг.

Ман этдим имтиҳон, ушшоқ, ёлгон —
Инонманг, аҳд ила паймони онинг.

Очиб шамъи рухин базмига киргач,
Аваз бўлса не тонг, қурбони онинг?

* * *

Бир дам қарор этмасдурур, эй сиймбар, қошу кўзинг,
Жону дилим ўртагали, қилмай ҳазар қошу кўзинг.

Айлаб тараххум бир йўли сан етмасанг фарёдима
Ман кимга йиғлай илгидин бедодгар қошу кўзинг.

Субҳу масо жон қасдига ким не бало келтурмади
Солиб бошимга лаҳзада минг шўру шар²⁴¹ қошу кўзинг.

Боқсанг қиё қоқиб қошинг, жоду кўзинг имо қилиб
Қўймас танимда заррае жондин асар қошу кўзинг.

Хушу қарорин олдириб девонаосо бўлмаин
Имкони йўқдур, эй пари, кўрган башар қошу кўзинг.

Тиргуз қилиб мўъжизбаён Исосифат базм аҳлини,
Бир гамзада қилди баса зеру забар²⁴² қошу кўзинг.

Улмакка етти айлабон нозук белинг фикрин Аваз,
Уйнога ноз оғоз этиб қилғоч назар қошу кўзинг.

* * *

Нигоро, табакай ўлғум асири дарду ҳижронинг?
Манго кўргуз юзингни, то қилай жонимни қурбонинг.

Кетибдур фурқатингдин сабрим ила нангу номусим,
Қўлимдин кетгали, эй дилбари маҳбуб, домонинг.

Аё моҳ, айлама мандин йироқ ўзни, ки ҳар соат,
Бошимга солғуси савдо баса зулфи паришонинг.

Қадаҳ сун, айлабон лутфу июяглар, аё соқий,
Тиларман ушбу дам бўлмоқ санинг базмингда меҳмонинг.

Сен этсанг, эй кўнгул, беҳадду сон меҳру муҳаббатлар,
Санго айлар жафо доим ҳамул маҳбуби жононинг.

Олур барча қарору тоқатинг ҳам ихтиёрингни
Қилиб бир ишвау нозу адо ул чашми фаттонинг.

Эрурсан ўз адонинг шоири сардафтари, тонг йўқ
Аваз, бўлса Навоий дафтари монанди девонинг.

* * *

Билмадим, ваҳ, не бало эрди, нигоро, суратинг,
Кўргач-ўқ қилди мени мафтуну шайдо суратинг.

Чеккан устодингга юз таслим қилғум²⁴³ ҳар нафас,
Ким қилибдур айбу нуқсондин мубарро²⁴⁴ суратинг.

Тушмас асру бўйнума занжири зулфинг, кошки,—
Қилмағай эрдим азал кунда тамошо суратинг.

Бармоғин тишлаб қолур ҳайратда гар наққоши Чин,
Кўрса суратдек тутуб, эй шўхи барно, суратинг.

Ноғихондин бир кўруб, қайта кўролмайд доғ ўлуб,
Кўнглум айлар борҳо кўрмак таманно суратинг.

Нозанинлар гарчи кўпдур, билмадим олам аро
Ҳеч бирига бўлғаму монанд, оё суратинг.

Илкинга олиб асо юрсанг улур дастор ила,
Зоҳидо, қилғай сани оламға расво суратинг.²⁴⁵

Кўргали зору асиринг бўлмиш асру бу Аваз,
Билмадим, ваҳ, не бало эрди, нигоро, суратинг.

* * *

Нетдим сани, эй чархи дун, кўнглумни ношод айладинг?!
Фурқат ғаму оломини чекмакка муътод айладинг.²⁴⁶

Ман нотавони хастау бечораға субҳу масо
Жавру жафо бирла ситам расмини бунёд айладинг.

Аҳбоб элининг кулбасин вайрон этиб душманларим,
Меъмори лутфингдин бу дам вайронин обод айладинг.

Аҳли жаҳон ичра мани сайлаб чекарга дарду ғам,
Зору асиру волаи бир қадди шамшод айладинг.

Айлаб насибим дард ила олому меҳнат борҳо,
Номусу орим ул пари ҳажрида барбод айладинг.

Мискин Аваздек бир пари ҳажрида айлаб бенаво,
Нетдим сани, эй чархи дун, кўнглумни ношод айладинг?!
* * *

* * *

Эрур жонға роҳат висолинг сенинг,
Фараҳбахшлиғ итгисолинг сенинг.²⁴⁷

Бўлубдур анга етмак, эй хаста дил,
Фироқида ёди хаёлинг сенинг.

Рақиб аҳлига ёр ўлубдур бу дам,
Ҳамул ёри соҳиб жамолинг сенинг.²⁴⁸

Кўруб дилраболардин-ўқ зулму кин,
Муҳаббат русуми хисолинг сенинг.²⁴⁹

Етушса мани хастага, соқиё,
Бас ўлғуси синғон сафолинг сенинг.

Аваз ҳафтада, тонг йўқ, этсанг китоб,
Етибдур бу фанда камолинг сенинг.

* * *

Дарди дилим ул шўҳи ситамкорима айтинг,
Кўнглумни гамин ёри вафодорима айтинг.

Шоядки, қилиб лутфу карам кулбама бу тун
Келгай, бориб ул шўҳи севар ёрима айтинг.

Васлини тилаб шому саҳар ҳеч чу топмай,
Бедорлигим ул кўзлари хунхорима айтинг.

Кўнглум чидай олмай ситами ҳажрига эмди,
Ким ўлғали етдим ани дилдорима айтинг.

Ҳижронда чекиб ранжу балият Аваз осо,
Маҳзунлигим ул лаъли шакарборима айтинг.

* * *

Вафову меҳр расмин кўргузуб, эй ёр, хуш келдинг,
Жафову жавр ойинин бузуб бисёр хуш келдинг.

Келибсан васл ила ман зорни шод этгали, юз шукр,
Бу маънидин хабардор ўлмасун агёр, хуш келдинг.

Басе муштоқ эдим ҳажринг аро, эй хўблар шоҳи,
Қудумингга қилурға нақди жон исор, хуш келдинг.

Қилиб маҳзун дилим хушнуд, доғ айлаб рақиб аҳлин,
Адову лутф ила кулбамга, эй дилдор, хуш келдинг.

Фироқ андуҳи ичра бу сариф юз бирла ашкимдин,
Бори оламга ифшо бўлмайин асрор, хуш келдинг. ²⁵⁰

Авазни ранжи ҳажрингдин ҳаёти мунқатиъ эрди,
Анга жон тозадин бермакка Исвор,²⁵¹ хуш келдинг.

* * *

Гарчи бағишлар элга жон, эй нозанин, гўёлигинг,
Жонларга офатлик эрур бу навъ бепарволигинг.

Шамшод титраб, гул қилур жайбини чок,²⁵² эй гулбадав,
Токим чаманда кўргали қадду рухи зеболигинг.

Эй дил, ўзингни қилғали ишқ ичра зору беқарор,
Бўлди бори аҳли жаҳон афсонаси шайдолигинг.

Не сен топар коми дилинг, не ёр олур сендин хабар,
Не они васлидин асар, не ҳаззу айш афзолигинг.

Кетиб вафоға тўғри иш сендин вужуда келмаса,
Ҳеч суд қилмас оқибат олимлиғу донолигинг.

Дорушшифойи васл учун чексанг касал ранжин, Аваз,
Қимга билинмиш гўшан ҳижрон аро танҳолигинг.

* * *

Муяссарму висоли ёр оё?
Бўлурманму ғамида зор оё?

Кетарму эркан ушбу лаҳза бир ён,
Ул ойнинг қошидин ағёр оё?

Бўлурсан ташна ҳар соатда, эйким,
Дилу жонингда борму нор оё?

Топилғайму жаҳонда, эй биродар,
Менингдек бир дили афгор оё?

Бу янглиғ мақсадимча айланарму,
Ҳамиша гунбази даввор оё?

Ул одамким менингдек бўлмиш ошиқ
Эканму жонидин безор оё?

Билолмай фикр этарман, борму эркан
Жаҳонда ишқдек душвор оё?

Борибму ғайрининг базмиға ё йўқ,
Нигорим масканида бор оё?

Тутар мотам, бўлубдурму Аваз ҳам
Асири бир кўзи хунхор оё?

* * *

Ҳалокимга ичар дилдор савганд,²⁵³
Қилиб бир иттифоқ агёр савганд.

Вафосиздур жаҳоннинг дилрабоси,
Қабул этким ичай бисёр савганд.

Ҳамул ёлғончию шум муддаийга
Ва ё одатмудур гуфтор савганд.

Кўзига ўзни ташбеҳ айламакдин,
Ичибдур наргиси хуммор савганд.²⁵⁴

Тополмай чора ул маҳваш қошида,
Мани зор айладим ночор савганд.

Вафо аҳлила ичмаклик жаҳонда,
Ҳақиқатда эрур душвор савганд.

Мақомимға ёна қойтиб келурға —
Ичиб эрди ҳамул дилдор савганд.

Ичарман бу сўзумни тўғрусиди,
Аё дил, бовар этгил бор савганд.

Нигорим олдида чунким қилибман,
Нечук бўлғум, Аваз, инкор савганд.

* * *

Ошиқға гарчи тушмагай ёрининг агёри писанд,
Лекинки, они қилғуси субҳу масо ёри писанд.

Роҳат жаҳон мулки аро ҳеч бормудур меҳнатсизин,
Шаб — рўз тушса не ажаб, жонимға озори писанд.

Лаззоти оламдин онинг кўнглида армон қолмагай,
Қимни ҳамиша айласа маҳбуби дилдори писанд.

Тонг йўқки, ул ой жаврини доим писанд этса дилим,
Тушгуси ушшоқ аҳлиға маҳвашлар атвори писанд.

Онча жафо ёр айласа не айб ман бечораға,
Қим тушгай албатта анинг мажмуи кирдори писанд.²⁵⁵

Кўнглим не қилсун гул сари рағбат қилиб, эй дўстлар,
Ким тушгусидур дилбарим гулранг рухсори писанд.

Ҳарчанд етса ҳам алам шавқи муҳаббатдин мудом,
Маҳбуб васли тушгуси ишқ аҳлиға, оре, писанд.

Шухрат баса топмишдурур назм ичра олам аҳлиға,
Тушса Авазининг не ажаб ҳар навъ ашъори писанд.

* * *

Бери кел ноз бирла, эй паризод,
Қилурға қалби маҳзуним баса шод.

Қарам қил бўсае лаъли лабингдин,
Балият қайдидин қилмоқға озод.²³⁶

Висолинг орзусида туну кун
Фироқингда қилурман оҳу фарёд.

Агарчи ғайриға лутфу манго кўб —
Вале қилғунг жафоу зулму бедод.

Аё сийминбари маҳбуби гулрў,
Қилиб бу лаҳзада келгил мани ёд.

Нега мунча манго бергунгдур озор,
Аё кофарбача, бераҳм, жаллод?

Аваз, жонлар қушини сайд этарда
Сочи дому кўзи-андоқки сайёд.

* * *

Айлагум доим ҳамул маҳбуби давронимни ёд,
Маҳваши сийминбару шўҳи сухандонимни ёд.

Қумри осо манки тушган айру раъно сарвидин,
Не ажаб, гар айласам сарви хиромонимни ёд.

Гунчадек аксар қаро қон ўлди кўнглум, айлабон —
Ҳусн аро бир лаблари гулбарги хандонимни ёд.

Борҳо мен нотавону бенаво тўти сифат,
Лол эсам, не айб, айлаб шаққаристонимни ёд?

Байтул эҳзоним²⁵⁷ қаронғу ондин айру тушгали,
Йигласам, тонг йўқ, қилиб шамъи шабистонимни ёд.

Булбулеманким, жудо бўлгон гулу гулзоридин,
Гар наво чексам, не тонг, айлаб гулистонимни ёд?

Эй Аваз, ман ани зулфи фикридин ошуфтамен,
Ул қачон қилғой манинг ҳоли паришонимни ёд?

* * *

Ишқ ичра ман каби йўқ қилган вафони муътод,
Хусн ичра сан сифат ҳам бир маҳваши паризод.

Қаддинг равона айлаб ман сорига, нигоро,
Ман зори нотавонни не бўлғай айласанг шод.

Токим бўлай сарафроз ушшоқ хайли ичра,
Кел базмим ичра, жоно, бир йўл қилиб мани ёд.

Кўп дилбару дилоро даҳр ичра бордур, аммо
Қайда сенингдек ўлган дилбарлик ичра устод.

Эй маҳжабин гулрух, ўтди неча замонлар,
Чекмак ишим бўлубдур ҳажрингда ранжу бедод.

Олам элига ифшо рози дилимни қилдинг,
Эй ёшгина дилоро, айлаб жафони бунёд.

Меҳру вафо русумин айлаб бу лаҳза зоҳир,
Гам қайдидин қилурға келгил Авазни озод.

* * *

Фурқат уза юзлангуси ҳар дам манго дард узра дард,
Чексам не тонг, бу гуссадин шому саҳарда оҳи сард.²⁵⁸

Токим ҳамул ширинлиқо ҳуснин назора қилғоли,
Фарҳодосо бўлмишам ишқ ичра шайдолиғда фард.²⁵⁹

Даъвои меҳр айлар эсанг, эй ким манго қасд айлаюб,
Икки гувоҳидур они: кўз ёши бирла ранги зард.²⁶⁰

Бўйла ҳамиша, эй рафиқ, бор ўлса ҳамроҳим манинг,
Ағёри бадсийрат ила ҳожат эмас қилмоқ набард.²⁶¹

Эй ошиқи бехонумон, истар эсанг бу дам висол,
Рахшин туёқи остида жисмингни қилғил гард-гард,

Зийраклигига қилмишам таҳсинки, ўтди неча йил,
Шум муддаий бирла ул ой ўйнар чоғи шатранжу нард.²⁶²

Не навъ ношод, эй Аваз, бўлмай мани дилхастаким,
Фурқат аро юзлангуси ҳар дам манго дард узра дард

* * *

Недур жўрмим менинг, эй чашми жаллод?²⁶³
Қи қилғунг мунча зулму жавр бунёд?

Фироқ ичра ман ўлгум асру ғамгин,
Рақиб аҳли эса, васлинг аро шод.

Нигоро, оразингдин айру тинмай
Ишимдур булбулосо оху фарёд.

Юзингдур ҳусн авжи узра хуршид,
Қадинг боғи назокат ичра шамшод.

Не бўлғай, келсанг, эй маҳбуби барно,
Авазни доғи айлаб бир йўли ёд?

* * *

Ҳолимга раҳм эт, эй пари, ҳажр ичра ҳайронман баса,
Ошуфта ҳолу хотири зору паришонман баса.

Озурда жисму қомати ҳам ё каби, жони низор,
Қўкси фигуру дидаси хунбору гирёнман баса.²⁶⁴

Аввалда эрдим айлабон ошоми май сармасти жом,
Эмди ғамингда ғунчадек бағри тўла қонман баса.

Ёд айлабон зебо қадинг, эй нозанини дилрабо,
Тортиб наво қумри сифат шайдову нолонман баса.

Мингдин биридин заррача таъсир топғайман дебон,
Дарди дилимга айладим тадбиру дармон ман баса.

Меъмори васл ила они обод этарга кел бери,
Қим фурқатинг ичра чекиб олом вайронман баса.

Мискин Аваздек борҳо чеккумдурур, эй маҳлиқо,
Беҳадду бесон сансизин андуҳи ҳижрон ман баса.

* * *

Золим эдинг, ваҳ, не бало, эй қоши ё, эй қоши ё,
Ким раҳм этмассан манго, эй қоши ё, эй қоши ё.

Сан бевафо ноошно маҳбубда, фарёдким,
Иўқдур мурувват аслоҳо,²⁶⁵ эй қоши ё, эй қоши ё.

Эмди анодин бўлмоқи мумкин эмасдур бегумон,
Бир сан сифат соҳиб адо, эй қоши ё, эй қоши ё.

Гарчи ҳамиша шафқатинг агёр элиға бордурур,
Лекин манго қилгунг жафо, эй қоши ё, эй қоши ё.

Токим санго айлай фидо жону жаҳоним нақдини,
Дамсозим ўлғил борҳо,²⁶⁶ эй қоши ё, эй қоши ё.

Ман доғи ношод ўлғоман гар гайр бирла айласанг,
Айш ила ишрат доимо, эй қоши ё, эй қоши ё.

Ҳамроҳинг ўлса муддаи шому саҳар рози дилим,
Не навъ арз айлай санго, эй қоши ё, эй қоши ё.

Қадду рухингни ёд этиб ҳажрингда тортармен мудом,
Фарёду афғону наво, эй қоши ё, эй қоши ё.

Утлуг юзунгни кўргали маҳзун Аваз бўлмишдурур,
Ишқингга зору мубтало, эй қоши ё, эй қоши ё.

* * *

Муяссарму висоли ёр оё?
Бўлурманму гамида зор оё?

Кетарму эркан ушбу лаҳза бир ён,
Ул ойнинг қошидин агёр оё?

Бўлурсан ташна ҳар соатда, эйким,
Дилу жонингда борму нор оё?

Топилгайму жаҳонда, эй биродар,
Менингдек бир дили афғор оё?

Бу янглиғ мақсадимча айланурму,
Ҳамиша гумбази даввор оё?

Ул одамким менингдек бўлмиш ошиқ,
Эканму жонидин безор оё?

Билолмай фикр этарман, борму эркан
Жаҳонда ишқдек душвор оё?²⁶⁷

Борибму гайрнинг базмига ё йўқ,
Нигорим масканида бор оё?

Тутар мотам, бўлубдурму Аваз ҳам
Асири бир кўзи хунхор оё?

* * *

Бўлма, эй кимса, ҳамиша бу сифат мағрури ганж,
Ким, не ёнглиғ айлади Қорунни²⁶⁸ кофар зўри ганж?!

Қалби вайроналарни ганжи жуд ила обод қил,²⁶⁹
Лутфи ҳақдин истасанг бўлғой санго маъмури ганж.

Истагил дарвишлардин файзи маъни истасанг,
Ким хароби кўҳналарда бўлғуси маҳсури ганж.²⁷⁰

Ҳире ила ганж асрамоқ қилма ҳавас афъи сифат,²⁷¹
Заҳр этиб комингни, жисмингни қилур ранжури ганж.

Эй, хуш ул одамки, бордур жуду эҳсон қилғучи,
Деса бўлғуси они дорайн²⁷² аро масрури ганж.

Ҳар кишини қисмати бўлса қаноат маҳзани,
Ваҳ, не ёнглиғ бўлғуси олам аро манзури ганж.

Эй Аваз, жамъи зар этмакдин ҳазар қил, тонглаким —
То саросар бўлмасун гўрингда мору мўри ганж.²⁷³

* * *

Юзинг нурига, эй шўҳ, хуршиду қамар²⁷⁴ муҳтож,
Лабинг шаҳдиға ҳам қанду набот ила шакар муҳтож.

Қиё боқмоқни касб этмак учун сандин айирмас кўз,
Ики фаттон кўзинга боғ аро наргис магар муҳтож?

Лабингга лаъл ила ёқут эса икки гадо ёнглиғ,
Каломингга дуру лаълу беҳамто²⁷⁵ гуҳар муҳтож.

Қадингға банда сарву ар-ару шамшоди озоди,
Сочингга келди анбар бирла атру мушки тар муҳтож.

Нега ҳар кунда сўйи шарқдин, эй маҳ, тулуъ айлар²⁷⁶
Юзинг нурига хуршид эрмаса бўйла агар муҳтож?

Тонг эрмас, эҳтиёжим ишқ аро афзун ҳунар бирла,
Ки бўлгой олам ичра соҳиби фазлу ҳунар муҳтож.²⁷⁷

Аваз васлингни истаб ҳар тараф юз урса, айб эрмас,
Бўлур жон нақдиға безътибору мўътабар муҳтож.

* * *

Олмиш қарору тоқатим бир шўҳи сиймандом,²⁷⁸ Аваз,
Айлаб ишим оҳу фиғон ичра сабоҳу шом, Аваз.

Бир лаҳза бўлсам онсизин юз навъ қойғу юзланиб,
Бўлгой ҳаётим мунқатеъ топиб ишим итмом,²⁷⁹ Аваз.

Ақлу хирад билкулл бўлуб маъдуму мафқудул асар,²⁸⁰
Ҳижрон аро борман баса бесабру беором, Аваз.

Жоним қушин сайд айлаган дилбарлар ичра эрди бир,
Сайёд — қўзи, абру — камон, зулфи сиёҳи — дом, Аваз.

Ушшоқ хайлидин ҳисоб айлаб мани ул дилрабо,
Мужда санго ирсол этар қосид била пайғом, Аваз.²⁸¹

Розилиғ иста мудданӣ таън айласа гар халқ аро,
Чин ошиқ эрмас ўйлаган ишқ ичра нангу ном, Аваз.

Англаб ганимат даҳрнинг айшу нишотин базм туз,
Ким бир нафасда ўтгуси айлаб мурур айём, Аваз.

* * *

Васлнинг саҳбосиға хуноби ҳижрондур аваз,²⁸²
Анда май ўрниға балким таҳ-батаҳ қондур аваз.

Ваҳ, не янглиғ етгаман ман нотавону хастаким,
Ёр қўйи гулшаниға боғи ризвондур аваз.

Орзу айлаб висолин марҳами кофуруни,
Уқи ҳижрондин танимда захми пайкондур аваз.

Токи пинҳон ўлғали ул кокили анбар фишон,
Ҳар замон савдон зулфидин паришондур Аваз.

Бир париваш базмида сокинлик истаб борҳо,
Жону дил шахсиға эмди банди зиндондур аваз.

Ул замониким эдим ул ой бошиға соябон,
Эмди онинг ўрниға минг тирборондур аваз.

Эй хуш ул кунларки, базми ёр қадрин билмадим,
Эмди фурқатда анга юз навъ армондур аваз.

* * *

Ичиб ёр этти гулгун то шароби ноб ила ораз,
Манга ҳам чунки андоқ бордурур хуноб ила ораз.

Халойиқнинг кўзига даҳрни қилмоқ учун тийра,
Гуликим, қилди пинҳон сунбули сероб²⁸³ ила ораз.

Нигорим жабҳаю рухсориға боқғон киши айтур,
Баробар тутғуси гўё қуёш маҳтоб ила ораз.

Дилоромим сочиким бордурур бошинда бир қуллоб,
Жаҳон аҳли дилин банд этти ул қуллоб²⁸⁴ ила ораз.

Кўзингдин, эйки, тўк ашки надомат бўйлаким доим,
Юйилса яхшироқ бўлғусидур гар об ила ораз.

Хушоким, ушбу қиш топмай чафоне баъзи киймакка,
Совуқ ошубидин баъзи ёпар синжоб ила ораз.²⁸⁵

Аваз бечорани булбул каби шайдоси қилмоқға,
Ичиб ёр этти гулгун то шароби ноб ила ораз.

* * *

Анго нома ёзорға олсам илгимга агар қоғаз,
Гумонсиз, кўз ёшим бирла бўлур, эй дўст, тар қоғаз.

Бу қоғазларга сиғмас шарҳи аҳволим битар бўлсам,
Анго мажмуъи ашъё бўлсалар сиғғой магар қоғаз²⁸⁶

Езиб жон пардасиға арзи дилни айласам ирсол,
Тонг эрмаским, муносибму, онинг илкига ҳар қоғаз.

Бер, эй қосид, ул пайғоми жонбахшини лутф айлаб,
Берур эркан манго андин бу соат не хабар қоғаз.

Нигорим васфини айлаб дейин бир назми руҳафзо,
Рафиқо, бер манго айлаб мурувват бўлса гар қоғаз.

Била олмон қаю агёри бадрудин²⁸⁷ етушмишдур,
Олиб илгига ул ороми жон айлар назар қоғаз.

Авазга гар йиборса қоғаз ул гулрух қилиб шафқат,
Бори ушшоқ аро албатта айлар тожи сар қоғаз.

* * *

Аҳбоб, бордур муғтанам ишрат қилдурға фасли ёз,
Бир ёшгина дилбар била айлаб тараб созини соз.

Ул сарвқомат ишқида субҳу масо қумри киби,
Чексам, не тонг, ман бенаво тинмай фиғони жонгудоз.²⁸⁸

Жавр ила нозин лаҳзае кам қилмади ул жаврфан,
Ҳар неча изҳор айладим қошида ман ажзу ниёз.

Эй гулрухи гунчадаҳон, ғайри юзига боқмаким,
Ҳар бемуҳаббат булҳавас сидқ ила бўлмас ишқбоз.

Десам, не тонг, ушшоқ элин сан қатл қилмишсан бу дам,
Ким ишқ хайли даҳр аро кўз етгуси кўзимга оз.

Айлаб тараҳҳум ҳолига ман нотавону хастани,
Нозу карашма кўргузуб келгил бери, эй сарвиноз!

Меҳру вафодин, эй Аваз, йўқ шаммае даҳр аҳлида,
Ким ман қилурман борҳо онларни бир-бир имтиёз.²⁸⁹

* * *

Жоно, манга минг жафо қилурсиз,
Юз ранжға мубтало қилурсиз.

Жаллод қилиб нигоҳингизни,
Мушкин қошингизни ё қилурсиз.

Эй шўх, гар этсангиз жудолик,
Жондин мани бас жудо қилурсиз.

Киприк ўқини отиб не учун,
Бошдин оёқим яро қилурсиз.

Аҳбоб, ҳазар қилинг Аваздин,
Ким охи ўтига ёқилурсиз.

* * *

Ҳар дам манга юз ситам қилурсиз,
Сабру хирадим адам қилурсиз.

Минг дардга мубтало қилиб, вой,
Чашминни чунонки нам қилурсиз.

Ғайри сариға бориб чу пайдо
Жонимда туман алам қилурсиз.

Бир умр ғаминг юки тагида,
Эй шўх, қадимни хам қилурсиз.

Бағримда қўярға доғ уза доғ,
Ағёр элига карам қилурсиз.

Бечора Авазни фурқат ичра,
Оромини мунъадам²⁹⁰ қилурсиз.

* * *

Аҳбоб, мансиз соате оҳанги ишрат қилмангиз,
Сиз нўш этиб сажбо, мени хунхори ҳасрат қилмангиз.

Гар топсангиз йўл васлига анда мени ёд этмайин,
Кўнглум насибин доғ ила андуҳи фурқат қилмангиз.

Йўқдур жаҳонда ман каби махмури айш ўлғон киши,
Ким эмди мандин ғайриға ул майни шафқат қилмангиз.

Ишқ аҳлини ишрат маоб этмакни истар эрсангиз,
Бир лаҳза ҳам ағёр ила, эй ёр, суҳбат қилмангиз.

Тушмиш ёмон кун бошима бўйла жафо изҳор этиб,
Аҳли вафодин бўлсангиз, тарки муҳаббат қилмангиз.

Роҳат маоб ўлмоқ тилаб ўзга бу янглиғ, эй Аваз,
Доним бу кулфатхонада беҳуда меҳнат қилмангиз.

* * *

Биров ишқингга мандек ўзни муътод этмади ҳаргиз,
Ғамингда хотири зорини ношод этмади ҳаргиз.

Кўруб сандин жафоу жаврлар, ҳеч ошиқи шайдо,
Санга чун ман вафоу меҳр бунёд этмади ҳаргиз.

Аё дилдори барно, нозпарвар ёшгина дилбар,
Сан этган ишвани ҳеч бир паризод этмади ҳаргиз.

Балоу дарду меҳнат тоғида Фарҳодга Ширин,
Саносо гаҳ итобу ноз ижод этмади ҳаргиз.

Ул ой илан иноёту карамлар нотавон кўнглум,
Ғаму ранжу алам қайдидин озод этмади ҳаргиз.

Кўнглумким эрди вайрон ҳажрида ул нозанин бир йўл,
Келиб меъмори васли бирла обод этмади ҳаргиз.

Бори ушшоқи мафтунини бир-бир ёд этиб гарчи,
Вале ор айлабон бу телбани ёд этмади ҳаргиз.

Жаҳонда воласига ҳеч париваш ул пари ёнглиғ,
Азобу зулму қаҳру кину бедод этмади ҳаргиз.

Аваз, бу дайр ичра муғ мани сармаст этиб майдин,
Нишот ила тараб илмида устод этмади ҳаргиз.

* * *

Кўнгулким, ҳажрини қайдидин озод ўлмади ҳаргиз,
Топиб базми висоли ёрни шод ўлмади ҳаргиз.

Нечук бўлмай малули, айлабон дилдордин шиква,²⁹¹
Ки вайрон хотир ондин бир дам обод ўлмади ҳаргиз.

Дило, ғам чекма ишрат қилмадим, деб, ушбу оламда,
Ки айш айларга онда кимса муътод ўлмади ҳаргиз.

Десам лойиқдур андоқ кимсани ҳимматлиғ асруким,
Арўси ком ила мақсудға домод ўлмади ҳаргиз.

Шикоят айласам, тонг йўқ, фалакни илгидин, ваҳким,
Иши кўброқ манго жуз кину бедод ўлмади ҳаргиз.

Фироқи ёрга тошлаб саросар бағрим этти қон,
Манго иш токи ондин ғайри фарёд ўлмади ҳаргиз.

Қўнгул, тарк эт ҳамул ноошно қотилни ишқинким,
Вафоу меҳр расми ондин ижод ўлмади ҳаргиз.

Нечаким нақди жонимни нисори мақдами қилдим,
Манго ҳамдам ҳамул шўхи паризод ўлмади ҳаргиз.

Аваз, найлай бўлуб ушшоқ элини маъдум осори,
Жаҳондин ғайрининг осори барбод ўлмади ҳаргиз.

* * *

Кўнгилким, эй суманбар, сансизин шод ўлмади ҳаргиз,
Бўлуб вайрон давомат, бир дам обод ўлмади ҳаргиз.

Бошимга тушгали фурқатнинг ошуби мани шайдо,
Ғаму дарду алам қайдидин озод ўлмади ҳаргиз.

Агарчи топди мақсудин тамоми эл, мани маҳзун
Адрўси мақсадига лек оmod ўлмади ҳаргиз.

Не тонг чарх илгидин қилсам шикоят, эй биродарким,
Манга кўпроқ иши жуз зулму бедод ўлмади ҳаргиз.

Қачонким бўлмишам бшиқ ҳамул дилбарни ҳуснига,
Фироқ ичра манга иш ғайри фарёд ўлмади ҳаргиз.

Жаҳонда гар эсанг оқил, ема ғам қайғу чекмақдин,
Ки ҳаз қилмоқға анда кимса муътод ўлмади ҳаргиз.

Аваз, сабр айла мақсудинг эса ғамдин халос ўлмак,
Ки сабр этгани қалби ғусса бунёд ўлмади ҳаргиз.

* * *

Оразинг наззораси жондин лазиз,
Бўси лаълинг оби ҳайвондин лазиз.

Рағбат айлаб найлайн гул сориким,
Базми васлингдур гулистондин лазиз.

Нўши лаълинг олам ичра, эй нигор,
Ҳарнаким ширин эса ондин лазиз.

Кўзларимга оразинг, эй маҳлиқо,
Муштарию моҳи тобондин лазиз.

Гулшани кўйинг манго, эй сиймбар,
Бордурур жаннати ризвондин лазиз.

Ҳеч неъмат бу жаҳонда, эй кўнгул,
Борму лаъли шаккарафшондин лазиз?

Улмагай ҳеч бир нимарса, эй Аваз,
Ишқ элига васли жонондин лазиз.

* * *

Таолаллоҳ, сиз эй оромижон, ваҳ, не балодурсиз?
Қи бир ғамза била жонимға ишқ ўтин солодурсиз?

Агарчи бошингиз ёш эрса ҳам, эй маҳваши гулрух,
Вале моҳир баса маҳбублиғ илми ародурсиз.

Олурға аҳли олам ақлу ҳушу тоқату сабрин
Дилорому париру соҳиби ғанжу адодурсиз.²⁹²

Улуми нозу ишва бобида, эй нозанин дилбар,
Бори дилдори шўху шангларга пешводурсиз.

Ҳама эл рўзгорин шом ёнглиғ тийра қилмоқға
Хату холию қоши бирла кўзи қародурсиз.

Бори ушшоқ хайли дод этар, эй ёр дастингдин,
Магар онларға доим қилғучи жавру жафодурсиз?

Аё жону кўнгул, даврон аро сизлар-да ар мандек,
Асири ишқи бир жавргустар дилрабодурсиз?

Кеча-кундуз қилурсиз қумри осо нолалар бунёд,
Магар бир сарвқад ишқиға сиз ҳам мубталодурсиз?

Авазга раҳм этинг, эй гулбадан, айлаб ситамгарлик,
Қи онинг ҳар нафасда жисмидин жонни олодурсиз.

* * *

Эй дўстлар, даҳр аҳлига ҳамроҳу ҳамдам бўлмангиз,
Ҳамроҳу ҳамдам демайин, бал ошно ҳам бўлмангиз.

Ҳошоки, доно эрсангиз оиларга топиб ихтилот,
Бир кун паришон ўлгосиз, масруру хуррам бўлмангиз.

Аҳли жаҳонким бордурур меҳру муҳаббатдин йироқ,
Оилар фиребин еб яна расвои олам бўлмангиз.

Меҳру вафо айлаб ҳамул ношнолар хайлига,
Чекмак ҳамиша қисмати олом ила ғам бўлмангиз.

Яқдиллик айлаб бу сифат хайли бани одам билла,
Бори балиятни чекиб ҳам қомати ҳам бўлмангиз.

Ўзни жаҳоннинг дилбару дилдорига айлаб асир,
Ҳам роҳати кам бўлмангиз, ҳам чашми пурнам бўлмангиз.

Токим, Аваз, асрорингиз ғайрига ифшо бўлмасун,
Келса қўлингиздин биров розига маҳрам бўлмангиз.

* * *

Базм айламак мумкин эмас дилдор ила агёрсиз,
Ким йўқдур олам боғида бир гул очилгон хорсиз.

Гар лол бўлса, не ажаб, кўйидин айру жон қуши,
Ким булбул этгайму фиғон лаҳза гулу гулзорсиз?

Нанг-ила орим йўқ эса, эй булҳавас, не айбким,
Албатта, ошиқ бўлгон эл бўлғуси нангу орсиз.

Ул шўх васлидин умид узган ҳазин кўнглум мани
Бир турфа созеким чиқар оҳанги онинг торсиз.

Ҳоли харобимни бориб, тангри учун арз айлангиз,
Аҳбоб хайликим, ул ой қошида маҳрам борсиз.

Очиб жамолин шамъини кўзумни равшан айласун,
Ким кўзум ўлмиш тийра кўб ул шамъи пуранворсиз.

Чин ошиқ эрсанг, эй Аваз, ўлгилки, ўлган яхшироқ,
Оламда юргавдин тирик ишқ аҳлига дилдорсиз!

* * *

Эй, не хушдур ўйлаким кабки дари рафторингиз,²⁹³
В-эй, ҳаловат бобида шаккар киби гуфторингиз.

Гарчи доим муддаийлар кўрса ҳаззи лутфингиз,
Биз валекин тартадурмиз борҳо озорингиз.

Тийра бўлди кўзларимиз ҳажр аро, эй нозанин,
Кўрмак истаб ҳар кеча дийдори пуранворингиз.

Жону кўнглим мулкени торожу яғмо айлади,
Ваҳ, не офат эрди икки наргиси беморингиз.²⁹⁴

Андалибосо фиғону нола қилсам не ажаб?
Ким бўлубдур тоби майдин гул киби рухсорингиз.

Мунча зори қилғосиз, эй жону дил, ул шўхни
Самъиға гар етмаса не суд қилғон зорингиз?!

Биз учун, ушшоқ, ул оромижон кўйи сори
Кетдингиз, хуш кетдингиз, бўлсун худойим ёрингиз.

* * *

Айлабон шайдо дилим шўхи нигорим сизмусиз?
Чашми шаҳло, сочи сунбул, гульузорим сизмусиз?

Бошима савдо солиб, қилғон кўзумни ашкбор,
Кўнгли қаттиғ, тори зулфи мушкборим сизмусиз?

Олғоли олам элини сабру ҳушу тоқатин,
Ашҳаби нозу адо узра саворим сизмусиз?²⁹⁵

Ушбу оқшом ишқнинг базми аро соқий бўлуб,
Айлаган соғар била дафъи хуморим сизмусиз?

Булбулу қумри киби айлаб мани зору асир,
Бонси афғон ила фарёду зорим сизмусиз?

Айлабон доим тағофул минг итобу қаҳр ила,
Қаҳрлар қилғон манго дилдор ёрим сизмусиз?

Кўргузуб рангин табассум, деди ул Лайливашим:
Эй Аваз, ушшоқ аро Мажнуншиорим сизмусиз?!

* * *

Бизни қилгон ишқ аро мафтуну ҳайрон сизмусиз?
Ожизу бечорау чоки гирибон сизмусиз?

Шўхлик оғоз этиб, турлук адову ноз ила,
Айлаган ман зорни бесару сомон сизмусиз?

Борҳо агёрниг сўзини бовар айлабон,²⁹⁶
Ишқ элин қилган асири доғи ҳижрон сизмусиз?

Шум рақиб ила бўлуб мунис сабоҳу шом аро,
Айлаган ушшоқнинг бағрин тўла қон сизмусиз?

Мунчаким ишқ аҳли қонин тўкдингиз бедод ила,
Қон тўкардин бўлмаган гўё пушаймон сизмусиз?

Жумладин душвор эди, жоно, манга ҳижронингиз,
Қилғучи мажмуи мушкилларни осон сизмусиз?

Эй Аваз, айларсиз афғону наво субҳу масо,
Е гирифтори ҳамул шўхи сухандон сизмусиз?

* * *

Бугун ёнимга, эй оромижоним, нега келмайсиз?
Бўлурга ҳамнишину меҳрибоним, нега келмайсиз?

Бори маҳвашни айлаб сояи девор бу соат,
Паривашликда яктои замоним, нега келмайсиз?

Қолибман ҳажр аро меҳнат чекиб, жон бергали аммо,
Бор эрди васлингиз дорил-амоним, нега келмайсиз?

Замири покингизга ошкородур кечаю кундуз,
Фигону нолау оҳи ниҳоним, нега келмайсиз?

Мани бечоранинг арзини сўрмоққа карам айлаб,
Аё маҳбублиг мулкида хоним, нега келмайсиз?

Неча кун бўлди тортиб мунтазирлиқ етдим ўлмакка,
Мани ҳам ёд этиб, шўхи жаҳоним, нега келмайсиз?

Аваздек бўлмишам бехонумону толии вожун,
Бугун ёнимга, эй оромижоним, нега келмайсиз?

* * *

Лутфу карам айлаб манга, эй дилрабо, хуш келдингиз,
То аҳдингизга қилғали бу дам вафо хуш келдингиз.

Роҳатмаоб этмак учун бу хотири ношодни,
Меҳру муҳаббат кўргузуб беинтиҳо хуш келдингиз.

Базмим аро, эй гулрухи олижанобу меҳрибон,
Ушбу нафас гўё қилиб тарки жафо хуш келдингиз.

Раҳму мурувват расмини фош айлаб, эй, оромижон,
Токим қилурға жумлаи комим раво хуш келдингиз.

Ранжур этиб ҳижронингиз ичра, аё неку шиям,²⁹⁷
Дарди дилимга бергали бу дам даво хуш келдингиз.

Бу тун Авазинг базмига ёри қадрдонлиқ қилиб,
Ағёр хайлига бўлуб ношно хуш келдингиз.

* * *

Шўхлар хайлидадур меҳру вафо нодиру шоз,
Жуз хусумоту итоб ила жафо нодиру шоз.

Истама бўса ато²⁹⁸ ушбу санамлардинким,
Ул гуруҳ ичра эрур лутфу ато нодиру шоз.²⁹⁹

Мани бечорани, эй жоҳил ҳаким, инжитма,
Ишқ бир дард эрур, ул дарда даво нодиру шоз.

Бўлмишман ўйла гаронруҳки, бу олам аро,
Илллати жони ҳазиниға шифо нодиру шоз.

• Найлайин йиғламайин асруки, фурқат ичра,
Ғайри олому азоб ила ано нодиру шоз.

Не ажаб ғайри била шому сабоҳ ичса қадаҳ,
Қим ҳамул ёри жафожўда ҳаё нодиру шоз.

Эй Аваз, шоири чолок ўладурсан-ўққим,
Сен сифат назм аро эмди кумало нодиру шоз.³⁰⁰

* * *

Ҳар ошиқеким, ишқ аро бўлса ҳамиша покбоз,
Албатта бўлғай ёридин топиб муродин сарфароз.

Маъшуқ тузса борҳо жавру жафони барбатин,
Меҳру вафо қонунини ошиқ қилур бир умр саз.

Пайваста қошинг³⁰¹ булжажаб меҳроб эрур, эй ёрким,
Гар сажда қилса, тонг эмас, кўргач сани аҳли намоз.

Гул бўлғомудур хорсиз олам гулистони аро,
Кел суҳбатимдин қилмайин, эй орази гул, эҳтироз.

Ушшоқ хайлин ўртама, эй ҳурпайкар шамъким,
Парвонани ўртаб топар ҳар тун ўзи сўзу гудоз.³⁰²

Нозу тағофул расмини фош этгуси ул нозанин,
Изҳор ман қилсам агар қошида ажз ила ниёз.

Тонг йўқ, ул ой тарк этмаса жавр ила нозин, эй Аваз,
Ким бордурур маҳбублар кори³⁰³ ҳамиша жавру ноз.

* * *

Ҳолим эт, қосид, бориб ул сарви гулрухсора арз.
Бевафо, қоттиғлиқ ичра кўнгли мисли хора арз.

Ҳажрида ошуфтаҳол ўлғонлиғимни айлагил
Қотилу номеҳрибону чобуку дилдора арз.

Хотирим асру паришон ўлғонини қил бу дам
Айлаб алтофу карам ул сочи анбарбора арз.

Ҳажрида бесабру бесомону саргардонлиғим
Ул қатолу гамзаперо кўзлари хунхора арз.

Айлаким беҳушу мабҳут ўлғонимни бу нафас
Чашми жоду қадди ножу лаъли шаккарбора арз.

Ақл ила ҳушумға яғмо тушгонини айлагил
Ул жафоу зулмпеша кўзлари айёра арз.

Эй Аваз, борсанг агар айлаб карам ҳолимни де
Ул нигори дилбару нозу тағофилкора арз.

* * *

Бир нозанин ишқи аро шайдову мафтунман ҳануз,
Ҳижрон қоронғу шомиди яқсар жигархунман ҳануз.

Ул Лайливаш гарчи мани ҳолимни сўрмасдур, вале
Ишқи жунун водисиди монанди Мажнунман ҳануз.

Бир йўл висолида майи роҳатни ошом этмайин,
Дарду малолу меҳнату оломи афзунман ҳануз...

Гарчи бори эл толини чиқди нуҳусатдин, вале
Бу даҳри бевунёд аро иқболи вожунман ҳануз.

Барча ёмонлар бўлдилар оламда неку номлиғ,
Гумномлиғ бирла мани бедасту по дунман ҳануз...³⁰⁴

Ишқ олмаган бўлса агар идроку ҳушим, эй рафиқ,
Меҳру муҳаббат илмида мисли Фалотунман³⁰⁵ ҳануз.

Не айб, бўлсам, эй Аваз, девонаи беҳушким,
Бир нозанин ишқи аро шайдову мафтунман ҳануз.

* * *

Ёраб, жаҳонда бўлмасун ҳеч кимса ҳайрон ман каби,
Ошуфта ҳолу хотири асру паришон ман каби.

Борму экан олам аро бўлгон фалак бедодидин,
Зору ғарибу бенаво бир хонавайрон ман каби.

Тортиб жафову жаврлар бўлгон ҳамиша устувор,³⁰⁶
Меҳру вафо ойинида йўқтур бир инсон ман каби.

Билмай висоли қадрини ҳажри насиб ўлғоч, вале
Не суд агарчи айласанг чандон³⁰⁷ пушаймон ман каби.

Оламда жону дил била яхши кўруб ҳусн аҳлини
Йўқтур бори ушшоқ аро чоки гирибон³⁰⁸ ман каби.

Этмай нигори васлиға бир умр айлаб жидду жаҳд,
Бўлғай насиби борҳо андуҳи ҳижрон ман каби.

Бу кеча, эй мискин Аваз, билғил ғанимат англасанг,
Айшу нашоти даҳрни дайр ичра меҳмон ман каби.

* * *

Сан мажмуъи шўх сарбаланди,³⁰⁹
Ушшоқ эли кўнглининг писанди.

Кўп айлама жилваким мабодо,
Ҳосид етуролмасун газанде.³¹⁰

Ишқ аҳли бўлуб ҳамеша маҳрум,
Васлингни рақиб баҳраманди.

Ўтлуғ юзинг эрса нори сўзон,³¹¹
Жонлар эрур ониким сипанди.^{312, 313}

Жон ила кўнгулни банд этарга
Айёр кўзингу сочинг — каманди.³¹⁴

Не навъ гаҳи комим ўлмасун талх,
Бир етмас анга лабингни қанди.

Ул ҳуру пари фироқи ичра,
Кўз ашки, Аваз, оқиб туганди.

* * *

Бир пари ҳажри мени бу навъ бемор айлади,
Юз балоу меҳнату кулфатга дучор айлади.

Базмима қелгач ҳамоно,³¹⁵ оҳким, кетти туруб,
Ман била гўё ўтурмоқдин ул ой ор айлади.

Кокилин фикри кўнгуллари паришон айлабон,
Даҳрни кўзларга ҳам гўё шаби тор³¹⁶ айлади.

Ул тағофулпеша маҳваш кўргузуб расми ситам,
Ханжари ҳижрон ила жисмимни афгор айлади.

Тошлоб ул ой ҳажри ичра, чархким бу дам манго —
Бўйла офоту балиятни намудор айлади.³¹⁷

Дилбарим то ошнолиғ фош этиб, фарёдким,
Жавру зулму бевафолиғ расмин атвор айлади.

Эй Авваз, қилгунг шикоят борҳо ёр илкидин,
Қайси бир маҳваш вафо расмини изҳор айлади?!
—

* * *

Ераб, недин ул бевафо ман хастани ёд этмади,
Бир лаҳза фурқат қайдидин³¹⁸ кўнглумни озод этмади.

Базми висолидин бори агёрни масрур этиб,
Ман нотавонин бир йўли маҳзун дилин шод этмади.

Субҳу масо айлаб вафо, чекмак ишим жавру жафо,
Мен бенаводин ўзгани бу ишга муътод этмади.

Қадду хати бирла юзин кўрган кишилар шавқидин,
Еди гули ҳумро била райҳону шамшод этмади.

Ҳижронида тан кишварин ғам хайли вайрон этса ҳам,
Меъмори васлидин ани маъмуру обод этмади.

Базми висол ичра қачон етгай ул одам, эй Аваз,
Қим ишқ аро номус ила орини барбод этмади.

* * *

Фигонким, қаҳр этиб ул нозанин мандин жудо бўлди,
Ишим ушбу жиҳатдин чекмак андуҳу ано бўлди.

Висолига етушмакни даволат айлабон уммид,
Фироқин теги буррони била кўксум яро бўлди.

Ҳакимо,³¹⁹ сиҳҳат уммидини қилма кўб бериб дору,
Гирифтори мани бечора дарди бедаво бўлди.

Дилу жон шахсиким нақди висолин орзу айлаб,
Ҳамул бедодгуетар шўх кўйида гадо бўлди.

Ўзини қилғоли расво мани дилхастау сода,
Вафо расми била ул бевафоға ошно бўлди.

Муҳаббатсиз гўзаллардин чекиб жавру жафо асру,
Ҳамеша қалби зорим роғиби меҳру вафо бўлди.

Қилурға, доимо ўзни шикаста ўйлаким, Фарҳод,
Аваз, кўнглум ҳамул Ширинлиқоға мубтало бўлди.

* * *

Нигоро, келки ҳажрингда баса ҳолим хароб ўлди,
Ишим чекмак туман олом ила ранжу азоб ўлди.

Хижолатдин қошингда хўблар гар изтироб этса,
Тонг эрмаским, санга рухсор рашки офтоб ўлди.³⁰²

Недур журми мани дил хастанинг, эй ёри мушкин хат,
Санга варзиш ҳамиша мендин этмак ижтиноб ўлди.³²¹

Гамингдин, эй нигори жавругустар, қил тараҳҳумким,
Таним шикаста,³²² аҳволим забун, кўзим пуроб ўлди.

Вафову меҳр расмин кўргузуб, эй шўх, келгилким,
Фироқ ичра гаму дард ўтига бағрим кабоб ўлди.

Ул ой ушшоқ хайлин дафтар айлар чоғда, эй аҳбоб,
Бихамдиллаҳ, мани бечора ҳам ондин ҳисоб ўлди:

Висоли давлатига ғарра бўлма, ³²³ эй Аваз, биаким,
Фалак даврига доим расму одат — инқилоб ўлди.

* * *

Менинг ақлимни олгон дилбари соҳиб жамол эрди,
Бори хўблар аро маҳбублигда бемисол эрди.

Юзининг ҳусн аро хуршиди рахшон эрди шайдоси,
Қошининг дилкушолиғ ичра зори ҳилол эрди.

Ики шаҳлову фаттон кўзларининг ҳар бир имоси
Улуснинг жонини олғучи бепарво қитол³²⁴ эрди.

Фироқи заҳри бирла ўлган ошиқга берурда жон,
Висоли базми айшида баса Исо³²⁵ мақол эрди.

Юзининг меҳрини кундек демак беҳудагўликким,³²⁶
Ланга ҳар тун завол эрди, мунга ҳар кун камол эрди.

Қади наврас ниҳоли меҳр бўстонини сарвиким,
Назокатлиғ аро тубиға андин инфиол³²⁷ эрди.

Аваз, жон мурғи банд ўлмоқға боис зулфи домига
Рухи гулзори ичра дона осо турфа хол эрди.³²⁸

* * *

Мани бир шўх ҳижрони аро зор этдию кетди,
Туганмас ранжу дарду ғамға дучор этдию кетди.

Ериб кўксумни сарто по фироқи ханжари бирла,
Гаронжон, сина чоку³²⁹ кўнгли афгор этдию кетди.

Кўюб ман хастаю нокоми маҳжурини³³⁰ ҳажр ичра,
Тутуб бедод расмин майли агёр этдию кетди.

Қилиб бемехрлик зоҳир мани бечора ожизни
Балову дарду меҳнатга сазовор этдию кетди.

Мани ошуфта ҳолу зору ҳайрону ғамин айлаб,
Жафо бирла ситам расмини изҳор этдию кетди.

Аваз, найлай мани бехонумону нотавонини
Бу дам ул бевафо маҳруми дийдор этдию кетди.

* * *

Зўр айлади бу дам манго ул навъким ҳижрон ғами,
Қошида они бўлғуси зарра киби даврон ғами.

Не айб бўлсам борҳо шикаста хотир³³¹ даҳо аро,
Ким қалби маҳзунимда бор бир наргиси фаттон³³² ғами.

Васли нишоту ҳаззини ёдимға келтурсам агар,
Ҳар лаҳза ҳайрат ўтиға жоним қилур сўзон ғами.

Найлайки, бўлмай нотагон ман бенаво ҳажри аро,
Юзланғуси онсиз манго беҳадду беноён ғами.

Кўнглум агар ношод эса, тонг йўқ, аё аҳбоб эли,
Ким анда бордур ушбу дам бир бевафо жонон ғами.

Кўзимға олам тийрадур, токим бошимға тушғали,
Ул ҳусн авжида рухи шамсу маҳи тобон ғами.

Ҳолимға қилмас бир нигоҳ, ул сарвқомат, эй Аваз,
Кўнглумниң айлар доимо қумри киби нолон ғами.

* * *

Ул шўҳи якто айламас васли била хуррам мани,
Айлаб ўзиға бир йўли хилватаро маҳрам мани.

Ул беҳжатафзо васлининг тарёкин айлаб муддао,
Бўлмиш ҳамиша қисматим ҳижронда муҳлик сам³³³ мани.

Бегона бўлдум ақлдин ул бевафо ишқи аро,
Расволигим кўрган киши не навъ дер одам мани.

Ойтинг бориб, келсун, ул ой эрди ҳаётим боиси,
Ултургусидур онсизин ҳижронда дарду ғам мани.

Арз эт хумор ўлғонлигим, шоядки келгай³³⁴ ул пари,
Қилмоқ учун ушбу кеча сармасти жоми Ҷам мани.

Бир умр ғайрини бўлуб ёри анису муниси,
Ул маҳ ўзига айламас билмон недин ҳамдам мани.

Не навъ айлай, эй Аваз, чекмак малолат бўйлаким,
Доим ул ой кўргусидур ағёр элидин кам мани.

* * *

Оҳким, қилди фалак ойру диёримдин мани,
То йироқ солмоқға бир гулрух нигоримдин мани.

Хотирим ошuftа бўлса айб қилманг, негаким,
Солди айру чарх аҳбоб ила ёримдин мани.

Ҳодисоти даврдин бошимға юз савдо тушуб,
Қолмади осор қўлда ихтиёримдин мани.

Юзланиб бечоралиғ ҳар дам жудолиғ доғидин,
Қолмағай андак асар сабру қароримдин мани.

Не манга ёрову ҳамдам, не манга бир меҳрибон,
Шум иқболим айирди йўқу боримдин мани.

Ёр учун жоним фидо қилсам агар эрмас ажаб,
Қим аён ошиқлиғим афғону зоримдин мани.

Эй Аваз, қилма таажжуб доимо ношод эсам,
Қим хабар олмас биров ҳоли низоримдин мани.

* * *

Бир пари ишқи аро мафтуну зор айлар мани,
Ақлу ҳушимни олиб девонавор айлар мани.

Базми васлиға агар етсам ҳамул соҳиб адо,
Бир далолу ноз ила беихтиёр айлар мани.

Нозир ўлсам ҳусни бетимсолиға бир лаҳзада,
Кўзлари имоси бирла беқарор айлар мани.

Бевафолиқ расмин айлаб фурқат андуҳи аро,
Бағри қону сина чоку дилфигор айлар мани.

Турраи зулфин паришон айлабон рухсориға,
Хотири ошуфтаву жони низор айлар мани.

Ишвалар айлаб тутуб агёр элига жом, Аваз,
Доғи нокому малулу бадхумор айлар мани.

* * *

Ошиқ ўлдим бир йўли қилғач тамошо ҳуснини,
Бу жиҳатдин ҳар нафас қилғум таманно ҳуснини.

Заррадек ойу қуёш қошида айлар изтироб,
Нозири бўлса қачон ул моҳ сиймо ҳуснини.

Олам аҳлин сарбасар шайдову зор этмак учун,
Халқ қилмиш гўиё тағри таоло ҳуснини.

Дил бериб нозу адову ишваву рафториға,
Кўргали ман бўлмишам ушшоқи шайдо ҳуснини.

Нотавон кўнглумга найлай бўлмаса сабру шикёб,
Кўрмайин бир лаҳза ул маҳбуби зебо ҳуснини.

Бўлғусидур кўрган эл албатта ишқиға асир,
Қим анинг дилкаш яратмиш тағри гўё ҳуснини.

Эй Аваз, бўлсам агар беҳуш ман не айбким,
Кўргали ҳайратда ман бир нозперо³³⁵ ҳуснини.

* * *

Гарчи ёрим айламишдур ошнолиғ таркини,
Лек кўйида ман этмасман гадолиғ таркини.

Тарки меҳр этган била ул дилбари номехрибон,
Хаста жоним қайда қилғай мубталолиғ таркини.

Ернинг озориға тоқат кетурмай борҳо,
Ошиқ эрмас айлаганлар бенаволиғ таркини.

Сода кўнглум дер яна, айлар муҳаббат, ғам ема
Айласа ул нозанин меҳру вафолиғ таркини.

Не ажаб ҳижронда ишрат таркини айлар эсам
Ким қилур ушшоқ эли завқу сафолиғ таркини.

Тарки ишқ этканни аҳли дил нечук одам десун,
Ким ул айлар гўйе фармонраволиғ таркини.

Эй Аваз, тарк этмаким зинҳор ишқинг лаҳзае,
Дилбаринг ҳам бир кун айлар пур жафолиғ таркини.

* * *

Кел эй дилбар, тутуб расми вафони,
Бўлурга ман ҳазиннинг меҳрибони.

Мани дил хастау зорингни етмиш
Фироқинг ранжидин чиқмоққа жони.

Вафо аҳлига, эй маҳваш, ҳамиша
Муносиб ёд қилмоқ ошнони.

Қилурга муддаий хайлини нохуш,
Манга бир лаҳза қил тарки жафони.

Жаҳон мулкида ҳаргиз кўрганим йўқ,
Сенингдек шўхшанг дилрабони.

Келиб, эй мутриби яктойи олам,
Бу дам соз айла «Сегоҳ»у «Наво»ни.

Аваз, гар бўлмасанг сирримдин огоҳ,
Кўруб неткунг мани бахти қарони.

* * *

Базм этар бўлсанг ҳамул маҳбуби сийминбар қани?
Соқии гулчеҳрау мийно била соғар қани?

Улдум асру ком талх, эй дўстлар, ҳижрон аро,
Қилғоли комим мулаззаз³³⁶ ул лаби шаккар қани?

Ушбу базм ичра, не тонгким, хотирим очилмаса,
Борчани маҳбуби бордур, бизни ул дилбар қани?

Рост айгил, қойда кетти, маҳфилимда йўқдурур,
Ул нигори нозперо кўзлари кофар қани?

Эй биродар, ушбу кеча кўзларим ёрутғоли,
Хусн авжида рухи рашки маҳи анвар қани?³³⁷

Даҳр иззу жоҳиға, эй кимса, мағрур ўлмаким,
Гар бақо бўлса анга Жамшиду³³⁸ Искандар³³⁹ қани?

Эй Аваз, гар ушбу олам қилса оқилға вафо,
Бу Али Сино³⁴⁰ била Луқмони донишвар³⁴¹ қани?

* * *

Меҳри ишқи ёрким жисмимда жон дерлар они,
Синаи афғорим ичра бир ниҳон дерлар они.

Ургатай Мажнунга ишқ ичра муҳаббат шевасин,
Сарвари хайли тамоми ошиқон³⁴² дерлар они.

Бир нигори бевафоу нозперо воласи,
Жону кўнглумким эрурлар, нотавон дерлар они.

Ул паривашким эрур хусн аҳлининг сардафтари.³⁴³
Нозанину маҳлиқо абру камон дерлар они.

Мазҳари нури тажалли бордур йўқ билмайин,
Оразин монанди моҳи осмон дерлар они.³⁴⁴

Дилбарим моҳияти аслини билмай ҳеч киши,
Гаҳ Зулайхоу³⁴⁵ гаҳи Юсуфнишон³⁴⁶ дерлар они.

Эй Аваз, гар ошиқ эрсанг, гулрухинг кўйиниким,
Маскан этгил борҳо, доруламон³⁴⁷ дерлар они.

* * *

Эй ҳаётим боиси бўлгон лаби жонпарвари,
В-эй, мамотим мўжиби киприкларининг ханжари.

Бир тараҳҳум зоҳир этсанг не бўлур аҳволима,
Қим бўлубман ҳажр аро сабру қароримдин бари.

Гавҳари дуржи фасоҳатдур сўзингдан мунфаил,
Ўзларингдин ҳам хижил буржи сабоҳат ахтари³⁴⁸.

Қошларинг андоқки шамшири жаллоди ажал,
Кўзларинг хунрезлиғда шāхри Хайбар³⁴⁹ кофари.

Суратинг, эй жон, эрур руҳи мужассам шакл аро,
Талъатинг эрса агар нури тажалли мазҳари.

Зулфи шабрангинг дурур ҳам сунбули гулзори Чин,
Ҳам эрур мавзун қадинг боғи назокат ар-ари.

Оразинг беҳжатнамолиғда гулистони биҳишт,
Руҳпарвар лабларинг шаҳдидур онинг кавсари.

Меҳру моҳу Муштарига гар сени ўхшаш десам,
Кимсанинг олмишдур ҳушин меҳру моҳу Муштари?³⁵⁰

Базм аро маҳзун Авазға муддаини доғ этиб,
Бўсае қилғил ато лаъли лабингдин, эй пари-

* * *

Манга айламас марҳамат ул пари,
Бўлуб муддаий хайлининг ёвари.

Ҳамеша нигорим мусаххар дурур,
Рақибимға тольемудур Муштари.³⁵¹

Ул ой илтифот этмаса бўлғоман,
Ман хаста ушшоқ элин аҳқари.

Ҳуш андоқ кишиким, гар ўлса тўла,
Муҳаббатни саҳбосидин соғари.

Ул ой изига тушса аҳли жаҳон,
Гирифтори бўлмишдур онинг бари.

Қачон жонни мулки амон қолғуси.
Гар эсса фано бодининг сарсари.³⁵²

Бўлур зору маҳзун қаю кимсанинг,
Онингдек эса пуржафо дилбари.

Фироқи аро ўтди умрим, нетай,
Бўлуб мажмаъи молу жондин бари.³⁵³

Аваз, сақла ўзингни зинҳорким,
Санга жилвагар бўлса дунё ғари.

* * *

Олди жонимни фироқинг, эй суманбар, кел бери,
Нўш этарга ман била гулранг соғар, кел бери.

Токи бўлсун пурзиё шоми ғамим ораз очиб,
Эй рухи рашки маҳу хуршеди анвар, кел бери.

Эй нигори гулжабину нозанину дилрабо,
Ушбу оқшом то манга бўлмоқға ёвар, кел бери.

Кўргузуб лутфу вафоу меҳр ушбу лаҳзада,
Эй лабин ширинлиги монанди шаккар, кел бери.

Манда қолмас сансизин бир заррача сабру шикоб,
Фош этиб беҳадду сон нозу адолар, кел бери.

Муддаийлар хайлидин бу дамда айлаб ижтиноб,
Гар муҳаббатлиғ эсанг, эй шўх дилбар, кел бери.

Гар Аваз бирла қадаҳ ошом қилмоқ истасанг,
Эй дилорому пари пайкар, диловар, кел бери.

* * *

Сўрголи ҳолимни келмас дилраболардин бири,
Ул мурувватсиз, вафосиз ошнолардин бири.

Етса эрди ҳар кишига тарки ишқ айлар эди,
Ҳажрида ман чеккан олому балолардин бири.

Етмади Фарҳодга Ширин ғами ишқи аро,
Онсизин етган манга ранжу анолардин бири.

Нечаким жоним фидоси айлаб ўлдум ошно,
Олмади мандин хабар ул бевафолардин бири.

Ишқ аро Мажнунки, дерлар, телба ўлгой.эди.
Етса гар эрди анга бу можаролардин бири.

Етмади ҳеч кимсага бу бебақо олам аро,
Эй биродарлар, манга етган жафолардин бири.

Эй Аваз, ман ҳар қачонким бордим онлар сорига,
Сўрголи ҳолимни келмас дилраболардин бири.

* * *

Нигоро, кўрмадим сандек нигори,
Жаҳон аҳли дилин қилгай шикори.

Бори олам элин бўйнига тушмиш
Каманд осо келиб зулфингни тори.

Кулуб ул дилбари Лайли шамойил,
Деди: Эрдинг киминг Мажнуншиори?

Қадин кўргач дедим: Ҳолимға раҳм эт,
Чекарман қумридек афғону зори.

Мани ошуфта дил жон жавҳарини
Тилар қилмоқ қудумингнинг нисори.

Гар ошиқ нолалар булбулдек этса,
Не тонг қошига келгач гулғузори.

Сани кўргач йиқилгай хайли ушшоқ
Бориб ўздин инону ихтиёри.

Фироқинг аҳқариман, лек ағёр
Висолинг комрону комкори.

Мани бечораву бехонумоннинг
Не қолмиш заррадек сабру қарори.

Фироқинг дард ила оломи ичра,
Эрурман шарбати васлинг хумори.

Аваз, жаҳд айла доим истар эрсанг,
Агар назм ичра бўлмоқ номдори.

* * *

Менингдек ҳеч кимса бўлмагай фурқат гирифтори,
Етар ҳар соат ичра жонима ранж ила озори.

Таажжуб қилмангизлар ман ҳаётимдин умид узсам,
Ки сиҳҳат қотили ҳеч бўлмағуси ишқ бемори.

Иши некмак бўлур жавру жафоу зулму қаҳру кин,
Қишиким борҳо меҳру вафо бўлса агар кори.

Муҳаббат айламак эркан ғалат оламни шўҳига,
Ки онларинг ҳамиша бўлғуси дамсозу ҳамкори.

Бори ушшоқ аҳволи эрур ошуфтау абтар,
Магар шафқат аларға қилмағуси эмди дилдори.

Агар билмас эсанг субҳи висоли ёр қадрини
Бўлурсан, эй кўнгул, ҳижрон қаро шомин сазовори.

Авазким, назм аро гарчи эрур табъи салим асру,
Ва лекин бўлмади мажмуи шоирларни сардори.

* * *

Хусн ичра ул нигор парилар ягонаси,
Ман ишқи ичра бўлмишам олам фасонаси.

Байтулҳазанда бу мани маҳзуну хастани,
Кўз ёши бирла дарду ғам — обу донаси.

Ман не сифат малул баче ошуфта бўлмайин,
Бўлмиш гиреҳ-гиреҳ они зулфини шонаси.

Топгум нечук мурод била васл базмини,
Навъи тогафул эрса гўзаллар баҳонаси.

Фикр айласам ҳақиқат аро, эй рафиқлар,
Мурғи дилимни асру буюк ошёнаси.

То тушгали ул ойни, ман зор, кўйига,
Ҳар соридин бошимга келур тозиёнаси.³⁵⁴

Гарчи, Аваз, рақиб элин обод кулбаси,
Бўлмиш хароб ишқ элини лек хонаси.

* * *

Кўнгуллар қайди зулфинг мубталоси,
Фидойинг бўлса жонлар муддаоси.

Қилиб ишва, нигоро, кел бериким
Қилай жонимни иқдоминг³⁵⁵ фидоси.

Агарчи зоҳиран сандин жудоман,
Вале кўнглум эмас ёдинг жудоси.

Нечук тоқат қилай сансиз, аё гул,
Ки сабрим олғуси ҳажринг ҳавоси.

Қўлумдин ихтиёримни олибдур,
Аё маҳ, ёди чашмингни қароси.

Олиб тобу тавоним жисмим этти
Фироқинг ранжи бирла ибтилоси.

Жамолинг партави нури тажалли,
Хати лаълинг бу сўзимнинг гувоси.

Агар ўлтургали шамшир чексанг,
Ҳазин жонимни улдур илтимоси.

Авазга бир мушаддад³⁵⁶ дарди ҳажринг,
Ани сан, йўқса марг ўлгай давоси.

* * *

Биродарлар, жаҳоннинг йўқ вафоси,
Вафоси демайин, балким бақоси.

Егурмас ҳеч кима бу чарх роҳат,
Фузун ҳар дам бўлуб зулму жафоси.

Бўлур ким келса бу ёлгончи ичра,
Ғаму дарду балонинг ошноси.

Чиқар кўк сори офат қасратидин,
Халойиқнинг фиғон ила навоси.

Дуо айлангки, шояд айлагай раҳм,
Бу ҳолиға еру кўкнинг худоси.

Ҳар одам бўлса ошиқ ожиз айлар,
Рақиб аҳлини таън ила изоси.

Аваз, ул ойға етмай ўлғадурман,
Йўқ эрмиш ишқ дардининг давоси.

* * *

Тушуб бошимга бир Лайлинасабнинг зулфи савдоси,
Бўлубдур масканим монанди Мажнун ишқ саҳроси.

Ҳамоноким бу соат бўлмишам Фарҳоди маҳзундек,
Ҳамул Шириншамойил ишқининг мафтуну шайдоси.

Магар ул шўҳи қотил отланиб чиқмишму майдонга,
Жаҳон мулкин тутар ушшоқ хайлининг алолоси.

Бошимга тушколи бир шўҳи беҳамто гами ишқи,
Биҳамдиллаҳ, эрурман ошиқон хайлини яктоси.

Агарна етмасам ҳам борҳо, фарёдким, найлай,
Дилу жонимда онинг базми васлининг таманноси.

Нигорим изидин айрилмоғуси муддаий хайли,
Манго бордур аларнинг ё магар ишқ ичра даввоси?

Биҳамдиллаҳ, Аваз, дилкаш ғазалдан ҳафтадан бўлди,
Икки юз элликни айтурға таъбимни тақозоси.

* * *

Бўлибман дарди ишқинг мубталоси,
Ҳазин жонимда ҳижронинг балоси.

Нетайким, йиғламай бисёр, бисёр,
Иўқ эрмиш ишқ дардининг давоси.

Хуш ул кунларки, эрдим хуррам, эмди
Бошимга тушди фурқат можароси.

Жафову жаврлар чекмак жаҳонда
Ҳамиша ошиқ ўлғоннинг сазоси.

Қачонким, бўлмишам мафтуну шайдо,
Танимда қаҳри нишининг изоси.

Қўруб беҳадду ғоят фитнаи ҳажр,
Бу дамдур муддати умр интиҳоси.

Не тонг ҳижронда қолғон элни чиқса,
Фалакка оҳу фарёду навоси.

Бўлубдур мунъадам сели, ситамдин
Фироқ ичра ҳаётимнинг биноси.

Аваз гар бўлса васли марҳамиди,
Битар эрди фироқининг яроси.

* * *

Бир ёшгина маҳваш мани ишқида ҳайрон этгуси,
Ташлаб фироқи шомига кўзумни гирён этгуси.

Тинмай замоне шавқ ила жон булбули шаб то саҳар,
Гулдек узорин ҳажрида фарёду афғон этгуси.

Помоли хижлат қилғоли сарви сиҳини борҳо,
Шамшод қаддин боғ аро ҳар ён хиромон этгуси.

Зулфин саҳобосо ул ой меҳри руҳига тарқатиб,
Бу ёғду дунёни манга гўёки зиндон этгуси.

Тоқим қилурға гунчанинг яксар яқосин чок-чок,
Ул гулруҳи барно букун сайри гулистон этгуси.

Сидқи дилимдин ёлбориб топди баҳона, қол, десам,
Ёким ул ойни муддаий базмида меҳмон этгуси.

Васлига етгач не ажаб қурбони бўлсам, эй Аваз,
Ким ошиқ ўлғон жонини жононга қурбон этгуси.

* * *

Ғамгин кўнгул шод ўлки, ул маҳбуби барно келгуси,
Жисминг аро жон бергали нутқи Масиҳо³⁵⁷ келгуси.

Бир илкина соғар олиб, бир илкина шиша тутуб,
Сан хаста бирла ичгали гулранг саҳбо келгуси.

Зулфу юзин сунбул била гулдек қилиб ул дилрабо,
Базмимни қилмоқға букун жаннатосо келгуси.

Дилдорлиғ таврин тутуб, айлаб ситамлар ноаён,
Расми адоу ишвани айлаб ҳувайдо келгуси.³⁵⁸

Ушбу кеча, эй нотавон, сан бирла ишрат қилғоли,
Ўйнаб-кулуб ул ёшгина дилдори якто келгуси.

Бўлса санингдек музтариб эрмас ажабким, эй кўнгул,
Ҳар ошиқе ким базмиға ул беҳжатафзо келгуси.

Ваҳ, не қаро бахт эрди шу шўрида бахтинг, эй Аваз,
Ҳар лаҳзада бошингга юз офоту савдо келгуси.

* * *

Ваҳким, яна хайли ситам бошимда ғавғо қилгуси,
Сабру қарору тоқату ҳушимни яғмо қилгуси.

Найлайки, ман жону дилим фурқатнинг оташгоҳида,
То тушгали бошдин-аёқ қолмай асар ё қилгуси.

Эй дўстлар, бир дилбари барно гўзал ишқи мани,
Олиб иноним жумлаи оламга расво қилгуси.

Олому меҳнат шиддати оҳим ўтин тез айлабон,
Дуди шарорин ҳар кеча афлокфарсо қилгуси.

Асрори ишқин ёшурун сақлар эдим жоним аро,
Қон ёшим оқиб, ваҳ, ани кўп ошкоро қилгуси.

Эрди мақомим аввало гулзору бўстони висол,
Чарх ҳажр зиндонин манга, ваҳ, эмди маъво қилгуси.

Ул ҳусн султони Аваз аҳволидин оғаҳ эса,
Мунча тағофил билмадим, ваҳ, нега пайдо қилгуси.

* * *

Дардимни ёрим сўрмайин кўнглумни маҳзун қилгуси,
Ҳам жоним ошуби ғамин кам қилмай афзун қилгуси.

Не айб гар йиғлар эсам, гардуни дуннинг гардиши,
Ким ёр лаъли ҳажрида ашким жигар хун қилгуси...

Не навъ даҳр аҳлин сафи, аҳбоб, барҳам бўлмасун,
Ким аскарни дарду алам ҳар кеча шабхун³⁵⁹ қилгуси.

Тонг йўқ эсам ҳижрон аро ноком ман зору хароб,
Ким ушбу ғусса сарбасар бағримни бас хун қилгуси...

Бўлғай нечук саршорком аҳбоби неку фоллар?
Ким ушбу чархи нилгун тарбияти дун қилгуси.³⁶⁰

Келса қўлидин, эй Аваз, ҳар шоири жоду баён,
Албатта ҳар бир байтини бир дурри макнун қилгуси.

* * *

Кетма сан ҳар ёна турлук можаро қўзғолғуси,
Можаро ҳам демайинким, минг бало қўзғолғуси.

Сан агар мандин жудо бўлсанг, аё номехрибон,
Сарсари оҳим била арзу само қўзғолғуси.

Оразингни гулгун айлаб ёқмаким жонимға ўт,
Онда сансиз нори сўзон борҳо қўзғолғуси.

Сан ниҳон ўлсанг паридек, эй парилар сарвари,
Мажмуъи ушшоқ аро оҳу наво қўзғолғуси.

Сан итобу қаҳр бирла ҳар қачон боқсанг қиё,
Қойтадин ғавғои дашти Қарбало қўзғолғуси.³⁶¹

Улки сандин айлар эрди, эй париваш, мултамас,
Қил онинг коми муродини раво, қўзғолғуси.

Гар савор ўлсанг адоу хашм якрони³⁶² уза,
Оламин мулкида кулли мосуво қўзғолғуси.

Дайр пири майни сунмоймен, деса зоҳидни кўр,
Қаҳр ила олиб қўлиға бир асо қўзғолғуси.

* * *

Бу дам мани дарди фироқ ўлтургуси, ўлтургуси,
Ул ой бўлуб мандин йироқ ўлтургуси, ўлтургуси.

Жавру ғамин ҳаддин фузун айлаб мани бечораға,
Ул гулрухи бодом қабоқ ўлтургуси, ўлтургуси.

Ҳижрон қоронғу шомида дард ила меҳнат ўтиға
Жонимни айлаб эҳтироқ ўлтургуси, ўлтургуси.

Сан нотавон хастадек ким ошиқ ўлса, эй кўнгул,
Ул дилрабойи сиймсоқ ўлтургуси, ўлтургуси...

То кўрмасам ул дилбари барнони бу соат аро,
Ман нотавонни иштиёқ ўлтургуси, ўлтургуси.

Васли муяссар бўлмаса гар ул гўзални, эй Аваз,
Бу дам мани дарди фироқ ўлтургуси, ўлтургуси.

* * *

Манго жаврини ул маҳбуи дилдор эттию кетти,
Кўзум ҳасратни ашки бирла хунбор эттию кетти.

Манго бегоналиғ таврин тутуб ул бевафо маҳваш,
Шитоби беҳад айлаб майли ағёр эттию кетти.

Ҳамул номехрибон, ноошноу пуржафо дилбар,
Дилу жоним фироқи ичра бемор эттию кетти.

Буким беҳад вафодин лоф урар эрди ҳамул қотил,
Ситамгар эрқонини бу дам изҳор эттию кетти.

Боқиб бир мартаба ман сорига турлук адо бирла,
Қарору сабрим олиб ошиқи зор эттию кетти.

Давомат бистари васл ичра масти хоб эдим, ул ой,³⁶³
Насими ҳажр ила бу лаҳза бедор эттию кетти.

* * *

Мани бир шўхи барно ишқи ичра беқарор этти,
Кеча-кундуз ишим фарёд, фиғону оҳу зор этти.

Мани бекасни жоми илтифотин орзусиким,
Фироқи муҳлик оқшомида доим бадҳумор этти.

Қадимни ё мисоли хам қоши ёди била айлаб,
Жамолин очмайин икки кўзумни ашқбор этти.

Аёқин бўса қилмоқ эрди кўнглумни таманноси,
Мани бу орзу йўли уза гарду ғубор этти.

Лабинг ёди, аё оромижон, ҳижронинг ичраким,
Юроким таҳбатаҳ қону танним бенқтидор этти.

Аё қоши камоним, икки жоду чашму мужгонинг,
Манга турлук жафоу жавр ила зулм ошкор этти.

Аваз, фарёдким, базм айлагач бир йўл олиб ақлим,
Мани бир шўхи барно ишқи ичра беқарор этти.

* * *

Қадаҳ сунким, асири доғи ҳижрондурман, эй соқи,
Нигорим лаъли ёдидин бағир қондурман, эй соқи.

Ул ойнинг бодаи васли била сармаст ком ўлмай,
Хуморим ҳасратидан чашми гирёндурман, эй соқи.

Нечук ўлмай бу соатда малулу зору саргашта,
Асири бир нигори чашми фаттондурман, эй соқи.

Ажаб эрмас агар кўздин сиришки лолагун тўксам,
Ки то ман ошиқи бир лаъли хандондурман, эй соқи.

Кезиб шаҳр ила саҳрони мани ошуфгаву бедил,
Хабар топмай ул ойдин асру ҳайрондурман, эй соқи.

Карам бирла олиб илгинга соғар бода бергилким,
Ҳамиша бадхумору ҳам гаронжондурман, эй соқи.

Муродим жомидин то бўлмайин саршор Аваз янглиғ,
Ишим чекмак ғаму андуҳу ҳирмондурман, эй соқи.

* * *

Эй мажмуъи ишқ элини шоҳи,
В-эй аҳли вафо жаҳонпаноҳи.

Фурқатни балоси жонға офат,
Алтоф ила соқласун илоҳи.

Ҳижрон аро кўзума кўрунмас,
Афлокни ушбу шамсу моҳи.

Фарзона керак қадам қўярға,
Жон офат эрур чу ишқ роҳи.

Меҳр ила вафо бал этса ёринг,
Жавр ила жафоу қаҳр гоҳи.

Қўнглунг топар эрди беҳжат асру,
Қилса, Аваз, ул ой нигоҳе.

* * *

Ҳар кишиким орзуйи васли жонон айлағай,
Ўзни доим мубталойи дарди ҳижрон айлағай.

Кимки ёрин хол ила зулфу хагин фикр айласа,
Хотирин ошуфтау табъин паришон айлағай.

Кимсаким дилдор лаълин бўса этмак истаса,
Фурқат ичра борҳо бағрин қаро қон айлағай.

Ошиқеким, айласа хилват таманно ёр ила,
Бу таманноси анга оламни зиндон айлағай.

Илтимос этган киши маҳбубининг ҳамдамлигин,
Топмайин комини юз минг навъ армон айлағай.

Эй кўнгул, ишқ ўйнамоқ қилма ҳаваским, борҳо
Ишқинг охирда сани расвойи даврон айлағай.

Эй Аваз, ким истаса айш ила роҳатни, фалак
Қисматини доимо олому ҳирмон айлағай.

* * *

Ҳар кишиким, гар ўзин ишқ ичра ҳайрон айлағай,
Оқибат қилгон ишидин кўб пушаймон айлағай.

Бўлғой албатта ҳамиша ношикебу музтариб,
Ҳар кўнгулким майли ул маҳбуби жонон айлағай.

Кимсаким ул зулфи мушкин сори рағбат айласа,
Хотирин ошуфтау, табъин паришон айлағай.

Ҳар хирадким гар тафаккур қилса ёр атворини,
Борҳо ишқи жунун даштида сайрон айлағай.

Ҳар бир ошиқ Лайливашлар ишқиға шайдо эса,
Ўзни билким даҳр аро расвои даврон айлағай.

Эйки, молу жон санго даркор, кирма ишқ аро,
Ким бори дилдор қасди мол ила жон айлағай.

Бўлмағил мағрур Аваз, субҳи висоли ёраким,
Ҳажр айёмини чарх охир намоён айлағай.

* * *

Ваҳ, ул тагофулпешаға ҳоли харобим ким дегай?
Ҳажр ичра чеккан меҳнату ранжу азобим ким дегай?

Рухсорининг ҳижронида ул меҳр талғат шўҳға,
Заррадек ўлсам музтариб, ваҳ, изтиробим ким дегай?

Ул сангдил ойға бориб, эй дўстлар, фурқат аро,
Хуноби чашмим ким дегай, боғир кабобим ким дегай!

Фарёд, асру ожизу бекас эрурман даҳр аро,
Айлаб иноят ҳолима чашми пуробим ким дегай?

Ул лаъли анфоси Масиҳ, номехрибон маҳбубға,
Бўйла адам майдониға қилгон шитобим ким дегай?³⁶⁴

Ул бемурувват ёрға шафқат қилиб, эй дил, манго,
Ҳижрони ичра йўқ эса, жуз вола хобим ким дегай?

Найлайки, бўлмаёй борҳо ношод Аваз олам аро,
Ваҳ, ул тагофулпешаға ҳоли харобим ким дегай?

* * *

Кўрмасам меҳри рухинг бу чашми бинони нетай?
Сўрмасам ширин лабингни жамъи ақвони³⁶⁵ нетай?

Гар назарда жилвагар бўлмас эса раъно қадинг,
Боғ аро сарви била шамшоди зебони нетай?

Жон машомини муаттар холу хаттинг қилмаса,
Найлайн анбарни бўйин мушки сорони³⁶⁶ нетай?

Топсам ар лаъли лабингдин чошни ман нотавон,
Соғари ёқут аро гулранг саҳбони нетай?

Меҳри рухсоринг била бўлса мунаввар кўз манга,
Ойни найлай, офтоби оламорони нетай?

То муҳаббатни кулоҳин киймасам ушшоқ аро,
Эмди Искандар масаллик тожи Дорони нетай?³⁶⁷

Мақсудим исор қилмоқ мақдамиға бўлмаса,
Эй Аваз, жону дил отлиғ нақди аднони³⁶⁸ негай?

* * *

Телба кўнглум ёр зулфи торидин айрилмағай,
Жони зорим лаълининг гуфторидин айрилмағай.

Қолғали ҳижрон қаро шомида, яъни кўзларим,
Ул рухи хуршиди пур анворидин айрилмағай.

Бағрим ўлмоққа ҳамиша пора-пора ёдидин,
Ул суманбар лаъли шаққарборидин айрилмағай.

Ёрдин айру тушуб бўлдум гирифтори миҳан,³⁶⁹
Ҳеч бир ошиқ манингдек ёридин айрилмағай.

Иш манга ул гулдин айру борҳо бўлмишдурур,
Булбули шўрида ҳам гулзоридин айрилмағай.

Ғамда қолдим, эй Аваз, онсиз манингдек ҳеч ким
Меҳрибону мунису ғамхоридин айрилмағай.

* * *

Ман киби ҳеч ким ҳамул дилдора ошиқ бўлмағай,
Киприки ўқ, қошлари хунхора ошиқ бўлмағай.

Олғуси жонимни истиғноси, ёраб, ҳеч киши,
Бемуҳаббат золими маккора ошиқ бўлмағай.

Ҳар киши ушбу жаҳонда ман сифатлик борҳо,
Бир сиҳиқомат, қамаррухсора ошиқ бўлмағай.

Ноз ўқин ҳар дам урар кўксумга оламда биров,
Ҳам кўзи бадмасту ҳам айёра ошиқ бўлмағай.

Орази ҳижрони ичра бехуду бадҳолман,
Ҳеч кас ул шўхи гулрухсора ошиқ бўлмағай.

Ман ҳам ондин ўзгага дил бермагайман борҳо,
Мандин ўзга ҳеч биров ҳам ёра ошиқ бўлмағай.

Эй Аваз, ошиқлик эрса бу сифат олам аро,
Ман киби ҳеч ким ҳамул дилдора ошиқ бўлмағай.

* * *

Ҳамдамим борҳо нигор ўлғой,
Андин алтоф ошкор ўлғой.

Боз дармондадур кўнгул мурғи,
Сайди мақсуд анго шикор ўлғой.

Ул паривашки бордур аҳли вафо,
Нақди жон бошига нисор ўлғой.

Кўнглум олгон нигор шому саҳар.
Ҳамдаму ғамгусор ўлғой.

Билмаган қадри ёрни доим,
Васл саҳбосиға хумор ўлғой.

Гул рухинға ким ўлса зору асир,
Иши чекмак фиғону зор ўлғой.

Вақино раббано азобан нор,³⁷⁰
Ким Аваздек анга дучор ўлғой.

* * *

Топмиш камол ҳуснинг, эй маҳлиқо, муборак!
Бермиш бори жаҳонға нуру зиё, муборак!

Қилмиш фузун жамолинг зеб ила зийнатини,
Эй ёр, тоза кийган гулгун қабо муборак!

Эй ишқ хайли ичра меҳру вафода содиқ,
Келмиш юзин очиб ул базминг аро, муборак!

Ағёри шумни айлаб бу кеча доғу ноком,
Ул шўху шанг қилгон лутфу ато муборак!

Жавру жафо русумин тарк айлабон бу оқшом,
Ул нозанин тутубдур расми вафо, муборак!

Айёми васл бордур айёми ийд ёнглиғ,
Аҳбоб, бўлғай ул кун доим манго муборак!

Шум муддаий юзина солма назар Авазким,
Дийдорин они кўрмак ошиқға номуборак.³⁷¹

* * *

Ушбу мажлис аро бир дилбари дилдор керак,
Ҳам ичарга май ила соғари саршор керак.

Деди ул шўх кўруб, ҳоли харобу заъфим:
— Бу ҳазин бир неча йилдин бери бемор керак.

Дегуси сарзанишу таън қилиб шум рақиб:
— Ошиқ ўлғон киши беномусу беор керак.

Ман нечук рози дилимни сизга дейин, эй аҳбоб,
Ким ани айғали бир маҳрами асрор керак.

Уйла бўлмишман ўзимдин йўқ ўзимни хабарим,
Ким ўзин билгали бир ошиқи ҳушёр керак.

Даҳр гулзори аро мумкин эмас топмоқингиз,
Исламакка десангизлар гули бехор керак.

Эй Аваз, рози дилингдин руқабойи қаллоб³⁷²
Шиква қилғуси сани, эмди хабардор керак.

* * *

Малоҳат авжида ҳуснинг қамардек,
Сўзинг лаззатда қанд ила шакардек.

Асиру волау мафтунинг ўлғон
Йўқ оламда мани бепоу сардек.

Мусаффо тишларинг, эй нозаниним,
Асл дур ила ёқуту гуҳардек.

Юрурман кўйинг ичра, эй ситамкор,
Тилаб васлинг гадои дарбадардек.³⁷³

Нечук ман бўлмайин қумрию булбул,
Қадинг ар-ар, рухинг гулбарги тардек.

Кўрунмишдур кўзумга бу жаҳонни
Фироқингда бори суди зарардек.

Аваз, ваҳ, не сифат додимға етгай,
Қотиғдур ёрни кўнгли ҳажардек.³⁷⁴

* * *

Бир кўзлари қотил манго айлар ситам ўлтургудек,
Икки қаро қошин қилиб тиғи дудам³⁷⁵ ўлтургудек.

Фарёдким, эй дўстлар фурқат қоронғу шомида,
Сабру таҳаммул айласам дарду алам ўлтургудек.

Ағёрни хуррам қилиб, зулму итоб айлаб манго,
Ул жавргустар пуржафо қотил санам ўлтургудек.

Мафтуни бўлдинг, эй рафиқ, ушбу гунаҳ бирла сани,
Айлаб ҳамул чобук гўзал кўб муттаҳам ўлтургудек

Ул золими хунхорким, биллоҳки, таҳқиқ айламай,
Ишқи сиридин гар десам «лоу наам» ўлтургудек.³⁷⁶

Гар ул жафожў васлиға еткурмаса, эй дўстлар,
Бу дам фироқ ичра мани дард ила гам ўлтургудек.

Найлай Авазким, йиғламай, ман нотавону бенаво,
Бир кўзлари қотил манго айлаб ситам ўлтургудек.

* * *

Гар бўйла эса ул кўзи фаттонима киприк,
Монанди пичоқ сончиладур жонима киприк.

Ул орази зебони агар кўрмасам, аҳбоб,
Доим қадалур дийдаи гирёнима киприк.

Ул чашми қаро жонима бедод қилур чоқ,
Минг ўқ урадур сийнаи урёнима³⁷⁷ киприк.

Бир лаҳза фараҳ лаъли лаби этмади зоҳир,
Бедод қилиб хотири ҳайронима киприк.

Кўнглумни қилиб ғамза ўқи бирла жароҳат,
Ҳеч боқмади фарёд ила афғонима киприк.

Ул шўхни эрди не сифат кўз била қоши,
Қолғуси манинг олам аро қонима киприк.

Ҳар дам, Авазо, жону дилим қилғуси қасдин,
Эрди не бало ул бути жононима киприк?

* * *

Қажлик қилди манго даври афлок,
Сийнамни қилиб фиरोқ аро чок.

Ул шўҳдин айру солди билкулл,³⁷⁸
Қилмоқға ғарибу чашми намнок.

Не айб эсам ҳазину беқадр?
Қўйи аро бўлдум ўйлаким хок.

Ҳар кимки вафо элидин ўлса,
Ҳеч айламагуси ишқ аро бок.³⁷⁹

Ағёр сабабли субҳ ила шом,
Етмакка висола йўлдур имсоқ.³⁸⁰

Ошиқ қиладур нигоҳ қилса,
Ҳар кимсага ул нигори чолоқ.

Етгуси, Аваз, висоли, ёра,
Ҳар кимни эса замири гар пок.

* * *

Ул шўҳи маҳвашим эрур лаъли шакарбори сучук,
Исойи қудсуллоҳ сифат эъжози гуфтори сучук.

Лаъли лабингни васфида таҳрири хат қилса қалам,
Бир тўғиедурким бўлур шаҳд ичра минқори сучук.³⁸¹

Не навъ оғуш айлагач, комим мулаззаз бўлмасун,
Ким сийнаи софи аро бордур ики нори сучук.

Маъзур тутқайсиз баса ҳижронда доим йиғласа,
Ман ёнглиғ ўлса ишқ аро ҳар кимсанинг ёри сучук.

Зору гирифтори бўлур олам элининг мажмуъи,
Ҳар шўҳи гулрухни эса ноз ила рафтори сучук.

Масрур ўлурман ҳар неча жонимга бедод айласа,
Баским бор ул қоши қаро дилбарнинг озори сучук.

Шаҳ илтифоти бирла гар масруру хуррам бўлмаса,
Бўлмас Аваздек шеър аро ҳар шоир ашъори сучук.

* * *

Етиб васлингга шум рақиб, эй гўзал,
Етар борча ушшоқ элига халал.

Фироқингки, мушкул эрур, эй ҳабиб.
Висол ила қил мушқулимни ҳал.

Адулиқ шиор айлаб агёр эли,
Аён этгуси бўйла баҳсу жадал.

Яротқонда олиймақом айламиш,
Сани чунки сунъи ҳакими азал.

Аё маҳлиқо, дилраболар аро,
Ва ё хулқи хушинга борму бадал?³⁸²

Ул ой кимга деса: «Вафо айлағум!»
Эрур ушбу алфози зарбулмасал.

Аваз, яхшироқдур халойиқ аро,
Қолиб бўлғон ишдин бу навъ гунгу шал.

* * *

Йўқ сан киби, эй сиймбар, шўх гўзал, шўх гўзал,
Соҳиб адоу ишвагар, шўх гўзал, шўх гўзал.

Маҳвашлар ичра қайси бир номехрибон сандек эрур,
Нозук миёну лабшакар, шўх гўзал, шўх гўзал.

Бесабру бетоқат бўлур олам аро андоғки ман,
Қимни эса ёри агар шўх гўзал, шўх гўзал.

Аҳли жаҳон кўнглин санго банд айламишлар сарбасар,
Даҳр ичра йўқ сандек магар, шўх гўзал, шўх гўзал.

Ғофиллиғ этма, эй кўнгул, ким тортиб озори жафо,
Қилмас вафоу меҳр ҳар шўх гўзал, шўх гўзал.

Даврон арўсиз ишт эрур маънида, суратда вале —
Бордур баса қилсам назар шўх гўзал, шўх гўзал.³⁸³

Қатл этгусидур, эй Аваз, шамшири ҳижрони била,
Ушшоқидин одмай хабар шўх гўзал, шўх гўзал.

* * *

Узингни ишқ роҳида адам қил,
Қилиб мардоналиқ собитқадам қил.

Фалак жомин лаболаб қилса ғамдин,
Они хавф этмайин ложуръа дам³⁸⁴ қил.

Тилар эрсанг жаҳонда айшу роҳат,
Асири борҳо ранжу алам қил.

Қишига қилмайин, келса қўлингдин,
Узинг ўз жонингга турлук ситам қил.

Висоли ишқ эрса орзуйинг,
Давомат мубталои дарду ғам қил.

Кўр аввалда залилу хорлиг кўп,
Ки то ўзни жаҳонда муҳташам қил.

Аваз, айтиб ғазал чобуклик ила,
Бори шоирлар ичра якқалам қил.

* * *

Муяссар бўлур чоғда базми висол,
Муродимни хуршиди топти завол.

Етурди биров бир ёмонроқ хабар,
Онинг хавфидин бўлдум ошуфта ҳол.

Қилурга ёруғ тийра шоми ғамим,
Юзи эрди андоқки бадри ҳилол.

Келурман юз армон била кўйидин,
Бўлуб бир нафас қисматим иттисол.

Шарафда эди толеи асъадим,
Мубаддал эмди субути вубол.³⁸⁵

Ул ахбор ташвишидин беадад,
Эди телба кўнглимда фикри маҳол.

Эшитгач, они, ваҳки, жисмим аро,
Еримдин турарға не қолди мажол.

Сўрар эрди ҳолимни бир-бир ёнги,
Ҳамул гулрухи ҳуру гилмон мисол.

Деди ул суманбар: «Келурсиз қачон?»
Жавобин беролмай эдим гунгу лол.

Бориб эрдим асру баҳона топиб,
Бўлурға онинг бирла ишратсигол.

Жудолиғни ўртаға солди фалак,
Ки васл изида бор дурур инфиол.

Яна бир нафас ичра етмак анго,
Йўқ имкон, Аваз, неча қилсанг хаёл.

* * *

Ул ойким эрур соҳибжамол,
Суханвар, суҳандону ширин мақол.

Нетайким, қилиб орзу шаҳдни,
Лаби лаъли лаззат аро қанду бол.

Дуо олгуси чунки ушшоқдин,
Етушмиш жамолиға мундин камол.

Ул ойнинг эрур қади озода сарв,
Етурма анго, ё илоҳо, завол.

Агар истасанг комронлиғ мудом,
Дуои бад, эй кимса, элдин кам ол.⁷⁸⁶

Хушо, эйким, ўлғунгдурур шодком,
Насибинг бўлуб неъмат иттисол.

Аваз, ёр исмини ёд айласам,
Тасалли берур кўнглума бу хаёл.

* * *

Хусн авжида бордур санго, эй моҳ, қуёш ёнглиғ жамол,
Ман дигтироб этсам не тонг, кўргач они зарра мисол.

Зебо қадингдур жон ила кўнглум гулистони аро,
Эй дилрабои маҳвашим, мисли кўкарган бир ниҳол.

Шум муддаийлар хайлини маҳжуру маҳрум айлабон,
Жоно, мани ҳам бир йўли қил маҳрами базми висол.

Бордур латофат гулшани ичра, нигоро, кўзларинг,
Элни ўзига қилғучи мойил ики чобук ғизол.

Жонимға лаззат, кўнглума роҳат берур ҳар бир сўзинг,
Қошима кел Исосифат лутф айлаб, эй ширин мақол.

Эй моҳсиймо, сиймбар, ороми жону лаб шакар,
Авжи саодатда қошинг беҳжатфизо икки ҳилол.

Меҳру вафо расмин тутуб келгил бери, эй нозанин,
Бордур Авазға сансизин жон асрамоқ асру маҳол.

* * *

Мушкин қошингни шаклидур ул навъким янги ҳилол,
Онинг хаёлидин, не тонг, ушшоқ қадди бўлса дол.

Бас нолайи жонкоҳима боис кеча-кундуз бўлур,
Бир нуқтаи наргис каби икки кўзинг устида хол.

Ғар ул паривашга анис ўлсам тонг эрмас лаҳзаи,
Чунким пари бирла башар бир ерда унс ўлмоқ маҳол.

Афлокнинг ойу кунни ҳожат эмас, басдур манга,
Ул моҳ талъат маҳжабин ҳуро нишон очиб жамол.

Заҳроби фурқат, не ажаб, ишқ аҳлига қисмат эса,
Ким ғайрига рўзи эрур субҳу масо шаҳди висол.

Сан ҳам ҳамиша сидқ ила қил фақр кўйида нишин,
Ким топғуси, эй ким камол бир ерда турғонда ниҳол.

Қилма кўп ўзни раҳрави дашти муҳаббат, эй Аваз,
Токим балият аскари остида бўлмай поймол.

* * *

Токи осғоч бошига ул шўхи гулрухсора гул,
Топти онинг ҳусни бирла зеб бора-бора гул.

Дилбарим рухсори бирла баҳс этиб таъдиблар —
Кўрди тонг боди елидин жайбин айлаб пора гул.

Андалибосо фиғонлар айласам, не айбким,
Ул юз очғоч боғ аро қолди бўлиб бекора гул.

Гулшан ичра ҳамнишим ул парирӯ бўлмаса,
Ҳожат эрмас, васф қилма, боғбон, ман зора гул.

Бурқаъин очғоч жамолидин чаманда ул гўзал,
Жайбини чок айлабон бўлди баче бечора гул.

Булбули шайдони бағриға урар хори фиروق,
Бу жиҳатдин бўлғуси сўнгра сўлиб овора гул.

Бўса айлаб беибо ул моҳсиймо илгини,
Эй сабо, сўрғилки, билмон бўлғуси не кора гул?

Шавқидин кўнглум қуши ўтлуғ наво чекса, не тонг,
Ким эрур май тоби бирла ораз ул дилдора гул.

Чекмагил беҳуда меҳнат гул экибон, эй Аваз,
Ким насиб бўлғусидур очилса ўзга ёра гул.

* * *

Эй биродарлар, эрурман дарди фуқатдин малул,
Анда минг ранжу балову турлук офатдин малул.

Токи айрилдим ҳамул ороми жонлар шоҳидин,
Бўлмишам андин бери оҳи надоматдин малул.

Ман сифат албатта ошиқ бўлғусидур даҳр аро,
Доим ағёр айлаган таъну маломатдин малул.

Ул нигори моҳ сиймонинг тушуб ҳажри аро,
Ўзни айларман бу дам беҳуда фикратдин малул.

Васл доруси била, ваҳ, қайда этгай шодлиғ,
Гар эсам бу навъ амрози суубатдин малул.³⁸⁷

Бир куни роҳат била топғай фараҳ, бил, эй кўнгул,
Ҳар киши гар бўлса олам ичра меҳнатдин малул.

Соқиё келтур қадаҳ бир жом ила беҳуш қил,
Ким Аваздек бўлмишам ақлу фаросатдин малул.

* * *

Бу дам бўлибман, эй рафиқ, андуҳи ҳижрондин малул,
Юз меҳнат анда юзланиб, билкул дилу жондин малул.

Бошига минг офат келиб таъну маломатлар кўруб,
Ишқ аҳли эрса, тонг эмас, гар ҳажри жонондин малул.

Гар хотиримга, эй рафиқ, ҳар лаҳза етса, не ажаб,
Ким дарду меҳнат, бўлмишам оломи ҳирмондин малул.

Ҳолим сўрарга ул санам бир келмади айлаб карам,
Етдиму, билмайман, анго ман зори ҳайрондин малул.

Тонг йўқки, бўлсам бу нафас ўз ҳолима мотамзада,
Қўйида асру бўлмишам хайли рақибондин малул.

Не айбким, эрсам малул аҳбоб элидин, эй Аваз,
Йўқдур жаҳонда бўлмоғон бу чархи гардондин малул.

* * *

Ман найлайин раҳм этмаса аҳволинга ёр, эй кўнгул,
Чексанг доғи минг меҳнату ранж ила озор, эй кўнгул.

Гар сабру тоқат қилмасанг жавру жафойи ёрға,
Недин анго қилдинг ўзинг бўйлаб гирифтор, эй кўнгул?

Айлаб ўзига мубтало ул нозпарвар дилрабо,
Қилмиш сенингдек нечани муштоқи дийдор, эй кўнгул.

Ул ёр васлидин санго сиҳҳат етурмас, англағил,
Ҳижрон аро бўлсанг доғи шаб-рўз бемор, эй кўнгул.

Зулму ситамлар айлабон ушшоқға, ҳеч айламас
Меҳру вафони расмини ул шўх изҳор, эй кўнгул.

Маҳбубинг ишқин таркини, келса қўлингдин, айлағил,
Ким ул гуруҳ эрмасдур, биллоҳ, вафодор, эй кўнгул.

Бўлсанг Аваздек бир гўзал ҳуснин харидори агар,
Зинҳор, минг зинҳорким, бўлма харидор, эй кўнгул.

* * *

Ичиб май борҳо масти хароб ўл,
Бир ой бирла ётиб саршори хоб ўл.³⁸⁸

Шароби васлни гар истар эрсанг,
Кўзи гирёну ҳам багри кабоб ўл.

Ки шояд васлнинг базмига етгунг,
Дилафгору тани пур изтироб ўл.

Агар эрсанг вафо расмида содиқ,
Топиб борча муродинг, комёб ўл.

Ки то фаҳм этмагайсан даҳр ранжин,
Жаҳонда борҳо масти шароб ўл.

Ерутмоқ истасанг тийра кўзумни,
Аё ороми жоним, бениқоб ўл.

Азиз жонинг фидо жононга айлаб,
Аваз, аҳли муҳаббатдин ҳисоб ўл.

* * *

Санго ҳусн ичра яктолиғ мусаллам,³⁸⁹
Манго ишқингда шайдолиғ мусаллам.

Бўлуб ошиқ, мани бедасту поға —
Бори халқ ичра расволиғ мусаллам.

Кўзумни равшан этиб дилбаримға —
Руҳи хуршидсиймолиғ мусаллам.

Гўзаллар ичра, эйким, ул париға,
Дилорому дилоролиғ мусаллам.

Рақибига ул ойнинг базми ичра
Давомат бодапаймолиғ мусаллам.

Маъи бекасга ҳижрон шёми ичра
Ғам остида қади ёлиғ мусаллам.

Замон шоирлари ичра бу ёнглиғ,
Авазга назмгўёлиғ мусаллам.

* * *

Фарёдким, бир пуржафо ишқиға дучор ўлмишам,
Ушбу сабаб бирла иши андуҳу озор ўлмишам.

Не айб, доруи висол истар эсам ман нотавон,
Ким ҳажр айёми аро, аҳбоб, бемор ўлмишам.

Тонг йўқ, агар йиғлар эсам шому саҳарда тинмайин,
Ким бир ситамгар шўхга зору гирифтор ўлмишам.

Роҳат висол ичра агар истарман, ўлғайму ажаб?
Ким фурқати озориға гўё сазовор ўлмишам.

Марҳам тиларман, не ажаб, шамшири рашк ила мудом,
Ким қилиб зори сарбасар мажруҳу афғор ўлмишам.

То ул парини ишқиға, мажнуну расво бўлғали,
Олам аро беқадр ҳам бадному беор ўлмишам.

* * *

Қани ул паризоди некўшиям,
Дилорому дилдору дилбар санам?

Қани ул нигори пари пайкаре,
Эди ҳусн офоқида якқалам?

Қани ул вафодор ҳам меҳрибон,
Бор эрди манго қилғучи кўб карам?

Қани ул парирўларни санами,
Ки бор эрди онлар аро муҳташам?

Қани ул кунеким манго эрди ёр,
Ҳамул шўх-шангу соҳиб диҷам?³⁹⁰

Қани гар вафо айласа бу жаҳон —
Кишига, Фаридун,³⁹¹ Жамшиди Жам?³⁹²

Қани, эй Аваз, чарх бедодидин,
Жаҳон сарфарози тамоми Аҷам?

* * *

Кел бери, бўлсун паришон хотирим, эй ёр, жам,
Айлабон зулфи сиёҳинг торини зинҳор жам.

Тоқатим йўқ боқғали қошу кўзинг имосига,
Ким алар ҳар рамзида бордур басе асрор жам.

Гамзаи шаҳло кўзингни кўргали қилғай нечук
Ашки хун олудини бу дийдаи хунбор жам.

Ҳайфким, эмди жаҳондин кетгамен армон била,
Бўлдилар қасди ҳалоким айлабон агёр жам.

Доғ ҳам нокомман, бўлмиш магар бошим аро
Неки олам ичра бўлса накбату идбор³⁹³ жам.

Мунча савдоким бошимда бордурур эмди манга,
Хотири ошuftани қилмоқ басе душвор жам.³⁹⁴

Ёр атрофин, Аваз, ушшоқ олса не ажаб,
Ким ҳақими ҳозиқ оллида бўлур бемор жам.

* * *

Оҳким, ман нотавон мискину маҳзун бўлмишам,
Ҳажр айёми аро яксар жигар хун бўлмишам.

Не ажаб гар айласам ношоду маҳзунлиғ басе,
Ким сабоҳу шом аҳволи дигаргун бўлмишам.

Токи ман бадному расволиғ чекарга доимо
Жумлаи аҳбоб аро иқболи вожун бўлмишам.

Айб қилманглар ману дил хаста оху ноласин,
Ким асири дилбари чашми пур афсун бўлмишам.

Айласам фарёду афғону наво эрмас ажаб,
Ким гирифтори ҳамул рухсори гулгун бўлмишам.

Шукрим, топдим висоли базмини ман нотавон,
Гўйё ушбу нафас бахти ҳумоюн³⁹⁵ бўлмишам.

Бок эмас гар айласам назми ҳаёт афзони машқ,
Ким Аваздек шоири хуш таъби мавзун бўлмишам.

* * *

Ул маҳваша бан³⁹⁶ ҳолим аён этдира билмам,
Кендуюма сирримни ниҳон этдира билмам.

Дилдорими лаълини сӯруб рашк ила, аҳбоб,
Ағёр элининг бағрини қон этдира билмам.

То бергали ақлу хирадимни анга, ўзга
Жуз ёрни кўйида макон этдира билмам.

Эй ҳамдами дамсози рафиқ, ул рухи гулсиз
Жон мурғина фарёду фиғон этдира билмам.

Ул дилбари сийминбара қосид тилидин, ваҳ,
Аҳволи харобими баён этдира билмам.

Маҳбубнинг ҳуснини бўлуб нозири доим,
Гайри кўзини ашк фишон этдира билмам.

Бир умр, Аваз, ҳажрида қолсам доғи найлай,
Ул маҳваша бан ҳолим аён этдира билмам.

* * *

Базмимга келса ул санам айлаб карам-карам,
Токим қўярға бошу кўзимга қадам-қадам.

Онсиз чекиб фироқ аро меҳнатни беадад,
Сабру қарорим ўлғуси билкул адам-адам.

Нозу адову ишва қилур чоғда не ажаб,
Маҳбублар нигорима бўлса хадам-хадам.

Ширин лабини ёди била фурқати аро,
Жонимга етгуси бу нафасда алам-алам.

Ул ошиқеки, меҳру вафо устуворидур,
Келса хабар олурга нигорим не ғам-не ғам.

Ул маҳвашики ҳусн элининг шоҳи, эй Аваз,
Келмас жаҳонга эмди анингдек санам-санам.

* * *

Вафо гар истасам, ҳар кимсадин турлик жафо кўрдим,
Бори аҳли жаҳонни, эй биродар, бевафо кўрдим.

Кўруб бемехр элин мақсуди ҳосил бўлғали доим,
Муҳаббат аҳлини борча муродин нораво кўрдим.

Нетайким, чархи кажрав гардишидин ошиқон хайлин,
Ҳамиша муниси ороми жонидин жудо кўрдим.

Қаю маҳбуби барно бирла тузсам ошнолиғни,
Онинг кўнглин синаб тил учидин ошно кўрдим.

Кима сирри ниҳоним зоҳир этсам ушбу оламда,
Ўзим янглиғ барисин дарду ғамга мубтало кўрдим.

Десам ҳар кимга ёрим илтифотин, эй Аваз, сандек,
Бори кўксини тиғи рашкдин яксар яро кўрдим.

* * *

Ул ой илкидин жом нўш этмадим,
Кўруб ёрни, тарки ҳуш этмадим.

Ҳамиша фироқ ичра ҳушёр ўлуб,
Кўруб ёрни, тарки ҳуш этмадим.

Фаромуш бўлғуси вуслат эли,
Они ўзга ҳижронда дўш этмадим.

Ки то бўлмишам ошиқ ул ёрға,
Ман ошиқлиғим пардапўш этмадим.

Фироқ ичра доим бўлуб ман ҳазин,
Висёл ила кўнглумни ҳуш этмадим.

Бўлурлар жаҳон мутриби нағмасоз,
Даме тинмадим они гўш этмадим.

Аваз, шоми ҳижронда маҳмур ўлуб,
Ул ой илкидин жом нўш этмадим.

* * *

Бу соатда ҳамул маҳбуи дилдоримни соғиндим,
Қадрдон севдугум, ёри вафодоримни соғиндим.

Боқиб ҳар сориға тонг йўқки, бўлсам зору саргардон,
Назокат гулшанида кабкрафторимни³⁹⁷ соғиндим.

Бўлуб ҳижрони ичра талхком мажмаъи аҳбоб,
Лаби шаккар масаллик шахдгуфторимни соғиндим.

Ҳалок этмак тилаб ўзни бу лаҳза бир нигоҳ бирла
Қошиё, киприки — ўқ, чашии хунхоримни соғиндим.

Не тонг Фадҳоддек ғам тоғига юз қўйсамким, эй аҳбоб,
Ки ул Ширин шамоил, нек атворимни соғиндим.

Эсам Мажнун каби расвои даврон, айб қилманглар,
Ки ул Лайливаши марғуб кирдоримни соғиндим.

Қўюнг ўз ҳолима, йиғлай, фироқи ичра, эй аҳбоб,
Ҳамул ороми жон, соҳиби асроримни соғиндим.

Манго раҳм айлаб, айтинг ҳоли зоримни, аё дўстлар,
Мурувватдиг, вафолиг, шафқатосоримни соғиндим.

Аваз, тонг йўқки, қилсам булбулосо нолау афгон,
Ким ушбу кеча ул рухсори гулноримни соғиндим.

* * *

Бир маҳваёи эрур манинг муродим,
Кўбдур анго асру эътиқодим.

Бошимға келиб ўтурса ногоҳ,
Ушбу иш эди фараҳу шодим.

Кофар кўзи жонима солур печ,
Эл бирла қилурға хайрбодим.

Ҳар гаҳ висола етгаман дей,
Ким ул эди ўйла дилкушодим.

Жон садқа нигориға қилурман,
Ким бўлғуси анго эътимодим.

Уйла манго юзланур малолат,
Ким ёр ҳамиша фикру ёдим.

Не айб, Аваз, малул эсамким,
Бир маҳваш эрур манинг муродим.

* * *

Сўрмағил дарди дилим қилмоқға темор,³⁹⁸ эй ҳақим,
Ким маризи ишқ бордур асру душвор, эй ҳақим.

Чекма заҳмат билмайин ҳар навъ доруни бериб,
Ким анга ҳеч бир давои этмагай кор, эй ҳақим.

Сен каби минг зуфунуни даҳрни³⁹⁹ ожиз қилур,
Ажз изҳор айлабон ўз ишингга бор, эй ҳақим.

Соате йўқдур манга хоби фароғат айламак,
Токи бўлмишман бу офатға гирифтор, эй ҳақим.

Сен киму қилмоқ даво ким ишқ дарду ранжиға?!
Оқил эрсанг тилга олма они зинҳор, эй ҳақим.

Ваҳ, не янглиғ айлагумдур суд дорудин умид,
Бўлмишамким дарди бедармонға дучор, эй ҳақим.

Гарчи кўрмишсан Авазнинг бўйла аҳволини бад,
Лекин они қилмағил ҳар кимга изҳор, эй ҳақим.

* * *

Букун, эй дўстлар, ёри вафодоримни соғиндим,
Анису меҳрибону маҳбуби ғамхоримни соғиндим.

Яна фарёду афгон айласам айб айламангларким,
Ҳамул шамшод қомат, лола рухсоримни соғиндим.

Кўруб ой ила куннинг кеча-кундуз ичра анворин,
Ҳамул ҳусн авжида меҳри пур анворимни соғиндим.

Ҳануз айёми фурқат ранжу дардининг асириман,
Висоли ичра кўрган ҳусни бисёримни соғиндим.

Жамоли бирла эрди кўзларим субҳу масо равшан,
Ҳамул хуршид сиймо шўх дилдоримни соғиндим.

Эрурман бекасу бедасту пою хастаю маҳзун,
Таажжуб қилмангиз, ул беҳжат осоримни соғиндим.

Не тонгим, эй Аваз, бўлсам малулу телбаи мискин,
Демакка ҳолим ул донойи асроримни соғиндим.

* * *

Эй хуш ул кунларки, ёру ҳамдами жонон эдим,
Васл базмида қилиб айшу тараб хандон эдим.

Кўзларимга жилвагар ул сарви озод айлабон,
Шавқ ила қумри каби шому саҳар нолон эдим.

Ёр рухсорин кўруб меҳри мунир айлаб хаёл,
Итгисол айёмида саргаштау ҳайрон эдим.

Гарчи шод эрди бори ушшоқи мискинлар, вале
Барчадин кўпроқ мани бедасту по шодон эдим.

Бўлмай агёри сияҳрўга анису ҳамжалис,⁴⁰⁰
Доҳили аҳли вафову донишу ирфон эдим.⁴⁰¹

Эмди бўлмишман ғарибу турфа ҳолот соҳиби.
Шодлиғдин чеккучи фарёд ила афгон эдим.

Инжитурсан мизбонлиғ бумидур, эй пири дайр
Дайринг ичра ман Аваздек беш кунӣ меҳмон эдим.

* * *

Барчадин мушкил ғами фурқат экандур, билмадим,
Анда чекмак иш манга меҳнат экандур, билмадим.

Янгидин кирган ҳазину нотавон жисмимга жон,
Эй биродар, соати вуслат экандур, билмадим.

Ҳажр муҳлик дашти ким, аҳбоб эли, бошдин оёқ
Ҳодисоти фитнаву офат экандур, билмадим.

Эмди ҳижронида юз кулфатга дучор ўлмишам,
Васл шомӣ жонима роҳат экандур, билмадим.

Мен ҳазину хастаға дилдор ила даврон суриш,
Кўз юмуб очғунча бефурсат экандур, билмадим.

Муддаий сори кетарди дилбарим, фарёдким,
Умр мургидек анга суръат экандур, билмадим.⁴⁰²

Васл аро нолиш қилур эрдим ҳамиша, эй Аваз,
Барчадин мушкил ғами фурқат экандур, билмадим.

* * *

Келгил бериким, эй меҳрибоним,
Йўқ танда сансиз тобу тавоним.

Фурқат ўтиға, эй нозперо,
Ёнди саросар жисм ила жоним.

Айлаб иноят, келгил бериким,
Сан жисмим ичра руҳи равоним.

Қилмай тағофул ҳолимға раҳм эт,
Бордур аёнинг рози ниҳоним.⁴⁰³

Ҳар дам чиқодур оҳим самоға,
Еқиб ҳумони ўтлуғ фиғоним.

Вомиқ сифат⁴⁰⁴ ман ҳижронинг ичра.
Эй дилрабои Узронишоним.⁴⁰⁵

Бўлдум Аваздек зору асиринг,
Бўлсун тасаддуқ жону жаҳоним.

* * *

Хироми қадди шамшодингға таслим,
Яна ҳусни худододингға таслим.⁴⁰⁶

Дариг этмай тўкар ушшоқ қонин,
Ҳамиша чашми жаллодингға таслим.

Мамот ўлмиш бори ушшоқ хайли
Жафоу жавру бедодингға таслим.

Кўзу зулфинг кўнгулларни қилур сайд,
Бу доминг бирла сайёдингға таслим.

Қилурлар, эй кўнгул, аҳли замона
Ҳамул шўҳи паризодингға таслим.

Етти афлокнинг авжидин ўтди,
Фигону оҳу фарёдингга таслим.

Дединг етти ғазал бир соат ичра,
Аваз, назм ичра устодингга таслим.

* * *

Олиб ниқобинг юздин, эй маҳбуби дилбар, маҳвашим,
Хуршиддек тийра кўзум қилғил мунаввар маҳвашим.

Не офат эрдинг билмадим, меҳри гиёҳинг бормуди?
Ушшоқинг ўлмиш жумлаи базм аҳли яқсар маҳвашим.

Гарчи қилиб саршорком ағёрни алтоф ила,
Лекин манго қаҳр айлаунг бир умр аксар, маҳвашим.

Жабҳанг эса гар Муштари, дилкаш қошинг монанди қавс,
Авжи саодатда рухинг меҳри пуранвар, маҳвашим.

Маҳжури ҳижронинг бўлуб ошиқ висолинг базмида,
Шум муддаийлар топғуси комин саросар, маҳвашим.

То кўргали шамси рухинг бир йўл висолинг базмида
Зарра нисоли бўлмишам саргашта, музтар, маҳвашим.

Гарчи нечаким жустужў қилғусидур васлинг Аваз,
Мушқул санго етмак вале бесийму безар, маҳвашим.

* * *

Айлаб карам беҳадду сон, келгил бери, эй гулбадан,
Ким сансиз ишимдур манинг чекмак туман ранжи миҳан.

Мажнундек ўлсам не ажаб, ишқингда, эй Лайлилиқо,
Сандек жаҳонга келмагай бир нозанини сиймтан.

Гарчи муҳаббат ғайриға қилсанг доғи, жоно, манго —
Лекин қилурсан борҳо жавру жафо расмини фан.

Ҳусну малоҳат шаҳрида, эй шўх, сан Ширинсифат
Дарду балият тоғида ман бордурурман Кўҳқан.⁴⁰⁷

Қил раҳм аҳволимғаким, жоно, ғами ҳажринг аро
Олому кулфатлар манго юзлангуси юз минг туман.

Шоми фироқингда қолиб доим таманно айлагум
Бўлмоқ жамолинг нозирин,⁴⁰⁸ эй маҳлиқо, ҳар лаҳза ман.

Мискин Авазни лутф ила, эй дилбари ширин забон
Айлаб ҳамиша ёрлиғ бўл муниси-дамсози сан.

* * *

Ушшоқ элин фироқ аро ҳоли хароб экан,
Чекмак иши ҳамиша балоу азоб экан.

Соғар нигорим илкидин олиб ичай десам,
Шавқи муҳаббат ўтиға бағри кабоб экан.

Ранжури ишқ бўлгон улусға илож йўқ,
Шафқат аларни ҳолиға қилмоқ савоб экан.⁴⁰⁹

Фаҳм этмадим нигордин қйрилмағунча ман,
Лабташна чоғи ҳажр аро қони шароб экан.

Таҳрир Аваз этар эса ошиқлиғин дигар,⁴¹⁰
Жонсўз оҳин ҳар бириси бир китоб экан.

* * *

Мандек яна бир шефта жононға ким эркан?
Еқған танини оташи ҳижронға ким эркан?

Ошиқлиғини қилғали изҳор уруб оҳ,
Сўз қотғучи ул шўҳи суҳандонға ким эркан?

Жону дилини куйдуруб ишқ ўтиға яксар,
Парвона ҳамул шамъи шабистонға ким эркан?

Жонини қилиб зарра киби ишқида шайдо,
Нозир бу кун ул меҳри дурахшонға ким эркан?⁴¹¹

Ийглаб қошида ажз ила аҳволи харобим,—
Арз айлагучи ул шаҳи хубонға ким эркан?

Фарёдини кўкдин ошуруб бергувчи кўнглин,
Қумрисифат ул сарви хиромонға ким эркан?

Бошиға тушуб юз туман ошўб Аваздек,
Ошиқ яна ул зулфи паришонға ким эркан?!

* * *

То бўлмишам бир бевафо ишқи аро девонаман,
Сартосар олам аҳлига шому саҳар афсонаман.

Гарчи ҳамул номехрибон бегоналарга ошно,
Лекин они деб ман бори аҳбобдин бегонаман.

Андоқки, бергуси манго панду насиҳат ушбу дам,
Зоҳиди худбиндин қочиб, кўр озими майхонаман.⁴¹²

Не айб, эмди таъндин асло қутулмон, эй рафиқ,
Ким бўлдим онинг ишқидин расво бори давронаман.

Токим ҳамул дилдордин айрилғоли ман бенаво,
Дарду малолу ранжни хайли била ҳамхонаман.

То зору бекас бўлмишам эрмас ажаб, эй дўстлар,
Фурқат қаро шомии аро қолсам туман армонаман.

Мискин Аваздек борҳо ул хўбларни шоҳидин,
Кўз тутғоли алтоф ҳам инъому эҳсонаман.

* * *

Тушуб ёдимга бу соат висол айёми йиғларман,
Ҳузури қалб ўлиб ҳаззу фараҳ оқшоми йиғларман.

Бўлуб зори асири бир нигори шўхи қотилни,
Бу лаҳза етмаган сўнг, эй кўнгул, пайғоми, йиғларман.

Манга кулфатни саҳроси ҳамеша гар эса рўзи,
Эрур гайриларга қисмат маишат жоми, йиғларман.

Сазовори балият бўлмишам аҳбоб ҳам бу дам,
Келиб хотирга онинг лутф ила инъоми, йиғларман.

Ҳамул тунлар эдим вуслат аро сармасту хуррам,
Бориб ўздин гаҳи, эмди фироқи шомии йиғларман.

Ўзин мандин жудо айлаб, ишим турлук жафо айлаб,
Ки бўлмиш ул суманбар муддаининг роми йиғларман.

Аваз, тонг йўқ малул ўлсамки, онинг дарди ҳажридин
Тушуб ёдимга бу соат висол айёми йиғларман.

* * *

Нигорим ғайри бирла ошно бўлгонға йиғларман,
Бошимда ҳажридин юз минг бало бўлгонға йиғларман.

Солиб гардун қаро кунларни бошимға шубу⁴¹³ соат,
Мани бехонумон андин жудо бўлгонға йиғларман.

Тушуб ҳижрон қаро шоми аро юз навъ савдоға,
Ишим доим ғаму дарду ано бўлгонға йиғларман.

Бўлуб гарчи жаҳон аҳлини ҳосил мақсуди, лекин,
Муродоти ҳамиша нораво бўлгонға йиғларман.

Эрурлар ғайр хайли дилбарим васли била сархуш,
Мани бечора ғамгин борҳо бўлгонға йиғларман.

Олиб мақсудича агёр онинг лаълидин бўса,
Ёниб рашк ўтиға жоним адо бўлгонға йиғларман.

* * *

Билмадим, эй дилрабо, кимсани жононисан?
Ҳушу дилин олғучи ёри қадрдонисан?

Бўлди мунаввар кўруб тийра кўзумиз сани,
Қайси само буржини бадри дурахшонисан?⁴¹⁴

Юзга солиб кокилинг шефта қилдинг дилим,
Қай дили ошуфтанинг зулфи паришонисан?

Қумри киби қайдиға даҳр элин этган асир,
Қайси чаманзорнинг сарви хиромонисан?

Ишқ ғаму дардини кўнглума солдинг баса,
Қай дили беморнинг дардини дармонисан?

Деди табассум қилиб: «Ёринг эрурман санинг,
Сен доғи айғил, кимнинг ошиқи ҳайронисан?»

Эй Аваз, этгил фидо мол ила жон йўлиға,
Кўрмак агар истасанг ул юзи бўстонни сан.

* * *

Манинг кўнглумни олгон дилбару дилдор ёримсан,
Қадрдону вафолиғ меҳрибон зебо нигоримсан.

Нечук шамшод сори майлу рағбат айлайн, ваҳким,
Назокат гулшанида қомати сарви равонимсан.

Шаҳиди ишқ бўлмай найлайнким, эй пари чеҳра,
Кўзи жаллодосо қотилу чобуксуворимсан.

Кўзумни қилғоли равшан, аё дилбар, жамолинг оч,
Руҳи ҳусну малоҳат авжида хуршидворимсан.

Тоғай то ман жаҳон мулкида эҳёлиғ муродимча,
Такаллум айла, эй маҳваш, лаби мўъжизбаёнимсан.

Нечук ман бўлмайин Мажнун масаллик зору саргардон,
Нигори нозпарвар дилбари Лайлинишонимсан.

Не ёнглиғ қилмайин ман арзи ҳолимни санго чунким,
Анису мунису ҳам маҳрами рози ниҳонимсан.

Каманди турраи мушкининг⁴¹⁵ ила банд эса кўнглум,
Дилорому суманбар хўблик мисрида⁴¹⁶ хонимсан.

Не хуш давлат манго деди ҳамул шўҳи паризодим:
— Аваздек ожизу озурдажону жонажонимсан.

* * *

Мани ишқ ичра шайдо айлаган ороми жонимсан,
Нигори гулжабину маҳваши ширинзабонимсан.

Фироқ ичра мани бечорани ноком этиб доим,
Рақиб аҳлини комин бергучи номехрибонимсан.

Кўруб ҳолим таажжуб қилма фарёдимға, жоноким,
Туну кун нола қилсам, боиси оҳу фиғонимсан.

Юзи насрину лола, холи ҳинду, кўзлари жоду,
Хати райҳону, сочи сунбулу гунча даҳонимсан.

Нечук ман қумри ёнглиғ чекмайин афғони жонқоҳқим,
Назокат боғи ичра қомати сарви равонимсан.

Адоу ишва бирла, эй малаксеймо пари, келким,
Кўзумни нурисан ҳам маҳрама доғи ниҳонимсан.

Аваздек тортаман ҳажрингни оломин, нигороким,
Аниси ёри ҳамдам дилбари икки жаҳонимсан.

* * *

Мани ҳижронга ташлаб, эй ситамгар, нега келмассан?
Ичарга рўзў шаб гул ранг соғар, нега келмассан?

Узинг йнсоф ила де бўйламу дилбарлик ойини,
Уруб бедод ила кўксумга ханжар, нега келмассан?

Иноёту карамдин бир йўли тарки жафо айлаб,
Тутуб расми вафо, эй шўх дилбар, нега келмассан?

Мани рўйи сияҳдин ё гуноҳе содир ўлмишму,
Ёқиб ҳижрон ўти жисмин саросар, нега келмассан?

Ерутмоқға кўзимни ушбу дам фаррух жамолингдин
Қилиб икки юзинг чун моҳи анвар, нега келмассан?

Адову ноз ила маҳзун Авазни, эй пари пайкар,
Қилиб ушшоқ аро мумтозу сарвар, нега келмассан?

* * *

Бир ой ишқида зору мубталоман,
Ҳамиша беқарору бенавоман.

Юрагимни саросар пора айлаб,
Чекарман ранжни субҳу масо ман.

Керакмасдур манга жаннатни ҳури,
Ки мафтуни ҳамул чашми қаро ман.

Ҳар оқшом айларам беғоят афгон,
Ки дучори азоб-ила аноман.

Жамоли ёрни истаб давомат,
Мадору сабру ҳушимдин жудоман.

Эрур бошимда юз минг навъ офат,
Не офат, мубталойи минг бало ман.

Нечук жон сақлағум ман, эй Аваз то,
Ниҳоятсиз балоға ошноман.

* * *

Фигонким, ёрдин бўлдим жудо ман,
Не ғамлар била эмди ошно ман.

Ҳамул бедодгарға арз қилдим,
Нечаким ҳоли зорим борҳо ман.

Не тонг булбулдек этгум кўрмай они,
Агар шаб-рӯз фарёду наво ман.

Ани бир кўргали ҳижронда қолдим,
Не янглиғ меҳнату кулфат аро ман.

Агарчи ногихондин фориг ўлдим,
Давомат лек чеккум можаро ман.

Муродим топмадим қилдим Аваздек,
Нечаким маҳвашимга жон фидо ман.

* * *

Ул ой мени чиқордиму ёду хаёлидин?
Маҳрум эрурман ушбу нафас иттисолидин.

Ботди бу кеча асру хижолат чекиб қамар,
Олғоч ниқобин ул юзи анвар жамолидин.

Кўргач они чун этгусидур иктисоб мушк,
Шоми сияҳни олам аро хатту холидин.

Не навъ этайин чу висолини жустужў,
Хотир мукаддар ўлса фироқни малолидин?!

Қайтормоқ эмди мумкин эмас, асло, эй рафиқ,
Телба кўнгулни ҳажр аро фикри маҳолидин.

Яхши дурур ўз ишини қилгонда ҳар киши.
Ҳаргиз тажовуз айламаса эътидолидин.⁴¹⁷

Ҳаргиз Аваз, умид сан этма жаҳондаким,
Маҳрум эрур вафо эли онинг висолидин.

* * *

Дўстлар, ул шўхни шайдоси бўлдум, найлайин,
Жумла олам аҳлини расвоси бўлдум, найлайин?

Қилмайин жоним фидо ул нозаниннга борҳо,
Ким бори ушшоқни яктоси бўлдум, найлайин?

Йўқ эса орим мани, не айбким, ишқ аҳлини,
Бенавоу бекасу танҳоси бўлдум, найлайин?

Ҳажр айёми аро қилмай яқомни чок ман
Ким хумори васлни саҳбоси бўлдум, найлайин?

Бўлмайин девонаосо ишқ аро бир ёрни,
Ким асири наргиси шаҳлоси бўлдум, найлайин?

Чекмайин жонсўз оҳи бениҳоят рўзу шаб,
Ишқ боғи булбули гўёси бўлдум, найлайин?

Айламай мискин Аваздек оҳу афгон беадад,⁴¹⁸
Дўстлар, ул шўхни шайдоси бўлдум, найлайин?

* * *

Қутулмасман ул оининг ҳажрининг дарду балосидин,
Фалакнинг гардишидин ёки бахтимни қаросидин.

Ҳакимо, сўрма аҳволимниким, дардим эрур мушкул,
Бошимга тушгали бир иллат ожизман давосидин.

Бори бегоналиғ изҳор этиб мандин хабар олмас,
Худо бергай фано ушбу замоннинг ошносидин.

Нечук ман они ишқин таркин этгум, эй биродарким,
Қутулгон кимса йўқ ул ёр ишқин можаросидин.

Ишимдур фурқат ичра жавру зулм ила жафо чекмак,
Давом уммид этиб вуслат аро меҳру вафосидин.

Ажаб бедодгар золим экандур, оҳким, аҳбоб,
Хабар бир олмади ул маҳлиқо бу мубталосидин.

Ўз аҳволимға доим йигламай мотам туғуб охир,
Етушдим ўлгали найлай, Аваз, жавру жафосидин?!

* * *

Ғамингда бузди кўнгул хонумонини ҳижрон,
Висол ила сан они тузмадинг, аё жонон.

Манинг мажолисим ичра не айладинг маъво,
Бўлуб ҳамиша рақиб аҳли базмида меҳмон.

Аё нигори сиймбар, мудом ўлуб сармает,
Лабингни айлагайсан ғайри базмида хандон.

Жаҳонда борми экан ман сифат санго ошиқ,
Аё ситамгару қаттолу кўзлари фаттон?

Ишим давом миҳандур санга ета олмай,
Кел, они қилголи зойил, аё шаҳи хўбон!

Бирига ҳеч вафо қилмадинг, аё маҳбуб,
Қасам ичиб қилиб эрдинг манга аҳд ила-паймон.

Аваз фироқинг аро етти ўлгали, қилгил
Мурувват ҳолиға эй шўх, маҳваши даврон.

* * *

Кел элдин, аё шўхи абру камон,
Ниҳону ниҳону ниҳону ниҳон.

Қилурсан ситамларни ишқ аҳлиға
Аёну аёну аёну аён.

Кн ман токи кўйинг аро қилмишам
Макону макону макону макон.

Ғаму дарду оломимға бор дурур
Не сону не сону не сону не сон.

Ҳужум этгуси бошима дарду ғам
Замону замону замону замон.

Манинг ҳолим ашъорим ичра дурур
Баёну баёну баёну баён.

Аваз, англасанг, борча яксон эрур
Жаҳону жаҳону жаҳону жаҳон.

* * *

Ман ҳазин бир бенавоу бекасу бехонумон,
Хотирим ошуфта ҳам бўлмиш аҳволим ёмон.

Киргуси жувбушга шаксиз ер била кўк гумбази
Айласам ҳар гоҳ оҳи сарду фарёду фиғон.

Ер рухсори таманноси била кўздин мудом,
Оқгуси ҳижрон аро, аҳбоб, ёш ўрнига қон.

Токи ул маҳбубга бўлдим гирифтору асир,
Эмди бўлсам не ажаб зору ғарибу ногавон.

Токи бу навъ насибим бўлди андуҳи фиरोқ
Айламиш дарду аламнинг бори қаддимни камон.

Ёрким, бераҳм ҳам афлок кажрав, эй рафиқ,
Ман нечук бўлғум алар гар бўйла бўлса комрон.

Эй Аваз, ёрим келур деб шод бўлғум ман ҳазин,
Умр ўтди бўлмайин андин баче осор нишон.

* * *

Олур жонимни, жоно, ушбу соатда гами ҳижрон,
Бошимга юзлатиб дарду бало беҳадду бепоён.

Рақиб аҳлини мустағний қилиб дилдор васлидин,
Вафо аҳлини маҳрум айлар ушбу гумбази гардон.

Тўкарга ошиқон қонини ул маҳбуби барнонинг
Эрур мужгонларининг ҳар бири бир ханжари буррон.

Қишиким айш ила роҳат умидин айласа, гардун
Ишин қилгай ҳамиша дарду ранжу меҳнату ҳирмон.

Кимики сарбаланд ўлса, ёмон кўз заҳмати бирлан
Ваё бир нуқс еткургай, ваё қилгай ани яксон.

Тафаккур айла, эй аҳли замонни, оқили ҳушёр,
Мангаким, ишқ дарди мубталоси, не дурур дармон?

Қилур доим бу чархи кинагустар, эй Аваз, ваҳким,
Муҳаббат аҳлини ношед этиб, душманларим хандон.

* * *

Кел, эй шўхи жафожў, чашми фаттон,
Итобу зулм бирла тўккали қон.

Олиб кел соғару шиша қўлингга,
Қилурға ман била ҳаззи фаровон.

Ичиб май айш қилмоқ яхшироқдур,
Ким ушбу дам ганимат беҳаду сон.

Нигоро, оразинг шармандасидур,
Жамол авжи уза хуршиди тобон.

Такаллум сурки, муъжиздур каломинг,
Лабингнинг садқаси Исёи даврон.

Табассум қилки, элга жон берурсан,
Қила олмас ани ҳар лаъли хандон.

Санинг васфи жамолинг бирла гўё,
Авазнинг назми бўлмиш икки девон.

* * *

Ерға ошуфта ҳолим ким десун?
Дарду андуҳу малолим ким десун?

Меҳрни афлокида, эй дўстлар,
Толии наҳсу заволим ким десун?

Ул қади шамшодға олам аро,
Бори ғамдин қадди долим ким десун?

Ишқ илму фанида беҳадду сон,
Кам бўлур ҳар дам камолим ким десун?

Ҳеч одам топмаса андин нишон
Бўйла ўтган моҳу солим ким десун?

Эй Аваз, ҳижрон қаро шоми аро,
Ерға ошуфта ҳолим ким десун?

* * *

Бари пайваста қошлар, эй гўзал, қошингдин айлансун,
Сўзи жонбахшлар лаъли гуҳарпошингдин айлансун.

Ҳаёву ноз иқлими аро маснаднишин ўлғон,
Паривашлар дағи кўйингда фаррошингдин айлансун.

Кўзингдин наргиси шаҳло, қадингдин тубийи сидра,
Сакиз жаннатни ҳури ўн саккиз ёшингдин айлансун.

Бўлуб гунча даҳанлар лаъли шакарборингга садқа,
Масиҳо нутқи ҳам гуфтори дурпошингдин айлансун.

Аё хуршид сиймо, мажмаъи шўҳи парирўлар,
Мақом этган сари кўйингни, авбошингдин айлансун.

Чаманда оразингдин гул, қадингдин сарв ила шамшод,
Яна ҳам доғи сунбул, зулфи чирмошингдин айлансун.

Аваз бечора, эй оромижон сарви равон, доим,
Санга жонин қилибон садқа, йўлдошингдин айлансун.

* * *

Кўнгул ул шўҳ ҳижронида нолондур, нечук қилсун?
Иши шому саҳар фарёду афғондур, нечук қилсун?

Ҳамул маҳбубдин айрилғали шаб-рўз ҳажр ичра,
Аниси меҳнату андуҳу ҳирмондур, нечук қилсун?

Жамодин кўрмайин тортиб ҳамиша ҳасрату ғусса,
Кўзи хунбор ҳам бағри қаро қондур, нечук қилсун?

Ҳамул ойнинг қошида ошиқи маҳзун сужуд этмай,
Қоши монанди икки тиғи урёндур нечук қилсун?

Дариғо, йиғламай ман нотаवону зори бедилни
Дамодам ҳажр аро ранжи фаровондур нечук қилсун?

Уз аҳволиға мотам тутмайин охир мани мискин,
Фалакдин бошиға офат намоёндур нечук қилсун?

Аваз ул нозанинни истамай охир фироқ ичра,
Ҳазин жоида юз минг доғи пинҳондур нечук қилсун.

* * *

Бир париваш интизори бирла ҳайронман букун,
Тортарам бу важҳдин фарёду афғон ман букун.

Ёд этиб они мусалсал кокилининг торини
Ҳажр андуҳи аро хотир паришонман букун.

Оҳким, афлокнинг каж гардишидин гӯиё,
Толии наҳсияти беҳадду поёнман букун.

Васлини айлаб таманно ман ғариби бенаво,
Мубталойи кулфату оломи ҳижронман букун.

Ул қади сарви сиҳининг кўрмайин рафторини,
Тинмайин қумри каби, аҳбоб, нолонман букун.

Найлайин ўзимни қилмай ожизу бечорақим,
Дўстлар, беихтиёру зору гирёнман букун.

Эй Аваз, не навъ ўлмаи ноумиду номурод,
Ким асири фурқати ул чашми фаттонман букун.

* * *

Соқиё, сун тинмайин бу тун шароби лаългун,
Ким хуморидин онинг доим эрурман бағри хун.

Муддатедур тушгали бир ой фироқи бошима,
Етдим ўлмакка бўлуб ман хаста аҳволи забун.

Токи бўлгондин бери ул ёрнинг ишқида зор,
Тортадурман жавр ила озорлар ҳаддин фузун.

Берғоли комимни айлаб аҳд, билмон ул санам,
Аҳдига қилмас вафо изҳор этиб макру фусун.

Қасрати журму гунаҳ бирла баче шармандаман,
Бўлмаса, ё раб, манго маҳшарда лутфинг раҳнамун.⁴¹⁹

Сарбаланд ўлғусидур пастфеъллик қилгон киши,
Кимки кибр ила сарафроз ўлса, бўлди сарнигун.

Ман не ёнглиғ айлайнким, эй Аваз, субҳу масо,
Дунларнинг комича айланса гар гардуни дун.

* * *

Истаса ким бизни, саҳрон балодин истасун,
Ҳажр водийси била дашти фанодин истасун.

Вомиқу Фарҳоду Мажнун шевасин истар киши,
Фурқат андуҳи аро ман бенаводин истасун.

Онлар ишқича туман дарду балоу ғуссани,
Ҳажр аро бошимға келган можародин истасун.

Истаган одам саводул-важҳни дорайни ишқ,⁴²⁰
Келсуну кўрсун мани бахти қародин истасун.

Хотирим бўлса паришон они билмас истаган,
Ул мусалсал зулфи анбар мушксодин истасун.

Ҳар нечаким истаса ногаҳ вафосиз ёрни,
Ушбу бадкирдорни аҳли жафодин истасун.

Эй Аваз, ҳар кимса истар бўлса доғи ишқни,
Дардманду дардкашу аҳли вафодин истасун.

* * *

Кишиким бўлмаса бахти ҳумоюн,
Ҳамиша бўлғуси нокому маҳзун.⁴²¹

Кедиб бошиға офат шаш жиҳатдин,⁴²²
Бўлур бир умр саргардону вожун.

Тонг эрмас, бўлса ёвар бахту иқбол,
Ки кажлик бирладур мўътод гардун.

Агар бир кунлари очилса толеъ
Топиб мақсуд бўлғай шоду мамнун.

Не иш қилса, бўлуб мақбули олам,
Не сўз деса, тушар маъқулу мавзун.

Гар онинг ёр васлидур муроди,
Анго еткурғуси халлоқи бечун.

Аваз, зодир бўлуб саъди бахтинг
Манго ёр ўлди бир чашми пурафсун.

* * *

Хусну малоҳатда эрур хўбларга шоҳ ул дилрабо,
Ким бу сабабдин айламас бизга нигоҳ ул дилрабо.

Гар тийра бўлса толеим, не айбким, эй дўстлар,
Хосса хатту киприку чашми сиёҳ ул дилрабо.

Айлаб тағофулға ўзин, ҳолимдин ўлмай бохабар,
Айлаб баҳона қилғуси мандин гила ул дилрабо.

Мажмуи дилбар қошида чокар киби бўлса, не тонг,
Ким хўбликда хисрави олампаноҳ ул дилрабо.

Не навъ ўлмай талхком, аҳбоб хайликим, бу дам,
Расми жафоу жаврни тутмиш яно ул дилрабо.

Бераҳм бордур бу сифат афв этмайин ўлтурғуси,
Ваҳким, баяқбор, эй кўнгул, қилсам гуноҳ ул дилрабо.

Айларға ушшоқ аҳлини ушбу нафасда қатли ом,
Маҳбубларнинг хайлидин чекмиш сипоҳ ул дилрабо.

Чиқғусидур, ноз аҳшабин ҳар ён суруб майдон аро,
Боши уза эгри қўюб заррин кулоҳ ул дилрабо.

Бўлса қошида, эй Аваз, ходим не тонг хўби жаҳон,
Хусну малоҳатда эрур хўбларга шоҳ ул дилрабо.

* * *

Гарчи ул дилбарға бўлдим ошно ман бенаво,
Лек чекдим беадад жавру жафо ман бенаво.

Бир йўли ҳам топмадим ишқ ичра мақсуду мурод,
Ераб, эрдимму ваё бахти қаро ман бенаво.

Нечаким оҳу фиғоним чарх фарсо айладим,
Истабон шому саҳар кўйи аро ман бенаво.

Рашк ўти куйдурмаса жонимни ҳеч қилмас эдим,
Ҳажр тиғи бирла бағримни аро ман бенаво.

Эй пари, қил раҳмким, бўлдим ғарибу нотавон,
Баслинг айлаб орзу субҳу масо ман бенаво.

Муддаийға қилма шафқат қилғали бағримни қон,
Чунки жону дил билан ошиқ санго ман бенаво.

* * *

Кўнгул гар айласа ғайриға парво,
Куюб рашк ўтиға ёнсун саропо.

Ғам ўтиға тутоқсун жони маҳзун,
Гар этса ўзганинг ишқин таманно.

Фироқинг шомиди кўз хира бўлсун,
Кўрардин оразинг қилса табарро.

Тилим қилса тutilсун, ай паризод,
Агар ғайрини зикрин ошкоро.

Кўзум хунбор ўлуб, бенур бўлсун,
Гар этса ўзганинг ҳуснин тамошо.

Сенга бўлсун тасаддуқ, зоҳир этса,
Қуёш ҳар заррасидин юз Масиҳо.

Енар раҳм айлагилким, ҳажр ўтиға,
Дилим то қилғали шавқингни пайдо.

Бериб соғар харобот ичра, соқи,
Мени қил бу сифат сармасти расво.

Нигоро, кел Авазнинг хотирини
Қилурға дарду меҳнатдин мубарро.

* * *

Бўса лабдин айласа ул ой қарам манго,
Икки жаҳонни ҳодисасидин не ғам манго?!

Икки жаҳонни роҳатидин баски ул гўзал,
Лутфу иноят этса агар дам-бадам манго.

Кўйи аро маскан ўлуб жом ичсам ар,
Даркор эмас чу тахти Каю⁴²² жоми Жам манго.

Жонимни токи қилғоли ҳижронида адам,
Ўйла ҳужум қилғуси хайли алам манго.

Ҳури биҳишт суҳбатини кўнглум истамас,
Гар мунис ўлса ушбу кеча ул санам манго.

Ким бир гўзални ҳажрига дучорман, не тонг,
Ақлу қарору сабр эса маҳву адам манго?

Назмимни кўргач-ўқ, не ажаб, этсалар, Аваз,
Таҳсин шоири Араб ила Ажам манго.

* * *

Бўсае бергил лабингдин, эй пари пайкар, манго,
Токи бўлсун ғайр қалби рашк тигидин аро.

Гарчи қилғум мен сенга меҳру муҳаббат ҳар неча,
Лек сен қилғунг менга юз онча жавр ила жафо.

Ўз азиз жонинг учун қилғил карамким, эй гўзал,
Оламин мулки аро сен подшоҳу мен гадо.

Ўлдилар ушшоқ элидин бир киши топмай амон,
Мунча ҳам бўлмоқ бўлурму золим, эй чашми қаро.

Етмадим васлинига, эй маҳбубларнинг сарвари,
Топмайин токим жаҳонда ҳажр тигидин сазо.

Эй биродарлар, не тонг бир гул ғамидин рўзу шаб,
Булбулеманким, қилурман оҳу фарёду наво.

Васл уммидин қилурсан, эй ғариби сода дил,
Фурқатининг кунлариға борму эркан ингиҳо.⁴²³

Эй Аваз, ҳар ким ўзига сабрни қилса шиор,
Шаксизин етгусидур мақсудига олам аро.

* * *

Бўлмишам токи бир ой ишқида шайдо кумало,
Қилғоли ўзни жаҳон мулкида расво кумало.

Манки қурбон анга бўлмоқ тиларам, эрмас ажаб,
Манга зулм этса ҳамул кўзлари шаҳло кумало.

Ёрким бўйла жафо варзиши шом ила сабоҳ,
Манга мумкинму тирик юрмаким, оё, кумало?

Сизга бир наъв мубоҳот ила они дегамен,
Қатли ошиқ қилур ҳар кимга бир имо кумало.

Топар албатта тараб мажлис аро шому саҳар,
Токи бор эрса ҳамул гулрухи якто, кумало.

Кучғоли ёрни нозик белини бир йўли ман,
Бўлди бори алам остида қадим ё, кумало.

Демангиз, дилбаринг агёр ила ёр ўлмиш,
Бўлмасун олама ошиқлиқим ифшо, кумало.

Эй Аваз, сан нечук ишқ ичра камоле топғунг,
Қилмаса шафқат ила ҳолингга парво кумало.

* * *

Манга, душман, ул дилрабо бўлдило,
Ки бир умр мандин жудо бўлдило.

Басе ишқ жонсўз экан, билмайин.
Дилу жон анга мубтало бўлдило.

Фироқ эркан асру балои кабир,⁴²⁴
Анга шахси жон вола то бўлдило.

Рақиб эликим эрур саггин кўнгул,
Олдоб мани, чуну чаро бўлдило.

Вафо аҳлини ўзи беихтиёр.
Асири чу аҳли жафо бўлдило.

Хуш ул хайлким, ёри ғамхорни
Висоли аро борхо бўлдило.

Не хушдур, ҳамул шўхлар шоҳини
Бирэвлар изида гадо бўлдило.

Ажойиб чекиб бенаволар наво,
Наво аҳли кўб бенаво бўлдило.

Будур турфақим, жумлаи ишқиё,⁴²⁵
Аваз, даҳр аро порсо бўлдило.

* * *

Ёрлар ҳолимни сўрмай зор маҳзун қилдило,
Ранжу озоримни ҳам кам қилмай, афзун қилдило.

Бермайин аммо юроким қонига таскин даме,
Қайтадин афзун кўзум ёшич жигархун қилдило.

Дафъи савдо айламай лаъли била Лайливашим
Ҳажр даштида мани андоқки Мажнун қилдило.

Шахси жон Фарҳоддек Ширинвашени ишқида,
Дард ила ранжу алам тоғини маъмун қилдило.⁴²⁶

Бесутунға гар сутун Фарҳод бўлса ишқ тоғи,
Лек они ул Бесутун⁴²⁷ остидағи нун қилдило.

Кавкабу сайёрау ҳам собитоти чархи дун,
Не мани иқбол ила бахтимни маймун қилдило.⁴²⁸

Чархи гардонким эрур дун, эй биродар, зоҳиран,
Хибслиг⁴²⁹ оғоз этиб тарбияти дун қилдило.

Нозанинларким, эдилар борчаси ноошно,
Қўргузуб бегоналиг, бағрим яна хун қилдило.

Ман нечук фарёди жонкоҳ чекмайинким, эй Аваз,
Ёрлар ҳолимни сўрмай зор маҳзун қилдило.

* * *

Манга ёрлар — ўқ ситам этдило,
Ғамим — асру, айшимни кам этдило.

Ҳамеша манга айлабон қаҳру кин,
Жафоу ғазаб дам-бадам этдило.

Малолу алам борини остида,
Қадим долдек, ваҳки, ҳам этдило.

Не янглиғ жафоу ситамлар манго,
Ҳамул шўх-шанг санам этдило.

Вафо аҳли ишқ ичра кирган ҳамон,
Ҳамул йўлда бошдин қадам этдило.

Ҳамеша тилаб ёр рухсорини,
Кўзин ёшин андоқки ям этдило,⁴³⁰

Агар билдилар ёр мавжудини,
Вале ўзлукни адам этдило.

Қарорини ушшоқи бехонумон,
Бори ишқ аро мунбадам этдило.

Аваз, фурқат ичра гирифтор этиб,
Ишим чекмак асру алам этдило.

* * *

Эй, ишқ эли, дилдорингиз ноошно, ноошно
Гуфтори ширин ёрингиз ноошно, ноошно.

Сизларгадур доим иши зулму итубу қаҳру кин,
Ул кўзлари хунхорингиз ноошно, ноошно.

Бўлса давомат чашмангиз ҳажр ичра тийра не ажаб,
Ким ул қамар рухсорингиз ноошно, ноошно.

Талх ўлса доим комингиз, не айб, ушшоқким,
Ул лаъли шаққарборингиз ноошно, ноошно.

Сизларга тонг йўқ муддаий кўйида дашном этсаким,
Шўхи шакар гуфторингиз ноошно, ноошно.

Аҳли вафодин эрсангиз, эй дилрабои нозанин,
Майл айламанг айёрингиз ноошно, ноошно.

Бўлмаг Аваздек кўйида бехонумонким, суди йўқ,
Эй, ишқ эли дилдорингиз ноошно, ноошно.

* * *

Сунгил манго паёпай, эй гулузор мийно,
Токим ман ичкоч, этсун рафъи хумор мийно.

Ман нотавонни айлаб бағрини рашқдин қон,
Қилма рақибим ила ичмак шиор мийно.

Аҳбоб бирла ичмай бегона бирла ичсанг,
Бўлғусидур гумонсиз безътибор мийно.

Бир хилват ичра шаб-рўз, эй ошиқи гаронжон,
Тутса не хуш кишига қонгунча ёр мийно.

Ожиз танемга қувват етсун десанг, аё ким,
Нўш этмак одат этгил лайлу наҳор мийно.⁴³¹

Ичсанг бўлур билошак⁴³² бир умр дафъи савдо,
Бил, дилрабо элчдин фасли баҳор мийно.

Сан, эй Аваз, ҳамиша тадриж бирла ичким,
Ким тез ичса айлар беихтиёр мийно.

* * *

Улукка жон берур жонбахш гуфторингга салламно!⁴³³
Мамот айлар тирикни чашми хунхорингга салламно!

Жаҳон дилбарлари гар кўрса рухсори жаҳонтобинг,
Бўлуб ҳайрон, дер эрди бори дийдорингга: Салламно!

Тушуб зарра каби партав рухингдин ҳажр шомида,
Мунаввар қилди чашмим, меҳри рухсорингга салламно!

Гул ўзни тарк қилгай уёлгандин чаман ичра,
Деюб қаддинги кўргач: Сарв рафторингга салламно!

Етар ушшоқ элига ушбу соат жавру озоринг,
Аё маҳбуби маҳваш, жавру озорингга салламно!

Қаю шоирда бордур бўйла табъи тезу назми хуш,
Аваз бу табъи тезинг бирла ашъорингга салламно!

* * *

Сарв қадинг эрур баче раъно,
Неки зебодур андин ул зебо.

Қошларингму ёки икки ҳилол,
Кўзларинг узра, қамарсиймо?

Икки фаттон кўзларинг не шунқор,
Жон кабутарлариға турфа бало.

Оразингмудур икки зулфинг ажаб,
Ой аро келгуси ики ялдо.

Наргисинг кимсани гар этса қатил,
Анга икки лабинг Масиҳосо.

Хирад аҳли даҳонинг этгоч фикр,
Ажаб изҳор қилди фикри расо.

Қойси ҳур эрур, аё дилбар,
Сан сифат ҳусн мулкида якто.

Бош-оёқ сан сори назар қилсам,
Йўқдурур камлинг, магарки, вафо.

Не ажабки, Аваз асиринг эса,
Ким санга борча ошиқу шайдо.

* * *

Маъво қилибдур дилбарим, ваҳ, маҳфили ағёр аро,
Ичмак учун мийно солиб бир соғари саршор аро.

Ул дилрабонинг юзлари гул-гул ёнар май тобидин,
Онинг каби гул бутмаги мумкин эмас гулзор аро.

Ҳар кимга қилса дилбари меҳру вафо изҳорини,
Ул қолғусидур ҳажрида юз минг туман озор аро.

Бу дам матои ишқни тонг йўқки, савдо айласам,
Бир маҳлиқо ҳуснин кўруб саргашта ман бозор аро.

Ваҳ, найлай ўртанмай бу дам, ишқ ўти андоқ ўт эрур,
Ким тушмиш андин учқуни ушбу дили афгор аро.

Чақмоқ демангким, абрнинг чақмоғини, эй дўстлар,
Афлок сориға шарар чиқғуси оху зор аро.

Шаҳбайт⁴³⁴ янглиғ, эй Аваз, назмингни ҳар бир мисраи,
Овоза топмишдур баса абёт⁴³⁵ ила ашъор аро.

* * *

Раҳм эт ман ҳазинға, эй маҳваши дилоро,
Ким сабру тоқатим йўқ ҳажринг ғамиға гўё.

Ҳижронинг ичра бўлмиш олам манга қоронғу,
Равшан кўзумни айла ораз очиб, нигоро.

Келсанг топар эдим ман жовид умр шаксиз,
Меҳру вафо русумин гар айлаб ошкоро.

Майни манга тутарда изҳор этиб табассум,
Эй, нозанин дилбар, қозимни қил гузоро.⁴³⁶

Бўйла ғариб ўлубман бўлмоқға дастгирим,⁴³⁷
Йўқдур фироқинг ичра меҳнат чекарға ёро.⁴³⁸

Ҳолим кўруб тараҳҳум изҳор айламансан,
Кўнглингу ёхуд, эй моҳ, қотиглиг ичра хоро?

Қўйса Аваз ҳамул маҳ кўйида бошимга пой,
Даркор эмас манга, бас, тахт ила тожи Доро.

* * *

Бегоналарға бўлсанг, сен ошно, нигоро,
Шамшири рашк айлар кўксум яро, нигоро.

Раҳминг келиб не бўлгой, ман хастага замоне
Айлаб карам гар этсанг тарки жафо, нигоро?

Сонсиз балоу ғамни келса бошимга, найлай,
Чекмай фироқинг ичра ман бенаво, нигоро?

Нозу карашма бирла айлаб хиром бул ён
Кел, мақдаминга бўлсун жоним фидо, нигоро.

Ўлмакка етгим асру тортиб фироқ дардин
Еткур висол шурби⁴³⁹ анго даво, нигоро.

Осон санга, валекин, гар ихтиёр қилсанг,
Ҳар нима мумкин эрмас қилмоқ манго, нигоро.

Қоми дилимни бутун бермакка ваъда қилдинг,
Аҳдингга қилгил охир эмди вафо, нигоро.

Ағёрдин ниҳони бир жойи хилват ичра
Юр, иккимиз суроли завқу сафо, нигоро.

Ҳеч бири сандек эрмас дилдору дилраболар,
Кўбдур, валекин, аммо, олам аро, нигоро.

Улса рақиб аҳли ҳайратсигол ўлубон,
Не ерда эрконингни билмай, хушо, нигоро,

Бир кўргач — ўқ жамолинг, бўлмиш санга Аваздек,
Зору асиру мафтун бу мубтало, нигоро.

* * *

Зоҳир айлаб, шукр, ул дилбар манго меҳру вафо,
Ноз якронин суруб базмимга келди беибо.

Фурқат ичра доимо ранжур, беқувват эдим,
Васлини доруси бирла қилди дардимга даво.

Бўлди яксар кундузосо тийра шомим, эй рафиқ,
Партаве солғоч жамоли байтул эҳзоним аро.

Истагач, кетмакка рухсат ул парилар сарвари,
Бўйла беҳуш ўлдиму жон ўлди жисмимдин жудо.

Сўнг кўруб ҳолимни ул маҳбуб, кетмайман, дегач,
Хотиримда бўлди пайдо беадад завқу сафё.

Кўзлари қатл айласа, ўлган танимга берди жон —
Фош этиб лаъли лаби турлук каломи жонфизо.

Даҳр шўхиким, Аваз, бордур вафосиз барчаси,
Бўлмагон яхши алар ишқиға зору мубтало.

* * *

Бир лаҳза юзинг айлайин, эй ёр, тамошо,
Ким молни этгуси харидор тамошо.

Кўз нур топиб, касб қилур қалб сурурлар,
Гўёки жамолинг эди осори тамошо.

Девона сифат музтар эса эрмас ажаб дил,
Ким они қилур асру талабгор тамошо.

Хуршиди жаҳонтобни хуффош не билгай,⁴⁴⁰
Ким ҳар кўз эмас маҳрами асрор тамошо.

Ноз айлама, кўргуз мани маҳзуна жамолинг,
Ким мавсуми гул бўлғуси гулзор тамошо.

Не айб дамодам эсам ҳайрону гаронжон,
Ким ман қиладурман гули бехор тамошо.

Эмди, Авазо, ёрни топ васли сари йўл,
Иўқ эрса топиб қилғуси ағёр тамошо.

* * *

Ёримни эрур наргиси шаҳлои тамошо,
Оламда анинг ҳам мани шайдои тамошо.

Ё ул қади шамшод чиқиб жилва қилурму?
Оламни тутар халқ аро ғавғои тамошо.

Оламда бари иш қарамиш сийм ила зарга,
Бетангаю пул қилма таманнои тамошо.

Ушшоқ элига бермагуси соғари мийно,
Ағёр элининг бодаи паймои тамошо.

Сармаст бўлуб қолгусидур лаҳзада ҳайрон,
Нўш этса агар ҳар киши саҳбои тамошо.

Не навъ, Аваз, қотил эди ул кўзи офат,
Кулдургусидир элни алолои⁴⁴¹ тамошо.

* * *

Келгил бери, жамолинг то ман қилай тамошо,
Ким йўқдурур жаҳонда сандек нигори, барно.

Монанди сан, нигоро, қайси париваш ўлғай,
Наргис кўзу шакар лаб, хушхулқ, қадди раъно.

Айлаб лабингни хандон, оч оразингни, жоно,
Еткурғали бу соат базмимга зебу оро.

Қўнглумни олғон, эй дўст, бир шўхи моҳталъат,
Сунбул сочу юзи гул, гунча лабу шакархо.⁴⁴²

Қўнглумки тоқат этмай озориға гум ўлсун,
Ғайри сариға қилса, гар рағбату тақозо.

Не навъ бўлмайин ман расво халойиқ ичра,
Кўз бирла ашким этса ишқин сирини ифшо.

Қилгил, Аваз ҳамиша сабру шикеб, пеша,
Ким элни қилгусидур таъжил асру расво.⁴⁴³

* * *

Эй, лаби сарчашмаи оби бақо,⁴⁴⁴
В-эй кўзи жаллоду кофир, пуржафо.

Ман қилурман ҳар неча сандин умед,
Санда йўқдур заррача раҳму вафо.

Кел, они ёрутғоли, эй сиймбар,
Кўзларимга даҳр эрур яқсар қаро.

Келгусидур фурқат ичра сансизин
Бошима ошўби офоту бало.

Эй париваш, шўхликии фаннида —
Сандурурсан шўхларга пешво.⁴⁴⁵

Эй, нигори нозанин, ёди рухинг
Қилгуси ишимни фарёду наво.

Эй Аваз, қилгил даво ҳақдин умед
Ҳарнаким кўнглингга бўлса муддао.

* * *

Очғоч жамолидин ниқоб ул нозанини маҳлиқо,
Сар то бапо бахш айлади базмим аро нуру сафо.

Ман сори боқиб кўз учи бирла бир имо айлади,
Токим қилурға жумлаи сабру қароримдин жудо.

Ул нозпарвар шўхким, берди муроду мақсадим,
Ман айласам эрмас ажаб шукронасиға жон фидо.

Васли нишоту айшидин маҳрум ўлуб шому саҳар,
Эрдим мани бедасту по ҳижрони ичра мубтало.

То тушгали фурқат ғаму андуҳиға ман нотавон,
Вуслатни уммиди била тортар эдим ранжу ано.

Мажмуи ранжу кулфатим кўргач они бўлди адам,
Ҳаззу фарақлар юзданиб ушбу кеча беинтиҳо.⁴⁴⁶

Айлар Авазни ул гўзал васлиға маҳрам, эй рафиқ,
Тонг йўқки, қилса шодлиғ бирла афғону наво.

* * *

Эй санам, ағёрни сен ёд этма кўп,
Хотиримни зору ношод этма кўп.

Зулм ила ушшоқ элин ўлтурғали,
Кўзларингни мисли жаллод этма кўп.

Ошиқи беҳонумонлар хайлиға,
Эй суманбар, зулму бедод этма кўп.

Бўлмасун яқсар жаҳон аҳли асир,
Ўзни дилбарликда устод этма кўп.

Туммасун те ул паривашға оғир,
Эй Аваз, афғону фарёд этма кўп.

* * *

Ушбу жаҳон ободидур охир хароб, эй дўстлар,
Турғун бивои сув уза мисли ҳубоб, эй дўстлар.

Ашколи олам тарҳини ўйлар эсанг таҳқиқ ила,
Не саъду наҳсу собиту не инқилоб, эй дўстлар.

Ҳар ишни айлар бўлсангиз, айлангки тадриж ила иш,
Оқил кишилар қилмағай ҳаргиз шитоб, эй дўстлар.

Улким замона ишрату айшини онглар муғтанам,
Бўлғуси жовид умрдин бас баҳраёб, эй дўстлар.⁴⁴⁷

Ҳаз ила беҳжоту⁴⁴⁸ фараҳ ком ўлса сизга, базм этиб —
Айланг сабоҳу шом аро нўши шароб, эй дўстлар.

Лозим паривашлар била тузмак мажолис ўйлаким,
Бордур ҳазиф айёми ҳам аҳди шабоб, эй дўстлар.⁴⁴⁹

Айланг Аваздек орзу фақру фано кошонасин,
Ушбу жаҳон ободидур охир хароб, эй дўстлар.

* * *

Бу дамни бил ғанимат, эй биродар,
Кидур айёми вуслат, эй биродар.⁴⁵⁰

Анисинг ул парирў нозанинмур,
Фараҳ топ ушбу соат, эй биродар.⁴⁵¹

Бўлуб феруз бахтинг ёвару ёр,⁴⁵²
Ул ой бўлди ҳамулфат, эй биродар.

Рақиб, албатта, ошиққа ҳамиша.
Қилур таъну маломат, эй биродар.

Қадаҳ нўш айла тинмай рўз ила шаб,
Қилиб ёр ила суҳбат, эй биродар.

Фалак солиб жудолиғни ароға,
Бўлур бу кун диёмат, эй биродар.

Аваздек, дема ҳар бир ёва сўзни⁴⁵³
Ичиб кўб жоми ғафлат, эй биродар.

* * *

Нигоримким эрур асру ситамгар,
Қоши —ё, киприги — ўқ, чашми кофар.

Адоу нозу ишва айламакда
Жаҳон ичра анго йўқдур баробар.

Ҳамма сийминбар ичра ул париваш,
Қатолу ғамзаперо зулмгустар.⁴⁵⁴

Ики чашми сиёҳи мисли сайёд,
Олурда ишқ эли жонин саросар.

Юзиким ёрутурда элни чашмин
Адам қилғой бори эҳёни яқсар.

Қиё боқғонда мужгонини тири
Мисоли Муштариу меҳри анвар.

Бўлубдурман Аваздек бир гўзалға
Асиру ошиқу мафтуну музтар.

* * *

Қосидо, бер ул суманбардин хабар,
Роҳати жон, шўх дилбардин хабар.

Қўзларимни ёритурға топмадим
Орази хуршиди анвардин хабар.

Бенавоман қумридек эшитмайин —
Қадди шамшод ила ар-ардин хабар.

Не топа олдим жаҳон мулки аро
Кокили мушк ила анбардин хабар.

Эйки, гар билсанг қаерда эрканин,
Бер ҳамул шўхи ситамгардин хабар.

Топмадим ҳарчанд истифсор⁴⁵⁵ этиб,
Ул паришон чашми кофардин хабар.

Эй Аваз, топғил демиш неча ғазал,
Шоири доно ҳунарвардин хабар.

* * *

Олди кўнглумни менинг ёшгина бир сийминбар,
Сўзи ширин, қора кўз, лаъли қанду шакар.

Беқарор этгусидур, айладиму, билмайман,
Узига ишва била нозу тағофилни ҳунар.

Қилмагайлар они одамдин ҳисоб аҳли замон,
Бўлмаса киссасида ҳар кишининг нуқраю зар.

Ташналаб ўғли эса ҳам отаси сув бермас,
Қолмамиш меҳр ила шафқат бу жаҳон ичра магар.

Эй Аваз, йиғламайин ҳасрат чекиб найлайким,
Фуқаро бошида бордур неча минг шўр ила шар.

* * *

Юз очиб чаман ичра ушбу ёри жононлар
Кирдилар қилиб нозу ишвалар фаровонлар.

Ақлим айлабон зойил этгали такаллумлар,
Жилва қилгуси ҳар ён далир суҳандонлар.

Қилдилар мани ҳайрон турлук ишвалар бирла,
Қабқаш хиром айлаб, қомати хиромонлар.

Ўлтуруб ҳузуримда базм туздилар бу тун,
Орази гулистонлар, сочи сумбулистонлар.

Тузгали келиб мажлис боғ сайрини айлар,
Шўх лаъли хандонлар, кокили паришонлар.

Хуррам ўлдим андоққим, васлидин топиб роҳат,
Маҳв.ўлуб ғаму дарду фикру ранжи ҳижронлар.

Эй Аваз, сўруб ҳолим, мастлик чоғи бир-бир,
Қилдилар менга онлар неча лутфу эҳсонлар.

* * *

Ҳар кишиким истаса бу олам ичра ком агар,
Топмағай они ҳамиша бўлмаса бадном агар.

Заҳрдин билсун муроди шоҳиди соқий бўлуб,
Айш базми ичра тутса, лутф бирла жом агар.

Кўргуси зулму ситам бирла итобу қаҳру кин,
Орзу султондин этса ҳар киши инъом агар.

Мақсад оҳусини сайд этмакка фурсат топмағай,
Кимсага бўлса таманно шоҳбози ром агар.

Эй Аваз, ноком ўлуб, тун-кун пушаймон айлағай,
Ҳар кишиким истаса бу олам ичра ком агар.

* * *

Келди, эй кўнгул, истаб бизни яхши меҳмонлар,
Дилбари муҳаббатлиқ, маҳваши қадрдонлар.

Базмим ичра кирдилар, фош этиб табассумлар,
Лаъли ғунча хандонлар, нутқи шаккарафшонлар.

Базм аро юруб ҳар ён онча жилва қилдилар,
Юзлари гулистонлар, қадди хуш хиромонлар.

Барчасини рухсорин айлабон назар, кўрдим,
Ҳар бириси бор эркан офтоби рахшонлар.⁴⁵⁶

Гарчи, гайрни айлаб бағрини қаро қондек,
Қилдилар манга лекин шафқати фаровонлар.

Шукр, ушбу соатда юз очиб манга давлат,
Берди коми мақсудим шўх-шанг жононлар.

Эй Аваз, бало жонга «айни шину қоф» эрди,
«Вову соду лом» ила дафъ ўлди ҳижронлар.⁴⁵⁷

* * *

Мандин хабар олмас ошнолар,
Бегона мисоли бевафолар.

Ҳижрон аро зору нотавонман,
Тортиб неча ун ила наволар.

Жонимни фидойи ёр қилдим,
Ишқ ичра чекиб туман жафолар.

Молимни йўлида айлабон сарф,
Мандин ҳазар этгуси гадолар.

Неком бўлуб расолиғимдин,
Мақсудига етди норасолар.

Ҳар лаҳза қилур ҳужум сонсиз,
Бошимга фироқ аро балолар.

Кош эрди агар ижобат ўлса,
Баским Аваз айлаган дуолар.

* * *

Ул ойни қотили хунхор, дерлар,
Иши ишқ аҳлига озор, дерлар.

Не янглиғ сода элдур ишқ эликим,
Анингдек бевафони ёр, дерлар.

Сочи сунбул, юзи гулфомларни,
Фусунгар золиму айёр, дерлар.

Анга майл этма, ҳаргизким аларни,
Ҳамиша ҳамдами агёр, дерлар.

Мени расвойи олам қилмоқ учун
Вафо дилдорларда бор, дерлар.

Эсам ҳам доимо ғам бирла ҳамроҳ,
Нигоримни манга ғамхор, дерлар.

Ким ўлса ишқ сўзидин хабардор,
Ани олам аро ҳушёр, дерлар.

Ажабдур топмадим суд айлаб андин,
Не ишким судни бисёр, дерлар.

Нечук келгай Аваз базмингга ёринг,
Ки эл сандин ани безор, дерлар.

* * *

Бор эса жаҳон ичра неча шўх жононлар,
Борчаси санга бордур чунки зору ҳайронлар.

Жавр йла тағофул кўп пешадур санга, жоно,
Не ажабки ашкимдин зоҳир ўлса тўфонлар.

Етмагусидур билмам не учун қулоқингга,
Ҳажр шомида чеккан нола бирла афгонлар.

Не ажаб қатл ўлса ишқ хайли, эй маҳким,
Бордурур санга ўқдек тезлук мужгонлар.

Қадингга бўлуб шамшод банда, эй пари пайкар,
Кўрса оразингни гул чок этар гирибонлар.

Ном ила нишонингни топмадим мани шайдо,
Тай қилиб фироқингда водию биёбонлар.

Табъи тезлик ичра айб эмас эса чокар,
Эй Аваз, қилиб таҳсин шоири суҳандонлар.

* * *

Эй шўх, сани жон ила кўнглум севар, истар,
Ҳарким олар учраса сандин хабар истар.

Қилмоқға назар оразинга жони низорим,
Бир зарраи саргаштаки шамсу қамар истар.

Турмас қафаси танда даме мурғи тан, эй жон,
Кўюнга ҳаво қилғали бол ила пар истар.

Шимдур лаби лаълингги мани хастаға, чунким
Коми бўлуб-ўқ талх, ҳамиша шакар истар.

Оч меҳри жамолинг қуёш осо, мани шайдо
Кўрмак сани, эй ҳурлиқо, бир назар истар.

Қил фош табассумки, тилар хотирим они,
Андоқки гадо гавҳари луълуи тар истар.

Бечора Аваз гарчи эрур ожизу мискин,
Минг жаҳл ила лек камоли ҳунар истар.

* * *

Бўлмасун, ёраб, замоне ёр ила агёр ёр,
Ким манга, гар бўйла бўлса, бергуси озор ёр.

Ман нечук чекмай жафову жавр шом ила саҳар,
Ким вафову меҳр расмин айламас изҳор ёр.

Келмади ҳолим сўраб, мендин хабар ҳам олмади,
Еки бўлмишму мани дил хастадин безор ёр.

Ихтиёр илгида доим, ман не янглиғ айлайин,
Айласа мен телбага зулму ситам бисёр ёр.

Токи айларга мани кўйида монанди гадо,
Нақди васлидин манга кўргузмади осор ёр.⁴⁵⁸

Муддаийлар хайлига бу даҳри бебунёд аро,
Оқилу ҳушёр эрсанг бўлмагил, э ёр, ёр.⁴⁵⁹

Бўлди бил олам аро доим гирифтори бало,
Эй Аваз, ҳар кимса бўлса сан каби дучор ёр.

* * *

Табассум фош этиб⁴⁶⁰ ул лабшакар ёр,
Деди: Ҳолинг нечук, эй ошиқи зор?

Дедим ман йиғлабон: ўлмакка етдим,
Чекиб ҳажрингда юз минг дарду озор.

Етур васл ичра марҳамким, бўлубдур —
Фироқинг ханжаридин бағрим афгор.

Қутулмас ўлмагунча, эй ситамгар,
Ким ўлса доми зулфингга гирифтор.

Нечук даврон эли зор ўлмасунлар,
Ки бордур бўйла санда тарзи рафтор.⁴⁶¹

Мани маҳзун бўлуб ҳажрингда ғамгин,
Ҳамиша васлинг ичра шод агёр.

Аваз, бу чашми фаттонлар қўлидин
Тирик юрмаклик олам ичра душвор.⁴⁶²

* * *

Нигоро, мойил ўлсанг сўйи агёр,⁴⁶³
Қилур бағримни тиги рашк афгор.

Алардин ошнолиқ риштасин уз,⁴⁶⁴
Мани шод этмак истар эрсанг, эй ёр.

Фироқинг тийра шомии ичра, ваҳким,
Не ғамлар чекмади бу телбайи зор.

Пари янглиғ ниҳон ўлмай кўзимдин,
Замоне бўлғил ҳолимдин хабардор.

Тонг эрмас эмди гар мақтул бўлсам,⁴⁶⁵
Фироқинг тиги бирла, эй жафокор.

Мукофоти жаҳон андишасин қил,⁴⁶⁶
Вафо аҳлиға кўп еткурма озор.

Ки бир соҳиб адо⁴⁶⁷ ишқиға сан ҳам
Аваздек бўлмагайсан то гирифтор.

* * *

Қил баҳор айёми, эй ким, арсаи оламни сайр,
Ким баса чоқ этгусидур хотири одамни сайр.⁴⁶⁸

Топғасан дилдорни хат ила холидин нишон,
Айласанг боғ ичра яқсар сабзаи хуррамни сайр.⁴⁶⁹

Ғар эсанг афтодаи бехонумон сайри гул эт,
Қим санга билдирмагуси ҳеч бешу камни сайр.⁴⁷⁰

Сайр эсанг бир киши таън⁴⁷¹ айлай олмасдур санга,
Хотирингдин ювгуси албатта чирки⁴⁷² ғамни сайр.

Қир вафо даштига бўл собитқадам бир умрким,
Илкинга гўё солур жоми Жаму хотамни сайр.⁴⁷³

Сайр одат қил, Авазким, бўйла қилмишдур баланд,
Бу жаҳон мулки аро овозаи Ҳотамни сайр.

* * *

Ошнолар, эй кўнгул, бегоналиқ қилмиш шиор,
Ушбу кунларда бўлубдур ғайр хайли бирла ёр.

Нечаким меҳру вафо қилдим жаҳон маҳбубига,
Лек онлар оқибат қилди жафо расмини кор...

Жони маҳзумим эрур доғи гарон⁴⁷⁴ беҳадду сен,
Тарки ишқ этмасму эрдим манда бўлса ихтиёр.

Ошиқи зору гирифтор ўлганимни сўрмаким,
Сан дағи ёрим ғамида бўлмагайсан беқарор.

Ҳар кишиким, гар муҳаббат истаса олам аро,
Кеча-кундузларда чексун ранжу меҳнат бешумор.⁴⁷⁵

Халқ аро девоналиқ изҳор қилсам не ажаб,
Қим Аваздек бўлмишам бир шўх ишқиға дучор.

* * *

Васл аро ағёр ўлурлар комрону комкор,⁴⁷⁶
Ишқ эли ҳижрондадурлар борҳо хореу зор.

Ошиқонким хастаю маҳжуру ноком ўлғуси,
Бошига ул дам бўлуб юз навъ офат ошкор.⁴⁷⁷

Дилбаримким, мажмаъи ҳури жаҳон хаддомидур,⁴⁷⁸
Ман ҳам ўлсам не ажаб ушшоқию зору низор?

Заррадек ман музтариб бўлсам, не тонг, аҳбоб эли,
Ким сабоҳатда⁴⁷⁹ юзи хуршидидур хуршидвор.

Гар ниқобин олса ул моҳ сайри гулшан чоғида,
Гул жамоли қошида бўлгуси бешак шармисор.

Гарчи ушшоқи ҳазиннинг зарра қадри бўлмайин,
Лек онинг ёнида ғайри топғусидур эътибор.

Эй Аваз, шому сабоҳ ношод эсам, не айбким,
Бир жафожў дилрабо ҳажридадурман беқарор.

* * *

Ақлимни олгуси мани ул шўхи холдор,
Нозу адони зоҳир этиб беҳадду шумор.⁴⁸⁰

Бир ёр олди ҳушу қароримни, не ажаб,
Бир заррадек йўқ эрса манго сабру ихтиёр?

Ул маҳлиқони қошида маҳрам эса рақиб,
Қолғой нечук бу тун мани бекаса⁴⁸¹ эътибор?

Йиғлар эсам, не тонгки, фиरोқини шомида
Васлини шарбатига баса бўлмишам хумор.

Ман зор фурқат ичра бўлуб хору залил,
Базми висоли ичра эрур ғайр комкор.

Келса агар ул ой мани кулбамга бир кеча,
Айлар эдим қудумига жон нақдини нисор.⁴⁸²

Доим Авазни ҳажр аро гирён қилиб кўзин,
Ёғду жаҳонни ҳам анго қилгуси тийра тор.

* * *

Гарчи ул Лайливашим Лайлилиғ истеъдоди бор,
Ишқ аро ман содиқи, Мажнунни лекин оди бор.⁴⁸³

Аҳли тамкинман, мани деманглар, аҳбоб, андалиб,
Ким ани сабри йўқу ҳар лаҳза юз фарёди бор.⁴⁸⁴

Уйла бадҳол ўлмишам ҳолим кўруб ношод ўлур,
Кимсанин аҳбобидин гар хотирида шода бор.

Не ажаб бир умр аро хотир эса вайрон манга,
Қайси бир вайронки бўлғай, оқибат ободи бор.

Кирма, эй кўнглум қуши, ишқи жунун дашти аро
Ким ҳамул саҳрони кўп бераҳмлиғ сайёди бор.

Фахр қилсун, ёрни бордур менингдек ошиқи,
Лайлию Ширинни гар Мажнун ила Фарҳоди бор.

Эй Аваз, гар ошиқ эрсанг ишқ таркин қилмаким,
Даҳр аро ушбу замон ҳар кимни бир муътоди бор.⁴⁸⁵

* * *

Эй шўхи жафокори ситамкор,
Мунча нега еткурурсан озор?

Ё майл қилдимму ўзга сори,
Сан айлаганингда майли агёр.

Ё ғайриға бўйла қилма рағбат,
Ё қатл мени кел айла, эй ёр.

Ё ғайрдин ўлса асру судинг,
Зинҳор манга йўлуқма, зинҳор.

Ё меҳру вафода содиқ ўлгил,
Айлаб яна ёрлиғ намудор.⁴⁸⁶

Ё васлда будин айла нобуд,
Ё қилма Авазни ҳажр аро зор.

* * *

Бўйла, эй кофир кўз, ишқ аҳлин ўлтурмак недур?
Ўлтуруб рашк ўти ичра бўйла куйдурмак недур?

Ошиқи бечораға айлаб итобу қаҳру кин,
Муддаийлар хайлининг кўнглини ўстурмак недур?

Гарчи меҳр айлаб рақиби шуми нокасға, вале,
Зулму кин аҳли муҳаббатга раво кўрмак недур?

Бевафо гар бўлмасанг олам гулистони аро,
Ғайр бирла сайр этиб, ҳар сорига юрмак недур?

Ман каби аҳли вафони бир гуноҳи бўлмаса,
Ҳажр шамшири била қонини тўкдурмак недур?

Борҳо жавру жафо расмини айлаб ошкор
Бегунаҳларни уқубатгоҳга⁴⁸⁷ сурмак недур?

Гар Авазнинг ишқ ойинида журми бўлмаса,
Бўйла бегоят анга озор еткурмак недур?

* * *

Ул ойким, муддаийга меҳрибондур,
Вале ошиққа қаҳр андин аёндур.

Манга қилгон жафо бирла ситамни,
Ҳамул сийминбари оромижондур.

Мани бағримни қон этган гўзалнинг
Вафосиз эркани беҳадду сондур.

Нетай афлок ойин, дилбаримни —
Руҳи андоққи, моҳи осмондур.⁴⁸⁸

Манга жон бергали ул дилрабонинг
Ҳаётафзо лаби мўъжиз баёндур.⁴⁸⁹

Манга қилгунг жафо десам, дегуси:
«Бу ишлар ишқ элига имтиҳондур!»

Аваз, рамзи муҳаббат бу ғазалнинг
Дегил, ҳар мисраи ичра ниҳондур.

* * *

Кўзингнинг ғамзаси, ваҳ, не балодур,
Ки ишқ ўтини жонимга солодур.

Хаёли зулфи торингдин ҳамиша
Бошимда бениҳоят можародур.

Нетонгим, айласам ошиқлик изҳор,
Санга кўнглум азалдин мубталодур,

Нуқуди⁴⁹⁰ васлдин бебаҳра қилма,
Бари ушшоқ кўйингда гадодур.

Жафо сендин агар не айб чексам
Ки иш доим манга меҳру вафодур.

Эса ошиқларинг маҳзун, нетонгким,
Санга одат ситам бирла жафодур.

Агар бўлса замоне сансиз, эй ёр,
Авазга бу жаҳон мотамсародур.

* * *

Келгил бериким, бу кеча, эй дилрабо, наврӯз⁴⁹¹ эрур,
Ман хаста бирла қилғали завқу сафо наврӯз эрур.

Хуршиди оламтобдек очиб жамолнинг меҳрини,
Тийра шабимга берғали нуру зиё наврӯз эрур⁴⁹².

Барча париваш маҳлиқо ушшоқ зору ноласин,
Ғамхор ўлуб қилғусидур комин раво наврӯз эрур.

Кел ман сори, эй маҳваши соҳиб далоли гулжабин⁴⁹³,
Уйнаб-кулиб изҳор этиб нозу адо наврӯз эрур.

Эй меҳрибон сийминбарим, аҳли муҳаббатлар била,
Бордур ғанимат айламак касби ҳаво⁴⁹⁴ наврӯз эрур.

Қил олам аҳлин ишқинга шайдову мафғуну асир.
Эй чашми наргис, сиймтан,⁴⁹⁵ боқиб қиё наврӯз эрур.

Оч оразинг, эй нозанин, маҳзун Авазинг кўзларин,
Пур нуру равшан қилғали базми аро наврӯз эрур.

* * *

Ҳар кимсаким жаҳонда асири фиरोқ эрур,
Жону дили алам ўтига эҳтироқ эрур.⁴⁹⁶

Қилгунча бўйла фурқатида зиндагончилик,⁴⁹⁷
Улсам доғи висоли аро яхшироқ эрур.

Олгон қарору тоқатим, эй дўстлар, бугун
Бир шўхшанг гулрухи бодомқобоқ эрур.

Қилгон мани фироқида ҳайрону нотавон,
Бир дилрабойи сиймбару сиймсоқ⁴⁹⁸ эрур.

Эй ёр, не учун борасан, аҳли муддаий
Мазмуму рўйсияҳи бадсиёқ эрур.⁴⁹⁹

Токим мани ғарибу ҳазину ишкаста дйл⁵⁰⁰
Сандек нигори маҳвашидин ифтироқ эрур.⁵⁰¹

Аҳли вафоға жавру жафо қилғучи, Аваз,
Бедодгари ҳамиша шубу эски тоқ эрур.⁵⁰²

* * *

Эй пари, ағёра шафқат беҳисоб этмак недур?
Ким анга лутфу, манга қаҳру итоб этмак недур?

Хотирин они ҳамиша шоду обод айлабон,
Ваҳ, мани ошуфтау ҳолим хароб этмак недур?

Доғ этарга ман ҳазинни юз очиб хуршидсон,⁵⁰³
Равшан этмак они базмин, иртикоб⁵⁰⁴ этмак недур?

Бемуҳаббатлар сори, эй ёр, рағбат кўргузуб
Хайли ушшоқ улфатидин ижтиноб этмак недур?⁵⁰⁵

Борҳо ошом этиб онлар била жоми тараб,⁵⁰⁶
Қуйдуруб рашк ўтиға бағрим кабоб этмак недур?

Кимсани ноком этиб, бир кимсани комин раво,
Бўйла, ёраб, даври гардун инқилоб этмак недур?⁵⁰⁷

Ман каби дил хастани бедод ила ўлтургали,
Эй Аваз, бу чархи кажрав интихоб этмак недур?⁵⁰⁸

* * *

Нигорим мойили ағёр ўлубдур,
Аларға мунису ғамхор ўлубдур.

Рақиблар сори кетмиш ё магарқим,
Мани бечорадин безор ўлубдур.

Тутуб ўзга жафову жавр расмин,
Ул ой ағёр элига ёр ўлубдур.

Ҳамул маҳбуби беҳамтёи олам,
Вафо ойинида бебор ўлубдур.⁵⁰⁹

Жамоли ёди бирла фурқат ичра
Ишим чекмак фиғону зор ўлубдур.

Манга меҳру муҳаббат бўлса одат,
Анга зулму ситам атвор ўлубдур.

Гаминг шамширидин, эй шўҳи барно,
Авазнинг сийнаси афгор ўлубдур.

* * *

Қўнгулким бир паривашга гирифтор ўлди ўхшайдур,
Иши чекмак гаму олому озор ўлди ўхшайдур.

Келурга аҳду паймон⁵¹⁰ айлаб эрди келмайин бу тун,
Дилоромим яна ағёр ила ёр ўлди ўхшайдур.

Қилур фарёду нола тинмайин шўрида булбулким,
Менингдек бир юзи гул ишқиға зор ўлди ўхшайдур.

Ҳамиша музтарибдур жону кўнглум, эй биродарким,
Асири волаи бир шўҳи дилдор ўлди ўхшайдур.

Тафаккур айласам ақлу хирад бирла кенгаш айлаб,
Анинг келмаслигина монё ағёр ўлди ўхшайдур.

Бўлубдур асру бетоқат ҳазину хаста кўнглумким,
Менингдек бир гўзал ишқида бемор ўлди ўхшайдур.

Балову меҳнати афзун ўлуб, бўлмас замониким,
Аваз турлук баляятларга⁵¹¹ дучор ўлди ўхшайдур.

* * *

Токи ағёр ул аҳли дилдорнинг ёнидадур,
Доғлар андин бари ишқ аҳлининг жонидадур.

Ишқ дардини иложидин қўлин чексун табиб,
Қим ҳалоки ошиқ онинг захри дармонидадур.

Эй пари, қоқма илик афтодаи ушшоқдин,⁵¹²
Қим аларнинг неча золим илги домонидадур.

Баски ҳижроннинг ҳавоси дер ҳама қатъи ҳаёт,
Бу ҳаёт аҳлиға ҳайрон бўлки, ҳижронидадур.

Гар Аваз кўзимга зиндон бўлса олам айб эмас,
Қим не савдо ёрнинг зулфи паришонидадур.

* * *

Кўйига борсам жавр этиб ул шўхи дилдор ўртурур,
Ваҳ, бормасам фурқат ғами айлаб мани зор ўлтурур.

Дилдор гар кўйи аро жавр айлабон ўлтурмаса,
Неши маломатлар уруб жонимға ағёр ўлтурур.

Базми висоли сорига борсам мани бехонумон,
Шум муддаийлар еткурур, албатта, озор ўлтурур.

Дилбардин олиб комини, ғайри киши лекин мани,
Файратни⁵¹³ тиги айлабон, жонимни афгор ўлтурур.

Ё носихи ноаҳд деб панду насиҳат жон олур,
Ё ҳосиди худбин дебон кўп талх гуфтор ўлтурур,⁵¹⁴

Макру ҳиял расми била қонуни душманлиғ қилиб,
Бўлса манга ағёр эли ҳар ерда дучор ўлтурур.

Алқиссаким, топмай омон оламда ўлмакдин Аваз,
Ким ё мани ағёр, ё ёри жафокор ўлтурур.

* * *

Фигоним орзуйи базми вуслат этдигимдандур,
Гамимнинг кўплиги ҳам фикри фурқат этдигимдандур.

Дилу жоним қуши булбул каби оҳу наво чекса,
Таманной ҳамул шамшод қомат этдигимдандур.

Кўзимга ёғду олам бўлса яқсар тийра зиндондек,
Ҳамиша ёди ул хуршид талъат этдигимдандур.

Қарорим мунъадам⁵¹⁵ бўлса ҳамул чобук паривашни,
Кўруб рухсорин ўзни мисли сурат этдигимдандур.

Агарна келса нохуш нуктадонлар самъига машқим,
Сўзимни даҳр аро беқадру қиймат этдигимдандур.⁵¹⁶

Кўзим гар хунфишон⁵¹⁷ ўлса ул ой ҳижронида, ёраб
Ўз аҳволимға юз навъ надомат этдигимдадур.

Аваздек гар жафо чекмак ишим бўлса кеча-қундуз,
Вафо ҳусн аҳлига беҳадду гоят этдигимдандур.

* * *

Рухсори ёр рашки маҳу офтоб эрур,⁵¹⁸
Қўнглумда заррадек изтироб эрур.

Ҳажрида немурод бўлуб ошиқи ҳазин,
Васли аро рақиб эли комёб эрур.

Ёғду жаҳонни кўзимга қилмоқ учун қаро,
Зулфи сиёҳи орази узра ниқоб эрур.

Ёраб, муяссар ўлмаса ушбу нафаъ висол,
Ҳижроннинг иштидодидин ҳолим хароб эрур.⁵¹⁹

Ғайрини базми сарига бормоқни билмадим,
Ёримға умрдек нега мунча шитоб эрур.

Толённинг саъду наҳсин бовар айлама,
Гардуни дуннинг доим иши инқилоб эрур.⁵²⁰

* * *

Юз шукрим, бу тун ҳамул гул юзли дилдорим келур,
Меҳру муҳаббатлик гўзал ёри вафодорим келур.

Зулфи муанбар⁵²¹, лаблари шақкар, кўзи офотижон,
Рухсори моҳ, шамшод қад, тиш — дурри шаҳворим⁵²² келур.

Фарёд бирла тортиб ун кўйида эрдим чун бу тун,
Ҳолимға раҳм айлаб бу дам ул нек атворим⁵²³ келур.

Бўл хуррам, эй дилким, яна ҳижронда қолган ошиқин
Васл ичра шод этмак учун ул нек кирдорим⁵²⁴ келур.

Токим бу оқшом бўлғали ушшоқ хайлин ҳамдами,
Раҳши мурувватни суруб таъжил ила ёрим келур.⁵²⁵

Ушшоқ эли сори бу дам айни иноятдин туман —
Алтоф ила айлаб назар ул чашми хунҳорим келур.⁵²⁶

Юзланса даврон меҳнати тонг йўқки, эмди, эй Аваз,
Қайғудин озод этгали ул шаҳд гуфторим⁵²⁷ келур.

* * *

Жаҳонким, эй биродар, бебақодур,
Бақосиз бемадору⁵²⁸ бевафодур.

Анго дил бермангизларким, ҳамиша —
Иши бедоду зулм ила жафодур.

Ким ўлса гар онинг сокинларидин,⁵²⁹
Иши чекмак давомаат можародур.

Кишиким оқилу ҳушёр бўлса,
Ҳазар қилғучи ондин борходур.

Гумонсиз, ушбу олам мулки, аҳбоб,
Саросар меҳнату ранжу анадур.

Агар бор эрса ҳушинг қилма рағбат,
Ки ондин бошинга офат келодур.

Аваз, бўлса фалак даврони гар каж,
Вафо аҳлини коми нораводур.⁵³⁰

* * *

Агар илгига олса ёр танбур,
Берур элга фараҳ бисёр танбур.

Ул-ой хушлаб қўлига олганига,
Қилур нагмотлар⁵³¹ изҳор танбур.

Қилур оҳу фиғон ул гул ғамидин
Ва ё бир андалиби зор танбур?

Наво айлар, бир ойнинг ошиқиму?
Тутуб жон рагидин сетор танбур.

Қизар базмим аро илгига олса,
Ҳамул оромижон дилдор танбур.

Нечун созингни паст этдинг бу соат,
Узудиму, муғанний,⁵³² тор танбур.

Аваз, оламда илми мусиқ ичра
Узинга одат эт зинҳор танбур.

* * *

Ичарман қонини ҳар кимсаким ёримга душмандур,
Манга душман эрур ул элки, дилдоримга душмандур.

Нетай тилга олиб булбул била тўтини охирким,
Ҳамул лаъли шакарваш шаҳд гуфторимга душмандур.

Қадига ўзни ташбиҳ айламиш шамшод бўстонда,⁵³³
Ани ёқмоқ керакдур ўтгаким, ёримга душмандур.

Дема сўз гунчадин лаълига ўзни ўхшатибдурким,
Ҳамул зодимки, билсам йўқ ила ёримга душмандур.

Нетайким, гулнинг исмин ёд этиб, эй дўстлар хайли,
Ҳамул оромижон рухсори гулзоримга душмандур.

Насим ила жаҳонга мунтазир бўлсун бори бўйи,
Жаҳонда мушк ҳам ул зулфи тоторимга душмандур.

Манга сўз демагил эмди Аваз афлок давридин,
Ким ул бедодгустар⁵³⁴ бахти бедоримга душмандир.

* * *

Кел бери, еткурғали, эй шўх, кўнглумга сурур,
Ким бўлур дофё анго сонсиз туман савдоу шўр.⁵³⁵

Эй, нигори беҳжатафзойим, қадам ранжида қил,
То қилурға ушбу соат накбати бахтимни дур.⁵³⁶

Төки қилмоқлик учун эл қалбини шайдо санго,
Хилқатинг руҳи мужассам айламиш ҳаййи ғафур.⁵³⁷

Тушғали бошимга фурқат меҳнату дарду ғами,
Бўлмишам ошиқлик ичра, эй пари, андоқки мўр.

Эй, руҳи рашки қамар,⁵³⁸ ушбу нафасда не бўлур,
Оразинг очиб, етурсанг чашми бенуримга нур.

Зоҳир ўлса сандин, эй дилбар, хусумат айламак,
Борҳо меҳру муҳаббат расми мандиндур зуҳур.

Эй Аваз, ул ой фироқида етушдум ўлғали,
Тонг эмаским, солсалар хешим манго бу дам қубур.⁵³⁹

* * *

Висоли қадрини ҳижронига дучор ўландин сўр,⁵⁴⁰
Зулоли ёр лаълин ташнаи дийдор ўландин сўр.

Лаби лаълики гоҳи йўқ бўлур, гаҳ бор сўз чоғи,⁵⁴¹
Бу мубҳам нуқтани бир воқифи асрор⁵⁴² ўландин сўр.

Сўруб ҳар бир куни васлини агёри сияҳрўдин,⁵⁴³
Фироқ айёмини шаб то саҳар бедор⁵⁴⁴ ўландин сўр.

Манеким, нўш қилдим шўх саҳбосини, эй бекас,
Бу май кайфиятини оқилу ҳушёр ўландин сўр.

Онинг қадду юзи бирла гулу сарвини тавсифи,
Бу ёнглиғ боғбони соҳиби гулзор ўландин сўр.

Сўруб ҳар кимса гар ишлиғ эса, донолиғ аҳволин
Ақлсизлиқни доим даҳраро бекор ўландин, сўр.⁵⁴⁵

Аваз, сўрмоқ тилар эрсанг ҳамул маҳвашни афъолин,
Рақиби бадсиёқосо⁵⁴⁶ худобезор ўландин сўр.

* * *

Шўхлар ичра манга ул дилбари дилдор бас,
Гоҳи андин бўсае, гаҳ давлати дийдор⁵⁴⁷ бас.

Узга бир абрў⁵⁴⁸ камонлар сори майл айлаб нетай,
Бор манга ул кирпичи ўқ, қошларн ё ёр бас.

Не қилай туби била жанноту кавсарни бу дам,
Қўйи жаннат, қадди туби, лаъли кавсарвор бас.⁵⁴⁹

Сизга даркор ўлса кайф айланг шерикларим, манга
Ёрлар ичра ҳамул маҳбуби хуш гуфтор бас.

Найлайин айлаб чаман сайрини, эй аҳбобким,
Сарв қомат, гунча оғиз, шўх гулрухсор бас.

Бошима қилманг ҳужум ўлтургали, эй, шум рақиб,
Қатл айларда мани ул кўзлари хунхор бас.

Не боло офат эдинг назм аҳли ичра қилмадинг,
Рўзу шаб айтиб Аваз абёт ила ашъор бас.⁵⁵⁰

* * *

Дилдорима ҳусн ичра ҳар маҳбуби жонон ўхшамас,
Ҳам баъди тобон ўхшамас, ҳам шамси равшон ўхшамас.⁵⁵¹

Не навъ қумридек мани дилхаста афгон этмайин?
Қаддига зеболиғ аро сарви хиромон ўхшамас.

Ошуфта хотир ишқ эли не навъ, эй ким, бўлмасун,
Олам аро ҳеч ким анго зулфи паришон ўхшамас.

Ҳам лаълига кавсар суви ташбих бўла олмасдурур,
Ҳам чаши афсунсозига ҳеч чачими фаттон ўхшамас.⁵⁵²

Қўнглум нетар бу даҳрнинг, аҳбоб, лаззотиниким,
Лаъли лаби шириниға ашроби ҳайвон ўхшамас.⁵⁵³

Гарчи жаҳонда кўбдурур агзол, аё аҳли уқул,
Лекин Аваз назмиға ҳар абёту девон ўхшамас.⁵⁵⁴

* * *

Бир малаксиймо суманбар суҳбатин қилдим ҳавас,
Қилголи субҳу масо фарёд, андоққим жарас.⁵⁵⁵

Келмагай эрдим бу дори бебақоға, оҳким,
Бўлмадим фориғ ғаму меҳнат чечардин бир нафас.⁵⁵⁶

Ҳар кишиқим шоҳларнинг суҳбатиле бўлса банд,
Булбуледурқим, бўлур доим гирифтори қафас.

Ёр учун агёр хайли жон талош этмас эса,
Не учун айлар гулу қанду шакар узра магас?⁵⁵⁷

Ман нечук нақди висолин элтайин, аҳбоб эли,
Ёр кўйин давр этар агёр андоққим асас.⁵⁵⁸

Эй Аваз, ҳеч ким этолмас ишни қилгунгдур, санго —
Мажмуъи шоирлар ичра од ила своза бас.

* * *

Оҳким, бир йўл мани ёр, ошиқи зорим, демас,
Раҳм этиб ҳолимға бир муштоқи дийдорим, демас.

Хуснига мағрур ўлуб минг нозу истиғно била,
Ул нигори тундхў⁵⁵⁹ бу хастанн, ёрим, демас.

Ул жафожў шаҳд лаълининг давосидин манго
Айлабон лутфу карам ишқимда беморим, демас.

Ошиқон ичра ҳисоб айлаб мани, ул бевафо,
Камтарин бир ошиқи бенангу⁵⁶⁰ беорим, демас.

Ед этиб, ораз очиб, ман нотавону зорни
Борҳо ҳижрон аро маҳруми дийдорим демас.

В-арна комим бергали кирса қучоқим ичра ҳам,
Кўнглум ондин ўзга ҳар маҳвашни дилдорим, демас.

Эй Аваз, охир сани ул бевафолар сарвари,
Кўргузуб зулму ситам, ёри вафодорим, демас.

* * *

Фигонким, ёри қотил бир йўли комим раво қилмас,
Даме йўқким, мани юз минг балога ошно қилмас.

Нетайким, гарчи ул маҳбуби дилбар борҳо бизга
Қилиб ваъда баса, лекин бирисига вафо қилмас.

Ҳамул бедодгустар, бевафо ҳар ошиқи сори
Жафову жавр ўқини агар отса хато қилмас.

Фироқи ичра етдим ўлгали, аҳбобким, ул моҳ
Билиб дардимни васли шарбати бирла даво қилмас.

Жаҳонда бир кишини мендин ўзга ул ситампарвар
Ғаму дарду балойи фурқатига мубтало қилмас.

Қишиким, дилбарининг васлига ҳаргиз ета олмас,
Қи то жони ҳазини ҳажрнинг ўтига ёқилмас.

Ажойиб бемуҳаббат, бевафову пур жафо эркан,
Ҳамул маҳваш Аваздин ғайрига жавру жафо қилмас.

* * *

Нетайки, сиймбарим аҳдиға вафо қилмас,
Демай вафо, манго жуз жавр ила жафо қилмас.

Висоли жаннатида асло айламае маъво,
Киши жаҳаннам фурқатиға токи ёқилмас.

Ҳар ошиқ этмаса дилдор кўйида маскан,
Висол айшини гулзори ичра жо қилмас.

Ҳамиша аҳли жаҳолатни комёб айлаб,
Вафо элини муродотини⁵⁶¹ раво қилмас.

Бу чарх зулмини меҳру вафо элиға кўринг,
Замоне йўқ они минг ғамға мубтало қилмас.

Висоли шарбати нилуфари била ёрим,
Фироқ ранжи ила дардиға чун даво қилмас.

Аваз, гар оқилу ҳушёр эсанг, жаҳон ичра
Кўнгулни берма анго, кимсага бақо қилмас.

* * *

Фуюзот ичра кўйингдек биҳишти жовидон эрмас,
Рухингосо малоҳатда чу меҳри осмон эрмас.⁵⁶²

Аё сийминбари барно, хиромон қоматинг ёнглиғ,
Чаманда ар-ару шамшод ила сарви равон эрмас.

Нечук ман ўзга сори мойил ўлғумдур, нигороким,
Санингдек шўхларни ҳеч бири оромижон эрмас.

Жаҳон мулкида ҳеч дилбарни, эй маҳбуб, сан ёнглиғ,
Сўзи шаккарситон эрмас, лаби мўъжизбаён эрмас.

Лабинг жон бергали ўлган кишига чашмаи ҳайвон,⁵⁶³
Уёлғондин ниҳон ўлмиш, йўқ эрса ул ниҳон эрмас.

Ҳамиша кажравишдур ушбу чархи золими хунхор,⁵⁶⁴
Недин ағёр элидек ишқ хайли комрон эрмас.

Бори эл қувват ўз ҳолича топиб ушбу оламда,
Аваз, ожизлиғ ичра сандек ҳечким нотавон эрмас.

* * *

Роҳати дунё жафоу меҳнатиға арзимас,
Иибисоти ҳаззи ранжу кулфатиға арзимас.⁵⁶⁵

Дилбарим субҳи висолидин кўзум равшан, дебон,
Бўлма хуррам, ҳажр шоми зулматиға арзимас.

Васл айёмида бўлсанг умрлар саршорком,⁵⁶⁶
Лаҳзае чеккан балон фурқатиға арзимас.

Маст бўлмоқ борҳо нўш айлабон жоми тараб,
Бир куни етган хумори шиддатиға арзимас.

Борҳо кўргузган алтофи аларни меҳр ила,
Бир йўли қаҳр ила қилгон ваҳшатиға арзимас.

Оқил эрсанг қилмағил аҳли хасосатдин⁵⁶⁷ тамаъ
Қилгон эҳсоии аларни миннатиға арзимас.

Қил қаноат, эй Аваз, зинҳор томеъ⁵⁶⁸ бўлмайин,
Ким тамаъ қилгучи кўрган зиллатиға⁵⁶⁹ арзимас.

* * *

Керакмасдур манго гул сайри, дилдорим жамоли бас,
Нетай ҳайвон сувин ҳам шарбати ширин, зулоли бас.

Нечук кўнглум, аё дўстлар, гулистон майлини этсуи?
Эрур ошиққа кўйи файз аро жаннатмисоли бас.

Не ҳожатдур назар солмоқ фалакни офтобиға,
Муяссар бўлса гар, ул ёрнинг рухсори оли бас.

Манго, эй боғбон, шамшоди раъно васфини қилма,
Тамошои хиромон қомати сарви ниҳоли бас.

Басе тавсиф қилдинг, зоҳидо, назҳатда⁵⁷⁰ жаннатни,
Латофатда манго гулзори ҳусни бокамоли⁵⁷¹ бас.

Дема сўз, носеқо, эъжози Исодин,⁵⁷² ниҳондур ул,
Уётдин, айлагач оғози жон бермак мақоли бас.

Нетай қурбига⁵⁷³ етмакни Авазға йўқдурур имкон,
Висол уммиди бирла борҳо ёди хаёли бас.

* * *

Аҳбоб, аҳволимға раҳм ул чашми жаллод айламас,
Яъни висоли бирла ғам қайдидин⁵⁷⁴ озод айламас.

Ваҳ, йўл бериб васли сари ағёрни масрур этиб,
Бу нотавон кўнглимни ул маҳ бир йўли шод айламас.

Не навъ ночоқ⁵⁷⁵ ўлмайн, эй дўстлар, аҳволима,
Ким бир мурувват зоҳир ул ҳури паризод айламас.

Гарчи каломидин бори ағёр комин топгуси
Лекин мани бекасни бир пайғом⁵⁷⁶ ила ёд айламас.

Найлай ҳамиша йиғламай, ўз душманига даҳр аро,
Бу ким жафолар ёр этар, ҳеч одамизод айламас.

Ширинвашим, юз шукрим, ҳолимдин огоҳлик қилиб,
Ул қилгон ишни дер эмиш ишқ ичра Фарҳод айламас.

Онсиз етишдим ўлгали ҳижронда монанди Аваз,
Аҳбоб, аҳволимга раҳм ул чашми жаллод айламас.

* * *

Гул юзин кўрган ҳавои боғи ризвон айламас,
Сўргон эл лаълини майли оби ҳайвон⁵⁷⁷ айламас.

Бовужуди ҳажридин ўлмакка етмишман қариб,
Англаб ул маҳ шаҳди васли бирла дармон айламас.

Базм аро дамсоз⁵⁷⁸ ўлуб ўлтурса ҳар ким сан била,
Жаннат ичра орзуи ҳуру филмон айламас.

Эй жафоу жаврпеша⁵⁷⁹ бўйла ушшоқ аҳлига —
Айлаган жаврингни ҳеч бир шўх жонон айламас.

Шавқидин қадду юзингни бу ҳазин шаб то саҳар,
Қумрию булбул киби жуз оҳу афгон айламас.

Тарки ишқ этгил, дединг беҳуда, эй носеҳ манго,
Қўйки, бу ишни жаҳонда ҳеч нодон айламас.

* * *

Фарёдким, айлар сафар азмини жонон бу нафас,
Ҳам ноз якронин⁵⁸⁰ суруб қилмиш шигобон бу нафас.

Ушшоқни жонин ёқиб онлардин ўлмоқга йироқ,
Қать этгуси таъжил ила кўҳу биёбон бу нафас.⁵⁸¹

Маҳфил тузуб эй дўстлар, шум муддаий хайли била,
Майнўшлиғ⁵⁸² айлаб, бўлуб масруру хандон бу нафас,

Улмиш йироқ ул юзлари рашки маҳу меҳри мунир,
Бўлса кўзумга не ажаб гар даҳр зиндон бу нафас.

Ул шўх рухсори била, эй ошиқон, не айбким,
Агёр элин базми агар бўлса гулистон бу нафас.

Токим танимдин олғоли жонимни шавқи итгисел,⁵⁸³
Ераб, манго зўр этгуси андуҳи ҳижрон бу нафас.

Ман нотавондин ижтиноб айлаб ҳамул, маҳзун Аваз,
Фарёдким, айлар сафар азмини жонон бу нафас.

* * *

Ёрлар ҳуснига зору мубтало бўлмоқ абас
Истабон васлини кўйида гадо бўлмоқ абас.

Шўхлар сорига майлу рағбат айлаб, эй кўнгул,
Мубталои бўйла дарди бедаво бўлмоқ абас.

Улса ҳам ҳижронда ошиқ, келмагуси раҳм этиб,
Интизори бемуҳаббат дилрабо бўлмоқ абас.

Иттисоли роҳатин истаб ситам тиғи била,
Кўкси сарто сар фиरोқ ичра яро бўлмоқ абас.

Эйки, келтурма муҳаббат ошно бўлмоқғаким,
Пуржафолар соҳиби меҳру вафо бўлмоқ абас.

Токи сийнангни ҳадаф⁵⁸⁴ айлаб ҳалоқ ўлмай десанг,
Мойили мужғони ўқу қоши ё бўлмоқ абас.

Эй Аваз, ман кўб қилибман олам ичра имтиҳон,
Бевафо маҳбубларга ошно бўлмоқ абас.

* * *

Ё раб, манингдак бўлмасун ишқ ичра шайдо ҳеч кас,
Не бөр манго бир ҳамдаму улфат, не фарёдрас.⁵⁸⁵

Ному нишони комдин ҳеч кўрмадим фарёдким
Ул шўхи барно меҳридин ҳар неча қилдим мултамас.⁵⁸⁶

Не навъ айлай шодлиғ, эй дўстлар, ман зорким,
Мамлу манго ғам аскари бирла бу соат пешу нас.⁵⁸⁷

То молу жондин кечмайин ошиқлик-ўқ душвор экан,
Ман нотавон ишқ ўйнамоқ беҳуда қилмишман ҳавас.

Топғум нечук ман бенаво қувват тариқи ишқ аро,
Ким етгуси беҳадду сон жонимға захмат ҳар нафас.

Озору ранжим касрати⁵⁸⁸ ўлмакка то еткурғали,
Ўз ҳолима мотам тугуб ун чеккум андоққим жарас.

Маҳбуби оламким дурур бераҳму золим бевафо,
Эй дил, агар ҳушёр эсанг, ул хайлдин улфатни кас.⁵⁸⁹

Кўр чарх ишини, эй кўнгул, еб ғатм қоқин, ваҳ, ҳумо,
Ер борҳо шаҳду шакар, қанд ила печакни мағас.⁵⁹⁰

Фохтакдек⁵⁹¹ илҳон, эй Аваз, қилғум сабоҳу шом аро,
Бўйнимға токим тушғоли занжири ишқидин марас.⁵⁹²

* * *

Фалакдин бўлғуси ҳар дам манго юз минг бало ҳодис,
Қутулсам гар балодин, ҳодисоти можаро ҳодис.

Кўруб қилма таажжуб, эй биродар, дарду ранжимким,
Бўлар бу навъ олому жафолар борҳо ҳодис.

Қачонким кирмишам ул нозанини роҳи ишқиға,
Бошимға бўлдилар ондин бери минг ибтило ҳодис.

Ҳазин жоним низору бемадор этмак учун ул ҳам,
Қилур бўйла ғаму офатни ул қоши қаро ҳодис.

Ҳамул ойни висолиға етурмакликка айлаб жаҳд,
Агар бўлса фироқи шомида захмат манго ҳодис.

Дило, бечорау бемор ўлубсан ушбу соатда,
Магарким бўлди бир ойни ғами ҳажри санго ҳодис.

Агар бу навъ бўлса ранжи фурқат ман чекибдурман,
Мусулмон ўғлида ҳеч қилмасун они худо ҳодис.

Таманно қилма, эйким, ошиқ ўлмоқ васл шавқидин,
Бўлул олдингда ҳар тун кулфати беинтиҳо⁵⁹³ ҳодис.

Аваз, не навъ охир йиғламай ўз ҳоли зоримға,
Фалакдин бўлгуси ҳар дам манго юз минг бало ҳодис.⁵⁹⁴

* * *

Кўнгул, гамгинлиқимға ҳажри бепоён эрур боис,
Ҳам анда неча минг олом ила ҳирмон эрур боис.

Агар фурқат биёбонида бўлсам ташналаб, эй дўст,
Анго бир дилрабои лаблари хандон эрур боис.

Ҳамиша номуроду зору саргардон баса эрсам,
Ғаму андуҳу дарду кулфати ҳижрон эрур боис.

Ул ойға, не ажаб, таъсир гар этмас эса оҳим,
Ки турлук ноз, ишваи беҳадду бесон эрур боис.

Эсам оламда расво меҳнагу андуҳи ҳажр ичра,
Кўзи хунборау гирёну бағри қон эрур боис.

Сухансанж ўлмаким, эй дил, қафасбанд ўлмоқиға, ваҳ,
Ҳамиша тўтиларға шаккарин илҳон эрур боис.⁵⁹⁵

Малул ўлма, Аваз, зиндони фурқат ичра қолдим, деб,
Ки шаҳ бўлмоқға Юсуф Миср аро, зиндон эрур боис.

* * *

Ераб, замоне бўлмадим, ошуби даврондин халос,
Бўлгон мисоли кимсае зиндони аъдодин⁵⁹⁶ халос.

Эй зоҳиди ҳақ ношунос, йиғмоқға олам молини,
Даврон элини қилмадинг бир лаҳза ғавғодин халос.

Бир кун яна ичкунгдурурким тарки одат бор маҳол,
Демаки, бўлдим ичмайин ман эмди саҳбодин халос.

Эйким, дилозор ўлмойин, бечора элни кўнглин ол,
Бўлмоқ агар истар эсанг ташвиши уқбодин⁵⁹⁷ халос.

Дилдорларнинг зулфини кўрмаклик истаб, эй Аваз,
Ошуфта кўнглим бўлмади андуҳи савдодин халос.

* * *

Бўладим бир лаҳза ҳижрондин халос.
Бўлмагандек кимса зиндондин халос.

Халқи олам, ман тирикман, бўлмагай
Рўзу шаб фарёду афгондин халос.

• Ҳажр аро тушмишман, эмди бўлмагай —
Жисм ҳаргиз нори сўзондин халос.

Токи гайри бордурур, бўлгай қачон —
Ишқ эли озори жонондин халос.

Эй кўнгул, қилма маломатдин ҳазар,
Ошиқ ўлғон бўлмагай ондин халос.

Ишқнинг қайғуси сандин кетмагай,
Бўлмагунча токи сан жондин халос.

Эй Аваз, дилдорсиз бўлгай қачон,
Ранж ила олому ҳирмондин халос.

* * *

Ушул сийминбари хуршид талъат
Солур бошимға юз минг навъ офат.

Олур жонимни ул шўхи жафожў
Қилиб зору асири дарди фурқат.

Мани ҳижронда қилди ташна асру
Ичиб агёр хайли бирла шарбат.

Мани қумри каби қилғуси шайдо,
Агар келса ҳамул шамшод қомат.

Аё аҳбоб, айёми жудолиқ,
Демишдурлар қиёматдин аломат.⁵⁹⁸

Ишим онсиз эрур ҳижрони ичра,
Ғаму дарду балову ранжу кулфат.

Жаҳон ташвишидин ич бода тинмай,
Агар истар эсанг топмоқ фароғат.

Аваз то бўлғали дучори ҳижроп
Бошимда бордур ошуби қиёмат.

* * *

Жон офат экан ишқ аро, эй ёр, маломат,
Ким еткурадур жонима озор маломат.

Узимни ҳалок айласам эмди қутулмон,
Қилғуси манга рўзу шаб агёр маломат.

Не айб агар айласам уммид караминг,
Ким айлади кўп хотирим афгор маломат.

Бир ёр ғами тушғали бошимга, худоё,
Қилди мани ҳижрон аро бемор маломат.

Андиша қилиб эмди мукофоти жаҳонни
Қилманг манга, эй дўстлар, изҳор маломат.

Топмай ани васлида яна кому муредим,
Чекдим алами ишқ аро бисёр маломат.

То ўзни Аваз айламишам ишқ аро шайдё,
Андин бери чекмак эрур бор маломат.

* * *

Фигонким, бўлмишам дучори фурқат,
Чекардин тинманам озори фурқат.

Кўзимни айлади хунбору гирён,
Қадимни ёдек айлаб бори фурқат.

Кул ўлса гар вужудим не ажабким,
Дилу жонимда бордур нори фурқат.⁵⁹⁹

Тонг эрмас жустужў⁶⁰⁰ қилсам гар они,
Ки бўлдим онсизин бемори фурқат.

Бу не ғавго дебон сўрсам, дедилар:
Қурулмишдур яна бозори фурқат.

Висоли шукрини қил бўлмай ҳодис
Ўтуб вуслат куни осори фурқат.

Бўлай токим Аваздек муниси ёр,
Илоҳи қил мани агёри фурқат.

* * *

Не билсун васл қадрини насиби бўлмоғон фурқат,
Ки ишрат завқини мафҳум⁶⁰¹ этарму чекмаган кулфат.

Нетонг, жонон йўлида жон фидо қилсам ман, эй аҳбоб,
Ки ганжи ҳосил эткайму киши то чекмайин кулфат.

Таманно бўлса, эйким гар санга кашф айламак ҳосил,
Дилу жонинг била қил қошифус-сир аҳлига⁶⁰² хизмат.

Бу йўл азмида етмак истасанг мақсадга, эй солиқ,⁶⁰³
Қадам мардона қўйгил келса бошингга дағи офат.

Қутулмоқ орзуйинг бўлса даврон можаросидин,
Кириб дайр ичра нўш айла бодаи беҳжат.⁶⁰⁴

Аваз, бог ичра гулнинг ҳамнишини хорким бўлмиш,
Не тонг, гар бўлса ёрим ҳамдами агёри бад тийнат.⁶⁰⁵

* * *

Нетайким, ул пари ман бирла бўлмас бир нафас улфат,
Тузуб шому саҳар шум муддаий хайли била суҳбат.

Баногоҳ келса кулбамга замоне бўлмайин ҳамдам,
Рақибим сорига кетмак учун кўргузгуси суръат.

Бўлубдур ул пари аҳбоб элидин эмди бегона,
Қилурга душманам хайли била шому сабоҳ ишрат.

Агарчи бадҳумор айлаб мани маҳзуни ожизни,
Валекин тинмайин агёр ила ошом эгар шарбат.

Жаҳон ташвишидин, эй дўст, бирдам бўлмасам фориг,
Нечук етгусидур таъби паришонимга жамъият.

Нетайким, нола қилмай ушбу афлоки жафожўдин,
Бошимға турлук офат келгусидур бўйла ҳар соат.

Аваз, гар ҳушинг ўлса бермагил ҳимматни қўлдинким,
Қачон етгай муроду мақсадиға бўлмаса ҳиммат.

* * *

Не хуш бўлғай эди гар ҳамдамим ёр ўлса бир соат,
Аниси ғамгусору⁶⁰⁶ ёри ғамхор ўлса бир соат.

Юзи ҳижронида, эй дўстлар хайли, тонг эрмаским,
Ишим чекмак фиғону нолаву зор ўлса бир соат.

Муроду мақсадича давр эт, чархи жафо густар,
Бу ҳолимға тараҳҳум ондин изҳор ўлса бир соат.

Хушо,⁶⁰⁷ ошиқ бўлиб нозир жамолиға висол ичра,
Рақибни рўсияҳ маҳруми дийдор ўлса бир соат.

Не янглиғ бўлғусидур ҳодисоти даҳрдин фориг,
Кишиким бу куҳан дайр ичра ҳушёр ўлса бир соат.

Бўлур албатта кўнгли роғибни меҳру вафову раҳм,
Жудо андин Аваз гар шум рухсор ўлса бир соат.

* * *

Бир пари ишқиға бўлдим зору мафтун оқибат,
Не ажабким бўлса яксар хотирим хун оқибат.

Ёрким, бегоналарнинг ошносидур мудом,
Ошноларни қилиб ҳолин дигаргун⁶⁰⁸ оқибат.

Гар жафо тоши бошимда хирман ўлса бок эмас,
Қим қилибдур тифллар тош ила мажнун оқибат.

Ҳар кишиким ишқ аро бўлса агар собитқадам,
Қомиға еткургай они бахти маймун оқибат⁶⁰⁹.

Жонима етса, нетонгким, ҳажр аро дарду алам,
Орзуи васл этар қаддимни чун нун оқибат.

Ул ситамгарнинг ҳамиша одатидур зулму кин,
Ҳам жафову жаврни мўътоди гардун оқибат.

Не учун бўлмай Аваздек машқи абъёт⁶¹⁰ этгучи,
Келса табъимдин агар не назми мавзун оқибат.

* * *

Орзуи васл этар дучори фурқат оқибат,
Келгуруб бошинга минг ошуби офат оқибат.

Дилраболар суратин кўрмоқни қилма муддао,
Ким сени ул қилгуси андоқки сурат оқибат.

Эй, биров ишқи аро, қўй, бўлма бесабру шикеб,
Чекмайин десанг агар таъну маломат оқибат.

Қилмайин пухта ишингни носаранжом⁵¹¹ айласанг,
Тушгусидур бошға андуҳи қиёмат оқибат.

Истасанг қучмоқ дилоромингни зебо қоматин,
Бўлгусидур пайкаринг хоки мазаллат оқибат.

Кимса гар истар эса сийминбаридин марҳамат
Ҳажр тигидин бўлур кўнгли жароҳат оқибат.

Ҳар киши гар орзу қилса маишат бирла ҳазз,⁶¹²
Бўлгусидур, эй Аваз, дучори меҳнат оқибат.

* * *

Лабларинг уза токим чиқди, эй суманбар,⁶¹³ хат,
Бўса нархини арзон қилмоқ учун аксар хат.

Эй, нигори дилжўйим, бу нафас аро Вашшамс —
Оятини таҳририни шоҳидига мазҳар хат.

Чиқди хат, деюб жоно, айби йўқ, малул ўлма,
Зеб сафҳага бергай, гар нуқат⁶¹⁴ эрур, гар хат.

Оразу лабинг узра хатту холму, эй моҳ,
Ездиларму ё гулгун қоғаз узра ахзар хат.

Топгуси туман ҳаззу қут нотавон кўнглум,
Айлар эрса гар ирсол⁶¹⁵ ман ҳазинга дилбар хат.

Гарчи хат жаҳон ичра кўб дурур, аё аҳбоб,
Лек қилмагай хандон элни кўнглини ҳар хат.

Қилғоли Аваз ёнглиғ даҳр элини мафтунинг,
Лабларинг уза токим чиқди, эй суманбар, хат.

* * *

Эй шоҳи мамолики малоҳат,
Эй моҳи сипеҳри саодат.⁶¹⁶

Тонг йўқки, кўруб сани уёлиб,
Гар айласа хўблар итоат.

Кўксумни саросар этти ёра,
Ишқинг аро ханжари маломат.

То тушгали шоми ҳажринг ичра,
Ҳар дам манго етгуси малолат.

Ҳаддин ошиб асру иштиёқим,
Юзлангуси бу нафас қиёмат.

Сўрма, нечук ўлғуси, деюб, куфр,
Икки кўзинг ондин-ўқ аломат.

Ҳижронинг аро Авазни, жоно,
Жониға етушгусидур офат.

* * *

Фигонким, эл қилур таъну маломат,
Қилурға сарбасар қалбим жароҳат.

Анго ул ўлғоли шайдоу мафтун,
Чекарман борҳо оҳу надомат.

Гаҳи ёд айлабон васли нишотин,
Қилурман оҳу афғон бениҳоят.

Гаҳи фикр айласам дилдор номин,
Фузун ишқим бўлур беҳадду гоят.

Гаҳи они деган сўзини ўйлаб,
Етар жонимга ҳижрондин азият.

Аваз, алқисса ул некў шамойил,⁶¹⁷
Мани бошим аро солғуси фурқат.

* * *

Бордур муносиб ичмак фасли баҳор шарбат,
Бир юзи гул қўлидин лайлу наҳор⁶¹⁸ шарбат.

Афлокдин егушса, эйким, санго ғаме гар —
Қил нўш бўлгунча то беихтиёр шарбат.

Не айб, ушбу оқшом беҳудлик этсам изҳор,
Ким олди ман ҳазиндин сабру қарор шарбат.

Эй соқийи дилоро, ман нотавону хаста
Топғой эдим ёнгидин ичсам мадор шарбат.

Ранг ила лаззат ичра лаълинг ила қилиб баҳс,
Ерга тўкулуб ўлди безътибор шарбат.

Одам деманглар, аҳбоб, филҳол⁶¹⁹ ичмагани,
Берса муҳаббат айлаб бир гулузор шарбат.

Ошом қилсанг, аммо қил эътидол бирла —
Ким ҳаддин ошса, айлар девонавор шарбат.⁶²⁰

Эй зоҳид, айлагил нўш, фарз айлаюб кавсар,
Тутса санго дамо-дам гар бир нигор шарбат.

Бергил Авазга соқий, тарк этти зуҳд расмин,
Ким бермасанг анго қўб айлар хумор шарбат.

* * *

Эдинг, ваҳ, не бало, эй моҳ талъат,
Ки солдинг ноз ила жонларга офат?!

Жаҳон аҳлини бошига солурсан,
Нигоҳинг бирла ошуби қиёмат.

Кўрар албатта, эй дил, ошиқ ўлғон
Рақиби шумдин доим хусумат.

Адам қил ўзни ушбу дарду ғамдин,
Агар истар этсанг топмоқ фароғат.

Қачон ганжига восил бўлғусидур,
Қиши то чекмагунча ранжи меҳнат?!

Азиз ўлмоқ тиларсаң олам ичра
Ўзингга пеша қил доим қаноат.⁵²¹

Қолур охирда бўлмай, ваҳки, фоний
Не нодон аҳли, не хайли фаросат.

Фано бўлмоқ таманно қил ҳамиша
Ки эрмас бу жаҳон жойи саломат.

* * *

Жаҳон ичра агар ҳар кимсадин бўлса аён ҳиммат,
Они айлар ҳамиша сарвари аҳли жаҳон ҳиммат.

Қўлингни чекма ҳиммат айламакдин, эй биродарким,
Қилур авлоди одамни давомат комрон ҳиммат.

Кўрарсан сидқидилдан нозир ўлсанг аҳли ҳимматни,
Халойиқ ичра айлар айбу зиштани ниҳон ҳиммат.⁶²²

Ажойиб хосият ҳимматда бордур оқил эрсанг кўр,
Паривашлар забонин қилғуси мўъжизбаён ҳиммат

Фидои хоки пойи бўлса оздур борча жон нақди,
Қишиким пешасидур олам ичра ҳар замон ҳиммат.

Қишига умри жовид эрмаса ҳиммат недин қолмиш,
Ҳануз овозаи Ҳотамдин оламда нишон ҳиммат.

Кариму розиқу⁶²³ рабдин тилар чоғда муроди дил,
Керакдур айламак оқил киши беҳадду сон ҳиммат.

Қим олиҳиммат ўлса аҳли олам ичра, эй аҳбоб,
Анго лозим гар этсам садқа молу нақди жон ҳиммат.

Аваз уқбо аро саршорком⁶²⁴ ўлғусидур бешак,
Жаҳон ичра агар ҳар кимсадин бўлса аён ҳиммат.

* * *

Не хуш бўлгай муяссар бўлса ҳиммат аҳлига давлат,
Ки ондин ожизу дармондаларга етгуси қувват.

Дило, ҳиммат қилурдин эҳтироз⁶²⁵ этма сабоҳу шом,
Ки эрмиш мўжиби умр ила давлат даҳр аро ҳиммат.

Агар ҳар кимда ҳиммат бўлса даврон ичра, эй аҳбоб,
Бўлур албатта анда минг кишича ғайрату журъат.

Ҳамул феъл ила ким мавсуф эса аҳли жаҳон ичра
Онингдур лозими ҳар қайда бўлса фатҳ ила нусрат.⁶²⁶

Яна ҳимматлиғ элга кам бўлур офоқ аро душман,
Валекин ул бўлур эрмиш ҳамиша душмани хиссат.

Ҳасосат аҳли бирла ҳиммат аҳли бўлмас ҳаргиз соз,
Қилур фосид қўшулса бир-бирин албатта зиддият.

Бирига варзиш⁶²⁷ эрса зулм ила кину жафоу жавр,
Давомат бирисини пешасидур раҳм ила шафқат.

Кетур соқий, гар ўлса санда ул ахлоқи фархунда,⁶²⁸
Ки то ман телбани сармаст этарга жом ила ишрат.

Аваз, афтодаларни ҳолидин олмас хабар ҳеч ким,
Бўлур жоҳу хилофат⁶²⁹ аҳлига ишрат сори рағбат.

* * *

Эй сўзидин бергучи ўлгон ўлуқларга ҳаёт,
Вей кўзидин қилгучи юрган тирикларни мамот.

Оразинг хуршиди оламтобини кўрган киши,
Топмоғи мумкин эмас бир зарра орому сабот.

Ноз ила боқиб қиё, эй дилрабо, ушшоқ аро,
Жилвае қилсанг агар қўпгуси турлик ҳодисот.

Бир суманбар илгидин гулранг саҳбо ич, агар —
Истасанг, эй кимса, топмоқ ғамни қайдидин нажот.

Гар уёте етмасун десанг жаҳонда кимсадин,
Бермағил сан доғи умринг ичра ҳеч кимга уёт.

Эй Аваз, субҳу масо дилкаш ғазаллар машқ эт,
Гар десанг мандин доғи оламда қолсун яхши от.

* * *

Бир пари ишқиға зору мубтало бўлдум, эшит,
Чекмак иши турлук офоту бало бўлдум, эшит.

Эй биродар, ушбу соат шои ҳижрони аро,
Ғам чекарга токи ул ойдин жудо бўлдум эшит.

Сарбасар шавқ ўтиға ёниб ҳазин жону дили,
Нотақон бедасту пой бенаво бўлдум, эшит.

Ул париваш бевафони ишқин айлаб ихтиёр,
Мажмаъи амволу⁶³⁰ жонимдин жудо бўлдум, эшит.

Они рухсори пуранворини кўрмакни тилаб,
Манки маҳзуну ҳазин бахти қаро бўлдум, эшит.

Ўзни Мажнундек халойиқ ичра расво қилғоли
То гирифтори ҳамул Лайлиликко бўлдум эшит.

Ул жафопарварни ҳижрони аро бўлса Аваз,
Куйдуму кул бўлдиму билкул⁶³¹ адо бўлдум, эшит.

* * *

Қосид, бориб мандин салом ул сарвари хўбона айт,
Сунбул сочу рухсори гул, икки кўзи мастона айт.

Бир сўрмас аҳволим кўруб алтоф ила ул бевафо,
Аҳди бу янглиғму эди, ул ваъдаси ёлғона айт.

Ҳижрони ичра қолғоним юз минг туман армон ила,
Айлаб тараҳҳум ҳолима ул маҳваши жонона айт.

Рухсорининг ҳижронида икки кўзим тийралиғин,
Ҳусн авжида ул орази чун меҳру маҳ тобона айт.

Ўз жонинг учун, қосидо, айлаб иноёту қарам,
Ҳоли харобим шарҳини ул офати даврона айт.

Гарчи бу сўзларни доғи айғонда сомий бўлмаса,
Лекин фироқи ранжини сан қайта бошдан ёна айт.

Ийглаб санга дер арзини маҳзун Аваз, бор, эй сабо,
Аҳволи зорин лутф этиб ул хатлари райҳона айт.

* * *

Лутф айлаб, эй қосид бориб ҳолим севар ёримга айт,
Ҳажрида ғамгин ўлғоним ул шафқатосоримга⁶³² айт.

Шоядки, раҳм айлаб бу тун кулбамга келгай юз очиб,
Ҳусну малоҳат авжида хуршид рухсоримга айт.

Кўнглумнинг олому ғамин озурда тан ранжи била,
Жони низорим дардини ёри вафодоримга айт.

Ҳижрон аро бесабру беорому беҳуш ўлғоним,
Бераҳму қотил, сангдил,⁶³³ шўҳи жафокоримга айт.

Эмди фироқ оломига тоқат бера олмай дилим,
Рози ўлумга бўлғонин шўҳи дилзоримга айт.

Минг ўлганимдин ҳажр аро, бир ўлганим марғубдур,
Қатл этгали келсун бу дам ул чашми хунхоримга айт.

Ҳоли харобим лутф этиб, тушса гузоринг, эй Аваз,
Зинҳор кўйи сориға албатта дилдоримга айт.

* * *

Эй қосиди фарруҳ,⁶³⁴ бориб ҳолимни жононимга айт,
Оромижону меҳрибон ёри қадрдонимга айт.

Юзу бошидин ўргулиб парвонадек арзи дилим,
Ул дилрабойи орази шамъи шабистонимга айт.

Зарра мисоли ҳажр аро бесабру ором ўлғаним,
Ул ҳусн авжида руҳи хуршиди рахшонимга айт.

Ғунча мисоли хотирим танг бўлганини зинҳор
Ул маҳваши лаълин лаби гулбарги хандонимга айт.

Фарёду нолам ҳажрида қумрини хомуш этганин,
Боғи назокатда қади сарви хиромонимга айт.

Бўйла гарибу бекасу ожизлигимни, эй рафиқ,
Ул дилбари сарфитнаи ошуби давронимга айт.

Кўрган чоғи ман лол ўлуб бир сўз деёлмай, эй Аваз,
Кўйига борсанг арз ул яктои хўбонимга⁶³⁵ айт.

* * *

Сухбат қилурга борҳо бор бир сухандон ёр шарт,
Онинг қўлидин бўлмоқ-ўқ сармасти саршор шарт.

Ҳар ошиқиким васл аро мақсад била ком истаса,
Ҳижронга бўлмоқ аввало ноком ўлуб дучор шарт.

Ким истироҳат орзу гар қилса вуслат явмида,⁶³⁶
Фурқат тунида доимо чекмак эрур озор шарт.

Ҳар қимсақим ушшоқ аро мумтозлиғ истар эса,
Меҳру вафо ойинини қилмоқ давом изҳор шарт.

Эйким тиларсан ёр ила ҳамсухбат ўлмоқ орзу,
Беҳуда қилма мултамас, ул ишда бор бисёр шарт.

Ҳар ким висоли марҳамин этса таманно, эй Аваз,
Қалбин фироқи тигидин қилмоқ эрур афгор шарт.

* * *

Лутф этиб, соқий, манго дайр ичра бир паймона тут,
Ринд аҳли ёнглиғ бўлай они ичиб мастона тут.

Ҳодисоти даҳри бибунёдни дафъ этгали,
Соғари гулгун ичай ман телба қона-қона, тут.

Телбалик ойинини изҳор этарман, не ажаб,
Ким мани бир шўхи барно ишқида девона тут.

Эй гўзал, бошингдин ўргулсин мани манъ айлама,
Ким жамолинг шамъига руҳимни бир парвона тут.

Эй ганий, кибр ила нахват⁶³⁷ таркин айлаб ихтиёр,
Оқил эрсанг, кир диёри фақр аро кошона тут.

Эйки, кирмишсан тариқи ишқ аро ҳеч ёнмайин,
Лекин они қатъин айларда ўзинг мардона тут.

Чуғзосо, эй Аваз, фаҳм айлабон жонлар қушин
Ушбу дунёни аларга ўйла бир вайрона тут.

* * *

Келиб, эй шўҳ, базмимда мақом эт,
Мани саҳбо бериб сармасти жом эт.

Қилурсан ноз ила оҳанги ҳасрат,
Бу янглиғ меҳрибонлиғни давом эт.

Аё сийминбару оромижоним,
Манга ҳамдам ўзингни субҳу шом эт.

Аё бехонумони ошиқи зор,
Ўзингга бахтнинг мурғини ром эт.⁶³⁸

Тиларсан гар муҳаббат риштасини,
Тутуб ихлос ила жаҳди тамом⁶³⁹ эт.

Аё зори болокаш, нақди жонинг,
Фидойи ул бути ширин калом эт.

Аваз янглиғ бўлай ношод сармаст
Келиб, эй шўҳ, базмимда мақом эт.

* * *

Ҳажринг аро, эй шўҳ санам, жонима раҳм эт,
Ўз жонинг учун дидаи гирёнима раҳм эт.

Юз хори фиреқ санчиладур кўйинг ароким,
Ишкаста жароҳат тани урёнима раҳм эт.

Эй шўҳи жафожўйим, бир айламадинг ёд,
Фурқат тунида ҳоли паришонима раҳм эт.

Юзлангусидур неча туман фикру тахайюл,
Эй ёр, бу дам хотири вайронима раҳм эт.

Келмай яна бу кеча, аё шўҳи дилоро,
Ғам дашти аро қўйма мани, жонима раҳм эт.

Фирдавс каби қилғали, эй ҳур шамойил,
Иқдом қўйиб кулбаи эҳзонима раҳм эт.⁶⁴⁰

Бу кун Аваз ила тутуб ором, аё моҳ,
Ич бодани ҳам масти гаронжонима раҳм эт.

* * *

Гулшан ичра, эй гулрух, оразинг намоеън эт,
Ҳуснига чаман аҳлин жумласини ҳайрон эт.

Лаб очиб табассумга, ханда қилиб пинҳони,
Гунча бағрини, жоно, сарбасар қаро қон эт.

Рафъ этиб⁶⁴¹ ниқобингни юзларингдин, эй дилбар,
Лола доғдор ўлсун, сайри боғу бўстон эт.

Эй парилиқо маҳваш, юз узра ёйиб коқул,
Ушбу лаҳза сунбулни ҳар тараф парйшон эт.

Эй париваши маҳбуб, тарки қаҳру кин айлаб,
Ошиқи ҳазинларға шафқатинг фаровон эт.

Эйки, биямадинг васлин шукрини қилиб қадрин,
Они истама, эмди фикри шоми ҳижрон эт.

Келса ул қади зебо кўргали сани ногаҳ,
Эй Аваз, алиф ёнглиғ жон уйида меҳмон эт.

* * *

Аниси ўзни ул симин сақоқ⁶⁴² эт,
Ҳамиша роғиби меҳру вифоқ эт.⁶⁴³

Тилар эрсанг жаҳонда умри жовид,
Давомат бўсаи ширин дудоқ эт.

Ажойиб нор эрур, нори муҳаббат,
Дилу жонинг ул ўтга, эҳтироқ эт.

Ул ойким бордурур худрою худком,⁶⁴⁴
Анингдек жавр густардин қироқ эт.

Фаросат бодасини айла ошом,
Қи то ўзни жаҳолатдин йироқ эт.

Аваз истар эсанг мақсадга етмак,
Бори феъли ёмонинг яхшироқ эт.

* * *

Манга, эй шўх, қил лутфу иноят,
Лабингдин бўсае, яъни каромат.

Фироқинг ранжу оломида, жоно,
Ишим сансиз эрур оҳу надомат.

Муяссар бўлса васлинг олам ичра,
Керакмасдур манга ҳеч ҳури жаннат.

Қилурман оҳу афғону наволар,
Ета олмай висолингга давомат.

Қиёматким демишлар аҳли тақви,
Жудолиқдин ҳамоно бўл саломат.

Жудолиқдин ёмон оламда, биллоҳ,
Йўқ эрмиш, эй нигори меҳр талъат.

Бу сўзумга қараб, жоно, амал қил,
Агарда бўлса санда чин муҳаббат.

Гуноҳим не эди, де, эй париваш,
Менинг ҳаққимда қилғунгдур адоват.

Авазким ошиқи зоринг бўлубдур,
Анга қилғил висол ичра мурувват.

* * *

Кўзларинг солғуси ҳижрон ичра ўт,
Юзларинг ҳам юз гулистон ичра ўт.

Зулфи шабрангинг солур беиштибоҳ,⁶⁴⁵
Хайли куффору мусулмон ичра ўт.

Тушгусидур оразинг ҳижронидин
Кўк аро хуршиди рахшон ичра ўт.

Гул юзинг кўрганда фарёдим била,
Тонг эмас гар тушса бўстон ичра ўт.

Чекмайин ўтлуғ фиғонлар найлайин,
Ким Аваз тушса дилу жон ичра ўт.

* * *

Кўзиму ва ё қотили хунхор эрур ушбу?
Хунрез, жафожў икки айёр эрур ушбу?

Ҳар нозу адоси соладур жонима олов,
Хушсурату бир бачан куффор эрур ушбу.

Элни қиладур ишқи аро зору гирифтор,
Афсунгару ҳам ғамзаси бисёр эрур ушбу.

Не айб нигор этса тағофул манго тун-кун,
Ким хўби жаҳоннинг бориға кор эрур ушбу.

Тонг йўққи ул ой бирла мани хаста май ичмон,
Субҳ ила масо ғайриға атвор эрур ушбу.

Ҳеч қилма таажжуб ман агар ичмасам андин,
Ким аҳли вафоға нега даркор эрур ушбу?

Жон нақдини тарк этса кўнгул энди ажабму?
Ким они матоиға харидор эрур ушбу.

Эй шўх, мани зорға бўл ҳамдаму мунис,
Ким олам аро ёри вафодор эрур ушбу.

Не айб, Аваз, жон қуши гар қилса фиғонлар,
Ким ишқни домиға гирифтор эрур ушбу.

* * *

Эйким, санго ҳамиша эса вуслат орзу,
Қилғил тариқи ишқ аро фурқат орзу.

Эйким, санго гар эрса, лаби бўси муддао,
Қил рўзу шаб фироқ аро ҳасрат орзу.

Эйким, санго керакса нигор ила айшу ҳаз,
Қилғил мудом сидқ била кулфат орзу.

Эйким, санго муносиб эрур чексанг-ўқ азоб,
Эрса висол базми аро роҳат орзу.

Эйким, санго на лозим эрур ишқ аро кириб,
Қилмоқ бу навъ беҳадду бағоят орзу.

Эйким, санго муяссар ўларму нигор ҳеч,
Бўйла гар эрса васл аро касрат орзу.

Эйким, санго насихат этай ман ғариб ҳам,
Қилма ҳамиша етмагунча қудрат орзу.

Эйким, санго керакму жаҳон ичра обрў,
Ўзга чиқармоқ айламагил шуҳрат орзу.

Эйким, санго Аваз киби бўлса малул дил,
Гўёки айламиш чу сани беҳжат орзу.

* * *

Эй кўнгул, ман кўрмаган дарду балият қолдиму?
Келмаган бошимга савдо бирла офат қолдиму?!

Не ажаб, бўлсам малулу нотавон шому саҳар,
Ким манго юзланмаган андуҳу кулфат қолдиму?!

Чарх бошимга солур, қилғум таажжуб, можаро,
Ким яна ман чекмаган дард ила меҳнат қолдиму?!

Нечаким сирримни пинҳон сақладим агёрдин,
Бўлмайин ифшо жаҳонда сирри касрат қолдиму?!

Нечаким чекдим мани бечора ҳасрат борини,
Даҳр аро ман чекмаган олому ҳасрат қолдиму?!

Бир париға бўлғоли ушшоқи зору бенаво,
Етмаган жонимга баским ранжи фурқат қолдиму?!

Токи ман жоним анго қурбон этай ола л аро,
Эй Аваз, бир соҳиби меҳру муҳаббат қолдиму?!

* * *

Мунисим бу тун ҳамул дилдорму?
Ёки бир ғайри пари рухсорму?

Кул қилур болу парин⁶⁴⁶ жоним қуши,
Қалби маҳзунида беҳад норму?

Келмагуси ман сори ул дилрабо,
Монези билмон онинг агёрму?

Илтқот этмас висол ичра манго,
Дилбарим мандин ва ё безорму?

Фурқат андуҳи аро ушшоқ элин,
Қисмати дарду, ғаму, озорму?

Мандин олмасдур хабар аҳбоб эли,
Ё ҳамул моҳ ўзга бирла ёрму?

Жону дил бўлмиш сазовори бало,
Ранжи фурқатга алар дучорму?

Нола айлар кеча-кундуз тинмайин,
Ё Аваз ҳижрон аро беморму?

* * *

Юзингму ҳусн авжида, дурахшон меҳри анварму⁶⁴⁷
Тишингму, ё латофат дуржида дур ила гавҳарму?

Аё Исо нафас, ушбу ўлук жисмимга жон берган,
Лабингму, оби ҳайвон шарбати ё оби кавсарму?

Бори олам элин ҳушини олғон бу сияҳ чашминг,
Ики жоду эрурму ё ики бераҳм кофарму?

Олурға ишқ эли жонин кўзинг сайёдиға гўё,
Қошинг шамшир эса, киприкларинг ҳар бири ханжарму?

Хатингму мусҳафи оёт уза хатти мушкин ё —
Лаби кавсарда бутган хуш тароват сабзаи тарму?

Бу оқшом муддаийлар базмида ноз этгучи аҳбоб,
Қолиб ман билмайин ҳайратда ул маҳбуб дилбарму?

Аваз, гулшанда ёринг илгига жом олгуси, билмон, —
Ва ё жаннат аро ҳур илгида гулранг соғарму?

* * *

Онсиз манга қоронғу ёғду жаҳон эмасму?
Чекмак фироқида иш оху фиғон эмасму?

Гардуни йўқ вафоси, тун-кун жаҳон элига
Юз минг жафову офат андин аён эмасму?

Жисминг ҳақиқатидин, эй ким мурод билсанг,
Савдову балғам ила сафрову қон эмасму?

Меҳнат насибим ўлса, не айбким, ҳамиша,
Дарду миҳанни жойи бу хокдон⁶⁴⁸ эмасму?

Оламға келган одам, эй дўстлар, Аваздек
Гоҳи ҳазину ғамгин, гоҳ шодмон эмасму?

* * *

Не айлай жонни дилдоримдин айру?
Лаби лаъли шакарборимдин айру?

Манго не ҳожат оламда тириклик,
Муҳаббатлиғ вафодоримдин айру?

Фиғон булбулдек этсам, не ажабким,
Ҳамул рухсори гулзоримдин айру?

Манго юзлангуси ғам бениҳоят,
Ҳамул маҳбуби ғамхоримдин айру.

Давомат талхком ўлсам тонг эрмас,
Нигори шахдгуфторимдин айру.

Дилу жонимда ғам анвои пайдо —
Суманбар лоларухсоримдин айру.

Юроким пора бўлса, айб эмаским,
Аваз, ушбу нафас ёримдин айру.

* * *

Жаҳон маҳвашлариким бор эрурлар бевафо асру,
Алар ишқиға ўзни мубтало қилмоқ хато асру.

Қаро кўзлар ғаму дардиға кўнглинг ичра жо берма,
Дер эрсанг бўлмасун гар кавкаби бахтим⁶⁴⁹ қаро асру.

Қилиб бир йўл тараҳҳум ошиқин ҳолини сўрмаслар,
Нечаким айласа бир онлара жонин фидо асру.

Агар жон топдинг эрса дилраболар лаълидин, эй ким,
Бўлуր охир санго бу нақд, билгил, хунбаҳо асру.

Туман сидқ ила жону кўнгулдин меҳру вафо айлаб,
Ҳамиша тортар ошиқ ёридин жавру жафо асру.

Буким жоду кўзи сорига боқдинг, воқиф ўлғилким,
Санинг қатлингға онлар бор мисоли аждаҳо асру.

Аваз, кўнглум қуши то бўлғоли ул шўх шайдоси,
Қилур булбулсифат фарёду афғону наво асру.

* * *

Эй гавҳари хаёлига қалбим садаф, садаф,
Ким йўқ онинг киби бу жаҳонда шараф, шараф.

Дарди жафоу жавр чекиб фурқатинг аро,
Умримни бор-йўқи бўлубдур талаф, талаф.

Кофир кўзинг хадангиға, эй шўхи қоши ё,
Бўлмишдурур жаҳрн эли кўнгли ҳадаф, ҳадаф.

Эй шўх, бу нафасда тағофул кўб айлама,
Ман ошиқи ҳазининг эрурман араф, араф.

Токим қўшулмасун санго ҳам нозир ўлмаким,
Чиқмиш рухи рақибға асру калаф, калаф.⁶⁵⁰

Мужгонларинг тутубдурур ушшоқ қатлиға,
Русу Яфун асокири⁶⁵¹ ёнглиг чу саф, чу саф.

Не иш қилайки, йиғламайин, эй Аваз, бу навъ,
Бошимда бор дурур неча офат тараф, тараф.

* * *

Гулшан аро гул бир тараф, ул юзи анвар бир тараф,
Ишқ ичра булбул бир тараф, ман зори музтар бир тараф.

Олам гулистони аро бордур манга, эй боғбон,
Ул қадди зебо бир тараф, сарву санубар бир тараф.

Жону кўнгуллар мулкига торожу яғмо⁶⁵² солғуси,
Бог ичра наргис бир тараф, ул чашми кофар бир тараф.

Кавсарни васфин демагил ширинлик ичра, воизо,⁶⁵³
Ул лаъли шаккар бир тараф, гар бўлса кавсар бир тараф.

Бу даҳр бозори аро хушбўйлиғда, эй кўнгул,
Ул зулфи мушкин бир тараф, мушк ила анбар бир тараф...

Бордур Аваз еткурғали ҳаззу фараҳ базмим аро,
Саҳбойи гулгун бир тараф, гулранг соғар бир тараф.⁶⁵⁴

* * *

Гулзор аро гул бир тараф, ул юзи ҳумро бир тараф,
Ишқ ичра булбул бир тараф, ман зори шайдо бир тараф.⁶⁵⁵

Дилбарлик эйини била ҳусну малохат бобида,
Мажмун маҳваш бир тараф, ул моҳсиймо бир тараф.

Бошимға офат солғали қошу кўзидин ҳар нафас,
Дилдўз гамза бир тараф, жонсўз имо бир тараф.⁶⁵⁶

Ташбиҳ не янглиғ айлайн сарвиға зебо қоматин,
Тубийи жаннат бир тараф, ул қадди боло бир тараф.

Фасли баҳори вақт эрур, масъуд ҳам айёми ҳаз,
Соқийи гулрў бир тараф, гулранг мийно бир тараф.

Файз ичра қилгон мажлисим рашки гулистони Эрам,
Гўё ҳама моҳ бир тараф, ул шўхи барно бир тараф.

Бўлса бошимда, эй Аваз, ман зори маҳзун найлайн,
Ошуби дунё бир тараф, андуҳи уқбо бир тараф.

* * *

Оломи фурқат бир тараф таъну маломат бир тараф,
Ҳам шоми зулмат бир тараф, ошуби офат бир тараф.

То кирғали маҳбублар ишқи йўлиға ман ғариб
Бошимда савдо бир тараф, ҳам ранжи меҳнат бир, тараф.

Эй дўстлар, бешакку рай⁶⁵⁷ ҳусну малохат бобида,
Мажмуъи хуро бир тараф, ул ҳур талъат бир тараф.

Лаъл ила қадди бир тараф, тўбоу кавсар бир тараф,
Гулзор кўйи бир тараф, ризвони жаннат бир тараф.

Зулфи паришон бир тараф, ошуфта сунбул бир тараф,
Гул бирла ар-ар бир тараф, рухсору қомат бир тараф.

Токим бошимға тушголи, аҳбоб, ҳижрон офати,
Қалбим жароҳат бир тараф, жонимда заҳмат бир тараф.

То тушти ишқ ила жунун шаҳрида савдо бошима,
Явми қиёмат бир тараф, андин аломат бир тараф.

Не навъ бўлмай ман ҳазин андуҳу қойғу соҳиби,
Уммиди вуслат бир тараф, айёми фурқат бир тараф.

Бўлмай Аваз мискин нечук ҳажр ичра юзланса анго,
Юз гуна⁶⁵⁸ ҳасрат бир тараф, минг навъ кулфат бир тараф.

* * *

Танимдин чиқди жон ҳижронда, жонон ўлмади воқиф.
Нечукким мулк вайрон ўлди, султон ўлмади воқиф.

Нечук ман йиғламайким, ул лаби мўжизбаён дилбар,
Ғамида бўлди бағрим сарбасар қон, ўлмади воқиф.

Кўзумга даҳр зиндон ўлғусидур шоми ҳажр ичра,
Магар андин ҳамул рухсори тобон ўлмади воқиф?

Мани бечорду дилхастани ҳижрони ўлтурди,
Бу кирдикоримдин ул шўҳи суҳандон ўлмади воқиф.

Висоли нақдини истаб гадоман кўйида тун-кун,
Бу кирдикоримдин ул шўҳи суҳандон ўлмади воқиф.

Бори ушшоқ мақтул ўлди ҳижрон офати бирла,
Ҳамул ёри дилоро, чашми фаттон ўлмади воқиф.

Ҳамул тарсобача ишқиға бўлдум ўйлаким мафтун,
Анго ошиқлигимдин ҳеч мусулмон ўлмади воқиф.

Бу ёнглиғ ожизу бечора ман бўлдум бу ҳолимдин,
Жаҳон мулки аро, ваҳким, бир инсон ўлмади воқиф.

Агарчи тортадур фурқат аро жавру жафо лекин,
Аваз аҳволидин ул аҳди ёлғон ўлмади воқиф.

* * *

Оҳким, бир ой гамидин бўлмишам зору заиф,
Дегали бошдин-оёқ ҳолимни йўқдур бир ҳариф.⁶⁵⁹

Ҳар сўзиким жонга роҳат берди десам, не ажаб?
Йўқ жаҳон айвонида онинг киби шўху зариф.

Турфа даъво муддаий гар қилса голиб бўлмоғой,
Ким онинг ишқи эрур маҳзи мажозона ҳафиф.⁶⁶⁰

Ошиқе лофи муҳаббат эмди урғойму манго,
Ишқ Истанбули ичра чунким ўлмишман халиф.⁶⁶¹

Комрон этгил мани бу навъ ноком айламай,
Доим ўз лутфинг била ушбу жаҳонда, ё Латиф.

Бори гесуи келиб жонлар қушин банд этгали
Турфаким, ҳақ сунъи бирла сарбасар монанди тиф.

Эй Аваз, қил жаҳд, девонингни қилмоқ истасанг,
Гар Навою Табибий дафтариға ҳамрадиф.⁶⁶²

* * *

Фарёдким, қилмиш мани асру гами ҳижрон заиф,
Дил ожизу, бенур кўз, бетоб жисму, жон заиф.

Васлини қилсам жустужў шому саҳар эрмас ажаб,
Ким фурқат ичра бўлмишам беҳадду бепоён заиф.

Қилсун висоли шаҳдидин сиҳҳат мани ул дилрабо,
Ким ман ҳазин то бўлмайин ҳижронда бедармон заиф.

Маҳбуб васлин топмайин рўзу шаб айлаб орзу,
Минг гуссау ҳасрат била бўлғуси бағрим қон, заиф.

Айрилголи дилдораи ғамхордин ҳижрондаким,
Айб айламанг, эй дўстлар, бўлсам мани нолон заиф.

Фурқатни озори эрур жонсўз беҳад, оҳқим,
Субҳу масо бўлса, не тонг, ман хастау ҳайрон заиф.

Ерим жамолин меҳрини анворини кўрмак тилаб,
Бўлғуси ҳижрони аро кўз ҳам бўлуб гирён заиф.

Они қади шамшодини ёд айлабон, қумри сифат,
Бўлсам ажаб эрмас чекиб фарёд ҳам афгон заиф.

Айб этма ёрим васлини кўб изласам гар, эй Аваз,
Фарёдким, қилмиш мани асру ғами ҳижрон заиф.

* * *

Бўлмишам ул ой фироқида баса зору наҳиф,⁶⁶³
Дард ила меҳнат чекиб шаб-рўз бемору наҳиф.

Бўлдум асру марҳами васлиға толиб халқ аро,
Ханжари ҳижрон ила яксар дилафгору наҳиф.

То онинг ўтлуғ рухин бир йўл тамошо қилголи,
Ораз ўлмиш ўйлаким қалбим аро нору наҳиф.

Бир пари ишқиға бўлгон ошиқи бехонумон,
Ман киби йўқдур жаҳонда нек атвору наҳиф.

Токи они мажлиси файзидин айру бўлмишам,
Қалб сўзон, жисм ларзон, чашм хунбору наҳиф.⁶⁶⁴

Эй биродарлар, ул ойсиз тортиб ўлдум ҳажр аро,
Қулфату олому дарду ранжу озору наҳиф.

Эй Аваз, бўлдум ҳамул Лайливашимға мубтало,
Манда гар зоҳир эса Мажнунлиғ осори наҳиф.

* * *

Бўлмишам ишқинг аро, эй лаъли хандон, комталх,
Тушгали бошимға баским шоми ҳижрон комталх.

Ёр бўси лаълини бир умр ичра қилмайин,
Мандек эрмасдур жаҳонда ҳеч бир инсон комталх.

Васл шаҳди этмаса комини ширин, айламак —
Ҳажр шоми ичра бўлгонга не имкон комталх.

Бир сочи сунбул, лаби ширин гами ишқи аро,
Бўлди ушбу бекасу хотирпаришон комталх.

Топмағой лаззоти олам шаккар ила қандидин,
Бўлса гар ҳар ошиқи мафтунни ҳайрон комталх.

Қайда лаззат бахш қилғой оби ҳайвон, эй рафиқ,
Ҳар кишини қилса ёди лаъли жонон комталх.

Бодаи гулранг ошом айласун ихлос ила,
Қимсада ногаҳ бўлса намоен комталх.

Токи ошиқ бўлғоли ман нотавону телбани,
Қилғуси шавқи ҳамул рухсори тобон комталх.

Дайр аро, эй муғбача, мискин Авазга лутф ила —
Айлагилким, бўлди ул бир соғар эҳсон комталх.

* * *

Ноғоҳ деса сўз не ажаб, лаъли лаби женона талх,
Қим меваи ширинга ҳам бўлғуси гоҳи дона талх.

Кўнглумга ёрим оразин ўти хуш эрса тонг эмас,
Қим кўрмади шам ўтига куймақлигин парвона талх.

Йўл берма, эй дил, ғайрига ушшоқ эли базми сори,
Қим кирса айлар ошно айшу ҳазин бегона талх.

Бошдин оёқи чок ўлуб, кўрди мукофоти жаҳон,
Зулфин тарарда хотирим айшин чу қилди шона талх.

Оламни нўши завқиға қўйма кўнгулким оқибат,
Заҳри ажал бирла қилур комингни бу хумхона⁶⁶⁵ талх.

Гар оқил эрсанг матлабинг расмини роҳат анлагил,
Қим кўрмагай йўл меҳнатни бас солики мардона талх.

Иззат шаробин истасанг синдур тамаъ жоминиким,
Шарбатни ҳам аччиқ қилур эрса агар паймона талх.

Эй дил, агарчи зоҳиран баским ачиқдур заҳри фақр,
Билгил ҳақиқатда ани лекин чучук, аммо на талх.

Эй чарх, бердинг мунчаким маҳзун Авазга заҳри ғам,
Ул ичмаган ҳеч қолдиму оламда оғу ёна талх.

* * *

Эса ким даҳр аро, эй ёр густох,
Чекар албатта кўб озор густох.

Бўлурсан оқибат ноком, бўлма —
Гар эрсанг оқилу ҳушёр, густох.

Адаб бергай анго чархи жафожў,
Фалониким эрур бисёр густох.

Ҳамул малъун манго берди ҳақорат,
Гумон бирла дебон гуфтор густох.

Гар эмассан сан аҳволимдин огоҳ,
Бир иш этдимму ё ман зор густох?

Куни келса адаб бирла демай сўз,
Бўлур ўз жонидин безор густох.

Кўюб иқдомини не ҳосил этти,
Тариқи ишқ аро агёр густох?

Жаҳон мулкида бўлмас эътибори,
Агар ким айласа изҳор густох.

Аваз, густохлиғ ҳеч айламаким,
Қилур осон ишин душвор густох.

* * *

Сансиз ўлди ҳажр ичра ҳолатим хароб, эй шўх,
Қисматим бўлуб турлук ранж ила азоб, эй шўх.

Барча эл кўзи равшан бўлсун оч жамолингни,
Ким юзинг эрур гўё моҳу офтоб, эй шўх.

Ҳолига гараҳҳум қил ман ҳазину бекасни,
Тобақай, кўрар сандин зулми беҳисоб, эй шўҳ.

Уйла бўлмишам расво, масхара қилиб доим,
Ижтиноб этар мандий барча шайху шоб,⁶⁰⁶ эй шўҳ.

Оҳ, ҳасрат ўлтурди сўрмадинг бир аҳволим,
Айлабон манга қаҳру кин ила итоб, эй шўҳ.

Назм этиб ниҳоясиз байти жонфизолардин,
Қилғуси Аваз ҳуснинг васфини китоб, эй шўҳ.

* * *

Бўлубдурман гирифтoring, аё шўҳ,
Асиру волау зoring, аё шўҳ.

Нетайким, ишқ элига бениҳоят,
Жафоу жавру озoring, аё шўҳ.
Жаҳон аҳли асiring, не ажабким,

Эсам ушшоқи дийдоринг, аё шўҳ.

Кўзинг бедоди жон олғуси гарчи,
Вале жон берса гуфторинг, аё шўҳ.

Топарму васлинг эл гар эрса солим,
Жаҳон мулкида агёринг, аё шўҳ.

Олиб жон нақдини қўлга, эрурман —
Камина бир харидоринг, аё шўҳ.

Бўлубдурман кечиб жону жаҳондин,
Аваз ёнглиғ талабгоринг, аё шўҳ.

* * *

Ман меҳр қилсам умид ул дилрабони кўргач,
Ваҳ, айлар ул ситамлар ман бенавони кўргач.

Хавф айласам, тонг эрмас, зулфини кўрганимда,
Ким хавф солғуси эл зўр аждаҳони кўргач.

Афгону оҳ тортиб доим борурман ўздин,
Ҳар қойда ул нигори чашми қарони кўргач.

Ул ой юзин кўрардин зуҳд аҳли қочса, тонг йўқ,
Ким бўлгуси гурезон шабпар⁶⁶⁷ зиёни кўргач.

Ҳар ким гар айб қилса, ҳар кеча йиғларимни,
Билгай чекиб хижолат ул маҳлиқони кўргач.

Бегоналиғ қилибон изҳори жавр айлар,
Сонсиз тағофул айлаб ул ошнони кўргач.

Ақлу қарору ҳушин бермиш санго, нигоро,
Сандин Аваз бу ёнглиғ нозу адони кўргач.

* * *

Ҳайрон бўлур халойиқ ул дилрабони кўргач,
Тоҳи куйиб изида ман мубталони кўргач.

Ушшоқинг ўлди барча сандин, аё ситамгар,
Ғанжу далолу ишва, нозу адони кўргач.

Ишқини тарк қил деб манъ айлар эрса зоҳид,
Чеккай хижолат асру ул қоши ёни кўргач.

Зоҳид юзин чевирса⁶⁶⁸ кўргач ани нетонгким,
Дармонда шабпар ўлгай нури зиёни кўргач.

Не айб хуррам ўлсам кўргач мани они, аҳбоб,
Бемор хуррам ўлгай чунким давони кўргач.

Кўнглимда зарра янглиғ ихлос қолмадиким,
Зоҳиддин ушбу соат кибру ҳавони кўргач.

Деса Авазға таслим эрмас ажаб, биродар,
Ҳар кимса ушбу назми роҳатфизони кўргач.

* * *

Суманбар кўрмадим ул сиймбарваш,
Ки ҳусн ичра рухи меҳру қамарваш.⁶⁶⁹

Сочи савдосидин Чин мушки ҳар ён —
Кезар камтар гадои дарбадарваш.

Ажаб бир нозанин, десам, не тонгим,
Қадини жилвасидур найшакарваш.

Лаби ёди била гирён кўзумдин,
Оқар ҳар қатраи ашким гуҳарваш.

Ҳазар қилмас балодин телба ушшоқ,
Муҳаббат бешасида шери нарваш.

Жамолингни оч, эй шўхи дилоро,
Очилсун хотирим гулбарги тарваш.

Аваз, маҳбуб жисмин қилма тавсиф,
Жаҳонда йўқдурур ул бедодгарваш.

* * *

Латофат гулшанида гул эрур рухсоринг, эй маҳваш,
Онинг устида сунбул зулфи анбарборинг, эй маҳваш.

Ниқоб ўлди сочинг юз узра ушбу гуссадин кўнглум,
Бўлубдур асру ғамгин кўрмайин дийдоринг, эй маҳваш.

Манго шафқат қилиб лаълинг шаробин дамбадам тутким,
Бўлубдур неча муддат бўлмишам хумморинг, эй маҳваш.

Не тонг, сандин тамаъ қилсам ҳамиша марҳами лутфинг,
Ки бўлмишман мани бечора дилафгоринг, эй маҳваш.

Фироқинг ичра зиндони балиятдур манго маскан,
Демассан бир йўли, не навъ ҳоли зоринг, эй маҳваш.

Дединг, бергум муродингни, фидо айлаб санго жоним,
Агар чин бўлса ушбу лаҳза бу гуфторинг, эй маҳваш.

Ҳамиша ижтиноб этма бу ёнглиғ суҳбатимдинким,
Сан эрсанг бир гул, аммо ман эрурман хоринг, эй маҳваш.

Агар бўйла вафое қилмайин жавру жафо қилсанг,
Мани ўлмакка еткургусидур озоринг, эй маҳваш.

Аваз, тонг йўқ агар сарве сориға қилмаса рағбат,
Ки андин хўб қадди сарви хушрафторинг, эй маҳваш.

* * *

Бировки чекмак иши борҳо фироқ ўлмиш,
Бил, они жони ғам ўтиға эҳтироқ ўлмиш.

Нетайки, йиғламай, аҳбоб эли, ҳазин кўнглум,
Асири волаи бир хўби сиймсоқ ўлмиш.

Ул ой ниқобини олғон чоғи, маозаллоҳ,⁶⁷⁰
Ҳамани жониға офат кўзу қабоқ ўлмиш.

Бўлур даволат иши фурқат ичра ғам чекмак,
Кимики ман киби ар ёридин йироқ ўлмиш.

Бу лаҳза бергучи чунким мазоқима⁶⁷¹ лаззат,
Ҳамул нигори гўзал шаккарин дудоқ ўлмиш.

Кишики эрса муҳаббат русумида содиқ,
Билинг оники ёри оламинда тоқ ўлмиш.

* * *

Бошима ёғдурғучи меҳнат дедим, гардун эмиш,
Чунки таҳқиқ айладим бу баҳти номаймун эмиш.

Не ажаб, ошиқлиқимдин кўрсам андоқ бўлғоним —
Ким ҳамиша ишқ хайлин толеи вожун эмиш.

Айб эмас расво эса, ман телбаи бедасту по,
Ким ҳамул Лайлилиқо ишқи аро Мажнун эмиш.

Эй кўнгул, ишқ ўйнамоқ қилма ҳавас олам аро,
Ким чекиб кўб ҳасрат ушшоқ аҳли бағри хун эмиш.

Кир фано мулкигаким, они кулоҳу силки бас
Тожи Қайхусрав била афлок Афридун эмиш.

Ул кишиким қилғуси фаҳру мубоҳот борҳо,
Бил они нодон ҳам аблаҳ, ақлсиз дун эмиш.

Эй Аваз, ул шўху шанг эркан тафаккур айласам,
Бошима ёғдурғучи меҳнат, дедим, гардун эмиш.

* * *

Ошиқ мани ҳуснига бир ҳури паризод айламиш,
Сабру қарору тоқату ҳушимни барбод айламиш.

Эмди мани бекассифат йиғланги, эй ушшоқ эли,
Жавру жафони ўзига ул шўх муътод айламиш.

Ул хўблар шоҳаншаҳи ишқ аҳлини ўлтурғоли,
Пайваста қошин тиг этиб, чашмини жаллод айламиш.

Онинг фироқи шоида етган жафолар сонини —
Билмай, ҳисобин ақл ила ҳуш аҳли теъдод айламиш.⁶⁷²

Ағёр элин хуррам қилиб бу чархи душманкомким,⁶⁷³
Ушшоқ элининг қисматин зулм ила бедод айламиш.

Бир сарвқадду гулбадан ишқини шайдоси қилиб,
Булбул ила қумри киби ишимни фарёд айламиш.

Ёримға нолам айламас таъсир, Аваз, гўё қазо —
Маҳбубларнинг қалбини хилқатда фўлод айламиш.⁶⁷⁴

* * *

Нигоримни, фигонким, гайр афсун бирла оздурмиш,
Ки яъни кўнглини бу лаҳзада фўлода дўндурмиш.⁶⁷⁵

Рақиб и шумлар хайлиға ул шўхи жафогустар,
Бу соат ичра лутфу илтифотин ҳаддин ошдурмиш.

Кўнгулким эрди бир шиша мисоли, оҳким, бу дам,
Анга ағёр эли таъну маломат сангини урмиш.

Ҳамул дилдори барнову нигори дилбари гулрух,
Ҳамиша гайр ила ҳаззу маишат мажлисин қурмиш.

Қаро шоми фироқ ичра, аё аҳбоблар хайли,
Миҳаннинг бори белимни, нетайким, оҳ синдурмиш.

Не янглиғ куймайин бу чарх илгидин, аё дилким,
Давомат йиғлатиб аҳбобни, душманни кулдурмиш.

Утубдур неча йил маҳзун Аваздин бир хабар олмас,
Магар ул хўбларнинг ҳисравиким они ёзғурмиш.⁶⁷⁶

* * *

Қилгил тараҳҳум ҳолима, эй нозперо боғритош,
Ким сансизин ман зордин фурқат аро кетгуси бош.

Кўнглумда пинҳон айладим ишқингни догин нечаким,
Суд этмади, эмди они қилғум жаҳон аҳлиға фош.

Тўртунчи торамда⁶⁷⁷ агар бўлса Масиҳу офтоб,
Лаълинг Масиҳо ер узра, эй шўх, рухсоринг — қуёш.

Шому саҳар тонг отғунча ҳижрон аро май ўрниға,
Лаъли лабингни ёдида қон ютмоқ ўлмишдур маош.

Киприкларингни айлабон ханжар мисоли, кўзларинг,—
Кўксумни афғор этгуси жон ила қалбимни харош.⁶⁷⁸

Пайваста қошинг ё қилиб жаллод чашминг, эй пари,
Жонимни қасдиға қилур бир-бириси бирла кенгош.

Мажмуъи молу жон санго айлар тасаддуқ, эй гўзал,
Ушоқларинға айласанг ногаҳ вафо расмини фош.

Тонг йўқ, Аваз, ранжурлиг изҳорини қилса санго,
Ким ҳажринг оломи они қилмиш бу дам соҳибфиरोш.⁶⁷⁹

* * *

Букун бўлғусидур пинҳон сирим фош,
Ки ҳар дам кўзларимдин оқғуси ёш.

Яна бахтим қилиб шўридалигни,
Бошим устиға хирмон қилғуси тош.

Кўзим ул ойни рухсорини кўрмай,
Бўлубдур аҳволи андоқки хуффош.⁶⁸⁰

Ҳамиша ёр жаврини чекарман,
Кўруб бир роҳатин ўлсам эди кош.

Жаҳонда кимса топғойму муродин
Ки эрса комиға ноком подош.⁶⁸¹

Ул ойким бевафоу пуржафодур,
Анго бир важҳ⁶⁸² ила кўбдур ўйнош.

Нетай эмди, Аваз, суду зиёни,
Ки одам ўғлиға ўлчоқлидур ёш.

* * *

Меҳри жамолинг бўлғоли то олам ичра нурфош,
Туфроқға ҳар кун юз қўяр гўё уёлғондин қуёш.

Кўйинг магар маҳбублар хайлиға бордур саждагоҳ,
Ким қўйғусидур борчаси ҳар лаҳза анда ерга бош.

Эй ёшғина оромижон, раҳм айлаб ўтсанг не бўлур,
Бир йўл вафоу меҳр ила шафқатни ойинини фош.

Гоҳи фалак зулми била, гаҳ ғайри бедоди била,
Мунглиғ бошимда бўлғуси хирман, аё аҳбоб, тош.

Ман не сифат нолам била ёқмай бори оламниким,
Жоним аро ўт солғуси минг ғамза бирла кўзу қош.

Ваҳ, ҳасрати холи била йиғлар эсам субҳу масо,
Қон келгусидур, қолмайин чашмим аро бир қатра ёш.

Келгил бери, эй дилрабо, ким рашк ила айлар Аваз,
Токай ити кўйинг била тинмай даме разму⁶⁸³ талош?!

* * *

Фарёдким, қолгой нечук ман нотавонда ақлу ҳуш,
Ортар хуморим қилмайин ёрим қўлидин бода нўш.

Келмиш манинг бирла бир ой нўш этгали бу тун қадах,
Жон нақдини бергум санго, май бер манго, эй майфуруш.

Гар дайр тоқидин садо чиқса дема, бу ун недур,
Бир гулзузор ишқи била айларман афғону суруш.⁶⁸⁴

Фарёд қилсам, не ажаб, тинмай висол айёмида,
Ким фасли гул қилмай наво булбул ҳеч ўлғайму хамуш?

Махв ўлмоғи мумкин эмас чун муҳафи⁶⁸⁵ қалбинг аро,
Қилса агар қилки қазо нақши муҳаббатни нуқуш.⁶⁸⁶

Шўхи жаҳонга ўлма дўш дилкаш қошини кўргали,
Гар қилмайин ўзни десанг, турлук бало хайлига дўш.⁶⁸⁷

Рухи табиий не сифат, аҳбоб, куймаским манго —
Айлар дамодам ишқ ўти жону дилим дегини жўш.⁶⁸⁸

Таъзир этарга муҳтасиб қилғусидур урэн таним,
Май дурди бирла пири дайр, сан кел бўлурга пардапўш.⁶⁸⁹

Ул шўх зулм айлар, Аваз, шому саҳар тинмай манго,
Фарёдким, қолғой нечук ман нотавонда ақлу хуш?!

* * *

Қилсам ажаб йўқ бўсае ул лаъли шақкардин тамаъ,
Ким айламасларму бори эл оби кавсардин тамаъ?⁶⁹⁰

Доим гар ўлсанг устувор,⁶⁹¹ эйким, муҳаббат расмида,
Қилма вафоу меҳрни расмини дилбардин тамаъ.

Ушшоқ ёри қоматин қучмоқга томеъ⁶⁹² бўлғоли,
Қилгон киби бордур самар сарв ила ар-ардин тамаъ.

Ул сангдилни шафқату лутфин тиларсен гўйиё,
Айлаб мусулмон шевасин бераҳм кофардин тамаъ.

Ул маҳни зулфи бўй аро рашки мушк бордур, нечук —
Ман айлагаймен бўйи хуш беҳуда анбардин тамаъ...

Хушхўйлиқни пеша қил гар айлар эрсанг, эй Аваз,
Иззат била ҳурматни сан бу аҳли кишвардин тамаъ.

* * *

Ортар хуморим, айлабон ёр илгидин соғар тамаъ,
Гаввос⁶⁹³ осоким, этар сув остидин гавҳар тамаъ.

Қон ўлди бағрим бу кеча, аҳбоб хайли, оҳқим,
Соқийи гулрў давридин айлаб майи аҳмар⁶⁹⁴ тамаъ.

Улмакка етдим бу нафас бир нозанини шўхни
Мужгонидин айлаб мани бехонумон ништар тамаъ.

Ул дилрабоким бордуруп мандин гурезон⁶⁹⁵ этгучи,
Лаълидин айларман нечук нүш айламак шаккар тамаъ.

Лаълидин этсам мултамас гар бўсае минг ажз ила,
Қилма дегусидур манго ул лаъли жонпарвар тамаъ.

Ул хўбларнинг шоҳидин комим тилар эрсам, не тонг,
Шаҳдин гадолар қилғуси, албатта, сийму зар тамаъ.

Найлай, Авазким, чекмайин асру малолат базм аро,
Ортар хуморим айлабон ёр илгидин соғар тамаъ.

* * *

Гўё манингдек бир пари ишқида бордур зор шамъ,
Ҳар тун этар бошдин оёқ сўзу гудоз изҳор шамъ.

Аҳбоб эли, базмимда ул шамъи шабистон бўлмаса,
Ёрутмағай тийра шабим ёқғон била бисёр шамъ.

Келса ул ой очиб юзин тортиб хижолат бегумон,
Ламъа⁶⁹⁶ солурдин базм аро бўлғой эди бекор шамъ.

Ҳар кеча тинмай риштаи жони ёнар, андоққи ман,
Бешак эрур бир ёрнинг ҳижрониға дучор шамъ.

Базм ичра роҳат партавин солғойму эрди, ваҳ, агар —
Токим куюб еткурмаса ўз жонига озор шамъ.

Зулфини торин юз уза кўрсанг паришон ўлмаким —
Равшан бўлурму маҳфилинг, гарчи эса бетор шамъ.⁶⁹⁷

Жисмини ҳар шаб сарбасар фурқатнинг ўтиға ёқар⁶⁹⁸
Ёким Аваз ёнглиғмудур бир ошиқи дийдор шамъ?

* * *

Қилгунча то ман ҳамул Исонишон бирла видоъ,
Қошки қилғой эдим, бу хаста жон бирла видоъ.

Даҳр ошўби солур бошимға ул дам рустахез,
Айласам ногаҳ ҳамул шўхи жаҳон бирла видоъ.

Зарра ёнглиғ музтариб эрсам, не тонгким, қилмишам —
Орази ҳусн авжида хуршидсон бирла видоъ.

Юз агар сахроға қўйсам, не ажабким, эй рафиқ,
Токи қилдим ул моҳи Канъониён⁶⁹⁹ бирла видоь.

Қумриосо ўзни нолон айламакка айладим,
Ул нигори қомати сарви равон бирла видоь.

Гулрухим бирла видоь айлаб қолибман, эй рафиқ,
Булбул этгандек дай⁷⁰⁰ ичра гулистон бирла видоь.

Ииғламай найлай Авазким, ул паривашлар шаҳи —
Қилгусидур ман ҳазини бағри қон бирла видоь.

* * *

Тараҳҳум қил мангоким, ошиқи зорингман, эй гулрў,
Саросар қайди ишқингга гирифтoringман, эй гулрў.

Висолинг шаҳди бирла кел танимга бергали қувват,
Ки ҳижронинг аро бир умр беморингман, эй гулрў.

Топай то ишрату ҳаззу тараб озурда кўнглумга,
Упуб гоҳи лабинг, гаҳ-гаҳ рухсоринг ман, эй гулрў.

Санго то бўлғоли шайдоу вола нақди жон бирла,
Матои ҳуснинга эрдим харидоринг ман, эй гўлрў.

Рақиб аҳли топиб роҳат висолинг базмида, лекин —
Фироқ ичра туман меҳнатга дучорингман, эй гулрў.

Балоу дард водийсини айлаб сайр сар то сар,
Кечиб жону жаҳондин, талабгорингман, эй гулрў.

Етурким марҳами васлинг, мани маҳзун Авазосо —
Фироқинг тигидин яксар дилафгорингман, эй гулрў.

* * *

Билинг явми қиёматдур жудолиқ,⁷⁰¹
Дил ила жонга офатдур жудолиқ.

Жудолиқ этмасун ул сиймбарким,
Саросар дарду меҳнатдур жудолиқ.

Улумдин ҳам ёмонроқ, эй биродар,
Манго андин аломатдур жудолиқ.

Нечук ошуфта бўлмайким, саропо
Ғаму ранжу балиятдур жудолиқ.

Не ёнглиғ бўлмасун аҳволим абтар,⁷⁰²
Қи кўнглум ичра ҳасратдур жудолик.

Чекиб оху наво беҳуда, эй дил,
Хаёлот ила фикратдур жудолиқ.

Аваз айши била ранжини улча
Бу ёнглиғ ҳадди вуслатдур жудолиқ.

* * *

Бўл ҳамдам ул дилдорға, айлаб фидо жон, эй рафиқ,
Шоядки, бўлғойсан даме озоди ҳижрон, эй рафиқ.

Васлиға етмай ишқ эли Мажнун киби субҳу масо
Айлар фироқи даштида чашмини гирён, эй рафиқ.

Нахли муродимдин самар тоғум десанг ишқи аро,
Тутғил рақиби шумдин сиррингни пинҳон, эй рафиқ.

Ман нотавони ҳажр аро тортиб жафолар кўзидин —
Ул навъким бўлмиш равон ёш ўрнига қон, эй рафиқ.

Жон берса ўлган жисмима, тонг йўқ, Масоҳидек келиб,
Ширин табассум кўргузуб ул лаъли хандон, эй рафиқ.

Кўб бўлмағил ғамгин агар ўлтурса бир имо била,
Тиргузгуси бўса қилиб лаълидин эҳсон, эй рафиқ.

Ҳарчанд кўргузса вафо ул шўхга маҳзун Аваз,
Айлар анго ёри ситам расмини чандон, эй рафиқ.

* * *

Токи бир ой ишқи ичра мубталоман, эй рафиқ,
Тортарам ондин бери юз минг бало ман, эй рафиқ.

Орзуи роҳати васлини айлаб борҳо,
Қолмишам андуҳи ҳижрони аро ман, эй рафиқ.

Етмишам ўлмакка бир ой фурқати айёмида,
Ҳар нафас ичра чекиб турлук жафо ман, эй рафиқ.

Анди-ўқ кўргум жафо бирла ситам беҳадду сон,
Фош этиб меҳру муҳаббат борҳо ман, эй рафиқ.

Ул тағофил пеша айлар гарчи жавр ҳардам манга,
Лек қилғум борҳо меҳру вафо ман, эй рафиқ.

Барча олам аҳлининг ҳосил бўлиб коми дили,
Доимо кому муроди норавоман⁷⁰³, эй рафиқ.

Доимо истаб Аваздек марҳами васлин анинг,
Тиғи ҳижрони била кўкси яроман, эй рафиқ.

* * *

Кўз солма ушбу даҳринг шўхига зинҳор, эй рафиқ,
Ким қилғусидур ул сани минг дарда дучор, эй рафиқ.

Ҳар лаҳза онлар ишваким фош айлар, олам аҳлини
Ишқи аро қилмоқ учун мафтун ила зор, эй рафиқ.

Васлиға майл этсанг агар юз зулм ила ўлтургуси,
Мойил аларға бўлмайин бўлғил хабардор, эй рафиқ.

Гар истар эрсанг даҳр аро топмоқлик иззу эътибор,
Ул бевафолар кўйида қилма ўзинг хор, эй рафиқ.

Сиз бирла бизни қилгали доим фирибиға асир,
Кўрким тағофил расмини қилғуси изҳор, эй рафиқ.

Ҳийлаларига алданиб олам элининг аксари,
Тун-кун санингдек васлиға бордур талабгор, эй рафиқ.

Бўлмуш Аваз бир дилрабо ишқиға зору мубтало,
Узни қилурға беадад ғамға сазовор, эй рафиқ.

* * *

Бўлса мақсуду муродинг субҳи вуслат, эй рафиқ,
Етса сабр айла баногаҳ шоми фурқат, эй рафиқ.

Боқмагил ҳаргиз талабнинг роҳида оқил эсанг,
Келса ҳам бошингга юз минг навъ офат, эй рафиқ.

Шиквае қилма нигоринг илгидин кўйи аро,
Етса ҳам ҳар нечаким санги маломат, эй рафиқ.

Ошиқи содиқ эсанг чин солмағил қошинг уза,
Нозанининг қилса ҳам турлук уқубат, эй рафиқ.

Ҳажри дарди чоҳидин чиқмоқнинг уммиди била,
Айлагил жон борича бу ишда журъат, эй рафиқ.

Тортарам бекаслигу бечоралиғнинг меҳнати,
Бошима бу дам бўлуб қойим қиёмат, эй рафиқ.

Гар Авазнинг меҳнату оломи беғоят эса,
Не ажабким, бор онинг сўнгида роҳат, эй рафиқ.

* * *

Агарчи истагум хўби жаҳонга ошно бўлмоқ,
Вале билмонки, сўнгра мушкул онлардин жудо бўлмоқ.

Халос ўлғой ҳазин кўнглум нечук тадбирлар била
Насиби бўлса онинг ишқиға гар мубтало бўлмоқ.

Агарчи мойил ўлмоқ шўхлар соригадур осон,
Валекин қойтадин душвор басо ондин раҳо бўлмоқ.⁷⁰⁴

Жаҳонда рутбан олий келибдур шодлиғ,⁷⁰⁵ гарчи,
Вале хушроқ манго кўйида ондин ҳам гадо бўлмоқ.

Аё қалби ҳазиним, ҳажрида бўл борҳо ноком,
Агар истар эсанг васл ичра мақсудинг раво бўлмоқ.

Паризод ила бўлмоқ бо башар мунис не мумкинким,
Тилар кўнглум ул ойни суҳбатидида борҳо бўлмоқ.

Аваз, бирига қилмаслар вафо кўб ваъдалар айлаб,
Равому дилраболарға бу ёнлиғ бевафо бўлмоқ.

* * *

Бўлмишам охир ҳамул маҳбуби жонондин йироқ,
Бўлгунча андин йироқ, бўлсам эди жондин йироқ.

Не ажаб гар лол эса шому саҳар ичра тилим,
Ким бўлубдурман ҳамул шўхи суҳандондин йироқ.

Қумриосо айласам оҳу фиғонлар не ажаб,
Ким эрурман бир қади сарви хиромондин йироқ.

Гарчи ул бегонавашға истадим бұлмоқ қариб,⁷⁰⁶
Лекин ұлдим мажмуи ахбобу ёрондин йироқ.

Айлаб аҳдимга вафо бұлдим мени бехонумон,
Ул нигори шўхи ҳам аҳди ёлгондин йироқ.

Бу замон ўлмиш ажойиб бир замонким, эй Аваз,
Бўлгонига борҳо ман зору ҳайрондин йироқ.

* * *

Найлайки, минг андуҳ била ғамға дучор этти фироқ,
Ҳам кўзларимга бу ёруқ оламни тор этти фироқ.

Айлаб қарору тоқатим маъдум юз минг шавқ ила,
Озурда жисмим сарбасар зору низор этти фироқ.

Кулбамга ул хўблар шаҳи бир келмакни истабон,
Телмуртуруб ҳар ён кўзум кўб интизор этти фироқ.

Нутқимни лолу дийдаи гирёнимни ҳайрон этиб,
Сирри ниҳоним халқ аро, ваҳ, ошкор этти фироқ.

Фаттон кўзию қошларин фикри била бу навъким,
Қаддимни хам, жону дилим ҳам беқарор этти фироқ.

Рухсори бирла қоматин ёдида, найлай, рўзу шаб —
Қумрию булбулдек ишим фарёду зор этти фироқ.

Қўймай дилимда, эй Аваз, бир зарра орому шикёб,
Найлайки, минг андуҳ била ғамға дучор этти фироқ.

* * *

Ултурур эмди мани дарди фироқ,
Сани кўрмакликка айлаб муштоқ.

Солголи бошимға гардун офат,
Солғуси, ваҳ, мани сандинки йироқ.

Борма агёр сори, эй моҳким,
Юзида бордурур осори нифоқ.

Бўйла Мажнуни биёбонманким,
Тўлғуси шуҳратим ила офоқ.

Не хуш айём эди айёми висол,
Тузулуб ўртада қонуни висоқ.

Эй муғанний, бу нафасда тузгил,
Зер этиб бам аро «Сегоҳ»у «Ироқ».

Назм айтурда Табибийдек эсам,
Эй Аваз, мажмаъи шоир аро тоқ.

* * *

Ёрига зоҳир этиб меҳру вафолар ушшоқ,
Чеккуси шому саҳар жавру жафолар ушшоқ.

Қадду рухсорини ёди била гар қилса, не тонг,
Булбулу қумри киби оҳу наволар ушшоқ.

Ёрлар гайри била гарчи қилур айш, вале —
Тортадур фурқат аро дарду балолар ушшоқ.

Борҳо меҳнату олом чекиб ҳажр ичра —
Кўрадур турфа ғаму ранжу анолар ушшоқ.

Тарки ишқ айламагай васлини уммиди била
Чекса ҳам заҳри ғам жоми тўлолар ушшоқ.

Борча ранжини чекиб маҳваши дилдориға —
Демагай ҳар не деса, чуну чаролар ушшоқ.

Эй Аваз, ҳажр аро ноком ўлурун фаҳм эт,
Қойда бўлғой эдилар коми раволар ушшоқ?

* * *

Кимга ичурса бу кўҳан дайр ичра саҳбои ишқ,
Айлар дамодам маст этиб олам аро расвои ишқ.

Икки жаҳоннинг мулки ҳам маъмур бўлғуси дурур,
Бузғон кишига кишвари жонини сарто пои ишқ.

Тилга не мумкин олмоқи кавсар била ҳайвон сувин,
Бу маҳфил ичра бир йўли нўш айлаган мийнои ишқ.

Лекин суманбарлар ики зулфи сори қилма назар,
Ғарчи бошимға тушмасун, десанг агар савдон ишқ.

Қилгунг таажжублар мани ҳолим кўруб, эй булҳавас,
Эркансан ушбу бебақо оламда бепарвои ишқ.

Кечмак санго лозим эрур номус бирла ордан,
Эйким, гар ўлмоқ истасанг доим қадаҳпаймои ишқ.

Бўлгой Аваздек ҳуш ила сабру қароридин жудо,
Кимга ичурса бу кўҳан дайр ичра гар саҳбои ишқ.

* * *

Оҳким, бу базм ичра ул бути дилоро йўқ,
Не ажаб эрур манда сабр ила шикебо⁷⁰⁷ йўқ.

Қумридек не тонг қилсам нолау наволарким,
Ул қади назокатда мисли сарву тўбо йўқ.

Билмадим не иш бўлди мажлис аҳлиға, ёраб,
Май ичай десам, бу дам соғар ила саҳбо йўқ.

Бандадур жамолиға лолау гули аҳмар
Гулистон аро мендек андалиби шайдо йўқ.

Севмишам они ўйла мажмуъи жаҳон ичра,
Эй Аваз, ул ой ёнглиғ шўҳи беҳжатафзо йўқ.

* * *

Бировким, ишқ аро бўлса асиру зор ман ёнглиғ,
Иши чекмак ҳамиша бўлғуси озор ман ёнглиғ.

Деманг Фарҳоду Вомиқ қиссасинким, тиги ғам бирла
Қачон онларни бўлмиш сийнаси афғор ман ёнглиғ?!

Магар бир гулни ишқида эрур булбул доғи шайдо,
Ким айлар рўзу шаб фарёдлар изҳор ман ёнглиғ?!

Гар ўлса ҳажр аро бу дарду меҳнатким чекарман мен,
Илоҳо, бўлмасун ҳеч ким анго дучор ман ёнглиғ!

Ким ўлса бу ситамгар чашми жоду ҳуснига вола,
Бўлур албатта ҳажр-ичра кўзи хунбор ман ёнглиғ.

Гар этмас эрса ҳар хуршидваш ҳуснин таманносин,
Нечун саргаштадур бу гунбади даввор⁷⁰⁸ ман ёнглиғ?!

* * *

Нечук ҳайратдадур ул наргиси бемор ман янглиғ,
Бўлубдур ё ўзидек ўзга элга зор ман янглиғ.

Агарчи ул кўзи жаллод осо дилрабо бўлмас,
Вале оламда йўқдур сийнаси афғор ман янглиғ.

Магар ул зулмгустар гўша тутмиш хилвати ичра,
Висолидин хушоким, айрилура ағёр ман янглиғ.

Қабоқин бўс қилғоч хаста кўнглум завқ этиб айди:
— Не яшким қилур бодом ила ифтор ман янглиғ.

Фигонким, борҳо жавру жафо чеккусидур ошиқ,
Вафову меҳр расмини қилиб изҳор ман янглиғ.

Ҳамул ой изида бўйла гаронжон бўлмасанг, эйким,
Нега ўткардинг умрингни бўлуб бекор ман янглиғ.

Аваз албатта бўлғай табъи нозик, хотири ношод,
Деса субҳу масо ҳар кимса гар ашъор ман янглиғ.

* * *

Бори ишдин экан мушкил жудолиғ,
Ғаму дарду балоға мубталолиғ.

Тушуб бошимға ҳижрони балоси,
Бўлубдурман туман минг ибтилолиғ.

Ҳаманинг ҳосил ўлғуси муроди,
Вале бир ман муроди нораволиғ.

Қилурман қўйи ичра васлин истаб,
Ҳамиша, эй биродарлар, гадолиғ.

Олур жонимни бу соатда, ёраб,
Фироқи эрди билмон не балолиғ.

Аваз, ағёр хайликим адувдур,⁷⁰⁹
Алар бирла сан этма ошнолиғ.

* * *

Ёмондур асру, эй жонон, жудолиғ,
Ки мандин олғусидур жон жудолиғ.

Не ким оламда мушкил мушкил андин,
Биродарлар, деманг осон жудолиғ.

Манга қайғу солурға қилди зоҳир,
Ки то ул ваъдаси ёлғон жудолиғ.

Билурсан ёринг эса ошқоро,
Санга беҳадду бепоён жудолиғ.

Басе ашк ўрниға гирён кўзимдин
Оқизғуси ҳамиша қон жудолиғ.

Вафосизлиғ қилиб ул дилбар этти,
Ман этсам аҳд ила паймон, жудолиғ.

Аваз, ўлсам муяссар бўлмайин васл
Қўяр кўнглимда минг армон жудолиғ.

* * *

Фироқ ичра эрурман хастажонлиғ,
Туман минг оҳу фарёду фиғонлиғ.

Малул ўлмай нечук, аҳбоб эликим,
Дилоромим қилур номехрибонлиғ.

Не тонг, кўнглум қуши гар бўлса қумри,
Ким онинг қомати сарви равонлиғ.

Не тонг, кўнглум гар ўлса зарраосо,
Юзи бордур онинг хуршидсонлиғ.

Гумоне қилма мандин, эй кишиким,
Жудо имондин ўлғай бадгумонлиғ.⁷¹⁰

Малоҳат Мисри ичра, эй биродар,
Ҳамул маҳваш эрур Юсуфнишонлиғ.⁷¹¹

Аваз, оқил эсанг, кўнглингни берма,
Бу дунё ишратидур бир замонлиғ.

* * *

Эй кўнгул, эрмас бу олам мулки жойи шодлиғ,
Ким онинг хайлини бориси зулм ила мўътодлиғ.

Они шўху нозанину дилрабо дилбарларин —
Кўзларига иш даволат шеваи жаллодлиғ.

Даҳр арўсиға кўнгул берган киши бир умр аро
Топмағай кому муродин, айлабон домодлиғ.⁷¹²

Тешаи зулм ила доим хотирим вайрон ўлуб,
Лутф меъмори била ҳеч топмади ободлиғ.

Тарки уммиду мурод эт, эй ғарибу бенаво,
Истасанг топмоқ маломат қайдидин озодлиғ.

Они сарви қадлари сориға ким майл айласа,
Қилғусидур борҳо қумри киби фарёдлиғ.

Чархким бир золими жавру жафогустар эрур,
Эй Аваз, йўқ бўлмағон онинг қўлидин додлиғ.

* * *

Оҳким, айлар мани дил хастани дилдор доғ,
Айлабон субҳу масо ҳижрон аро бемор доғ.

Не сифат бўлмаи даволат беқарору номурод,
Ким мани қилғуси доим раҳм қилмай ёр доғ.

Не ажабким, гар эсам ғамгину мискину ҳазин,
Ер ила суҳбат қилиб айлар мени ағёр доғ.

Бок эмас гар мудданй васл ичра доғ этса мани,
Ким қилур булбулни гулшан саҳни ичра хор доғ.

Ҳасрату дардинг, не тонгким, бўлса кун-кундин фузун,
Ерга бўлмаи эрурман маҳрами асрор доғ.

Айб қилманглар эсам, гар нотавон, айлар мани —
Айлабон зулму ситам ул кўзлари хунхор доғ.

Ман нечук ношод бўлмаи бўйла субҳу шомким
Ишқ ўтидин, эй Аваз, кўнглумда бор бисёр доғ.

* * *

Фарёдким, жону дилим оломи ҳижрон этти доғ,
Гирён этиб икки кўзум, бағрим тўла қон этти доғ.

Доғ ўлса яқсар лоладек хотир манго эрмас ажаб,
Ким ушбу дард ила алам жонда намоён этти доғ.

Не айб, доғ ўлса манго кўнгул саросар келмайин,
Ким ушбу тун ичра мани ул чашми фаттон этти доғ.

Тонг йўқ, чу ман бечоралиғ изҳор қилсам борҳо.
Ким они кўйида мани хайли рақибон⁷¹³ этти доғ.

Эйқим, не тонгким кўзума тийра жаҳон юз очмайин,
Хусн авжида ул орази хуршиди тобон этти доғ.

Эрмас ажаб мискин эсамким бермайин коми дилим,
Бу тун мани дилхастани, яъни фалонжон этти доғ.

Ағёр ила ўйнаб-кулуб бир дилбари номехрибон,
Қалб ила жонимда қўюб кўб доғи пинҳон, этти доғ.

Васли умидиға мани еткурмайин бу кўҳна чарх,
Фурқат қаро шоми аро кўнглумда армон этти доғ.

Ииғлар эсам не айбким, ман зору маҳзун, эй Аваз,
Қилмас вафо ёр, айлабон аҳд ила паймон, этти доғ.

* * *

Ваҳ, умрим ўтди бўлмайин бир лаҳза меҳнатдин фароғ,
Гардуни вожун⁷¹⁴ этмайин ранж ила кулфатдин фароғ.

Афлок ила даҳр аҳлидин ҳар дам етар офат манга,
Алқисса, бўлмон лаҳзае ман хаста заҳматдин фароғ.

Ҳар бир машаққат кейнидан роҳат келур, дер эрдилар,
Етгуси шиддат гар дами топсам машаққатдин фароғ.

Гар етса аъдодин ситам, аҳбоб қилмас ёрлиғ,
Бўлғонлиғ авло бу сифат аҳбобу улфатдин фароғ.

Топди фароғат қолғон эл ҳар бир балову ранж аро,
Бир ман тополмай қолмишам ранжу балиятдин фароғ.

Эй дилбари оромижон, келгил бери, васлинг била,
Топсун Аваз бир умрлик андуҳи фурқатдин фароғ.

* * *

Олса қўлиға базм аро гар ул лаби майгун қадаҳ
Файзу нишоту айшимиз бешак қилур афзун қадаҳ.

Махмур ўлубман даҳр аро ёри гуландом илгидин,
Кўнглум тилар, бўлса эди, ул навъким гардун қадаҳ.

Бўлғил қадаҳнўш, истасанг соф айламаклик хотиринг,
Ким пок этарда эл дилин чиркин эрур собун қадаҳ⁷¹⁵

Ҳижрон балоси бошима қилса ҳужум, эй дўстлар,
Ошом этарман бу кеча то бўлғуча мажнун қадаҳ.

Ичгил қадаҳ зинҳор агар жаҳлингни дафъин истасанг,
Ким қилғуси ҳикмат аро жоҳилни Афлотун қадаҳ.

Эй кимса, ёрон базмида ичмакдин этма ижтиноб,
Гар ногаҳон тутса санга бир қомати мавзун қадаҳ.

Ман рашк этиб қон йиғламай найлайки доим, эй Аваз,
Ёрим билан нўш этгуси ағёри шуму дун қадаҳ.

* * *

Билмон, қаю ойни ғами ишқида бўлмиш зор субҳ,
Ким ҳар кун айлар элга бир доғи ниҳон изҳор субҳ?

Чиқғуси кун юлдуз ботиб ё бир асири дарди ишқ,
Ман телба ёнглиғ чеккуси бас оҳи оташбор⁷¹⁶ субҳ?

Аҳли мамот эҳё агар бўлса тонг эрмас⁷¹⁷ субҳидам,
Ким зикри лаъли ёрни қилғусидур такрор субҳ.

Ишқ ичра доғин кўргузуб қилғуси содиқлик аён,
Эл субҳи козиб⁷¹⁸ дер эди ё қилди андин ор субҳ?

Кўргил, нечук ошиқдурур бир меҳр васли йўлида,
Сарф этгуси шабнам киби сонсиз дури шаҳвор субҳ.

Нўш айлар эрдим тинмайин саҳбон гулгун, эй рафиқ,
Бўлса манго ҳамдам агар ул маҳваши дилдор субҳ.

Илгим нетарсан орзу айлаб фалак хуршидини,
Гар эрса ёри мунисинг бир нозанин ёр субҳ.

Ғофиллиғ этма ғолибо бадмастни гардун иёр,⁷¹⁹
Даҳр аҳлин уйқудин қилур ул навъким бедор субҳ.

Келса ҳамул ораз қуёш эрмас ажаб, чекдинг Аваз,
Ким нолау фарёд ила оҳу бисёр субҳ.

* * *

Зиҳи, дегач ул ой эъжоз ила калом фасеҳ,
Улук баданлара жон берди ул сифатки Масеҳ.

Не навъ бермагуси жон мазоқиға лаззат
Сўзики, гар эса рангину ҳам лазизу малеҳ.

Не айб сўз десам охир таваҳҳум этгайму
Демакда шаҳни қошида гадо ҳадиси сареҳ⁷²⁰

Ҳамул суманбару дилбарни жонфизо лабиндин,
Қаю каломки ози баёнға келди саҳеҳ.⁷²¹

Нетайки шамсу қамарни, нигорима бордур —
Қамоли авжи сабоҳат аро жамоли сабеҳ.⁷²²

Қуёш уёлди бўлуб заррадек қошида, не тонг,
Ядини гар яди байзо⁷²³ қилсалар таржеҳ.⁷²⁴

Аваз, нигорим эрур хўбларни султони,
Дегумдурур они ҳақида ман не навъ мадеҳ.⁷²⁵

* * *

Ул шўхнинг лаъли мангодур оби ҳайвондин малиҳ,
Не оби ҳайвон, балки жисмимдоғи жондин малиҳ.

Жону кўнгулга, эй рафиқ, ул маҳни ширин сўзлари —
Ҳар неки оламда малиҳ эрса, эрур ондин малиҳ.

Ҳарчанд ачиғ дашном ила жавру ситамлар қилса ҳам,
Ҳеч бўлмағай офоқ аро ошиқға жонондин малиҳ.

Жон нақдини, тонг йўқ, бериб олсам лабиндин бўсақим,
Топғой қачон олғон киши кўб нархи арзондин малиҳ.

Гулзор сайрин найлайин, ваҳ, айлабон, эй боғбон,
Ким кўйи онингдур манго фирдавси ризвондин малиҳ.

Ғилмону ҳур авсофидин сўз дема, эй воиз, манго —
Ким ул малаксиймодурур ҳур ила ғилмондин малиҳ.

Назм аҳли ичра, эй Аваз, мажмуъи шоир дафтари —
Эрмас Табибий йиғнагон абёту девондин малиҳ.

* * *

Манго қилма маломат кўб тариқи ишқ аро носих,
Магар тушмай дурур бошинга ондин можаро носих?

Қилиб ваъзу насиҳат, зоҳир асру қилмоғил бўйла —
Совуқ сўз бирла кўнглумни мушавваш⁷²⁶ борҳо носих.

Манго сан, ишқ таркин қил, дебон панд этмаким ҳаргиз —
Раво кўрмасдурур ўзга они аҳли вафо носих.

Билур эрдинг фуюзи⁷²⁷ ишқни ман нотавон ёнглиғ,
Сани ҳам бир пари ишқиға қилса мубтало, носих.

Агарчи ошнолиғ эрса осон хўблар бирла,
Валекин сўнгра бас мушкилдурур бўлмоқ жудо, носих.

Нетайким, ихтиёрим билкул ул дилбарни илкида,
Дегунгдур рост, оре, ишқ дарди бедаво, носих.

Агарна ишқ таркин қилмасанг, май таркини қил деб,
Қилур бўлдингму бас огози нодонлиғ яно носих?

Шабоб айёми⁷²⁸ ҳам фасли баҳору мавсуми ишрат,
Нечук ичмай мани бедил⁷²⁹ шароби жонфизо, носих?

Авазким, бевафо маҳбубларға ошно бўлмиш,
Илоҳо, сан ҳам ўлғойсан аларға ошно, носих!

* * *

Юзингдек пуранворму хуршиду моҳ?
Сочингдекму мушк ила анбар сиёҳ?

Қим ар ўлса икки кўзинг нозирин,
Санго ошиқ ўлғуси бештибёҳ.

Тараҳҳум манго айла, эй шўхким,
Фироқингда бўлмишдур ҳолим табаҳ.

Жамолингни хуршидини ёд этиб,
Юзумдур гами ҳажр аро мисли қоҳ⁷³⁰.

Аё позанин, чунки халқ айламиш —
Сани бўйла марғуб сунъи илоҳ.

Қачонким сочинг тушса гар ёдима,
Бошимға чекар фикри савдо сипоҳ.⁷³¹

Аваз, сан киби ранжу меҳнат чекар,
Кишиким эса шонри интибоҳ.⁷³²

* * *

Бўлса дамсозинг агар бир юзи гул шому сабоҳ,
Тинмайин бир нафас онинг қўлидин ич қадоҳ.

Жидду жаҳд айламасанг мумкин эмасдур асло
Айламаклик санга мақсуд арусини никоҳ.

Эйки, ошоми қадаҳ қилки, бу дам пири муғон,
Берди фатво деюбон, майни йигитларга мубоҳ.⁷³³

Офату меҳнат эрур бошдин-оёқ олам аро,
Истасанг роҳати беғоят агар ичгил роҳ.

Бўлмишам ожизу дармонда тараҳҳум айлаб,
Оч муродим эшигини юзума, ё Фаттоҳ.⁷³⁴

Арсаи даҳр аро ҳайрат тенгизин сайр қилур,
Қиштии⁷³⁵ кулфату офатға ким эрса маллоҳ.⁷³⁶

Эй Аваз, айшу тараб қилмоқ ўлур эрди ишинг,
Бўлса дамсозинг агар бир юзи гул шому сабоҳ.

* * *

Дар боғ гулҳо як тараф, он рӯи ҳумро як тараф,
Дар ишқ булбул як тараф, он зори шайдо як тараф.

Девонавор афтодаам дар қўи он Ширин лиқо,
Як сўст хайли ошиқон, ман хаста танҳо як тараф.

Сабру хирад бошад адам аз меҳнати ҳижрони ў,
Таъни рақибон як тараф, ин ибтилоҳо як тараф.

Дар маърази ҳусну жамол бо ғамзау ғанжу далол,
Мажмуъи хубон як тараф, он моҳсимо як тараф.

Моро ҳамон, дам носеҳо, аз оби кавсар дам мазан,
Соқии гулрӯ як тараф, гулранг саҳбо як тараф!..

Ваҳ, чун кунад маҳзун Аваз андар жаҳон к-он дар сараш,
Ошӯби дунё як тараф, ғамҳои уқбо як тараф.¹

---

¹ Мазмуни: боғда бир томон гуллар, бир томонда ўша гул юзли. Ишқида бир ёнда булбул, бошқа томонда бу интизор шайдо эди. У ширин юзлининг кўчасида девоналарча йиқилдим: бир тарафда ошиқлар гуруҳи, бир ёнда мен хаста эдим. Унинг ҳижрони азобларидан сабр ва ақл тамом тугар экан, бир томонда ағёрлар таънаси бўлса, иккинчи томонда бу мубталолик. Нозу карашмалар билан ҳусну жамолининг кўринадиган жойида бир ёнда барча яхшилар, у ой юзли яна бир томонда эди. Гул юзли соқий ва яна гулранг май турганда, эй насиҳатгўй; бизга кавсар сувидан сўз очмагин! Эй воҳ! Бошида дунё ғавғоси ва яна жазо ғамлари бўла туриб, ҳазин Аваз жаҳонда яна шунақа ишлар билан овора.

МУЛАММАЪЛАР

Олур жон юз кишидин чашми фаттон инчунин бояд,⁷³⁷
Берур рух минг ўлукка лаъли хандон инчунин бояд.

Ниҳоятсиз кўнгул банди буд ҳар тори гесўяш,⁷³⁸
Бу ёнглиғ шўхға зулфи паришон инчунин бояд.

Хижил бўлди юзидан маҳлиқон даҳр сарто сар,
Жамоли мисли хуршеди дурахшон инчунин бояд.

Малоҳат шаҳрида шаҳ гашт он офати жон имрўз,
Муборак бўлсун ушбу мулки султон, инчунин бояд.

Хазондек эрди, эй жону дилим айёми ҳижронаш,
Бўлуб васли била базмим гулистон инчунин бояд.

Фараҳ кўйида этти баски моро, эй биродарҳо,
Муфарриҳ раҳотафзо, боги ризвон инчунин бояд.

Аваз, бир ишва гар қилса чу он чашми сияҳ, гулрух.
Олур жон юз кишидин чашми фаттон инчунин бояд.

* * *

Ваҳки, ул париваш аз чашми мо чу пинҳон шуд,⁷³⁹
Мани ҳазинга бу олам ҳамчу тийра зиндон шуд.⁷⁴⁰

Онсизин, аё бедард, ҳоли ман чи мепурси?⁷⁴¹
Сабру ҳуш ўлуб маъдум, хотирам паришон шуд.⁷⁴²

Этгали гирифтори бўсан лабаш моро,⁷⁴³
Ваъда айлабон ул шўх баъд аз он пушаймон шуд.⁷⁴⁴

Истама вафо, ҳаргиз нест жуз жафо ҳосил,
Ҳусн элдин, эй гофил, буданаш на имкон шуд.

Зоҳидо, гули жаннат гар туро таманно буд,⁷⁴⁵
Қўр узори ҳумросин рашки боғи ризвон шуд.

Сунгали манго соғар, соқиё, биёр саҳбо,⁷⁴⁶
Чунки дарди ишқимға он даво ё дармон шуд.

Фурқати ғами ичра карда борҳо фарёд,⁷⁴⁷
Бу Авазға икки кўз субҳу шом гирён шуд.⁷⁴⁸

* * *

Базмим аро айлаб карам, эй дилрабо, хуш омади,⁷⁴⁹
Жон садқангиз бўлса, не тонг, сад⁷⁵⁰ марҳабо, хуш омади.

Равшан қилурга васл ила зулмоти шони ҳажр аро,
Шамъи тирози мажлиси ушшоқҳо хуш омади.⁷⁵¹

Доим эдим ноком ман, эй маҳ, з-андуҳи фирӯз,
Коми муродим қилғоли имшаб раво хуш омади.

Солиб йўлинг сориға кўз чун интизор аз ҳад гузашт,⁷⁵²
Эй нурбахши дидаи гирёни мо, хуш омади.

Авжи малоҳатда маҳу чун меҳр бинмуда хиром,⁷⁵³
Ерутғоли шони ғамим, эй маҳлиқо, хуш омади.

Ушшоқ хайлин қилғоли аз чаши фаттонат мамот,
Бақиб қиё зоҳир қилиб нозу адо, хуш омади.

Кулбангга ул шўх, эй Аваз, ояд зи баҳри куштанат,⁷⁵⁴
Жону дилинг бирла дегил: «Жоно, басо хуш омади».

МУСТАЗОДЛАР

Ҳижронинг аро сенсизин, эй маҳваши дилбар,
Олам менга зиндон,
Бошимга солур зулм ила минг шўриши маҳшар
Бу гунбази гардон.

Бир Лайли шамойил гамида бўлмишам аҳбоб,
Мажнуни биёбон,
Юз ҳасрат ила тортиб алам ожизу музтар,
Йўқ дардима дармон.

Шафқат била кўрмакка ҳазин ҳолими элдин,
Кел бу кеча пинҳон,
Ноз ила жамолинг очиб, эй шўхи суманбар,
Чунким маҳи тобон.

Фурқат кечаси сели бало бирла бўлубдур
Кўнглим уйи вайрон,
Меъмори висолинг била бу дамда саросар
Маъмур қил, эй жон.

Қилғил бу дам, эй холиқи арз ила самовот,
Не ҳаззи фаровон,
Қилдинг манга пинҳон бу нафас, эй лаби шаккар,
Не бўсае эҳсон.

Қилғил бу дам, эй холиқи арз ила самовот,
Коми дилим ҳосил.
Алтоф ила эт ҳурмати мажмуъи паямбар,
Мушкилларим осон.

Ҳижрони қаро шомига, ваҳким, Авазо, бөр
Не ғояту поён,⁷⁵⁵
Ҳам васлини субҳига анинг ман киби аҳқар,
Не етгали имкон.

* * *

Чекмакдур ишим дарду ғаму меҳнату олом
Ҳижронда давомат,
Раҳм айлагил, эй ёри қадрдони дилором,
Бошимда минг офат.
Ғар нозу рахшини майдон аро сурсанг,
Қатл ўлмайин охир —
Ушшоқ элидин бир киши, эй кўзлари бодом,
Қолғойму саломат?
Булбул била қумрини русумини қилиб соз
Минг шавқ ила доим,
Тортарман ўкуш⁷⁶⁶ ҳажр аро, эй сарви гуландом,
Юз нолау ҳасрат.
Сандин мани дилхастау маҳжур гаронжон,
То тушколи айру,
Бешим аро барпо бўлур, эй маҳваши худком,
Ошуби қиёмат.
Беҳуш бўлуб ёдинг ила келмайин ўзга,
Номингни қилиб зикр,
Етмай чекаман уйқуламай ҳажр аро ҳар шом
Афғону надомат.
Кимни десалар ишрати кам, меҳнати афзун,
Оламда ҳамиша,
Расволиги ошиқни бўлуб халқ аро бадном
Бор ондин аломат.
Ақл ила хирад кетти чошиб ҳар бири бир ён,
Девона бўлубман,
Нўш этгач, Аваз, ёр элидин базм аро бир жом,
То қилғоли беҳжат.

* * *

Эй икки кўзи қотилу хунхораи жаллод,
Бераҳму жафожў,
Эрдиму санга жавру ситам ойини мўътод,
Они қилосен хў.
Васлингни таманноси мани зору ҳазинни —
Бечора қилибдур,
Базмимға очиб юзингни келгил, бир этиб ёд,
Эй наргиси жоду.
Ғам лашкари солғусидурур бошима ғавғо,
Ҳижрон аро сенсиз,
Қилмоқму бўлур қаҳру ғазаб кин ила бедод,
Эй золими бадхў?

Манким сани истаб туну кун кўйингга бордим,
Иўл бермади ағёр,
Ҳажрингга чидай олмай нетай, эй ҳури паризод,
Юзлангуси қайғу.
Юз ҳасрату армон ила багрини қилиб қон,
Шомеу саҳарда
Ҳар лаҳза қилур меҳру вафо аҳлини барбод
Бу гунбази мину.⁷⁵⁷
То бўлголи дучор дузоқи гами ишқинг,
Побасти жудолиғ,
Кеча била кундуз кўзима, эй кўзи сайёд,
Бир келмади уйқу.
Ҳар сўзки, Аваз, риштаи назмингга чекилди
Қиймат аро бордур —
Ул тишлари лувлувни қилиб васфини бунёд,
Ҳар бири бир инжу.

* * *

Гулшанда қадинг воласи, эй сарви хиромон,
Шамшоду санубар,
Меҳри рухингга бадр била шамси дурахшон —
Бир зарраи музтар.
Ҳижрон тунда тийра кўзумни бўлур этсанг
Бир лаҳза мунааваз,
Қил орази хуршиди жаҳонтоб намоён,
Эй ёри суманбар.
Мажнунсифат ўлдум бори олам аро расво,
Ишқингга бўлуб зор.
Эй Лайливашу гулрухи шоҳаншаҳи хўбон,
Хўблар санга чокар.
Фурқат аро ўлсам мани бечорау бекас,
Андух чекиб аксар,
Лаялингму берур жон манга, эй лаблари хандон,
Ё Исо паямбар?
Ваҳ, не сифат айём эди айёми жудолиғ,
Эй дўсти биродар,
Офоту балоу ғам эрур беҳадду бесон
Бошимда саросар.
Мажмуъи жаҳон хайли, аё дилбари барно,
Мафтуну асиринг,
Ҳижронда қилур нолау фарёду афғон
Ушшоқ эли яксар.
Монанди Аваз зору гирифторинг эрурлар,
Эй маҳваши дилбар,
Бу ғамкада ичра бори аҳбоб ила ёрон,
В-эй шўхи жафогар.

МУРАББАЪЛАР

* * *

Кул десам тонг йўқ ҳамоно Юсуфи Канъон санга,
Ким бу ёнглиг ҳусни бахш айлади субҳон санга,
Садқа бўлсун, эй гўзал, юз ҳуру минг ғилмон санга,
Кўрган айлар орзу қилмоқ ўзин қурбон санга.

Эй суманбар, моҳ сиймо, нозперо дилрабо,
В-эй ситамгар, чашми қотил, киприки ўқ, қоши ё,
Билмадим эрдинг нечук ороми жону маҳлиқо?
Кўрган айлар орзу қилмоқ ўзин қурбон санга.

Ё сўзинг эрдиму Исо, нотиқи жонпарвари,
Ё ўзинг эрдингму, де ғилмон, ҳуру ё пари,
Ё жамолинг эрдиму нури тажалли мазҳари,
Кўрган айлар орзу қилмоқ ўзин қурбон санга.

Топмасун иқболу бахтинг кавкаби ҳаргиз завол,
Ҳам топиб ҳуснинг, илоҳи, мундин ортиқроқ камол,
Эй бори маҳвашлар ичра дилбари соҳибжамол,
Кўрган айлар орзу қилмоқ ўзин қурбон санга.

Ёрлиғ изҳор этиб базмим аро очиб узор,
Марҳамат айлаб манга бир бўса бердинг, эй нигор,
Хоки пойингга, не тонг, жон нақдини қилсам нисор,
Кўрган айлар орзу қилмоқ ўзин қурбон санга.

Бўлди ишқингга асиру волау ҳам мубтало,
Жавринг ўтрусида айлаб борҳо меҳру вафо,
Не ажабким, гар Аваз йўлиғда қилса жон фидо,
Кўрган айлар орзу қилмоқ ўзин қурбон санга.

* * *

Не ажаб базми ниҳон кўнглума матлуб ўлса,
Бори асбоб муҳайё, доғи марғуб ўлса,
Анда сокин кеча-кундуз ҳама хўб ўлса,
Қани бир ёри вафодори маҳбуб ўлса.

Соғаре тутса ичиб сиймбари нўшин лаб,
Даф ўлур эрди кўнгулдин ғаму олому тааб,
Қилғали ҳаззу фараҳ, айшу нишоти тараб,
Қани бир ёри вафодори маҳбуб ўлса.

Эй рафиқ, ўлмас эдим бўйла ҳазину ғамгин,
Гули рухсори била етурубон зебу зин,⁷⁵⁸
Маҳфилим, файз аро этгали фирдавси барин,⁷⁵⁹
Қани бир ёри вафодори маҳбуб ўлса...

Бу нафас муғтанам-ўқ бор эди ҳам жойи фараҳ,
Булса бир лаъли шакар хандаси афзойи фараҳ,
Ишвау ноз била сунғали саҳбойи фараҳ,
Қани бир ёри вафодори маҳбуб ўлса.

Келмаса сўргали ҳолини пари тимсоли,
Мани бекасни ўтар якка, не янглиғ ҳоли,
Бу кеча маҳфилим ағёрдин ўлмиш холи,
Қани бир ёри вафодори маҳбуб ўлса.

Айланиб коми маромимча сипеҳри гардон,⁷⁶⁰
Бодаи гулранг ичиб маст ўлубон ушбу замон,
Эй Аваз, тонггача айтушғали асрори ниҳон,
Қани бир ёри вафодори маҳбуб ўлса.

* * *

Рухсори хуршидин очиб ул моҳ сиймо келмади,
Қилмоқға бу тун маҳфилим фирдавсосо келмади,
Дилдорлиғ расмин тузуб базмимға танҳо келмади,
Ошом этарга ман била жонбахш саҳбо келмади.

Ман нотавонни қилғоли юз минг балоға мубтало,
Шум муддаийлар хайлиға ёр ўлғусидур борҳо,
Фарёдким, эй дўстлар, ул нозанини бевафо —
Ошом этарга ман била жонбахш саҳбо келмади.

Бошимда пайдо айлади беҳадду сон офоту шарр,⁷⁶¹
Гайриға эҳсон айлабон бўса баса шому саҳар,
Ул дилрабои лабшакар, оромижону сиймбар,
Ошом этарга ман била жонбахш саҳбо келмади.

Мандин ҳазар қилғусидур ул гулрухи олижаноб,
Тоқим рақиб аҳли била нўш этгали гулгун шароб,
Не навъ ўлмай хотири ошуфтау зору хароб,
Ошом этарга ман била жонбахш саҳбо келмади.

Гўё бўлубдурму ситам жумла суманбарнинг⁷⁶² фани,
Маҳруми дийдор айлади, эй дўстлар, бу дам мани,
Қаҳру итоб оғоз этиб ул хўбларнинг аҳсани,⁷⁶⁵
Ошом этарга ман била жонбахш саҳбо келмади.

Олди қарору сабр ила ҳушу шикебим фурқати,
Ким ҳар дам афзун ўлғуси кўнглумни дарду кулфати,
Ул дилрабои маҳжабин жон ила кўнглум роҳати,
Ошом этарга ман била жонбахш саҳбо келмади.

Найлай, Аваз, гар келмаса тарк айлабон қаҳру жафо,
Юз нозу минг ишва била зоҳир қилиб меҳру вафо,
Меҳмон бўлурга бу кеча ул маҳлиқо кулбам аро,
Ошом этарга ман била жонбахш саҳбо келмади.

* * *

Фироқингдин нишоту роҳатим кам, ранжим аксар, кел,
Бир илкинга олиб саҳбо, бирига доғи соғар, кел,
Очилмиш гунчай гул саҳни гулшанда саросар, кел,
Баҳор айёми сайри боғ этарга, эй суманбар, кел.

Тузар ўз ошиқи бирла мажолис мажмаи жонон,
Бери кел тузгали ман бирла маҳфил, эй лаби хандон,
Очилмиш оташин гуллар бўлуб фирдавсдек бўстон,
Баҳор айёми сайри боғ этарга, эй суманбар, кел.

Агар истар эсанг айш айламак, эй гулрухи барно,
Адову ноз ила саҳни гулистон ичра қил маъво,
Мани маҳзуни бекас бирла ошом этгали саҳбо,
Баҳор айёми сайри боғ этарга, эй суманбар, кел.

Висолинг базми бирла ишқ элини комкор айлаб,
Вафову меҳр расмини давомат ихтиёр айлаб,
Рақибни шум хайлидин жудолиғ ошкор айлаб,
Баҳор айёми сайри боғ этарга, эй суманбар, кел.

Аё маҳбуби маҳваш нозпарвар шўҳи маҳ талъат,
Ниҳон кел муддаийдин ман сориға топсанг ар фурсат,
Фанимат англабон гул мавсумини қилғали суҳбат,
Баҳор айёми сайри боғ этарга, эй суманбар, кел.

Аё, ёри қадрдон, ноз перо минг адо бирла,
Кириб бўстонга сайр эт ман ғариби бенаво бирла,

Агар санда муҳаббатдин асар бўлса вафо бирла,
Баҳор айёми сайри боғ этарга, эй суманбар, кел.

Авазни ҳамдаминг шаб-рўз, эй ҳури паризод, эт,
Висолинг бирла пошоду ғамин қалбин баса шод эт,
Ани чекмак ишини шавқинг ила оҳу фарёд эт,
Баҳор айёми сайри боғ этарга, эй суманбар, кел.

* * *

Ғамингдин бўлмишам ранжур, қил тадбири дармоним,
Сўруб ҳоли паришоним, кўруб ҳам чашми гирёним,
Кўзимдин оқғуси шому саҳар ёш ўрнига қоним,
Дилороми нигорим, севдигим, ёри қадрдоним.

Манингдек йўқ бори олам аро ушшоқи ҳайронинг,
Мамотим мужиби — кин ила нози чашми фаттонинг,
Ҳаётим боиси ширин қаломи лаъли хандонинг,
Дилороми нигорим, севдигим, ёри қадрдоним.

Асири доми ишқинг бўлғали сандин жафо кўргум,
Сани ҳар қайда кўрсам ғайри бирла ошно кўргум,
Тариқи ошнолиғ бирла не сандин вафо кўргум,
Дилороми нигорим, севдигим, ёри қадрдоним.

Дегил кўнглинг недин бедоду зулм этмакка роғибдур,⁷⁶⁴
Вафо аҳлидин ар ўлсанг жафо сандин на вожибдур,
Санингдек нек суратга неку ишлар муносибдур,
Дилороми нигорим, севдигим, ёри қадрдоним.

Бери кел, ноз ила дилдорлик расмин намоеъ қил,
Рақиби бадсийёқни рашқдин бағрин тўла қон қил,
Манга ҳар дам лабингдин шафқат айлаб бўса эҳсон қил,
Дилороми нигорим, севдигим, ёри қадрдоним:

Висолинг маҳфилида муддаийни комёб этма,
Мани ғайратнинг ўтига дилу жоним кабоб этма,
Вафодору муҳаббатлиғ эсанг қаҳру итоб этма,
Дилороми нигорим, севдигим, ёри қадрдоним.

Авазким қил тараҳҳум ҳолиға, мафтуни зорингдур,
Бори ушшоқинг ичра ошиқи безътиборингдур,
Жафо доим кўруб сандин, вафода устуворингдур,
Дилороми нигорим, севдигим, ёри қадрдоним.

Мани кўрмакка хуш келдинг, аё маҳбуби жононим,
Вафодору муҳаббатлиғ, лаби ширин сухандоним,
Нетонг қурбонинг ўлса нақди имоним, дилу жоним,
Тараҳҳум айладинг, эй хўблиғ Мисрида султоним.

Висолинг орзусидин баче хурсанд эди кўнглум,
Жамолинг кўргали муштоқу ҳожатманд эди кўнглум,
Каманди зулфи торинг бирла баским банд эди кўнглум,
Тараҳҳум айладинг, эй хўблиғ Мисрида султоним.

Тутиб расми ситамни ошиқи зорингни ўлтурма,
Агар эрсанг мурувватлиғ вафодорингни ўлтурма,
Гирифторинг бўлубдурман, гирифторингни ўлтурма,
Тараҳҳум айладинг, эй хўблиғ Мисрида султоним.

Бу оқшом ман сари, эй сарви хушрафтор, хуш келдинг,
Очиб иккй кўзинг кўрсатгали дийдор, хуш келдинг,
Вафову меҳр изҳор айлабон бисёр, хуш келдинг,
Тараҳҳум айладинг, эй хўблиғ Мисрида султоним...

Фидо жонимни айлаб, эй гўзал, ўн (етти) ёшингдин,
Қилиб бўса юзингдин, гоҳи кўзу, гоҳи қошингдин,
Нетонгим, садқа бўлсам, айланиб ҳар лаҳза бошингдин,
Тараҳҳум айладинг, эй хўблиғ Мисрида султоним.

Ҳаёгим боиси лаъли лаби Исо нишонимсан,
Нигори моҳ сиймо, нозанини жонажонимсан,
Вафову лутф густар, раҳмпарвар меҳрибонимсан,
Тараҳҳум айладинг, эй хўблиғ Мисрида султоним.

Бўлиб эрди баче овора саргардон сўрогингдин,
Келиб ҳолини сўрдинг, ўргулай бошу оёгингдин,
Авазга бўса эҳсон айлабон ширин дудогингдин,
Тараҳҳум айладинг, эй хўблиғ Мисрида султоним.

Ҳеч киши мандек асири дарди ҳижрон ўлмасун,
Хотири ошuftаю чоки гирибон ўлмасун,
Орзўйи васл бирла чашми гирён ўлмасун,
Топмайин мақсудини кўнглида армон ўлмасун.

Бир паривашга бўлуб зору асиру мубтало,
Булмасун нокомлигдин қалби маҳзун борҳо,

Ман каби, эй дўстлар, ҳеч кимсанинг олам аро,
Топмайин мақсудини кўнглида армон ўлмасун.

Токи бўлдим бир вафосиз ёрға ёр, эй рафиқ,
Бўлғали ҳижрон балосига гирифтор, эй рафиқ.
Бўлмишам юз навъ офатға сазовор, эй рафиқ.
Топмайин мақсудини кўнглида армон ўлмасун.

Айлабон шому саҳар ёди рухи жонон кўзум,
Тўккусидур тинмайин ашк ўрнига, ваҳ, қон кўзум,
Демасун ҳеч бир киши дилдорсиз гирён кўзум,
Топмайин мақсудини кўнглида армон ўлмасун...

Ғарчи кофир бўлса ҳам сийминбаридин айрилиб,
Лек мандек қолмасун маҳпайкаринин айрилиб,
Мунису ёри қадрдон дилбаридин айрилиб,
Топмайин мақсудини кўнглида армон ўлмасун.

Билмадим маъво киминг базмида қилмиш дилбарим,
Нозанину маҳваши гунча даҳон сийминбарим,
Чикғали тан кишваридин етти жони музтарим,
Топмайин мақсудини кўнглида армон ўлмасун.

Ултуруб жуз ёр доим ёнида ҳеч кимсанинг,
Бўлмасун ишқ ўти қалбу жонида ҳеч кимсанинг,
Эй Аваз, ушбу жаҳон айвонида ҳеч кимсанинг
Топмайин мақсудини кўнглида армон ўлмасун.

* * *

Кўнглим олдилар, ёраб, шўх чашми фаттонлар,
Ҳусн ила малоҳатда орази дурахшонлар,
Хол ила хати мушкин, зулфи анбарафшонлар,
Дилрабову сийминбар, нозанин жононлар.

Фурқатида ишқ аҳлин меҳнатин қилиб афзун,
Ғам юкининг остида қадларини айлаб нун,
Ғайри бирла нўш айлар рўзу шаб майи гулгун,
Дилрабову сийминбар, нозанин жононлар.

Не ажаб эса чашмим ҳажр шомиким пур об,⁷⁶⁵
Кўймагусидур манда зарра тоқат ила тоб,
Фош этиб ниҳоятсиз нозу ишва, эй аҳбоб,
Дилрабову сийминбар, нозанин жононлар.

Қилғали фироқида субҳ ила масо бемор,
Еди орази бирла кўзларим қилур хунбор.
Оҳким, мани қилди ишқиға асиру зор,
Дилрабову сийминбар, нозанин жононлар.

Маҳваши паривашлар, дилрабову сиймин тан,
Базми айшим этдилар, шукр, ғайрати гулшан,
Меҳрдек очиб ораз, кўзларим қилиб равшан,
Дилрабову сийминбар, нозанин жононлар.

Айлабон мани васли ичра маҳрам ушбу кун,
Қилғали карам бирла меҳнатим кам ушбу кун,
Не ажиб манга бўлса ёру ҳамдам ушбу кун,
Дилрабову сийминбар, нозанин жононлар.

Тонг йўқ, ўлса кўнглумдин рафъ офату меҳнат,
Қилдилар манинг бирла айшу ҳазу беҳжат,
Эй Аваз, манга айлаб минг вафо била шафқат,
Дилрабову сийминбар, нозанин жононлар.

* * *

Қани манда, эй дўстлар, ихтиёр?
Қани базм этмакка маҳбуби ёр?
Қани жоми саҳбо эсам бадхумор?
Қани соқийи лабшакар гул узор?

Топорга дили бенавоким фараҳ,
Қилиб ёр ила борҳоким фараҳ,
Қилурға бу мавсумда токим фараҳ,
Қани соқийи лабшакар гул узор?

Қани, қосиддин паёмё манга,
Етурмакка андин саломе манга,
Тутарға майи лаълфоми манга,
Қани соқийи лабшакар гул узор?

Шароб кулли ошомим эрса манинг,
Чу давлат қуши ромим эрса манинг,
Май ичмак агар комим эрса манинг,
Қани соқийи лабшакар гул узор?

Майи ноб ила дафъи олом қил,
Эса қалбинг ичра неким ком қил,

Табибо, десанг бода ошом қил,
Қани соқийи лабшакар гул узор?

Аваз, асру маҳмур эсам, не ажаб,
Ким ўтди манга бодасиз рўзу шаб,
Тузарга мажолис керакдур сабаб,
Қани, соқийи лабшакар гул узор?

МУХАММАСЛАР

* * *

Субҳу масо чу булбул тортиб фиғон, нигорим,
Ҳажрингда қолмади ҳеч тобу товон, нигорим,
Бўлғуси кўз ёшимдин ҳолим аён, нигорим
Ҳолимга йиғлашурлар аҳли жаҳон, нигорим,
Оромижон нигорим, сарви равон нигорим...

Гаҳ ёд этиб жамолинг олам кўзумга зиндон.
Гаҳ фикри зулфинг этгач ҳолим бўлур паришон,
Гаҳ шавқи қоматингдин чеккум чу қумри нолон,
Гаҳ зикри номинг айлаб ишқим бўлур фаровон,
Оромижон нигорим, сарви равон нигорим...

Ғайрини мақсадича комин раво қилурсан,
Бу хастага валекин турлук жафо қилурсан,
Солиб бошимга савдо, бахтим қаро қилурсан,
Шамшири рашк бирла кўксим яро қилурсан,
Оромижон нигорим, сарви равон нигорим...

Тарк айлабон жафони бир лаҳза, эй ситамгар,
Базми висолинг этгил ман зорға муяссар,
Шамъи жамолинг ила кулбамни қил мунаввар,
Тутгил лаболаб айлаб гулгун май ила соғар,
Оромижон нигорим, сарви равон нигорим...

Қаддинг равона айлаб боғи латофат узра,
Очиб гули жамолинг шамшод қомат узра,
Қилгил хиром маҳдек авжи малоҳат узра,
Зоҳир карамлар айлаб, турфа иноят узра,
Оромижон нигорим, сарви равон нигорим.

Ғам, қайғудин дилимни сезд этарга бу тун,
Вайрона масканимни обод этарга бу тун,
Ошуфта хотиримни кел шод этарга бу тун,
Жонимда меҳр нахлин бунёд этарга бу тун,
Оромижон нигорим, сарви равон нигорим...

Май тобидин очилган гулгун узори олинг,
Гул қилди ўзни садқа кўргач гули жамолинг,
Рашкидин ўлди пинҳон Исо фасиҳ мақолинг,
Топса Аваз, нетонг, жон сўргоч ҳамон зулолинг,
Оромижон нигорим, сарви равон нигорим.

* * *

Адову ишвау нозу адаб бирла салом айлаб,
Бу оқшом, маҳвашо, маҳбублиғ расмин низом айлаб,
Висолинг бодаи гулфомидин масти мудом айлаб,
Юз очиб келгил, эй маҳваш, қуёш янглиғ хиром айлаб,
Бошимга солди савдо фурқатинг субҳимни шом айлаб.

Вале ҳайрон ман ўлғум турфа, маҳваш, шитобингга,
Ҳама нозир ўзини қилғусидур лаъли нобингга,
Руҳи авжи сабоҳат узра рахшон офтобингга,
Чу сансан ҳусн мулки шоҳиким хоки жанобингга,⁷⁶⁶
Қўяр ҳар лаҳза бошин хўблар ўзни ғуллом айлаб.

Не бўлғай гаҳ-гаҳи васлинг била кўнглим қилурға шод,
Мани маҳзунни доғи ишқ хайли ичра қилсанг ёд,
Ки айларман ҳамиша булбулу қумри каби фарёд,
Бу раъно қад била гар боға кирсанг сарв ила шамшод,
Бўлуб банда турарлар бир оёқда эҳтиром айлаб.

Мани мискин ғами ҳижронга етдим, раҳм этиб келгил,
Малолу дарди бепоёнга етдим, раҳм этиб келгил,
Тарабнинг базмидин зиндонга етдим, раҳм этиб келгил,
Висолинг истай-истай жонга етдим, раҳм этиб келгил,
Мани, жоно, муродимга етурмак илтизом⁷⁶⁷ айлаб.

Не қилсанг ошиқингман ихтиёринг, эй суманбар, қил,
Манга асру вафову меҳр ила шафқатни аксар қил,
Қилиб кулбамни равшан оразингни оч, саросар қил,
Жамолинг партавидин ийд субҳидек мунаввар қил,⁷⁶⁸
Қарорғон кулбам ичра меҳри анвардек мақом айлаб.

Маониси дақиқу мажмаи алфози жонпарвар,⁷⁶⁹
Анга эрмас баробар ҳеч бир девон ила дафтар,
Аваздек сидқидилдин ҳолин изҳорин қилиб аксар,
Уқуғил бу ғазални Оғаҳий айтибдур, эй дилбар,
Ўзин зикри лабинг шаҳди била ширин калом айлаб.

* * *

Қўяр ҳайратда мани, лутф ила ҳолим сўрушинг,
Тани беморим аро шавқ ўтини ёндурушинг,
Турфaroқ нозу адолар била бўйнинг бурушинг,
Жонга ором берур жонда алифдек турушинг,
Қўнглум оромин олур руҳи равондек юрушинг.

Чун келибсан бу кеча зоҳир этиб расми вафо,
Не бўлур соати ором гар этсанг, жоно,
Ки эрур муғтанам⁷⁷⁰ ичмақ қадақи руқ физи,
Берадур базмима фирдавс каби файзу сафо,
Юз латофат била гул хирманидек ўлтурушинг.

Айтгил ҳижровинг аро дардима недур чора,
Раҳм этиб ҳолима, эй қош ила кўзи қора,
Ки таманной висолинг била кўксум ёра,
Қийибон пардан жоним қиладур юз пора,
Лаҳза-лаҳза боқибон кўз учидин қиймурушинг.⁷⁷¹

Не ажаб васл аро ул сандин ўкуш ўргуладур,
Ки фироқинда анга, ваҳ, не бало ғам келадур,
Ҳар қачон лаъли лабинг нукта сори очиладур,
Танима жон берадур, балки таним жон қиладур,
Лаъли жонбахшинг очиб лутф ила нукта сурушинг.

Лабларинг лаззат аро шаҳд ила шаккар бу⁷⁷² эса,
Қоматинг боги назокатда чу аръар бу эса,
Зулфи шабранггинг ила хатти муанбар бу эса,
Сунмайин сабрға қолғайму бўюн гар бу эса,
Кулаҳинг нозу адо гўшасини синдурушинг.

Қўюнг ушбу йўл аро гомингиз, эй жон кўнгул,
Аваз осо гум этиб номингиз, эй жон кўнгул,
Кетмагай беҳуда оломингиз, эй жон кўнгул,
Неъмат мақсад эса комингиз, эй жон кўнгул,
Хони ҳуснига боқиб Огаҳийдек телмурушинг.

* * *

Ёр бир йўл кўзларим ёшини силмайдур ҳануз,
Рашк ила шум муддаий бағрини тилмайдур ҳануз,
Шаҳди лаълидин ўлук жисмим тирилмайдур ҳануз,
Ғунчалар очилди, ваҳ, кўнглим очилмайдур ҳануз,
Булбул осо хотирим гул майли қилмайдур ҳануз.

Қадди ёдидин чекарман нолаи жонкоҳким,
Тортиб анвои ситам ҳажр ичра солу моҳким,
Йўқ менга бир ғамгусору мунису ҳамроҳким,
Заъф аро ушшоқға ибрат бўлубман, оҳким,
Кўзга аҳволи низорим ёр илмайдур ҳануз.

Олса жоним не ажаб онинг фироқининг ғами,
Ким эрур ул маҳ ҳамиша муддаийлар ҳамдами,
Бовар этгил бу сўзимни гар эсанг хуш одами,⁷⁷³
Пеша айлаб чарх золи тинмайин тун-кун дами,
Дилбаримча жавр ойининг билмайдур ҳануз.

Бўлғали то оразинг мафтуну зору музтари,
Бўлмади бир дам балову дард бошимдин бари,
Қон қилиб ёш ўрнига икки кўзимдин, эй пари,
Ерни ашким ғарқ этиб зўр этди оҳим сарсари,
Недин эркандур фалак токи йиқилмайдур ҳануз.

Гарчи бордур олам ичра қошлари шамшир кўп,
Лек алар қилмас ул ойдек кўнглума таъсир кўп,
Интизоридин бўлубман ҳажр аро дилгир⁷⁷⁴ кўп.
Ваъдан васл айлаб эрди — айлади таъхир⁷⁷⁵ кўп,
Ё ибо қилди, ваё ёдига келмайдур ҳануз.

Излаб они, фикр рахшин ҳар сори сурсам нетонг,
Оху, фарёдим ети гардундин ошурсам нетонг,
Ханжари ҳасратни ҳар дам кўксима урсам нетонг,
Юз надомат бирла эмди ўзни ўлтурсам негонг,
Сажда қилмоққа бошим бир бор эгилмайдур ҳануз.

Васл аро юзланмасун сол ила маҳ⁷⁷⁶ саргашталиқ,
Не ажаб юзланса фурқат ичра гаҳ саргашталиқ,
Ким Аваз ишқ ичра тортар фақру шаҳ саргашталиқ,
Ихтиёр этса агар Мунис яна саргашталиқ,
Панд қилмаким жунуниндин ойилмайдур ҳануз.

* * *

Бўлғали кўнглим санга токим асиру мубтало,
Шавқу завқингдин ишим чекмак фнгон субҳу масо,
Тоқату ҳушу қарору сабр ўлур мандин жудо,
Оразу холингни бирдам кўрмасам, эй дилрабо,
Уйладурманким, кўрунмас кўзима оқу қаро.

Фикри зулфидин санга юзланса минг савдо, кўнгул,
Раҳм қилмас ҳолинга найлай дили хоро, кўнгул,
Қилмайин ўзни бори олам аро расво кўнгул,
Бошинг ол, кет, ўз пайи вақтингга, эй шайдо кўнгул,
Ким эмассан хаста жоннинг ҳеч дардига даво.

Кўнглум ўлса доғким, аҳбоб, эрмас бесабоб,
Васл аро ул ёр агёри била айшу тараб,
Рашкдин жонимга ҳар дам юзланур юз минг тааб,
Гар фироқ айёмининг билман ҳисобин не ажаб,
Ким юзинг ҳажрида кундуз кеча янглиғдур манго.

Бир йўли раҳм айлабон ҳолимга, эй маҳ, қил назар,
Ғам ҳужуми кун-бакудин айлар аҳволим батар,
Тушганидин ҳажр аро бошимга минг ошубу шар, *!
Барқ⁷⁷⁷ эмас оламга юз қўймишдур оҳимдин шарар,
Раъд⁷⁷⁸ эмас гардунга чирмонмиш фиғонимдин садо.

Ҳодисоти даҳрдин топмоқ учун токим амон,
Сарв ила гул соясида айлабон ўзга макон,
Нўш этарсан айшу ишрат бодасини ҳар замон,
Умр елдек ўтмасун дебсан магар, эй боғбон,
Ким яқоси чоксиз гул бутмамиш бу боғ аро.

Айб қилмай ман ҳазин афғону зорин, эй насим,
Арз эт ул гулга бориб ҳолимни борин, эй насим,
Кўрмагунча токи онинг гул узорин, эй насим,
Неча оқғай кўз ёшим еткур ғуборин, эй насим,
Фарзи айн эрур ёшорғон кўзга солмоқ тўтиё.

Эй Аваз, ул шўхнинг сунъи самаддур⁷⁷⁹ новаки,
Ҳар сори отилса рад қилмоқ не ҳаддур новаки,
Бергучи жонингга ҳаззи беададдур новаки,
Эй Навоий, хаста кўнглунгга мададдур новаки,
Рост андоқким, заиф элга берур қувват асо.

* * *

Висоли ичра бермакка муродим комёб айлаб,
Рақибин рашк ўтиға бағрини яқсар кабоб айлаб,
Манга лутфу иноёту карамлар беҳисоб айлаб,
Тун оқшом келди кулбам сори ул гулрух шитоб айлаб,
Хироми суръатидин гул юза хайдин⁷⁸⁰ гулоб айлаб.

Паридек жилва бирла кўргузуб чобуклик ул дилбар,
Етушди айлабон беҳадду сон нозу тағофиллар,
Олурға хаста ушшоқ аҳлининг жонини сар-тосар,⁷⁸¹
Чекиб мужғони шабравлар каби жон қасдиға ханжар
Белига зулфи анбарборидан мушкин таноб айлаб.⁷⁸²

Бори сўзини аҳли назм назми силкига терди,⁷⁸³
Тутиб ул маҳ вафо таврини бу тун базмима кирди,
Ҳамадин они муштоқи мани зору ҳазин эрди,
Келиб ўлтурдию илгим тугуб ёнида ер берди,
Такаллум бошлади ҳар лафзидин дурри хушоб⁷⁸⁴ айлаб.

Кўруб бошимда олому балият тошини хирман,
Қилиб меҳру вафову марҳамат расмини ул дам фан,
Деди лаъли лабин хандон этиб ул шўҳи сиймин тан,
Ки, эй зору балокаш ошиқим, мансиз нечукдурсан,
Ман ўлдим лол, айта олмайин майли жавоб айлаб.

Агарчи ман била май ичғали ул беибо қуйди,
Валеа агёр элин жомига беннтиҳо қуйди,⁷⁸⁵
Маишат кўсасиға гўиё оби бақо⁷⁸⁶ қуйди,
Чиқарди шишаи май доғи бир соғар тўло қуйди,
Ичиб тутди манга юз навъ нозосо итоб айлаб.

Қилиб комича даврон кимсани бу чархи ахзар тоқ,
Аваз янглиғ бўлур сармаст ҳам беҳушу беҳудроқ.
Эса ёру аниси борҳо бир шўҳи сиймин соқ,
Ониким элтай васл уйқуси ишрат туни мундоқ,
Навойидек ётар то субҳи маҳшар тарки хоб айлаб.

* * *

Хабардор ўлмасунлар рўсиёҳ агёр бир келсанг,
Қилиб лутфу иноёту карам бисёр бир келсанг,
Манинг бирла ичарга соғари саршор⁷⁸⁷ бир келсанг,
Не бўлғай лутф этиб кулбамға, эй дилдор, бир келсанг,
Қилиб меҳру мурувват расмини изҳор бир келсанг.

Эрур ҳижронинг ичра қоматим долу, тилим алкан.
Ваё қилдингму ўзингга жафоу зулм таврин фан?
Манга айлаб тараҳҳум бу нафас, эй шўҳи сийминтан,
Фироқингда қарорғон кўзларим бўлғой эди равшан,
Карам айлаб қуёш ёнглиғ очиб рухсор бир келсанг.

Эрур муштоқи дийдоринг ҳамиша чашии гирёним,
Келуб ёрут кўзумниким рухинг хуршеди рахшоним,
Висолинг бирла обод этгали, эй шўхи жоғоним,
Ғами ҳажрингни жавридин бузулгон байтул эҳзоним,
Бўлур эрди қудуминг файзидин гулзор бир келсанг.

Тушуб кўйингда по остиға чунким хас, заиф ўлдум,
Олиб теграмни хайли ранж пешу нас, заиф ўлдум,
Манингдэк бўлмасун ошиқ санга ҳеч кас, заиф ўлдум.
Фироқинг дардини топмай иложин бас, заиф ўлдум,
Туфайлингдин ҳал ўлғой эрди ул душвор, бир келсанг.

Мулаззаз айламансан васл ила айёми талхимни,⁷⁸⁸
Демаким, хушламасмусан манинг дашноми талхимни?
Қачон қилгунг дурур ширин дегилким жоми талхимни?
Табассумлар қилиб зоҳир сучук қил коми талхимни,
Висолинг базми ичра, эй шакаргуфтор бир келсанг.

Қилурму иш қилурда ҳеч бир девона андеша,
Не тонгим, қилмас эрсам гар мани фарзона андеша,
Манинг ҳаққимда бу дам айлагунг жонона андеша,
Сўнгидин ҳажр аро қўймоқни қилмай ёна андеша...
Мудомо васл аро шод этгани, эй ёр, бир келсанг.

Бўлур ҳар ишга маъмур айласанг мойил қулинг ёнглиғ,
Дардингда борҳо бўлмиш Аваз сойил қулинг ёнглиғ,
Наким жавру ситам гар айласанг қойил қулинг ёнгли
Бошингдин айланиб юз мартаба оқил қулинг ёнглиғ,
Қилурман жавҳарн жоним санга исор бир келсанг.

* * *

То ёрутмоқлиқға чашии ашқборим келмади,
Ҳусн авжида рухи хуршидворим келмади,
Ёрсиз ғоятдин ошти интизорим келмади.
Оҳким, ҳажр ўртади, бу кеча ёрим келмади,
Раҳм этиб, тарки жафо айлаб нигорим келмади.

Олғоли токим қароримни қўлумдин ул нигор,
Қолмади, эй дўстлар, манда инону ихтиёр,
Бўлмишам ҳижрони ичра базми айшига хумор,
Кўз ёшим қон бўлди йўлида чекиб кўб интизор,
Билмадим журмим не бўлди, шаҳсуворим келмади.

Бошим узра онсизин офат тошини хирмани,
Зулму кин ўлмишму худ ушшоқ хайлига фани,
Сўрмади ҳолимни ул маҳбубларнинг аҳсани,
Дарди ҳижрону жафои ишқ зўр айлаб мани,
Нотавоӣ этти сўрарга ғамгусорим келмади.

Айлабон қотил кўзи хунхорлиғ, эй дўстлар,
Дилбарим қилмас манга дилдорлиғ, эй дўстлар,
Тортадурман кўйи ичра хорлиғ, эй дўстлар,
Ердин айлаб таманно ёрлиғ, эй дўстлар,
Ойтайин десам ниҳон, ошкора ёрим келмади.

Қалбида пайдо туман ғам бўлғонимни билмадим,
Ранжи афзун, роҳати кам бўлғонимни билмадим,
Қисматим фурқат аро сам бўлғонимни билмадим,
Ишқидин расвои олам бўлғонимни билмадим,
Йўқса нечун сўрғали бу ҳоли зорим келмади?

Орзу қилғон вафони расмини жононидин,
Нолаи дилсўзин ўткарсун фалак айвонидин,
Қар этиб афлокни самъини давом афғонидин,
Кимки истар бўлса васлин, кечкай аввал жонидин,
Ман фидо қилдим йўлида йўқу борим келмади.

Бор бошимда офату ранжу балият беҳасиб,⁷⁸⁹
Борҳо фурқат аро ман телбаға миннат насиб,
Не ажаб, бўлсам Аваздек беқарору бешикиб,
Чун рахти тўфони ҳаводисдин ҳабиб,*
Бўлди яксон қолмай осори ғуборим келмади.

* * *

Нигорим орази ҳусн авжининг хуршиди рахшони,
Қади доғи назокат боғининг сарви хиромони,
Лаби кону, каломин ҳар бири лаъли Бадахшони,
Хаёлимға кетурсам ҳар қачон ул қадди зебони,
Алифдек жон аро асрор кўнгул жон ичра пинҳони.

Рухинг гулшанда, жоно, жумла гулни шармисор этмиш,
Хижолат кўзларинг олдида нарғиз ошкор этмиш,
Недин васфингни борча даҳр эли лайлу наҳор этмиш,
Кўрарда сарв қаддинг неча жон нақдин нисор этмиш,
Илоҳидин эрурму, йўқса онинг йўқмудур жони.

* Қўлёзмада текст тўлиқсиз кўчирилган.

Аё, оромижоним, ушбу соат ман сори келгил,
Карам илки била икки кўзум ашкини яксар сил,⁷⁹⁰
Фироқингда манга нобуд ўлуб бир неча ою йил,
Ўқинг жисмимни равзан-равзан⁷⁹¹ этти, ҳар тўшукдин тил,
Чекармиш мадҳинг айларга кўнгул йўқ лаъл пайкони.

Лабидин ошкор айлаб бу янглиғ хандаи ширин,
Каломи руҳбахши қалбларға бергуси таскин,
Қилурға нозанину дилраболиғ расмини ойин,
Деманг, зийнат учун ойналар қўймишдур ул худбин,
Жамолин хўблар кўргач ҳамоно бўлди ҳайрони.

Ҳамул маҳбубдек ҳеч маҳлиқо ширин забон эрмас,
Сочи сунбул, рухи гул, қомати сарви равон эрмас,
Ҳам онингдек фараҳангезлиғ⁷⁹² ороми жон эрмас,
Лаби зикрида оқғон дам-бадам юз қатла қон эрмас,
Ики хилватнишин мардумни ул тасбеҳ маржони.

Қи то даврон оҳи пур бўлмасун ғавғоу гулғулға,
Аё машшота,⁷⁹³ кўр, беҳуда оро берма кокулға,
Ҳама ошиқ эрурлар сарбасар ул орази гулға,
Кўнгул, шод ўлма шеван⁷⁹⁴ қилса дард аҳлики булбулға,
Табассум гунча қилғоч келди онинг оғзидин қони.

Аваздек бўлмишам иқболида идбор ҳоло ҳам,
Бу важҳ ила эсам не айб шум дийдор ҳоло ҳам,
Жаҳонда йўқдурур бир ман киби бадкор ҳоло ҳам,
Тилу илкимдин элга етти кўб озор ҳоло ҳам,
Имони йўқ эмиш бу дайрининг сандек мусулмони.

* * *

Лабларини завқидин тўтийи гўё бўлмишам,
Шавқи ишқидин жаҳонға рози ифшо⁷⁹⁵ бўлмишам,
Қошларин ёйини фикридин қади ё бўлмишам,
Ваҳ, асири волаи бир чашми шаҳло бўлмишам,
Бу сабабдин мажмаъи оламда расво бўлмишам.

Кўргузуб нозу тағофул бениҳоят дам-бадам,
Ишқидин жонимда бордур меҳнату ранжу алам,
Қилғуси жавру ситам ҳар дам мангоким ул санам,
Гар ишим бўлса, не тонг, шому саҳар дарду алам,
Ким жафожў дилрабо ишқиға шайдо бўлмишам.

Ман киби борму экан ушшоқи ҳайрони аро?
Қилғоли ул ой фироқин дарди ҳирмони аро,
Қолмади ман телбани қувват дилу жони аро,
Қўп ситам тортиб они андуҳи ҳижрони аро,
Хотири ошуфта, қадди нундек ё бўлмишам.

Бўлмишам асру бу дам саҳбон васлиға хумор,
Они йўлиға боқиб шаб-рўз тортиб интизор,
Заррадек не қолди манда сабру орому қарор
Бўлғоли ул лаъли ширин ҳусниға мафтуну зор,
Аҳли олам ичра ман Фарҳод осе бўлмишам. ♥

Юз сори ашким равон ҳар дам бўлур Жайҳунсифат,
Бори қойғудин бўлуб ҳижронда қаддим нунсифат,
Ваҳки, бўлмиш лаъли ёди бирла бағрим хунсифат,
Тушқоли ул Лайли ишқиға мани Мажнунсифат,
Пўяи дашти жунун этмакда⁷⁹⁶ танҳо бўлмишам.

Риштаи ушшоқни бўйниға тоқиб эмдиким,
Марҳамат қилди манго қошини қоқиб эмдиким,
Келса ул ой ғайрининг ичини ёқиб эмдиким,
Найлайин ою қуёш сориға боқиб эмдиким,
Мубталои ул рухи хуршидсиймо бўлмишам.

Эмди чекмакдур ишинг ранжу ано субҳу масо,
Ҳажрининг ҳасратидин ёхуд хабарсиз васл аро,
Айладинг бу тун, Аваз, майли ҳамул соҳиб адо,
Ўзни қилмоқлик учун ишқ офатиға мубтало,
Нозири рухсори ул маҳбуби барно бўлмишам.

* * *

Эй чиқаргон халқи олам ичра некў ном-ном,
Сар-басар аҳли жаҳонға айлабон инъом ом,
Лек сандин бир йўли тобмон мани ноком ком,
Элга лутфингдин етиб оғозу то анжом жом,
Субҳидам май нўш этиб хуноби захр ошом шом.

Гарчи элга ҳаз етургунг айшу роҳат илгидин,
Лек ман навмидман бир умр фурқат илгидин,
Нўши саҳбо айлай олмай меҳр, шафқат илгидин,
Илтифотинг базмида бир кун иноят илгидин,
Ўтди умре олмайин бу бахти нофаржом жом.

Не ажабким, гар манга мастур эрса соғу сўл,
Ланг аёқу мақсадим роҳи аро кўтоҳ-қўл,⁷⁹⁷
Бермайин алтоғ ила маъмури васли сори йўл,
Гарчи бахтим қасрнини ноком этиб йиқмишдур ул,
Тобғоли кўргай бинон бахт истехқоми ком.

Бордурур ман хастага не ҳамдаму ёру ҳабиб,
Ком топмоқ мумкин эрмас то дами явмул ҳасиб,⁷⁹⁸
Рўзу шаб ичра манга не айбким меҳнат насиб,
Мурғи бахтим қилғоли ваҳшат эрурман ношикиб,
Ром-бўлмай ул нечук бўлғой манга ором ром.

Истасанг ком, эй уқул аҳлига бўлгон пешво,⁷⁹⁹
Кир тажарруд роҳиға ихлос бирла борҳо,
Ким қадам мардона қўйса сидқ ила бу йўл аро,
Бўлғуси мақсад ғизоли сайдиға ҳар нақши по,
Ажз ила урса фано саҳросиға иқдом дом.

Роҳрави роҳи ҳақиқат бўлсанг, эй некў хисол,⁸⁰⁰
Ғайри ёдидин дилинг соф айлагил кўзгу мисол,
Қилмойин гарданкашонлиғ⁸⁰¹ гар тилар эрсанг камол,
Гом қўйғоч бўлса дўзах ҳашри ҳар ҳасрат хаёл,
Ёраб, ўлғой боғи ваҳдат қўйсам ул ҳангом⁸⁰² гом.

Соҳиби жоҳу жалолу, доғи некў номлиғ,
Эй Аваз, аҳли жаҳон бахти фараҳ фаржомлиғ,
Борҳо мақсуду комин бодасин ошомлиғ,
Борча ул даргоҳда ком ила ширинкомлиғ,
Талх қилмишдур амоне топмай анда ком-ком.

* * *

Нўш этарман ҳар нафас ҳажринг аро хуноблар,
Кўрса айлар раҳм ҳолимга шайху шоблар,
Кўзларим тўккуси шавқингдин дури ноёблар,
Тушғали кўнглумга зулфинг ҳалқасидин тоблар,
Тушди бўйнуғиға ҳам ондин бир ажаб қуллоблар.⁸⁰³

Лабларинг сарчашман ҳайвон⁸⁰⁴ эса лаззат аро,
Кўзларингини ҳайъати оҳуйи Чин ила Хито,
Эй суманбар нозперо, бир ажойиб дилкушо,
Қошларинг шакли эрур ҳар сў назар қилсам манго,
Бу сабабдин бош эгарман ҳар тараф, аҳбоблар,

Коматинг зеболиғин фикри қилиб қаддини дол,
Қилғуси базм аҳлини гулдек юзинг ҳайратсигол,⁸⁰⁵
Ҳусн бобида санго, ваҳ, не бало бордур жамол,
Оразинг устида борму қошу ё ёкки ҳилол,
Ёки Беҳзоди қазо нақш айлаган меҳроблар?!

Ёр васли шарбатин ким билгусидур тотмайин,
Ошиқин рўзисиға заҳри фироқин қотмайин,
Хорини пайконини булбул сориға отмайин,
Гул ниқоби сунбулин то очмади йиғлотмайин,
Ишқиди булбулни айлаб кўзларин беҳоблар.

То руҳимни ёши Жайҳуним музайян айлади,
Васл аро иқболи маймуним музайян айлади,⁸⁰⁶
Ҳасрат ила бағри пурхуним музайян айлади,
Қоғозимни ашки гулгуним музайян айлади,
Дафтари ишқинг қилурға неча фаслу боблар.

Эй қуёш сиймо, кел аҳволим кўруб раҳм айлаким,
Бу сифат мазмум иқболим кўруб раҳм айлаким,
Ғам юки қилғон қади долим кўруб раҳм айлаким,
Оразинг ўтрисида ҳолим кўруб раҳм айлаким,
Заррадек титрар таним кўздан тўкуб сиймоблар.

Эй Аваз, маъдум ўлуб қалбимдин олом ила ғам,
Не ажабким, оҳу нолам кўк сори чиқса бу дам.
Бир элига шишау бир элга олиб жоми Жам,
Сайри гулшан қилғоли отланди Юсуф-ул санам,
Комин ҳақ қилсун раво, айланг дуо, асҳоблар!

* * *

Лойиқи ишқ ўлмағайлар ҳар назар кўтоҳлар,
Ким қилурми шери нарларнинг ишин рўбоҳлар.
Булбуду қумридек айлаб нолаи жонкоҳлар,
Улки солғай шуъла аъзосиға ўтлуғ оҳлар,
Қайда билгай куймагин зарбафт кийган шоҳлар.

Токи фурқат тигидин яксар юрагин тилмағай,
Узлугин маъдум этиб дашти жунунда елмағай,
Лаҳзай хоби фароғатға кўзини илмағай,
Бағридин қон томғучи ушшоқ захмин билмағай,
Тигидин қон томғучи бераҳм олий жоҳлар.

Хўблар ичра эди Ширин буту хунрезким,
Фурқати дарди баса эрди алам ангезким,
Жисмин айлаб тешаи ғам резу, резу резким,
Шиддатин Фарҳод қилгай фаҳм, йўқ Парвезким,
Дардни хокийлар англа, йўқ фалак даргоҳлар.

То муҳаббат жоме ишқи шарбатидин тўлғали,
Ваҳ, гули умрим хазон осеби бирла сўлғали,
Бир париваш ишқида девона осе бўлғали,
Жону кўнглим кирдилар ғам даштига гум бўлғали,
Мен ҳам этдим жазм чун азм этдилар ҳамроҳлар.

Ошиқ ўлма ёр жавр айлаб намоён ўлтурур,
Айлабон икки кўзинг хунбор гирён ўлтурур,
Шавқи ўтига қилиб жисмингни сўзон ўлтурур,
Бўлсалар оғаҳки бир ғамгинни ҳижрон ўлтурур,
Фикр этар ҳолига ҳижрон дардидин огоҳлар.

Кимса мафҳум этмади шўхи тўлон моҳим недур,
Мужибни ошuftа ҳолу орази қоҳим недур,
Боиси афгон ила фарёди жонқоҳим недур,
Ваҳ, не билгай ҳажр занжирида дилқоҳим недур,
Ҳалқа урган базми айши даврида дилқоҳлар.

Бўлгай албатта ганийда бенаволар фикри йўқ,
Эй Аваз, ҳам ошно, ноошнолар фикри йўқ,
Комрон ўлғонда коми нораволар фикри йўқ,
Эй Навоий, шоҳларда чун гадолар фикри йўқ,
Айлагил сен тангри даргоҳиға шайаллоҳлар.

* * *

Лаълинг ичра тишму ёхуд соф луълуълармудур?
Фарқ қилмон янги ой ё дилкаш абрулармудур?
Қоматинг монанди ҳеч бир сарву ножулармудур?
Оразинг гулзори ичра чашми жодулармудур?
Йўқ эса Чин лоззори ичра оҳулармудур?

Не ажабким, гар манга бўлса малолу ғам насиб,
Айлади бегоналиғ расмини изҳор ул ҳабиб,
Еткурур озор кўйи сори борсам ман ғариб,
Итлариму ҳамлазан,⁸⁰⁷ йўқ эрса ағёру рақиб,
Бевафолиғ анда жоҳил дўсти бадхўлармудур?

Гарчи ул гарсобача роғиб сўйи оташпараст,
Лек эрмас онча хулқ ила хўйи оташпараст,
Икки қотил кўзларидур жодуи оташпараст,
Ўтнинг атрофида соҳир ҳиндуи оташпараст,
Оташи юз узра йўқса холи минулармудур?

Жони зоримға етиб дарду аламлар дам-бадам,
Тонг эмаским, борҳо бўлса насибим ранжу ғам,
Бахти нофаржом⁸⁰⁸ бир иш айламас комимча ҳам,
Ваҳшати ваҳши ҳабашлардурмуким, йўқ эрса рам —
Биздин этган толеъу бахти сияҳрўлармудур?

Қолмади, эй дўстлар, кўнғлумда армон йиғлабон,
Бўлмади табдил, ваҳ, вуслатға ҳижрон йиғлабон,⁸⁰⁹
Қонға тўлмиш жом худ ман зору ҳайрон йиғлабон,
Маҳфил ичра шишалар ҳам тўлғуси қон йиғлабон,
Йўқ эса бу умр учун ишратға кулгулармудур?

Анбарин хатларму лаъли шаҳдборинг даврида,
Кокилингму жабҳаи хуршид узоринг даврида,
Сийнаи софинг аро икки аноринг даврида,
Холи мушкинлармудур ўтлуғ узоринг даврида,
Ўт қошида ё мажусий хайли ҳиндулармудур?

Мажлиси агёрни сўр ул фарангизодадин,⁸¹⁰
Сўрма бадхўларни ҳолин хотири озодадин,
Сўрғосен не сўз Аваз ушшоқи зору содадин,
Фарқ эта олмон Амоний маст андоқ бодадин,
Шайхлар шаҳр ичра ё саҳрода тулкулармудур?

* * *

Тузуб ишратни базмин дилбари бирла бори одам,
Муғанийлар тараб қонунини тузгуси зеру бам,
Қилурға хотиридин рафъи олому малолу ғам,
Мувофиқ кийдилар бўлмиш магар наврўз ила байрам,
Чаман сарви ёшил хилъат, манинг сарви разоним ҳам.

Қилур гаҳ жилвалар пинҳон кўзумга ул кўзи фаттон,
Танимдин то олурға жон қилиб бедод бепоён,
Не тонгким қумридек нолон гар ўлсам айлабон афгон,
Чаман сарви бўлуб ҳайрон, менинг сарвим қилиб жавлон,
Онинг шайдоси бир деҳқон, мунга шайдо бори олам.

Бўлур булбул гули аҳмар юз очғоч ул рухи анвар,
Гулистон сайрини яқсар қилурда ёри сийминбар,
Хижил шамшод ила ар-ар қадин қошидо сар то сар,
Чаман сарви қолиб бебар, манинг сарвим бўлуб дилбар,
Они ел айлабон музтар, бу елдек секретиб адҳам.

Ул очғоч анбарин кокул паришон бўлғуси сунбул,
Яқоси чок гул билкулл очиб ғунча оғиз мул-мул,
Хиромон қаддиға бир қул эрур шамшоду сарву гул,
Тутуб ул гул узра булбул чекиб гул шавқида ғулғул*,
Бу сарв узра очилиб гул, анга тердин тушуб шабнам.

Қаю дилбар эрур якто фунуни ноз аро сё,
Санингдек наргиси шаҳдо суманбар кофари тарсо —
Дилимни айлабон шайдо ғами ишқиға, эй барно,
Қилиб оҳим сори парво, буён майл этмадинг қатъо,
Сабодин, эй қади раъно, бўлур ҳам сарв гаҳ-гаҳ хам.

Бори мавсум накўроқи³¹¹ бу мавсумдур, эмас боқи,
Бақосиз чархнинг тоқи, ки толеънинг қаро, оқи,
Қадаҳнинг барча ушшоқи ким улдур табъият чоқи,
Бу боғ ичра май, эй соқий, ки борман асру муштоқи,
Ки анда сарв ҳам боқий эмас гул аҳди ҳам маҳкам.

Қилиб кўйи аро ғулғул, сабоҳу шом бул сойил,
Эсанг гар ишқида комил бўлурсан телба, гаҳ жоҳил,
Аваздек айлаб ўзни қил, на зулм этса бўлуб қойил,
Навой, кўйин эт манзил, юзу қаддиға бўл мойил,
Ки боғ этмас сани хушдил, гулу сарв айламас хуррам.

* * *

Дил ишқинга мубтало бўлубдур,
Ҳам расми вафо онго бўлубдур,
Оини жафо санго бўлубдур,
Кўзинг не бало қаро бўлубдур,
Ким жонға қаро бало бўлубдур.

Келса қилай ул санам лиқодин,
Қўнглин узуб аҳли бевафодин,
Ишқи аро зору мубталодин,

¹ Шу мисра Алишер Навоий «Асарлари»да қўйндагичадир:
Қўнуб ул сарв узра булбул, чекиб гул шавқида ғулғул.

Бегона бўлубдур ошнодин,
Бегонаға ошно бўлубдур.

Бўлса, не тонг, аҳли даҳр қурбон,
Ким лаб анго мисли ғунча хандон,
Ораз доғи ҳамчу моҳи тобон,
Ишқ ичра онинг фидоси юз жон,
Ҳар жонки онго фидо бўлубдур.

Ҳижрон аро чекса кўб жафони,
Демайки жафо, туман балони,
Фош айлабон оини вафони,
Бақо топар улки бўлди фони,
Раҳравга фано бақо бўлубдур.

Дилдўз баса ривояти ишқ,
Жонсўз, Аваз, ҳикояти ишқ,
Бу навъ дурур ниҳояти ишқ,
То тузди Навоий ояти ишқ,
Ишқ аҳли анго наво бўлубдур.

* * *

Васлиға етсанг дегил ҳолимни зинҳор оллида,
Кўзларингни айлабон гирёну хунбор оллида,
Ажз ила этгил ўзинг бу лаҳза изҳор оллида,
Эй кўнгил, гар кимса аҳволинг демас ёр оллида,
Хотирим кимдин малул ўлсун, кимим бор оллида?!

Ожизу зору низору бекасу ғамнок ҳеч,
Ҳасрат илги бирла чун жисмини қилғон чок ҳеч,
Борму оламда маннингдек кўзлари намнок ҳеч,
Ул кўз олдида ҳалоким десалар йўқ бок ҳеч,
Гарчи ўлмакдин демак йўқ шарт бемор оллида.

Кўзлари жаллоду қотил бор эди, ваҳ, не бало,
Қоши мужғони ҳалоким қасдиғадур, ўқу ё,
Асру хунхору ситамгустар эрур ул дилрабо,
Не жафокашман кўрингим, бор анга қилмоқ жафо,
Сўз вафодин зоҳир этсам ул жафокор оллида.

Сурмадин қилмиш ики фаттон наргисни қаро,
Ҳусниға зор этгали олам элин ул маҳлиқо,
Ғоза бирла еткуруб рухсориға зебу сафо,

Олиға гулларки сончибдур мушобеҳдур⁸¹² анго,
Ким тушар гоҳи мулавван⁸¹³ муҳр дастор оллида.

Бер жаҳон мулкида, жоно, сан киби жонон десам,
Хўблиғда ўхшашиғни ҳур ё ғилмон десам,
Нуржафолиғ расму ойинин санго бўҳтон десам,
Кўзларинг қоним гизо қилсун агар ёлғон десам,
Бир қошиқ қоним беҳил ул икки хунхор оллида.

Айлабон меҳру вафо дайр ичра бер, эй муғбача,
Мақсудим субҳу масо дайр ичра бер, эй муғбача,
Косани айлаб тўла дайр ичра бер, эй муғбача,
Май берур бўлсанг манго дайр ичра бер, эй муғбача,
Ким қўяй бошимни қўйсам пири хаммор⁸¹⁴ оллида.

Даҳр аро ҳеч кимсага қилмас вафо бу эски тоқ,
Жонини айлаб Аваздек ҳажр ўтиға эҳтироқ,
Айлабон бир кун ситам андин сани айлар йироқ,
Эй Навоий, эр эсанг дунё арусин қил талоқ,
Бир йўли бўлма забун бу золи маккор оллида.

* * *

Етиб қалбимга олому азият жона ондин кўб,
Етар санги ситам бошга тани урёна ондин кўб,
Боғирга доғи етмиш, сийнаи сўзона ондин кўб,
Бу оқшом ҳолима шам ўртанур, парвона ондин кўб,
Чаманда оташин гул, булбули девона ондин кўб.

Фироқи шони ичра кўздин оқғон қону ёшимға,
Тараҳҳум айлабон шояд етушгай лаҳза қошимға,
Бориб айтинглаз аҳволимниким ул бағри тошимға,
Етибман гард аро вайронам ичра баски бошимға,
Фалак кўб ёғдурур гарди фано, вайрона ондин кўб.

Кўнгуллар гулистониға сочар зару дирам тухмин,
Дикиб гоҳи фараҳ нахлин, экиб гоҳи алам тухмин,
Терар ондин бори жонлар қуши муҳлик сам тухмин,
Эмас анжум, қазо кўк мазраида сочти ғам тухмин,
Вале тўкди кўзум ғам шони мундоқ дона ондин кўб.

Бўлуб фурқат қоронғу шони ичра сарнигун⁸¹⁵ вақте,
Қилурман минг тахайюд⁸¹⁶ фикри савдоу жунун вақте,
Қадим бори аламдин бўлғуси андоққи нун вақте,

Не теги ҳажр эрур жонимғаким сайру сукун вақте,
Чаман гашти ҳалок айлар, бузуқ қошона ондин кўб.

Чиқорғуси фиғону нолау зоримни осмонға,
Мани расво қилиб, эй шўҳи якто, аҳли давронға,
Жудолиғ еткурур офат беғоят дилу жонға,
Агар ошнқлигим журм ўлса, ўлтур солма ҳижронға,
Кўб ўлса журм худ эрмас манга журмона ондин кўб.

Мани зору ҳазинни байтул-аҳзон ичраким кўргач,
Ниҳоятсиз ғаму андуҳу ҳирмон ичраким кўргач,
Тараҳҳум қилғуси минг турлук армон ичраким кўргач,
Не муфрит саъб ҳолим бордур ҳижрон ичраким кўргач,
Топар андин малолат ошно, бегона ондин кўб.

Аваз, ишқ ўти ҳар бир ошиқи фарзонани ўртар,
Гадоу агниёву⁸¹⁷ оқилу девонани ўртар,
Фиғону ноласи аҳбоб ила бегонани ўртар,
Навоий оҳи тун-кун булбулу парвонани ўртар,
Ки ишқ ўтини даъво қилмағайлар ёна ондин кўб.

* * *

Бўйла офоту балият борини ўйлонмадим,
Шарбатн васлинг била доим мудоволонмадим,⁸¹⁸
Нечаким тортиб ғаму дарду алам иргонмадим,
Водии ҳажрингда бир дам қон ютардин қонмадим,
Ушбу ўтлуғ води ичра тинмадим то ёнмадим.

Йўлида жон бердим они, тортиб асру интизор,
Топмайин коми муродимни мани зору низор,
Ишқ роҳи ичра айлаб нақди жонимни нисор,
Ўлганимдин сўнгра келди сўрголи ҳолимни ёр,
Уйқу кўрким, бошима етиб қуёш уйғонмадим.

Борҳо уммид этиб бўса лабинг атосидин,
Сар-басар афғор ўлур қалбим қошингни ёсидин,
Чиқголи жоним етиб жоду кўзинг имосидин,
Оразим сарғарди олтундек сочинг савдосидин,
Мундин ўзга нақд ул савдо аро қозғонмадим.

Тинмай айлаб нолау оҳ ила афғон заъфида,
Юзланиб ҳар дам манго андуҳу ҳирмон заъфида,
Жонни топшурдум қолиб кўнглумда армон заъфида,

Кўйига айландуринг наъшимки ҳижрон заъфида,
Ултуриб ҳайрат мани бир ул тараф айлонмадим.

Эй жамоли гулшани жаннат гули ёнглиғ латиф,
В-эй лаби ҳар не зарофатроқ эса андин зариф,
Йўқдурур оламда мандек ожизу зору наҳиф,
Нол ёнглиғ гарчи хаттинг шавқидин бўлдим заиф,
Лек жавринг тиғи бошимға келиб тўлғонмадим.

Қайси бири олам ичра мақсудига етдилар,
Борчаси ноком ўлуб, юз ҳасрат ила кетдилар,
Ҳукмронлиғ айлабон Дороу қайсар негдилар,
Салтанат кўрким ниҳони меҳрдин арз этдилар,
Жуз фано майхонасини кирпичин⁸¹⁹ ёстонмадим.

Ё мани даҳр ичра қўймасмусан эҳё юрголи,
Ишқ сиррин имтиҳон этгунгдурур билдурголи,
Тиғи бўҳтонни, Аваз, мунглиғ бошимға сурголи,
Ишқида иқрор кўб чекма мани ўлтурголи,
Эй Навоий, чунки ман ҳаргиз бу ишдин тонмадим.

* * *

Нолаи дилсўзим ила сусти чолок ўрганур,
Мажмаъи боду обу отану хок ўртанур,
Меҳру моху Муштари, Зухро бибек ўртанур,
Манда бир ўтдурки гар дам урсам афлок ўртанур,
Асрасам кўнглумда жисму жони гамнок ўртанур.

Бўлголи токим жудо ман телбадин ул сиймбар,
Келгуси ҳижрониди бөшимға юз минг шўру шар,
Шавқу завқ ўти бўлуб жонимда пайдо сар-басар,
Меҳр эмас оҳим ўтидин кўкка етмиш бир шарар,
Айб эмасдур гар десам, дам урсам афлок ўртанур.

Туз вафо созини ҳар бир ишда сан фарзонадек,
Токи кўрунгай кўзингга ошно бегонадек,
Ўзни қилғил бир пари ишқи аро девонадек,
Шамъ ўти моҳиятин англай десанг парвонадек,
Оразинг меҳрини фаҳм айларда даррок⁸²⁰ ўртанур.

Эй нигори нозпарвар, жаври бепоеъни қўй,
Муддаийга қилмайин алтоф ила эҳсонни қўй,
Оч рухинг, ҳайратда бу дам дийдаи гирённи қўй,

Бас таним ўртарға қонлиғ нөвакинг, ҳижронни қўй,
Барқ не ҳожат, бир учқун бирла хошок ўртанур.

Ол ниқобингни юзингдин, эй париваш, дилрабө,
Тийра шомимға бу соат бергали нуру зиё,
Қасб этиб жоним бәсе васлинг била завқу сафо,
Шуъләси ортар неча толпунса кўнглум ишқ аро,
Ўтга тушган қил турган сойна пок ўртанур.

Ўртабон оламни оҳимнинг ўтининг учқуни,
Кўзига яксон ўлуб ўтгуси кун бирла туни,
Гар вафо расмида бўлсанг бовар эт, эй маҳ, муни,
Ашк ювуб жисмин кудуратдин, қурутмиш оҳ уни,
Ламъәе тушгач узоринг, барқидин бок ўртанур.

Ҳусниға айлаб дилу жонин Аваздек мубтало,
Жумлаи шўхи суҳандонлар ўлур ҳайрон анго,
Базм арэ очса оғиз ул гулжабини маҳдқо,
Эй Навоий, чун рутабдек⁸²¹ оташин лаъли аро.
Хаста кўнглум тушди, тонг йўқ, гар бўлуб чок ўртанур.

* * *

Сунбул киби зулфингни гул юзинг уза торқот,
Шарманда бўлуб қолсун боғ аҳли, ўзинг кўрсот,
Яксар гули наргиси рашкинг ўтига ўртот,
Шўх икки физолингни ноз уйқусидин уйғот,
То уйқулари қочсун, гулзор ичида ўйнот.

Ман сори қадинг сарвин, эй шўх, хиромон қил,
Ғайр аҳлини кўзига бу даҳрни зиндон қил,
Эл бошида савдои ишқингни фаровон қил,
Тишлабки сочинг ўрдинг, очғонда паришон қил,
Офоқ саводида жон ройиҳасин⁸²² бутрот.

Фарқ айламагум сансиз кеча била кундузни,
Бир жилва била кўргуз лутф ила келиб ўзни,
Қилмай бу нафас бовар ғайри деса ҳар сўзни,
Ораз қуёшин очиб ашки қуруғон кўзни,
Кўб ҳажрда йиглатдинг, бир васлда ҳам йиғлот.

Бўлдум аламинг бирла кўксум тилиб ошуфта,
Ҳажринг аро аҳволим, эй маҳ билиб ошуфта,
Бу лаҳза мани доғи кўзга илиб ошуфта,

Кулбамга хайафшон кел зулфинг қилиб ошуфта,
Анжум сипаҳин синдур, офоқ улусин қўзғот.

Кўйининг ити яқсар захм этти таним қоғиб,
Фурқат аро ман телба ҳар бир соғиға чоғиб,
Олам бори айшидин кўнглум кўзини ёғиб,
Бир оҳ ила кул бўлдум, эй чарх, тилаб тоғиб
Фарҳод ила Мажнунга ошиқлик ишин ўрғот.

Оқил эсанг, эй гоғил, ҳақ шукрини тинмай қил,
Мукнатга⁸²³ гурур ўлмай, фақр аҳлини кўзга ил,
Ким етса ажал давлат маълум ўладур, сан бил,
Хоро тубида ётғунг йўқ суд агар юз йил,
Кўк атласи устида жисмингни ётиб оғнот.

Бошиға солиб турлук шиддатни фалак тоғи,
Қолмишму эди, сунгил, ишрат майидин боғи,
Бор майни Аваз ёнглиғ бу лаҳзада муштоғи,
Базм ичра Навоий кўб йиғлар эса, эй соғи,
Ҳуш элткучи доруни жомига онинг чойқот.

* * *

Зумурадгун хатиким лаъли, шаққарвора ёзмишлар,⁸²⁴
Онинг мазмунидур ошиқларин овора ёзмишлар,
Вафосизлиғни иншосини ул дилдора ёзмишлар,
Азал котиблари ушшоқ бахтин қора ёзмишлар,
Бу мазмун ила хат ул сафҳаи рухсора ёзмишлар.

Бўлубдур волаи зору асиринг мажмаъи одам,
Рухинг наззора қилғоч сабр ила ҳуши бўлуб барҳам,
Эдар армону ҳасратни юки қаддини ёдек хам,
Ҳавоси хоки пойинг шарҳини таҳқиқ эдуб ҳар дам,
Губор ила баёзи дийдаи хунбора ёзмишлар.

Жаҳонни қилма тийра кокилинг юзга ниқоб айлаб,
Тани ушшоқдин жон олма қаҳр ила итоб айлаб,
Сани бадмеҳрни яктойи даврондин ҳисоб айлаб,
Гулистони сари кўйинг сифотин боб-боб айлаб,
Хати райҳон ила жадвал чекиб гулзора ёзмишлар.

Эдар олам эли ҳар шом ила кун лаъллар васфин,
Улуб ёдида бан осо жигархун лаъллар васфин,
Кими ким этса лаззат топғуси чун лаъллар васфин,

Ики сатр айлаюб ул икки майгун лаъллар васфин
Кўранлар ҳар бирин бир чашми гавҳарбора ёзмишлар.

Юзингга нозир ўлгон ошиқи ҳайрон бўлур бешак,
Иши шавқингда чекмак нолау афгон бўлур бешак,
Уёлгонда гуломинг жумлаи жонон бўлур бешак,
Қириб майхоная қилсанг такаллум жон бўлур бешак,
Мусаввирлар⁸²⁵ на суратким дару девора ёзмишлар.

Бировни айлаюб офтоби иқболини фирўзи,
Бировга верди бахти бад чекарга оҳи дилсўзи,⁸²⁶
Бирин шоду бирин гамгин эдар байрам, наврўзи,
Муҳаррирлар ёзонда ҳар кима оламда бир сўзи,
Банга ҳар кун дили садпорадин бир пора ёзмишлар.

Ҳамул хайлеки, вор эрди муҳаббат оламида фард,⁸²⁷
Хувайдо қалбида ўлдуқча олом ила гампарвард,
Аваздек чеккусидур чекмайин беғоят оҳи сард,
Ёзонда Вомиқу Фарҳоду Мажнун васфин аҳли дард,
Фузулий одини кўрдум сари туммора ёзмишлар.

* * *

Бўлуб шому саҳар ҳижронинг ичра бекасу ношод,
Не ёнглиғ қилмоғой ушшоқ эли жон хавфидин фарёд,
Кўзинг ҳар кимсага тушти, қатил ўлди бўлуб бисмил,
Бошимни кесгали гамзанг чекибдур ханжари бедод,
Биҳамдиллаҳ, ҳавои ишқ аро бергум бошим барбод.

Кўяр раҳшингни наълиға чаман ичра жабин лола,
Жамолингни ёхуд кўрдиму ё ҳури ийн лола,
Уёлгондин бўлуб бир умр аро саҳронишин лола,
Юзингдан бир намуна гулшан ичра оташин лола,
Қаддингдин бир нишона бўстон ичра сиҳи шамшод.

Агар очсанг юзингни ногаҳондин базм эли, эй гул,
Бўлур шавқи муҳаббат нори сўзонига ёниб кул,
Бориб жони азизи кишвари жисмидин-ўқ билкулл,
Кўзинг бўлса агар жонлар қушин сайд этгучи сайёд,
Қиши кўрганмудур, ёраб, мунингдек раҳмсиз жаллод.

Қимиким солик эрса ҳар вафоу меҳр роҳида,
Бори офатдин сақлаб худовандим панохча,
Бўлуб фирўзлик пайдо давом иқболу жоҳида,

Зафар топсун онинг тигики ҳижрон размгоҳида,
Саботу сабр хайли бўлса онинг ҳукмиға муътод.

Ким этмас хотириға сан сифат дилдорни мақбул,
Забон муъжизбаёну лаъли шаккарборни мақбул
Ва лекин сан этарсан ғайри шум дийдорни мақбул,
Раводурму мани мардуд этиб, ағёрни мақбул —
Қилиб душманни хуррам, айламаклик дўстни нашод.

Қилурман дайрни даврида маъво чун саги кўйи,
Тажовуз айлай олмон амридинким бир сари мўйи,
Нечук пўя урай ман комрон ўлмоқға ҳар сўйи,
Эрурман муғбача зуннори бандини дуогўйи,
Мубоҳ бўлсун ўзингга, зоҳидо, тасбеҳ ила аврод.⁸²⁸

Ўзингни айлабон мардона бу йўлда қадам урким,
Муҳаббат ашҳабини бир вафолиғ сорига сурким,
Аваздек жавру бедоду ситамни тортибон турким,
Низомулмулки ишқ, эй Мунис, ул шаҳ зулмидандурким,
Бу олам ўзга оламдурки, бўлмас адл ила обод.

* * *

Қалби рашк ўтиға сўзонинг керакмасму санго?
Они кўрдинг дийда гирёнинг керакмасму санго?
Шахси жон мафтуну ҳайронинг керакмасму санго?
Истадинг, эй кўз, они жонинг керакмасму санго?
Куфри зулфин севдинг, имонинг керакмасму санго?

Ҳар пари ҳам ҳолидин олур хабар девонасин,
Шамъеосо ўртамай ҳажр ўтиға парвонасин,
Ғайрини обод этиб васлинг била вайронасин,
Дарду ғам сели била буздинг кўнгул кошонасин,
Эй малоҳат ганжи⁸²⁹ вайронинг керакмасму санго?

Кокилингга сунбули тарни муқайяд айладинг,⁸³⁰
Лаъли ширинингга шаккарни муқайяд айладинг,
Уйлаким ман зори музтарни муқайяд айладинг,
Жамъ этиб ўтлуғ кўнгулларни муқайяд айладинг,
Ҳалқаи зулфи паришонинг керакмасму санго?

Мандин, эй номехрибоним, бир нафас айрилмаким,
Ўзгани лутфинг элидин ашки чашмин силмаким,
Рашк тигидин яна сийнамни яксар тилмаким,

Тири ғамзанг муддаий кўксига холи қилмаким,
Ул ҳадафдур хора, пайкониинг керакмасму санго?

Васл базмида қилиб, жоно, манго қаҳру ситез,
Ҳам қилурға бўйла таъжил этгасан мандин гурез,
Айлабон қалбим ситамни санги бирла рез-рез,
Сарсари оҳимни, эй гардун, қилурсан тунду тез,
Машъали хуршеди рахшонинг керакмасму санго?

Эй кўзи жаллод дилбар, нозанину маҳлиқо,
Доим айларман санго меҳру муҳаббату вафо,
Тинмайин тортиб туман ҳасрат била оху наво,
Бизки беш кун меҳмонмиз, эй фалак, қасринг аро,
Инжитурсан бизни, меҳмонинг керакмасму санго?

Қаҳру зулмингни Авазға билдуруб, Мунисға жавр,
Айладинг золимлиғ отини суруб, Мунисға жавр,
Бениҳоят ишвалар бирла кўруб Мунисға жавр,
Эй гул, айларсан жафо хорин уруб Мунисға жавр,
Андалиби дилкаш илҳонинг керакмасму санго?

* * *

Келмай ул ой бир йўл мани маҳзуни қаллош⁵³¹ устина,
Ултурғуси агёрни базмида ё бош устина,
Ҳар лаҳза чашмим онсизин ёш тўккуси ёш устина,
Мажнун кўнгулнинг ишқ арё гар ёгса юз тош устина,
Дер шод ўлуб ҳар тошға: «Келсанг агар бош устина!»

Бу навъ фитна турғузур ёрим ўн етти ёш ила,
Ишқ аҳлин айлаб имтиҳон гоҳи туман подош ила,
Жонбахш нутқи шаккарин лаъли лаби дурпош ила,
Ул дилрабонинг оташин рухсори мушкин қош ила,
Бир шамъи базморо эрур ким қўйди минқош⁵³² устина.

Ул ошиқеким ҳар қачон фурқат балосидин қочар,
Кўйи нигор ичра агар агёр изосидин қочар,
Фарз айла кўйи васлининг роҳатфизосидин қочар,
Ҳар кимки бўлса бибасар,⁵³³ ул юз зиёсидин қочар,
Ул навъкиим тушгай қуёш анвори хуффош устина.

Умрингни бори ўтса ҳам гар меҳнати фурқат била,
Масрур ўлурсан ғам ема, бир кун яна вуслат била,
Ўзни давомат яйратиб, хайли миҳан кулфат била,

Ишқ ичра гар содиқ эсанг, шод ўлғаму меҳнат била,
Бошинга келса юз бало, чин солмағил қош устина.

То бўлғоли ул маҳвашу маҳбуби яктодин жудо,
Ҳаз ила роҳат кўрмадим бир дам мани бахти қаро,
Ҳижронни шамшири қилиб багримни сар то сар яро,
Хуноб ичар вақтимда хуш келдинг кўнгулқим, халқ аро,
Яхши масалдурким: келур яхши киши ош устина.

Жон нақдини айлаб фидо мандек нигориға қачон?
Узини мамзуж айлағай зиллат ғубориға қачон?
Ҳар булҳаваслар қўл уруб мард аҳли кориға қачон?
Иқболу иззат аҳлининг киргай қаториға қачон?
Киймак била дебёу хаз арзолу авбош устина.⁸³⁵

Истаб Аваздек гаҳ-гаҳи эмди йигитлик айшини,
Қилмоқ қимү сан ким, зиҳи эмди йигитлик айшини,
То бўлмайин олам шаҳи эмди йигитлик айшини,
Қилма ҳавас, эй Огаҳий, эмди йигитлик айшини,
Ким етти умринг муддати элик ети ёш устина.

* * *

Ҳолимга айлаб марҳамат ул шўхи марғубим манинг,
Мансиз нечук бўлди, демас, ушшоқи маъюсим манинг,
Бўлмиш бағир хунобаси ҳижронда машрубим⁸³⁶ манинг,
Ҳар лаҳза чиқса кўк уза афғону ошўбим манинг,
Тонг йўқки, йўқдир неча кун олдимда маҳбубим манинг.

Олмиш қарору тоқатим бир ёшгина оромижон,
Фаттон кўзу новак мижа, сангиндилу абрў камон,
Боғи латофатда эрур руҳсори гул, қадди равон,
Сарву гулинг, найлай, манга арз айлама, эй боғбон,
Гар бўлмаса ул қомати хўбу юзи хўбим манинг.

Ағёр ила саҳбо ичиб ул дилрабо, билмон, нетар,
Сабр ила ҳушим лабларин ёдида ҳар сори кетар,
Онсиз гаму меҳнат тоши бу лаҳза бошимға етар,
Ҳижрон аро ўлсам, не тонгким, етса тоғни гард этар,
Андуху меҳнат хайлидин кўрган лагабқўбим⁸³⁷ манинг.

Побаста ўзни беадад ағлол этарман,⁸³⁸ ваҳ, нетай?
Гўё тилимни онсизин ҳам лол этарман, ваҳ, нетай?
Қаддим аламини остида чун дол этарман, ваҳ, нетай?

Дарду ғамим таҳрир этиб ирсол этарман, ваҳ, нестай?
Илгига олғоч поралар гар етса мактубим манинг.

Ошуфтаҳол ўлмай деса бўлсун йироқроқким кўнгул,
То жонни ҳам маҳв этмасун ишқ андоқким кўнгул,
Бўлмишдурур кўйи аро гўёки туфроқким кўнгул,
Гардун куюб, ер юзи ғарқ ўлғуси мундоқким кўнгул,
Утлар сочиб, сувлар тўкар бу чашми мартубим⁸³⁹ манинг.

Айлаб миҳан бори қадим монанди нуну дол ҳам,⁸⁴⁰
Дарду малолу кулфату оломим ўлмай лаҳза кам,
Меҳнат чекиб, ўзни қилиб хору залилу мунбадам,
Ман дайр пирин хизматин андоқ қилурманким миҷам —
Хоки жанобин қилғоли пок ўлди жорубим манинг.

Қил, эй Аваз, бир умр аро туфроғ ёнглиғ пастлик,
Қалбингга айлаб орзу ҳаззу фараҳ пайвастлик,
Ринд аҳли бирла бўлғони ихлос ила ҳамдастлик,
Бу дайр ичра Оғаҳий рўзу шаб айлаб мастлик,
Ҳам соқию паймонадур, ҳам бода матлубим манинг.

* * *

Юзланса, найлай, ҳажр аро гар кулфати олам баса,
Ким они нўшиға эрур мўҳлик сами мудғам баса,⁸⁴¹
Не айб, эй аҳбоб эли, беҳуш бўлсам ҳам баса,
Ўздин борибман ўйлаким зўр этгонидин ғам баса,
Кўрган бу ҳолимға тутар ўлмиш дебон мотам баса.

Хунобаи қалбим шароб, бағрим ғам ўтиға кабоб,
Кўюнг аро чашмим пуроб, айлаб тани зорим туроб,⁸⁴²
Қошингда қилғум беҳисоб, зарра мисоли изтироб,
Эй юзи рашки офтоб, эт раҳм ила тарки итоб,
Ким даҳрни қилди хароб оҳу, кўзумдин нам баса.

Эй гулрухи некўшиям,⁸⁴³ в-эй маҳваши яхто санам,
Ҳар дам етиб дарду алам сонсиэ, нишотим бўлди кам,
Ҳажр офати олеми ҳам айларга еткурди адам,
Етгуси элдин дам-бадам юэ неш, хори таъну зам,
Басдур манго мунча ситам, жавр айлама сан ҳам баса.

Ихлос бирла борҳо қил жони ширининг фидо,
Тортиб ғаму дарду бало, айлаб муҳаббат доимо,
Эйким, эсанг аҳли вафо ҳам истасанг завқу сафо,

Киргил қилиб тарки ҳаво қасри рафеъи фақр аро,
Ким тоқ ўтадур анго бу нилгун торам⁸⁴⁴ баче.

Бўлмаи ишинг олам била қалбинг жароҳат зам била,
Бир роздон маҳрам⁸⁴⁵ била десанг гар ўлмаи сам била,
Саҳбони бешу кам била нўш айла жоми Жам била,
Десангки зўри ғам била кўр ўлмасун кўз нам била,
Жинси бани одам билан бўлмоғосен ҳамдам баче.

Ўзни тариқи ишқ аро айлаб асиру мубтало,
Бошингда офоту бало, жонингда минг ранжу ано,
Шому саҳар тортиб жафо сан нотавон бедасту по,
Даврон аро истаб вафо булбул каби чекма наво,
Ул навъ гул боғ аро топилғусидур кам баче.

Айлаб Аваз қаддингни ҳам бори жафоу жавр ҳам,
Бермас раҳолиғ ул санам бир йўл қилиб лутфу карам,
То бўлмоғунча мунъадам тортиб ғаму дарду алам,
Етса фалакдин ҳар ситам, Оғаҳий, урма ҳеч дам,
Ёлғуз санго юз неши ғам ургон эмас маҳкам баче.

* * *

Ишқ амрозиға умиди шифо қилмоқ ғалат,⁸⁴⁶
Мубталои меҳнату ранжу ано қидмоқ ғалат,
Ўзни доим мойили нафсу ҳаво қилмоқ ғалат,
Хўблардан орзу меҳру вафо қилмоқ ғалат,
Ул вафосизларға ўзни мубтало қилмоқ ғалат.

Жонни ёрингға фидо қилмоқдин асло тонмағил,
Жуз ҳамул маҳбуб дилдор бошидин айлонмағил,
Бевафодур ўзгаси бу сўзни сан ўйлонмағил,
Гар жафо таркиға ваъда қилсалар олдонмағил —
Ким алардин ҳар нафас тарки жафо қилмоқ ғалат.

Эйки, истарсан нигоринг ҳусни ганжидин закот,
Кулфати даҳри дунидин топғоли доим нажот,
Токи бор онлар қошида шум рақиби беуёт,
Айласанг юз жон фидо, бир айламасдур илтифот,
Ул ситамкорларға нақди жон фидо қилмоқ ғалат.

Гарчи кўбдур олам ичра нозанину дилрабо,
Лек йўқдур, хайф, бирида вафо бирла ҳаё,
Бу сабабдин ошиқи бечора хайли бенаво,

Одату ойналаридур айламак жавру жафо,
Орзу ул хайлдин лутфу ато қилмоқ галат.

Гар урай десанг чу табли ошиқи фарзоналиғ,⁸⁴⁷
Қил вафо аҳлини шамъи рўйиға парвоналиғ,
Сан аларни истаб изҳор айлама девоналиғ,
Ошнолардин тиларлар доимо бегоналиғ,
Ўзни ул бегоналарға ошно қилмоқ галат.

Бўлмағой соҳибвафо⁸⁴⁸ ҳар бир шигори дилрабо,
Бор абас айлаб муҳаббат расмин истаб ошно,
Бори меҳнат остида ҳижронда бўлма қадди ё,
Уқ киби қоматларин чекмак тилаб оғўш аро,
Шавқ бозуси кучидин қадни ё қилмоқ галат.⁸⁴⁹

Доғ ўлуб қалби саросар дилбарининг нешидин,
Васл нўшин истаб ҳижронин шарининг нешидин,
Кўбдурур ўлган фироқи ханжарининг нешидин,
Дардманд ўлғон киши киприklarининг нешидин,
Лаблари нўшидин умиди даво қилмоқ галат.

Тушмагай хуш ҳар каломи дилкушо фазл аҳлиға,⁸⁵⁰
Топмаса маъни дуридин зеб то фазл аҳлиға,
Эй Аваз, вирди забондур борҳо фазл аҳлиға.
Оғаҳий, рангин сўзиким назм аро фазл аҳлиға,
Сан каби зоҳир каломи жовфизо қилмоқ галат.

* * *

Халқ аро асрори пинҳоним аён этти фироқ,
Ранжу олому ғамим беҳадду сен этти фироқ,
Юзларим рангини андоққим самон этти фироқ,
Ваҳки, юз меҳнат била бағримни қон этти фироқ,
Дам-бадам ул қонни кўзлардин равон этти фироқ.

Қилғоли гардун жудо ёрим ҳузуридин мани,
Ул суманбар дилраболар рашк жавридин мани,
Ваҳ, фироқ ойиргуси кўзумни нуридин мани,
Неча муддатдурки дарду ранж зўридин мани,
Кўзга илмасдек заифу нотавон этти фироқ.

Муддаийларни ҳаминша қилса найлай комёб,
Ман ғарйби нотавондин доим айлаб ижтиноб.
Билмадим, журмим не эрди, қилғуси ёрим итоб,

Гаҳ табу, гаҳ ларза бирла етқуриб юз минг азоб,
Жисми зоримни саросар усгяхон этти фироқ.

Қолмоқи мушкул эрур ошиқни сабру тоқати,
Тушмасун ҳеч кимсани бошига ҳижрон офати,
Олди жоним ушбу дам васл иштиёқин шиддати,
Гарчи асру оз эди айёми фурқат муддати,
Лек юз йил дард чекмақдин ёмон этти фироқ.

Ким десун ҳолимни ул шўхи қамар талъатгаким,
Етсам-ўқ тортиб ғаму кулфат ўлар ҳолатгаким,
Учратиб юз минг балоу меҳнату офатгаким,
Хаста жисмим заъфини етқурди ул ғоятгаким,
Зарраосо халқ кўзидин ниҳон этти фироқ.

Ҳар сориға ёрсиз, фарёдким, ҳушим кетиб,
Аскарн ошўбу ҳижрон ичра бошимға етиб.
Жонни маҳфуз айлагум ул хайл илгидин нетиб?⁸⁵¹
Ул париваш кўнглидин ёдимни билкулл маҳв этиб,
Ишқ аро маъдуму беному нишон этти фироқ.

Кўнглума мақбул тушмас ҳар нигори нўшлаб,
Орзу айлаб Аваздек ёр васлин рўзу шаб,
Тортиб оломи балоу меҳнату дарду тааб,
Огаҳий, эмди ўлумға рози бўлсам, не ажаб,
Ким мани ҳаддин фузун озурдажон этти фироқ.

* * *

Хатинг Хизрини ширин лабларингдур оби ҳайвони,
Рухинг авжи малоҳитнинг эрур хуршиди рахшони,
Ваё эрдингму ушшоқ аҳлининг жисми аро жони,
Муқаввас⁸⁵² қошларингким кўргач ақлим бўлди ҳайрони.
Онинг бўлмоқ тилар жони ҳазиним доғи пинҳони.

Хирому жилвау рафтор муътодидурур қаддинг,
Назокат богининг тўбоу шамшодидурур қаддинг,
Дилимни мўжиби афғону фарёдидурур қаддинг,
Ҳаё гулзори ичра сарви озодидурур қаддинг,
Ки кўрса банда бўлғой анго жаннат ҳуру филмони.

Олур орому ҳушимни адоу нозу рафторинг,
Солиб бошимға юз минг офат икки чашни хунхоринг,
Жаҳонни ёрутурда жабҳаи меҳри пуранворинг,

Малоҳат буржининг хуршидидур фархунда рухсоринг,
Латофат дуржининг ширин камолинг дурри ғалтони.

Кўнгулда қолмайин зарра шикебо йиғласам доим,
Қилиб сабру хирад мулкани яғмо йиғласам доим,
Не айб ўз ҳолима, эй шўҳи барно, йиғласам доим,
Мани маҳзун ғамингдин ошкоро йиғласам доим,
Не бўлғай бир табассум айласанг кўрганда пинҳони.

Не бўлгуси даме меҳру вафони илтизом этсанг,
Жафоу жавру зулм ойинини ўзга ҳаром этсанг,
Висолинг бирла ғамгин хотиримни шодком этсанг,
Юрурман соя янглиғ, эй қуёш, ҳар ён хиром этсанг,
Изингдин қолмайин айлаб сабаб сайру тамошони.

Бўлурға келмадинг бир йўл мазинг базимда меҳмоним,
Чекиб ранжу алам, қалбимда сэнсиз кўбдур армоним,
Бери кел юз очиб, эй дилбари маҳбуби жононим,
Жамолинг шамъиға парвоналиғ истар дилу жоним,
Недур бир кеча бўлсанг бу ҳазин шамъи шабистони.

Сиёсат тигидин⁸⁵³ аъзоси барҳам бўлсаким, бордур,
Камина чокари Қайқовусу Жам бўлсаким, бордур,
Аваз янглиғ хадам⁸⁵⁴ мажмуъи одам бўлсаким, бордур,
Не тонг, Қомилға олам тобеъи амр ўлсаким, бордур,
Онинг сандек камоли ҳусн иқлимида султони.

* * *

Рухсори гулинг узра хайдин⁸⁵⁵ чу гулоб этдинг,
Ғайри сори бормоқға шаб-рўз шитоб этдинг,
Пайдо тани зоримда турлук табу тобу тоб этдинг,
Ишқингда мани, дилбар, ҳолимни хароб этдинг,
Бир сўрмадинг аҳволим, бағримни кабоб этдинг.

Сармастии саҳбон гулгун қилибон ўзни,
Гаҳ они хуморидин қад нун қилибон ўзни,
Ҳижронинг аро тун-кун вожун қилибон ўзни,
Ишқинг тушали бошға Мажнун қилибон ўзни,
Саҳрон фироқ ичра жисмимни туруб этдинг.

Ҳуснингга жаҳон ичра то бўлғоли ман шайдо,
Дарду аламу зулминг чекмақда эдим танҳо,
Олону ситам тортиб фурқат аро, эй барно,

Васлинг майиға ташна эрдим туну кун аммо,
Лаб хушк⁸⁵⁶ қилиб охири, чашмимни пуроб этдинг.

Ҳажринг бошима тушгач, эй лаъли лаби гулгун,
Бори алам остида қаддим доғи бўлмиш нун,
Не айбки, бор асру иқбол манга вожун,⁸⁵⁷
Арзимни десам ҳар гаҳ оллингда мани маҳзун,
Қаҳр ила боқиб ул дам ноз ила итоб этдинг.

Сансиз бўлубон яқсар ҳасрат била бағрим хун,
Бўлғуси кўзум ёши андоқки равон Жайхун,⁸⁵⁸
Ҳар лаҳза гаму андуҳ бошимда бўлуб афзун,
Ҳажр ўтига кул бўлдум раҳм айламадинг бир кун,
Ағёр элини лекин ошиқдин ҳисоб этдинг.

Бир сан киби сийминбар олам ародур ноёб,
Муштоқинг эрур асру гар бўлса кўзум пур об,
Ҳажрингда бўлуб доим жон ила дилим бетоб,
Кўнглум бўлур ошуфта, жисмим бўлубон пуртоб,
Ул вақти очиб зулфинг, бу вақтга тоб этдинг.

Ёринг, Авазо, бу дам ё айлагуси бози,⁸⁵⁹
Қалбини магар онинг оздурғуси гаммози,⁸⁶⁰
Қилғуси тағофил кўб чашмини фусунсози,
Лутф ила назар солмай назмингга ул ой Ғозий,
Ишқида ғазал айтиб бир неча китоб этдинг.

* * *

Қилиб тинмай баёти дилкашу шўхоналар пайдо,
Қилиб оламда турлик бул ажаб афсоналар пайдо,
Сочинг ёди била дилда бўлуб жононалар пайдо,
Лабинг шавқида бўлди жон аро майхоналар пайдо,
Кўнгулда чашми мастингдин маю паймоналар пайдо.

Дилимни ҳасрати лаълингда сар то сар фигур айлаб,
Фидо ҳардам санго жонимни ман, эй гулғузур айлаб,
Солай давронга шўриш нолау афғону зор айлаб,
Ғамингдин ҳар кеча шўри қиёмат ошкор айлаб,
Қилур кўйингда кўнглум нолаи мастоналар пайдо.

Дилу жоним қолиб ҳижронда сансиз юз минг офатда,
Улурман эмди ноҳақ, келди, дод этгум қиёматда,
Санго эрмас баробар ою кун ҳусну малоҳатда,

Кўтарсанг чехрадин бурқаъ⁸⁶¹ бўлур Мисри латофатда,
Жамолинг шамъиға Юсуф киби парвоналар пайдо.

Қилурга шоду хуррам хотири маҳзуни ношодим,
Равон қаддини қилса ул юзи гул, қадди шамшодим,
Чиқар афлок сори шаксиз афғон ила фарёдим,
Кийиб гулгун қабо чиқса қуёш жавлон паризодим,
Бўлур ҳар кўчадин саф-саф неча девоналар пайдо.

Жаҳонким бебақодур берма дил асло арўсиға,
Дилингни қилма ҳаргиз волау шайдо арўсиға,
Қилиб майлу тақозолар тарабафзо арўсиға,
Агар оқил эсанг берма кўнгул дунё арўсиға,
Ўзига қилмамиш ишқин онинг мардоналар пайдо.

Бу умри бебақо, ваҳ, кимсага қилмиш вафо охир?
Нишоту айш истаб тортасан турлик жафо охир,
Бўлуб озурда жисмингдин ҳазин жонинг жудо охир,
Қирарсан, одами гофил, қаро туфроқ аро охир,
Нетарсан чархдек айлаб буюқ қошоналар пайдо.

Етушса ўлгали, эй дилрабои шўхи шаккарлаб,
Аваздек дарду оломи миҳан тортиб сабоҳу шаб,⁸⁶²
Фироқинг ранжини зўри солиб жисмингга тобу таб,
Жавоб улдур ғазал Равнақ буким деб эрди шаҳ Машраб,
Санам куфрингга имонимдадур бутхоналар пайдо.

* * *

Букуң исирға осғоч икки қулоға дилбар,
Қилди сироят ишқинг бошдин аёға дилбар,
Ушбу нафас бўлубман сандин садоға дилбар,
Қурбон ўлай шакардек ширин дудоға дилбар,
Тушмиш азалда завқим бодом қабоға дилбар.

Оч оразинг ниқобин, эй нозанин жонон,
Токим бу соат ўлсун базмим ичи чарогон,
Ночиз⁸⁶³ ою кундур бўлгоч рухинг намоён,
Хатти шуон ёнглиғ хуршид уза кўрунгон,
Бошингга кўб ярошур заррин ўтоға⁸⁶⁴ дилбар.

Бошимға келгусидур шўри қиёмат ҳар кун,
Фурқатда, эй суманбар, бағрим бўлуб қаро хун,
Ҳар лаҳза торгадурман юз сҳи сарду минг ун,

Белинг кучуб ўпай деб лаъли лабингни ҳар тун,
Бўлгойму қўл етурмак сиймин сақоға дилбар?

Ҳар лаҳза тоза-тоза кўнглумда хорхоринг,⁸⁶⁵
Жони ҳазиним ичра ҳаддин ошиб хуморинг,
Токим бўлубдурурман, жонон, асиру зоринг,
Ҳижрон аро жигарни ёндурди интизоринг,
Келмасму ҳеч раҳминг сийнамда доға дилбар.

Қилдинг Авазни жисмин кўйингда хоки роҳинг,
Жаллоди марг⁸⁶⁶ ёнглиғ жон олгуси нигоҳинг,
Сан шўх шоҳи золим, борча гўзал — сипоҳинг,
Равнақ бўлур худоға маҳшарда додхоҳинг,
Қўб қилма зулму бедод ул бенавоға дилбар.

* * *

Недин хоки раҳингни эл кўзига тўтиё қилмиш,
Ки ул туфроқ тун ҳар бир ҳавосин кимё қилмиш,
Магарким кўзларинг ман сори боқмоқдин ҳаё қилмиш,
Алифдек рост қаддинг ҳасрағи қаддимни ё қилмиш,
Хаёли оташин лаълингда ўт жонимда ёқилмиш.

Ситам дин аҳлиға етмас бу янглиғ бутпарастидин,
Равон тир откучи ушшоқ хайлин пешу пастидин,
Фигонким, икки чашминг кофири жаллод дастидин,
Халос ўлгой нечук жону кўнгул ул турк шастидин,⁸⁶⁷
Алар қасдимга қошу киприкидин ўқу ё қилмиш.

Дило, огаҳлиғ этгил ихтиёринг ёринг илқида,
Вале ёринг инони бордурур ағёринг илқида,
Бўялмиш ишқ эли қонидин дилдоринг илқида,
Эмас нақшу нигор ул қотили хунхоринг илқида,
Хино ранги била хуни шаҳиди ишқие⁸⁶⁸ қилмиш.

Рафиқо, ҳикмати даврон ўлуб қалбингда армонинг,
Ҳавон шавқ бирла етти билкулл чиқғоли жонинг,
Магар бор эрди ушбу нукта асрори пинҳонинг,
Бировким поймоли аҳли олам қилғоли онийг,
Жабинин хомаи тақдир нақшн бўрё қилмиш.

Қилур не навъ тоқат чарх даврон имтиҳониға,
Агарчи еткурур маҳзун Авазни ранж жониға,
Вале Рожий бўлуб шокир⁸⁶⁹ гами беҳадду сонига,
Не иш бўлса қазодин хориж эрмасдур Амониға,
Демак асру хатодур қилмамиш ул ишни ё қилмиш.

Кимга эрса кўнгли севган ёри ёвар — яхшидур,
 Мунису ҳамроҳ лутфин қилса раҳбар — яхшидур,
 Ҳар кишининг дилбари дамсоз ўлар гар — яхшидур,
 Ҳамдамим бўлса агар бир моҳ пайкар — яхшидур,
 Қадди чун сарви санубар, лаъли шаккар яхшидур.

Чин солиб қошига келди ул бути номехрибон,
 Гамза тигини чекиб ман хасгадин олмоқга жон,
 Солғуси бошимга офоту бало беҳадду сон,
 Кўзлари жаллоди жоним қасдин айлаб ҳар замон,
 Киприкидин жисми беморимга ханжар яхшидур.

Билмадим, ваҳ не бало эрди ул ойға кўзу қош,
 Ким қилур жоним олурга бир-бири бирла кенгош,
 Ҳар сўзин устида айлар ишқ хайли жон талош,
 Лаълини сўзга очиб, бўлгонда марваридпош,
 Дам-бадам анфоси бўлса руҳпарвар яхшидур.

Айлабон қотил кўзи жавру жафосин борини,
 Манда, ёраб, қўймади ақлу хирад осорини,
 Айлади хандон ул ой лаъли лаби дурборини,
 Бир қиё боқиб табассум бирла лутф изҳорини,
 Қилса жону дилни айлаб зору музтар яхшидур.

Бўлғусидур бегумон кому муродоти⁸⁷⁰ раво,
 Нўш этиб гулранг майин, айлабон завқу сафо,
 Айш айлаб, қолмағай кўнглида армон аслоҳо,⁸⁷¹
 Базм онингдек ёр ила тузса киши гулшан аро,
 Илкидин жом ичса, нуқли лаъли аҳмар яхшидур.⁸⁷²

Ошиқи бечора билгай ўйла дамни мугтанам,
 Минг адоу ноз ида қошига келгач ул санам,
 Бўлғуси албатта ранжу гуссау дарди алам,
 Бўйла бўлгон вақтда масти майи лутфу карам,
 Марддур зоҳид юзимга деса: «Кавсар яхшидур».

Ҳажри ичра кўзларинг хунборму, мундоқ керак,
 Эй Аваз, ёринг санга дилдорму, мундоқ керак,
 Дилраболарни вафоси борму, мундоқ керак,
 Эй Баёний, ёр мундоқ ёрму, мундоқ керак,
 В-арна узлат кунжида ётмоқ саросар яхшидур.

Чекиб жаврингни беғоят вафода устуворингман,
 Бори ушшоқинг ичра ошиқи безътиборингман,
 Дили афгору бағри қону ҳам жони низорингман,
 Манго раҳм айлагил, эй нозанин, ишқ ичра зорингман,
 Дамодам гул юзинг шавқида андоқ беқарорингман.

Бўлуб гулдек юзинг шавқида булбулдек ишим афгон,
 Қади сарви равонинг ёдидин ман қумрии нолон,
 Лабингни завқида, эй моҳсиймо, бўлди бағрим қон,
 Кеча-кундуз фироқингда бўлуб бу кўзларим гирён,
 Ёрут меҳри жамолинг бирла кулбам, интизорингман.

Басе мафтунинг ўлмишдур, аё ороми жон, кўнглум,
 Қилиб ишқингни асрорини кунжида ниҳон кўнглум,
 Чекиб фурқат қаро шомида дарди бекарон кўнглум,
 Тилаб базми висолингни бўлубдур нотавон кўнглум,
 Гули ҳуснингни шавқи бирла тун-кун ашқборингман.

Ки то олам элини тушмасун бўйнига андин гул,
 Паришон этма рухсорингга зулфинг ўйлақим сунбул,
 Қарорди рўзгорим фурқатинг шоми аро билкулл,
 Мунаввар айлагил базмим жамолингни очиб, эй гул,
 Гами ишқингда куйган ошиқи беихтиёрингман.

Рақиб аҳлини базми айши ичра бўлмайин меҳмон,
 Лабингдин бўсае бер, токи жисмимга берурга жон,
 Келиб кулбам сори агёр элидин бир кеча пинҳон,
 Бу зори бедилинг ҳолига раҳм эт, эй шаҳи хўбон,
 Манга лаълингдин эҳсон айлагил, беҳад хуморингман.

Агар агёр қилса еразинг сори назар тинмай,
 Манинг бошимда барпо бўлғуси офоту шар тинмай,
 Сан этгунг, нечақим, ман зори бекасдин ҳазар тинмай,
 Қошингнинг ҳасратидин йиғларам шому сахар тинмай,
 Тараҳхум айлагил, эй гулбадан, бир дилфигорингман.

Авазинг кўк сориға чиқғуси афғони жонкоҳи,
 Тараҳхум айлабон ҳолига шафқат бирла гоҳ-гоҳи,
 Агар эрсанг вафоу меҳринг илмидин огоҳи,
 Ситам қилма бу Нозир ҳолига, эй хўблар шоҳи,
 Абан ан-жад⁸⁷³ қопунгда бир гулсми хоксорингман.

Келиб базмимга ул шўхи вафодор,
Муҳаббатни русумин қилди изҳор,
Деди: «Ҳолинг нечук, эй нотавон зор?» —
Табассум айлабон фархунда дийдор:
«Бўлубсанму манга асру гирифтор?»

Сан Узросан, ман оре Вомиқингман,
Агар ёр истар эрсанг лойиқингман,
Вафоу меҳр этарда содиқингман,
Ман айдим, жону дилдин ошиқингман
Ва лекин васлингга монездур агёр.

Манга раҳм айлагилким, эй ҳабибим,
Ки сансан дарди зоримга табибим,
Манинг ҳижронда кулфатдур насибим,
Санга мажлис аро мунис рақибим,
Манга дарди фироқинг ҳамдаму ёр.

Зухалму юлдуз иқболимга бу дам,
Фароғатликдур амсолимга⁸⁷⁴ бу дам,
Харобу зор аҳволимга бу дам,
Тараҳхум айлагил ҳолимга бу дам,
Басе ишқингдин ўлдум сийнаафгор.⁸⁷⁵

Эшитмас оху фарёду фиғоним,
Фироқи ичра доғи чиқса жоним,
Сўзи ширин, лаби мўъжизбаёним,
Кулуб деди манго шаккарфишоним:
«Баён этгил санинг не матлабинг бор?»

Яна маст ўйла базм ичра ойилсам,
Рақибни шумни бағрини тилсам
Ва ё шаккарму кавсар они билсам,
Дедим: «Лаъли лабингдин бўса қилсам?»
Деди: «Беҳуда сўзлар нега даркор?»

Қачонким келмишам кеттим адамдин,
Аваздек жавр чеккум сан санамдин,
Тараб саҳбоси бирла жоми Жамдин,
Ҳақирийга яна сунгил карамдин,
Деди: «Лаълимдин ўп оҳиста як бор!»⁸⁷⁶

Не ажабким, борҳо бағри тўла қон ўлмишам,
 Чашми ғирён, қадди ҳам, хотир паришон ўлмишам,
 Ваҳ, асири волаи андуҳи ҳирмон ўлмишам,
 Бир парининг ишқи кўҳсориди ҳайрон ўлмишам,
 Телбалардек баҳший ичра дийдағирён ўлмишам.

Онсизин бир зарра йўқ қалбимни сабру тоқати,
 Васл айёми ўтуб, ваҳ, егти ҳижрон навбати,
 Солди жонимға туганмас ўг ишқин офати,
 Уткаринб фарёду афғоним фалақдин фурқати,
 Фикрати қурби аро чоки гирибон ўлмишам.

Улмайн рози чу қисматға ўкуш қилмай қабул,
 Ўзни дучор эгти фурқатға ўкуш қилмай қабул,
 Қолди минг гаъну маломатға ўкуш қилмай қабул,
 Азм этиб дашги муҳаббатға ўкуш қилмай қабул,
 Эмди билкул мубталои дарди ҳижрон ўлмишам.

Бўлмишам хунбор чашму жисми ларзон, қадди ҳам,
 Борҳо чекмак иши ҳасрат, гаму дарду алам,
 Сабру орому қарору ҳушим айлаб мунъадам,
 Айлабон васлин тахайюл пўя урдум дам-бадам,
 Англадим, айру алохону аломон бўлмишам.

Бормудур маңдек гарибу нотавон даврон аро,
 Чеккучи фурқатни ранжин жумлаи инсон аро,
 Бўлеуси пайдо алам ҳар лаҳза қалбу жон аро,
 Англаңгиз ҳолим кўруб, эй дўстлар, ҳижрон аро,
 Тушда кўйида онинг бир кеча меҳмон ўлмишам.

Васлиға етмак насиб этгай худои ламязал,⁸⁷⁷
 Бўлмишам онсиз харобу хастажону гунгу шал,
 Токи мандин айро тушгандин бери, ваҳ, ул гўзал,
 Қисматим ҳажрида меҳнат чекмак ўлмиш, эй ажал,
 Жон чекиб кўйи аро маҳбуси зиндон ўлмишам.

Эй Аваз, сақларға йўқдур маңда тоқат сиррини,
 Билмадим, кимга дедим, ул ҳур талъат сиррини,
 Сақласам ҳам бордурур жонимға офат сиррини,
 Асраёлмайман Ниёзийдек муҳаббат сиррини,
 Ишқ Қофи қалъаси узра намоён ўлмишам.

Маҳваши суманбарлар, нозанин сухандонлар,
Сочи сунбулу гулрух лаъли гунча хандонлар
Киприки ўқ, қоши ё чашми фаттонлар,
Келдилар мани истаб дилрабои давронлар
Сар-басар лаби ширин гунча лаъли хандонлар.

Ким топибдурур мандек васли ёри ғамхорин,
Борҳо қилиб бўса лаъли шаккаринборин,⁸⁷⁸
Шоду хуррам-ўқ бўлғай кимса кўрса дилдорин.
Айлабон назар кўрдум борчасини рухсорин
Орази қуёшоо қадди хуш хиромонлар.

Васлига етушган чоғ рафъ ўлур тамоми ғам
Не ажаб фидо бўлса барча молу бал жон ҳам,
Дарду кулфату ранжу меҳнатимни қилди кам,
Ҳар бири манга меҳрин зоҳир айлабон ҳар дам,
Ман ҳазинга қилдилар неча лутфу эҳсонлар.

Шом ила саҳар тортиб нолау фиғонларни,
Ҳажрига асир эрдим дилбари замонларни,
Ҳар нафас югуб, аҳбоб, лахта-лахта қонларни,
Нотавон ўлуб доим фуқратида онларни,
Қилдилар карам айлаб хаста жонга дармонлар.

Ҳар кишига берса даст ўйла борҳо давлат,
Толеим била ёхуд бўлди ошно давлат,
Бўса лаълидин берса ёр васл аро давлат,
Лутфи ҳақ бўлуб ёвар, юзланиб манго давлат,
Ёд этиб етушдилар бу азиз жононлар.

Ишқ эли ниёз айлаб гулшан ичра кирдилар,
Хайли ёр ёз айлаб гулшан ичра кирдилар,
Ишва бирла соз айлаб гулшан ичра кирдилар,
Сайр этарга ноз айлаб гулшан ичра кирдилар,
Хижлат ила қон ютди гунчаи гулистонлар.

Хуррам ўл Аваз ёнглиғ этмайин тилинг алкан,⁸⁷⁹
Меҳр ила карам расмин ўзларига айлаб фан,
Келгуси бу соатда барча шўҳи сийминтан,
Эй Хаёлий, базм этгил қилмайин таваққуф⁸⁸⁰ сан,
Кулбанг ичра бўлмишлар бу азиз меҳмонлар.

МУСАДДАСЛАР

* * *

Хотирим яксар бўлуб зору паришон оқибат,
Кўзларимга даҳр бўлмиш мисли зиндон оқибат,
Ким ситамни қилди фан ул чашми фаттон оқибат,
Бевафолиғ расмини айлаб намоеън оқибат,
Бўлди чекмақлик ишим оломи ҳижрон оқибат
Орзуйи васл этиб бағрим тўла қон оқибат.

Токи қилдим кўрмак ул дилбар жамолин орзу,
Айлабон вуслат аро хатти камолин орзу,
Лаъли жонбахшига бутгон хатту холин орзу,
Айланиб шому саҳар базми висолин орзу,
Бўлди чекмақлик ишим оломи ҳижрон оқибат,
Орзуйи васл этиб бағрим тўла қон оқибат.

Эйки, гар оқил эсанг ишқ ичра бўлма мубтало,
Бори гамдин бўлмасун қаддинг фироқида дуто,⁸⁸¹
Чарх душманком золим, ёрлар ҳам бевафо,
Имтиҳон айлаб ул иккисин мани бедасту по,
Бўлди чекмақлик ишим оломи ҳижрон оқибат,
Орзуйи васл этиб бағрим тўла қон оқибат.

Маҳвашимким шўхларга кўргузар устодлиғ,
То аларни ҳам қилурга зулм ила муътодлиғ,
Тонг эмаским, эрса ошиқ хотири ношодлиғ,
Мунча ҳам бўлғайму қаҳру кин ила бедодлиғ,
Бўлди чекмақлик ишим оломи ҳижрон оқибат,
Орзуйи васл этиб бағрим тўла қон оқибат.

Мажмаъи маҳбуби сийминбар вафосиздур магар,
Ким ҳамиша кўрмасун онларни меҳридин асар,
Гашт этиб ишқу жунун водию даштин сар-басар,
Дўстлар, не айбким озурдажон ўлсам агар,
Бўлди чекмақлик ишим оломи ҳижрон оқибат,
Орзуйи васл этиб бағрим тўла қон оқибат.

Токи бўлдум бир пари ишқиға зору мубтало,
Қисматим дарду аламдур, эй Аваз, субҳу масо.
Гарчи айларман анга ихлос ила меҳру вафо
Лек ул тинмай манга қилғуся бағоят жафо,
Бўлди чекмаклик ишим оломи ҳижрон оқибат,
Орзуи васл этиб бағрим тўла қон оқибат.

* * *

Қойси вафодорнинг ёри жафокорисан?
Қойси бир ушшоқни кўзлари хунхорисан?
Қойси ҳазину ғариб шўхваш айёрисан?
Қойси ситамдидани сиймбару ёрисан?
Қойси бир озурдани маҳваши дилдорисан?
Қойси жаҳон хўбини хусраву сардорисан?

Мисли қадинг сарвини кўрмади боғи жаҳон,
Ҳасрати лаълинг қилиб ғунчани бағрини қон,
Васфи узоринг била тўлди замини замон,
Ишқинг олиб қўймади манда хираддин нишон,
Қойси бир озурдани маҳваши дилдорисан?
Қойси жаҳон хўбини хусраву сардорисан?

Икки кўзинг ўйлаким оҳуи чини тотор,
Икки қошингдин бўлур қавси қузаҳ ошкор,
Икки юзинг ою тун машъали лайлу наҳор,
Икки лабинг мўъжизи қойси бир Исода бор?
Қойси бир озурдани маҳваши дилдорисан?
Қойси жаҳон хўбини хусраву сардорисан?

Нозу адолар била чиқсанг агар бениқоб,
Бўлғуси қошингда бир зарра сифат офтоб
Балки бўлуб ошиқинг этгуси-ўқ изтироб,
Кўрган ўлур воласи меҳри рухинг беҳижоб.
Қойси бир озурдани маҳваши дилдорисан?
Қойси жаҳон хўбини хусраву сардорисан?

Даҳрни шўхи аро кимда бор, эй сиймтан,
Гул киби ораз била ғунча масаллик даҳан?⁸⁸²
Базмим аро гар юзинг очсанг этарсан чаман,
Лол каломинг кўруб тўтии шаккаршикан,⁸⁸³
Қойси бир озурдани маҳваши дилдорисан?
Қойси жаҳон хўбини хусраву сардорисан?

Борму санга ҳусн аро деки адилу бадил,
Қой рухи гул кониот ичра онингдек жамил,
Келгуси яктолиғинг бобида бу бир далил,
Оразинг андоқ жинон, анда лабинг салсабил,
Қойси бир озурдани маҳваши дилдорисан?
Қойси жаҳон хўбини хусраву сардорисан?

Гарчи сан эрсанг бори хўб элияинг сарвари,
Лекин Аваз ҳам вафо аҳлини сардафтари,
Васлингга, эй шўх, жон нақди била муштари,⁸⁸⁵
Меҳру вафо истасанг қилма ибо, кел пари,
Қойси бир озурдани маҳваши дилдорисан?
Қойси жаҳон хўбини хусраву сардорисан?

МУСАММАНЛАР

* * *

Топмади комин, эй кўнгул, ҳеч киши дилрабосидин,
Ҳар нафас ўлгали етиб фурқатининг балосидин,
Бошига шўру шар тушуб ишқини можаросидин,
Лаҳза йироқроқ ўлмади беадад ибтилоосидин,
Гарчи ситам баче чекиб ишқ эли маҳлиқосидин,
Ғайри валеқ шод ўлур васли тарабфизосидин,
Қилма умед даҳрнинг маҳвашининг вафосидин,
Гар десанг ўлмайн гамин ҳаргиз онинг жафосидин.

Ушбу жаҳонки бордурур бошдин-оёқи дилкушо,
Жоми мурод нўш этиб қилғоли завқ ила сафо,
Тузголи ишрату фараҳ базмини субҳ ҳам масо,
Анда ҳисобсиз эрур шўх нигори дилрабо,
Ҳар бирисини ғамзаси, нозу адоси ғамзудо,
Ҳайфки, эй рафиқ, бас, йўқ, анга заррача вафо,
Қилма умед даҳрнинг маҳвашининг вафосидин,
Гар десанг ўлмайн гамин ҳаргиз онинг жафосидин.

Иш санга бўяса шўхлар кўйида маскан айламак,
Шому саҳар ўз ҳолингга нолау шеван айламак,
Тоқат этолмайин они элга мубайян айламак,⁸⁸⁶
Бошга балоу дарду ғам тошини хирман айламак,
Субҳи висоли бирла кўз ишқ аро равшан айламак,
Шоми фироқи маҳбаси⁸⁸⁷ ичра нишиман айламак,
Қилма умед даҳрнинг маҳвашининг вафосидин,
Гар десанг ўлмайн гамин ҳаргиз онинг жафосидин.

Бил муни, эйки борҳо гар санга соф эса замир,
Данг⁸⁸⁸ раҳи ишқ аро бўлур шоҳу гадо била вазир,
Бўлмағай анда аслоҳо фарқ гани била фақир,
Манки бор эрдим аввало шоблиғ ичра нарра шер,
Эмди бўлубман ўйла бир мўреу ожизу пир,
Бошима рўзу шаб ёғиб ҳажрида мисли абр тир,
Қилма умед даҳрнинг маҳвашининг вафосидин,
Гар десанг ўлмайн гамин ҳаргиз онинг жафосидин.

Берма кўнгулни бу жаҳон гулрухи нозанинига,
Гунча даҳону лаб шакар, дилбари гул жабиниға,
Қирмагил они то яна олданибон нигиниға,
Заррача йўқдуруп санинг табъинг итобу киниға,
Чунким ул этгуси раҳм ошиқи ҳазиниға,
Марҳамат ила майл этиб нолаи оташиниға,
Қилма умед даҳрнинг маҳвашининг вафосидин,
Гар десанг ўлмайин гамин ҳаргиз онинг жафосидин.

Гарчи чекиб ҳамеша ман ёр балон фурқатин,
Аҳли рақиб сургуси лек висоли давлатин,
Кундузу кечада кўруб ҳаззу нишоту ишратин,
Базм аро нўши жон этиб лаъли лабини шарбатин,
Хони висолида териб ҳусни камоли неъматин,
Зоҳири ошиқ бўлуб қилголи айши беҳжатин,
Қилма умед даҳрнинг маҳвашининг вафосидин,
Гар десанг ўлмайин гамин ҳаргиз онинг жафосидин.

Шўҳи жаҳонни кўйида бўлмасун истиқоматинг,
Ким ҳама таън этиб санга кўпроқ ўлур надоматинг,
Қошини фикри хам қилиб мисли ҳилол қоматинг,
Чашми сиёҳи ёдидин йўқ нафаси саломатинг,
Ошиқ эканлигингда бор беҳадду сон аломатинг,
Тушмасун иттифоқ, Аваз, ул сори хам иқоматинг,
Қилма умед даҳрнинг маҳвашининг вафосидин,
Гар десанг ўлмайин гамин ҳаргиз онинг жафосидин.

* * *

Олди қарору тоқатим бир маҳлиқо, эй дўстлар,
Ҳар лаҳзада зоҳир қилиб нозу адо, эй дўстлар,
Гаҳ турфа имолар била боқиб қиё, эй дўстлар,
Ушбу сабабдин бўлмишам ошиқ анго, эй дўстлар,
Ёғду жаҳон бордур манго яксар қаро, эй дўстлар,
Ондин ман ўлгондин бери токим жудо, эй дўстлар,
Айб айламанг гар йиғласам субҳу масо, эй дўстлар,
Ким қолмишам ман нотавон фурқат аро, эй дўстлар.

То олголи ақлимни ул маҳбуби атвори накў,
Рухсори ҳажрида кўзум ёши равон нанонди жў,⁸⁸⁶
Ҳасратни чанголи билан аъзони юлғум мў ба мў,⁸⁹⁰
Тинмай қуюносо кезиб юз шавқ бирла сў ба сў,⁸⁹¹
Ному нишоне ёрдин топмай қилурман жустужў,
Айлаб висоли базмининг ҳаззу нишотин орзу,

Айб айламанг гар йиғласам субҳу масо, эй дўстлар,
Ким қолмишам ман нотавон фурқат аро, эй дўстлар.

Бу маҳфил ичра соғари саршордин ком истарам,
Беҳуда ман зору ҳазин агёрдин ком истарам,
Гулдин чекин қўл, гўйиё-ўқ хордин ком истарам,
Яъни рақибим қошида ул ёрдин ком истарам,
Бир заррадурман меҳри нур анвордин ком истарам,
Бир нозанину дилбару дилдордин ком истарам,
Айб айламанг гар йиғласам субҳу масо, эй дўстлар,
Ким қолмишам ман нотавон фурқат аро, эй дўстлар.

Этгуси жоним чиқғоли зўр этгонидин ғам баса,
Тутғум мани бехонумон ўз ҳолима мотам баса,
Оламини вайрон этгуси оқиб кўзумдин нам баса,
Бўлмиш маломатни юкин остида қаддим ҳам баса,
Афзун ўлуб дарду ғамим айшу нишотим кам баса,
Ким шўриши ранжу малолангез⁸⁹² экан олам баса,
Айб айламанг гар йиғласам субҳу масо, эй дўстлар,
Ким қолмишам ман нотавон фурқат аро, эй дўстлар.

Ул дилрабо манъ этгуси базми висолдин мани,
Маҳрум этиб шому саҳар ўтлуғ жамолидин мани,
Ултургуси икки кўзин шаҳло ғизолидин мани,
Тиргузмайин лаъли лабин ширин мақолидин⁸⁹³ мани,
Манъ айлабон назораи қадди ниҳолидин мани, –
Зору гаронжон айламиш зулфин хаёлидин мани,
Айб айламанг гар йиғласам субҳу масо, эй дўстлар,
Ким қолмишам ман нотавон фурқат аро, эй дўстлар.

Бошимда барпо бўлғуси ҳар лаҳзада охир замон,
Дарду маломат юзланиб ҳижрон аро беҳадду сон,
Хайли ғаму андуҳ этиб ман бенавоға қасди жон,
Кўнглумни олғон хуш адо жавру жафо айлаб аён,
Бир зарра ёнглиғ қўймади жисмимда тоб ила тавон,
Ул нозпероқим бўлур қаҳр айлабон мандин ниҳон,
Айб айламанг гар йиғласам субҳу масо, эй дўстлар,
Ким қолмишам ман нотавон фурқат аро, эй дўстлар.

Токим гирифторм этголи ишқиға ул Лайли лиқо,⁸⁹⁴
Мажнун мисоли бўлмишам ушшоқи зору мубтало,
Айлаб ҳамиша ўзга ман одат муҳаббат ҳам вафо,
Лекин чекарман беадад зулму ситам бирла жафо,
Қўймай баноғаҳ кўрсангиз арз айланг аҳволим анго,

Чунким Аваз бечорадек ман ихтиёр этгум жало,⁸⁹⁵
Айб айламанг гар йиғласам субҳу масо, эй дўстлар,
Ким қолмишам ман нотавон фурқат аро, эй дўстлар.

* * *

Ҳар одамнинг талаб йўлида гар ихлоси комилдур,
Гумонсиз жумлаи мақсуд бирла коми ҳосилдур.
Анинг шаънида гўё ояти тасдиқ нозилдур,⁸⁹⁶
Рамузи ишқким роҳи ҳақиқат сори шомилдур,⁸⁹⁷
Ки улви манзилатлар зумраи ушшоқа дохилдур,⁸⁹⁸
Биҳамдиллаҳ, бу сирдин булҳаваслар хайли гофилдур,
Мурод шоҳидининг васлиға сидқ аҳли восилдур,
Садоқат файзини билган киши донову оқилдур.

Кўруб агёридин таъну изо, эй ошиқи содиқ,
Жафойи ёрга борсан ризо, эй ошиқи содиқ,
Йўлида айлабон жонинг фидо, эй ошиқи содиқ,
Қилиб ёрингга меҳр ила вафо, эй ошиқи содиқ,
Агарчи сан чекарсан минг жафо, эй ошиқи содиқ,
Валекин олами таҳқиқ⁸⁹⁹ аро, эй ошиқи содиқ,
Мурод шоҳидининг васлиға сидқ аҳли восилдур,
Садоқат файзини билган киши донову оқилдур.

Бинойи обрўсига доги меъмор сидқ ўлмиш,
Давомат ҳофизи номус бирла ор сидқ ўлмиш,
Бори озодаларга борҳо атвор сидқ ўлмиш,
Ҳама феъл ичра нодир, эй наку кирдор, сидқ ўлмиш,
Бўлур ноком ул бебокким инкери сидқ ўлмиш,
Мурод шоҳидининг васлиға сидқ аҳли восилдур,
Садоқат файзини билган киши донову оқилдур.

Эрур бир феълким тасдиқ ани интибоҳ этгил,
Ани билмакни жаҳдин доимо беиштибоҳ этгил,
Балойи ногаҳондур кизбким андин паноҳ этгил,⁹⁰⁰
Улар ҳолатда ҳам деб рост сўз ҳолинг табоҳ этгил,
Демасманким дебон ёлғонни номингни сиёҳ этгил,
Нажоте ҳар балодин истасанг сидқинг гувоҳ этгил,
Мурод шоҳидининг васлиға сидқ аҳли восилдур,
Садоқат файзини билган киши донову оқилдур.

Қилиб нафсингни саркаш эрса ром оҳиста-оҳиста,
Мусодиқ⁹⁰¹ расмича кўргуз қиём оҳиста-оҳиста,
Ҳақиқат роҳида айлаб хиром оҳиста-оҳиста.

Муродинг манзилида қил мақом оҳиста-оҳиста,
Топиб коминг бўлурсан шодком оҳиста-оҳиста,
Аваз, туз эмдиким сидқи низом оҳиста-оҳиста,
Мурод шоҳидининг васлига сидқ аҳли восилдур,
Садоқат файзини билган киши донову оқилдур.

* * *

То олғали ақлимни ул маҳбуби дилдор, эй рафиқ,
Доми аламга бўлмишам андоқ гирифтор, эй рафиқ,
Бошимга минг офат бўлур ҳар дам намудор, эй рафиқ,
Шамшири дарду ранж ила бўллим дилафгор, эй рафиқ,
Не айб тинмай айлаеам гар навҳа изҳор, эй рафиқ,
Ким бўлгум асру рўзу шаб муштоқи дийдор, эй рафиқ,
Не бор манга бир ҳамдами ёрик ғамхор, эй рафиқ,
Урмимни ўткардим бўлуб ҳижронга дучор, эй рафиқ,

То ким манга кўргузгали бераҳмлиғ ул дилрабо,
Кетти рақибим сориға ташлаб мани ҳижрон аро,
Қилса фиғонимнинг ўтин дуди жаҳон мулкин қаро,
Эрмас ажабким куйгуси ул ўт била арзу само,
Сели сиришким қўймади ер узра бир йиқмай бино,
Эл ўлтурурга топмайин маскан, қилур майли жало,
Боис эрурман даҳрнинг вайрониға ман бенаво,
Айлаб кўзум гирёнию бенуру хунбор, эй рафиқ.

Ағёр хайли манзили ул ойға то манзил дурур,
Чун девлар доим пари рухсорига мойил дурур,
Кўрким ажойibroқ пари ҳам девға мойил дурур,
Доғи паридин девнинг коми дили ҳосил дурур,
Ҳар лаҳза айшу ишрату беҳжатлари комил дурур,
Чунким олар бир-бирининг васли била хушдил дурур,
Ҳижрон ғамида иш манга эмди баси мушкил дурур,
Ким васл айшин топмоқим албатта душвор, эй рафиқ.

Гар аввало мушкил ғами ишқ эрканин билсам эди,
Дашти фироқ ичра юруб, мисли қуюн елсам эди,
Бағрим саропо ханжари андуҳ ила тилсам эди,
Бору йўқимдин фурқати ранжида айрилсам эди,
Гар ҳасрат илги бирла кўз қонлиғ ёшин силсам эди,
Кўзумга меҳнат тоғини бир заррача илсам эди,
Онсиз ниҳоятсиз бало фаҳмин агар қилсам эди,
Айрилмас эрдим ёрдин бир дам мани зор, эй рафиқ.

Онсиз бошимга келмаган офат ила ғам қолмади,
Дарду маломат жомидин ман ичмаган сам қолмади,
Икки кўзумдин оқмаган йиғлаб баса нам қолмади,
Ақлим билан ҳушим кетиб, андин асар ҳам қолмади,
Ҳолимга афсус этмаган танҳо бир одам қолмади,
Сар то сар аъзодин кетиб қувват дамо-дам қолмади,
Сабрим Аваздек йўқ бўлуб ҳижронда кам-кам қолмади,
Вуслатни айлаб орзу ман зори бемор, эй рафиқ.

ТАРЖЕЪБАНДИ ХОМИСА

I

Воқиф ўл, эй ошиқи бехонумон,
Беҳуда кўп чекмагил оҳу фиғон.
Ёр висолини тилаб борҳо,
Қилма ўзинг фироқида нотавон.
Лаблари бўсини қилиб орзу,
Ғусса чекиб айлама бағрингни қон.
Ҳар нечаким гарчи вафо айласанг,
Лек жафолар санга айлар аён.
Ботинда душмани жонинг санинг,
Борчаси зоҳирда бўлуб меҳрибон.
Чашмини хунхор эканин билмадинг,
Фаҳм қилиб лаълини мўъжизбаён.
Ўзни ғами ишқиға айлаб асир,
Шому саҳар бўлмагил озурдажон.
Шўҳи жаҳонким, бор эрур бевафо.
Золими бедодгару пуржафо.

Эй ўзини ишқ аро зор айлаган,
Меҳр расмини шоир айлаган,
Марҳамати ёрни истаб мудом,
Қалбини ғам тиғи фиғор айлаган,
Ўзни майи васл умиди била,
Ҳажрида шаб-рўз хумор айлаган,
Ганжи фуюз истабон ўз жонини
Ранжи балиятға дучор айлаган,
Лаъли таманносида жондин кечиб,
Майли ҳамул шўҳ нигор айлаган.
Тарк қилиб ор ила номусини,
Ўзни онинг кўйида хор айлаган.
Дилбарининг мақдамиға нақди жон —
Садқа дили бирла нисор айлаган.
Шўҳи жаҳонким, бор эрур бевафо,
Золими бедодгару пуржафо.

Эй алами ишқ ила қалби ғамин,
Чеккучи фарёду оҳи анин.²⁰²

Бошдин-аёқ жон каби марғубму,
Сиймбаринг сурати ё ҳури ийн?⁹⁰³
Тарз ила рафторини кўргач деди
Кабки дари ажз била: «Офарин!»⁹⁰⁴
Кўйи нигорингму худ аҳсан санго,
Ёки фуюзот аро хулди барин?⁹⁰⁵
Деки манго бор не жиҳатдин бу дам
Холу хатин нақши бәсе дилнишин?
Руҳи мужассамму кўруб суратин
Ҳайрат элин тишлади наққоши Чин?
Гарчи экан шаклу шамойилда ҳур,
Лек бўлуб одати хашм ила кин.⁹⁰⁶
Шўҳи жаҳонким, бор эрур бевафо,
Золими бедодгару пуржафо.

Истар эсанг васл аро масрурлиг,
Чек ғами ҳажрида ранжурлиг.
Бодаи вуслат тиласанг айлагил —
Шоми фироқи аро махмурлиг.
Ғайр сори боқмағил ўлсун десанг,
Кўзларинг ул ораз ила нурлиг.
Ранжи миҳан чекмайин олам аро
Қилмади ҳеч бир киши ганжурлиг.⁹⁰⁷
Фурқат азобини билур кимсага —
Яхши эмас васлига маъзурлиг.
Айланг, аё қисмати бўлгон висол,
Ҳажр эли аҳволига манзурлиг.
Бўлса вафо аҳли насиби, не тонг,
Субҳу масо бекасу маҳжурлиг.
Шўҳи жаҳонким, бор эрур бевафо,
Золими бедодгару пуржафо.

Эй тилаган ёр ила суҳбат мудом,
Тинмайин ичмакка майи лолафом!
Қучмоқ учун гаҳ-гаҳи нозик танин,
Офатижон сиймбари бўлса ром.
Чекмак ишинг булбулу қумрисифат
Нолау фарёд фиғонлар мудом.
Мақсадинг онинг била ўйнаб-қулуб,
Шому саҳар бўлмоқ эрур шодком.
Ҳар кеча сан сариға минг ноз ила
Қилса ҳамул қомати ар-ар хиром,
Умр санга ўтқусидур, билмагунг
Ушбу таманнолар ила субҳу шом.
Келса йигит жонингга ҳайфинг агар,

Тутма алар одини, эй неск ном.⁹⁰⁸
Шўҳи жаҳонким, бор эрур бевафо,
Золими бедодгару пуржафо.

Ҳар ким агар ишқ аро мафтундур,
Бил они ношодеу маҳзундур.
Ёр лаби лаълини ёди била
Онсизин ҳижронда бағри хундур.
Дашти балоу гами меҳнат аро
Зореу саргаштау маҳзундур.
Гоҳ уруб оҳи жаҳонсўзлар⁹⁰⁹
Лайливаше ишқида Мажнундур.
Кўйи нигори аро монё анго
Муддаийи шуму малъундур.
Нечук офат бошиға келса ҳам
Розиу масруреу мамнундур.
Кимса жаҳон шўҳидин ўлса йироқ,
Толеи фархунда, ҳумоюнду.⁹¹⁰
Шўҳи жаҳонким, бор эрур бевафо,
Золими бедодгару пуржафо.

Эй бори ушшоқ аро зору ҳақир,
Ишқ гами дардига бўлгон асир!
Айтайин асрори хафо сомё ўл,
Ким санго бўлғусидурур дастгир.⁹¹¹
Хуби жаҳон борчасидур ҳусн аро
Муштарну Зуҳрау Меҳри мунир.
Меҳр демай, балки тажаммул⁹¹² аро,
Ҳар биридур бир шаҳи соҳибсарир.⁹¹³
Билмагунг ҳеч они фано нуридин,
Токи санго бўлмаса равшан замир.
Сўз будурур ишқ русуми аро,
Бил тенг эрур шоҳу гадоу вазир.
Бўлди Аваз айлагали имтиҳон
Жумласини қошида фармонпазир.
Шўҳи жаҳонким, бор эрур бевафо,
Золими бедодгару пуржафо.

II

Аё маҳбублиғ мулкани хони
Паривашларни яктойи замони.
Жаҳон аҳли аро кўрган киши йўқ
Санингдек киприки ўқ, қоши ёни.
Қадинг тўбосидур нозиклик ичра

Назокат боғининг сарви равони.
Санго зор ўлғоли ҳеч қилмоғуси
Кўнгул манзури ғайри дилрабони.
Не тонг бу телба гар муштоқинг ўлса,
Ки етти сансизин чиқмоқға жони.
Жафо таркини айлаб айла атвор,
Яна ўзингга меҳр ила вафони.
Юзинг ҳажрида ўз ҳолимга йиғлаб
Ошурғум чархдин оҳу навони...

Аё, номехрибон ҳури паризод
Кўзи хунхорау қаттолу жаллод.
Демай жаллод, эл кўнглин қушини
Қилурға сайд икки турфа сайёд.
Сочи мушкин сунбул, кўйи гулшан,
Руҳи гул, лаъли гунча, қадди шамшод.
Агар тарсобача эрмас эсанг сан —
Бўлурму айламаклик мунча бедод?
Не ёнглиғ шўх кофирбача эрдинг,
Қилурсан аҳли динга зулм бунёд?!
Магар бўлмиш санга бир умр ичра —
Жафоу жаврнинг ойини мўътод?
Агарчи сан эурсан мисли Ширин,
Вале ман хайли ошиқ ичра Фарҳод.
Тараҳҳум айла аҳволимга изҳор,
Ки ҳижрон ранжига бўлдум гирифгор.

Аё дилдори маҳбуби барно,
Фусунсозу фусунгар, чашми шаҳло,
Суманбар нозанини нозпарвар,
Нигори моҳсиймоу дилоро,
Нигоҳи кўзларинг қотил эрур, лек,
Лабинг ҳар бир сўзи эъжозӣ Исо.
Не тонгким, қумридек нолонинг эрсам,
Қадинг монандасидур сарви раъно.
Камандосо халойиқ гарданида,
Мусалсал турраи зулфинг муталло.⁹¹⁴
Тушар жонларга шавқидин юз ошуб,
Баногоҳ айласанг ноз ила имо.
Жамолинг офтобин фурқатида,
Кўзумга тийра яксар ёғду дунё.
Тараҳҳум айла аҳволимга изҳор-
Ки ҳижрон ранжига бўлдум гирифгор.
Аё ороми жон шўхи ягона,
Тушубдур шўхраи ҳуснинг жаҳона!

Гирифтор айлади кўнглум қушини,
Бўлуб зулф ила холинг дому дона.
Кўзумдин ёш ўрнига, фигонким,
Бағир қони бўлур ҳар дам равона.
Юзингни кўрмасам ҳеч бўлмас эрдим,
Ғами ишқинг аро дучор ёна.
Бори ушшоқинг ичра содиқингман,
Мани ҳаққимда ҳеч кетма гумона.
Не хуш давлат эди сан бирла қилмоқ,
Муяссар бўлса айши жовидона.
Рақибни шум хайлидин ниҳони,
Бери кел, ноз этиб, топмай баҳона.
Тараҳҳум айла аҳволимга изҳор,
Ки ҳижрон ранжиға бўлдум гирифтор.

Аё номехрибон шўхи ситамгар,
Жафожў, бемуҳаббат, жавр густар!
Қилур ишқ аҳлиға бедод ила кин,
Санингдек қойси бир дилдору дилбар?
Эса лаълинг ҳаётафзо ва лекин,
Эрур киприқларинг андоқки ханжар,
Не тонг, тўти каби лол ўлса нутқим,
Ки ҳар бир сўзларинг андоқки шаккар.
Келиб тийра шабимни айла равшан,
Эрур икки юзинг хуршеди анвар.
Шаҳи хўбондурурсан не ажабким,
Эса чокар санга жумла суманбар.
Висолингга етурким ушбу соат,
Фироқинг ичра бўлмиш ҳолим абтар.
Тараҳҳум айла аҳволимга изҳор,
Ки ҳижрон ранжиға бўлдум гирифтор.

Аё ғунча даҳону гульузорим,
Париваш, дилрабо, зебо нигорим!
Кўнгулда қўйманинг бир заррача ҳам,
Шикебу сабру орому қарорим.
Қилурсан борҳо нозу тағофул,
Олиб қўлдин инону ихтиёрим.
Солиб бошимга ҳижрон офатини,
Фано бодиға бердинг йўқу борим.
Висолинг маҳфили айшини истаб,
Йўқ ўлди нанг ила номусу орим.
Агар базмингда маҳрам бўлса ғайри,
Нечук қолгай қошингда эътиборим?
Ман айтурман сани Лайливашим деб,

Демассан сан, вале, Мажнуншиорим.
Тараххум айла ахволимга изҳор,
Ки ҳижрон ранжиға бўлдум гирифтор.

Аё дилбар, қадинг сарви равондур,
Манга иш сансизни оху фиғондур!
Хароб этгуси қалбим ранжи фурқат,
Кўзум ёшидин ахволим аёндур.
Қаю ошиқни сандек нигори
Лаби лаъли шакар ороми жондур.
Қаю маҳбуби яктони санингдек,
Руҳи гулзори гўё гулистондур.
Фироқ айёмида номи шарифинг,
Манга шому саҳар вирди забондур.⁹¹⁵
Бўлубман хор Аваздек васлинг ичра,
Рақибни шум доим комрондур.
Нечук бадмеҳрсанким, ўзга маҳваш,
Мудом ошиқлариға меҳрибондур.
Тараххум айла ахволимга изҳор,
Ки ҳижрон ранжиға бўлдум гирифтор.

III

Эй ошиқи содиқи накў ном,
В-эй роҳи вафода урғучи гом!
Тутмосму ҳабиблиғ русумин,
Ҳар маҳваши гулруҳи гуландом?
Кел, мендин эшит ҳикояти ишқ,
То кўнглиннга етгай андин ором.
Учрашди ман ҳазинға бир кун
Бир шўх нигори чашми бодом.
Жонларни қушини сайд этарга
Сайёд кўзию кокили дом.
Бўлдум ғами ишқнинг асири,
Ман телбау бенаво ул ҳангом.
Фурқат аро не ажабки, онсиз
Яксон манга бўлса субҳ ила шом.
Сийминбари даҳрким қишу ёз
Варзиш қиладур тағофулу ноз.⁹¹⁶

Бошимға келур туман минг офат,
Чекмакли ишим мудом кулфат,
Топмай бори ком ила муродим,
Кўнглумда эрур ғам ила ҳасрат.
Гаҳ ёд қилиб руҳини меҳрин

Олам кўзума ҳамеша зулмат.
Ишқ аро пойбаст бўлдум,
Не судки, айласам надомат?!
Тушгуси бошимга фурқатида
Ҳар лаҳзада шўриши қиёмат.
Васлидин эса муроди фирдавс,
Дўзахдин ўлур фироқ аломат.⁹¹⁷
То бўлғоли ишқ аро гирифтор
Юзлангуси таън ила маломат.
Сийминбари даҳрким, қишу ёз
Варзиш қиладур тағофулу ноз.

Ул ҳур онишони шўх жонон,
Абру камону чашми фаттон,
Фархунда баса икки узори,
Ҳусн авжида ҳамчу меҳри рахшон.
Лаълини зулоли лаззат ичра
Кавсар суйи бирла оби ҳайвон.
Кокиллари ўйла сунбули тар,
Шамшод-қади, хатти-райҳон.
Гулдек юзи они, тонг эмаским,
Булбўл киби этсам оҳу афгон,
Қурбони бўлур эдим бу соат
Айлар эса оразин намоён.
Гарчи эса мумкин ошнолиғ
Лек ўлмағуси жудолиғ осон.
Сийминбари даҳрким, қишу ёз
Варзиш қиладур тағофулу ноз.

То бўлмишам ишқиға гирифтор,
Чекмак манга иш малолу озор.
Васлини тилаб хароб бағрим,
Ҳижрон қиличидин ўлди афгор.
Кўйида манга қилур дамодам
Юз навъ изою таън агёр.
Фарёдки, ман ғариб эрурман,
Субҳ ила масо гамида бемор.
Олдимға манинг, нетайки, ҳар дам,
Минг офату ранж ўлур падидор.
Ул зулм қилур, вале ман этгум
Меҳр ила вафони расмин изҳор.
То кўргали они ўлмамишман
Айрилгудек ибтилоға дучор.
Сийминбари даҳрким, қишу ёз
Варзиш қиладур тағофулу ноз.

Дил бергали ул кўзи қароға,
Қолдим неча гуна можароға.
Ул дамки анга бериб кўнгулни,
Фарёдки, қолмишам балоға.
Кун-кундин этар ситам зиёда,
Ман хаставу зору бенавоға.
Дашном қилур баче чун очсам,
Қошида тилим агар дуоға.
Меҳрин тилаб умрлар туганди,
Етгунча итоби интиҳоға.
Дардим анга етмагуси гарчи,
Солдим они лек ман худоға.
Мандин хабар олмогуси доим,
Агёр сўзи тушуб ароға.
Сийминбари даҳрким, қишу ёз
Варзиш қиладур тағофулу ноз.

Ул шўхи нигори моҳ пайкар,
Хусн ичра жаҳонда эрди ашҳар,³¹⁸
Гаҳ-гаҳ қилур карамлар айлаб,
Ман бирла ичарга, шукр, соғар.
Базмим аро гаҳ кириб қуёшдек,
Тийра шабим этгуси мунаввар.
Гоҳи боқиб илтифот бирла,
Қилгуси бошимни кўкка ҳамсар.
Изҳор қилиб неча карашма,
Жонимга солур ададсиз ахгар.
Дубора³¹⁹ онинг висоли айши,
Билмонки, қачон бўлур муяссар.
Ҳеч айлама ғайри сори рағбат,
Ҳушинг, Аваз, гар ўлса ёвар.
Сийминбари даҳрким, қишу ёз
Варзиш қиладур тағофулу ноз.

IV

Кўнглим ўлмиш бир ой гирифтори,
Иши қилмоқ фиғон ила зори.
Мурғи ҳушу хирад қилиб парвоз,
Бўлди доми қазо сазовори.
Чекмасун интизорлиғ ранжин,
Ҳеч бир ошиқни чашми хунбори.
Ваҳким, ул меҳрсиз паривашни
Бўлмишам жон ила харидори.
Роҳат-ўқ истаб этмишам ўзни,

Бениҳоят миҳанни дучори.
Баски бўйла балои жон эркан,
Ишқ элиға жудолиғ озори.
Қасди жон қилғуси балойи фироқ,
Бўлмағай кимса мубталойи фироқ.

Токи ушшоқ аро вафо бордур,
Манга чекмак иш жафо бордур.
Бошда зулфи нигор фикри била,
Шўришу турфа можаро бордур.
Тиғи фурқат ила менинг кўксум,
Сарбасар онсизин яро бордур.
Муддаийларни базми айши аро,
Бу тун ул шўхи дилрабо бордур.
Ҳажра дучор бўлмаким онда,
Сонсизин меҳнату бало бордур.
Эрса ҳижронла жондин айрилмоқ,
Рух топмоқ висол аро бордур.
Қасди жон қилғуси балойи фироқ,
Бўлмасун кимса мубталойи фироқ.

Бўлмишам токи ошиқи мафтун,
Бир паривашни ишқида Мажнун.
Мағи бечораву ғарибу ҳазин,
Топмайин ком, ўлди бағри хун.
Бўлса ерга баробар эрди не хуш,
Ушбу кажравниҳод каж гардун.⁹²⁰
Яхшилар хайли борҳо ноком,
Лек, баса комёб бўлмиш дун.⁹²¹
Дўстларга бўлуб вубел иқбол,
Хайли аъдони толеи маймун.⁹²²
Мунъадам бор ила йўқим айлар,
Аксар дарду ғам уруб шабохун.
Қасди жон қилғуси балойи фироқ,
Бўлмасун кимса мубталойи фироқ.

Олғоли сабру ҳушим ул дилбар,
Жони маҳзуним ўлди кўб музтар.
Не ажаб, ўлғали етушсамким,
Фурқат урғуси кўксума ханжар.
Кўзума бўлмағусидур манзур,
Ҳар парирўю шўхи маҳпайкар.
Юзидек нурбахш қилмағуси,
Зухраву Муштарию маҳи анвар.
Лаъли ҳажрида эрди оғзима талх,

Оби ҳайвону шарбати кавсар.
Тийрадур кўзларимга ёғду жаҳон,
Орази ёди била сартосар.
Қасди жон қилғуси балойи фироқ,
Бўлмасун кимса мубталойи фироқ.

Юзланиб ҳар нафас малолу алам.
Бўлди ранжим фузун, айшим кам.
Олди ором ила қароримни
Бир суманбар малаксифат санам.
Токи бордур жаҳонда шум рақиб.
Бўлолман даме анга ҳамдам.
Мани шайдоға ҳажр шоми аро
Даст бергуси ҳасрат ила ғам.
Ақлу ҳушим, висолини истаб,
Фурқат ичра, не тонгки, бўлса адам.
Қочғуси жумлаи муҳиб доғи,
Айлабон мурғи бахти мадин рам.
Қасди жон қилғуси балойи фироқ,
Бўлмасун кимса мубталойи фироқ.

Не бало эрди фурқат айёми,
Ким онинг олди жоним оломи.
Бўлмади субҳи васлиға табдил,
Дилбарим ҳажрининг қаро шоми.
Ҳосил ўлди нигориди айру,
Қайси ошиқни мақсаду коми?
Қолмағой кўйи ёр аро ҳаргиз,
Ишқ хайлини нанг ила номи.
Васл шавқи солур дилға нор,
Етса ҳар кимга ёр пайғоми.
Англамассан, Аваз, жаҳонни ғамин,
Бодаи васлидин ичиб жоме,
Қасди жон қилғуси балойи фироқ,
Бўлмасун кимса мубталойи фироқ.

V

Дариго, бақосиздур ушбу жаҳон,
Ки энди вафо бўйидин йўқ нишон.
Қиши борму топғон муродотини,
Минг армон била бўлмайин бағри қон?
Қилиб ком учун рўзу шаб жидду жаҳд,
Ҳама комжўлар⁹²³ кетибдур қаён?
Хусусанки, Искандари номдор,

Бор эрди жаҳон шоҳи соҳибқирон,
Мурудича оламда сокин бўлуб,
Айш этдиму ул хисрави хўрдадон,⁹²⁴
Аё, ком⁹²⁵ ила жамъият истаган,
Қилай панд эшитгил келиб бу замон.
Кимиким эса оқилу ҳушёр,
Тажарруд тариқин⁹²⁶ қилур ихтиёр.

...Чекарсан даволат гам ила малол,
Қилиб дардни бори қадингни дол.
Тақозолар айлаб тааллуқ сори,⁹²⁷
Оннинг учун этгунг дамодам хаёл.
Гаҳи ёд эгиб айлар ҳазин баса,
Шаб-рўз кўргузгасен иштиғол.
Эса мақсадинг топмоқ олам аро,
Тамоми улуму фан ичра камол.
Кириб кўйи фақру фаноға мудом,
Қулоқингни кар эт, тилинг гунгу дол.
Эса ҳам биров борҳо комрон,
Қилур оқибат даҳрдин интиқол.⁹²⁸
Кимиким эса оқилу ҳушёр,
Тажарруд тариқин қилур ихтиёр.

Фалакким эрур бир жафогустаре,
Вафосиз, жафогар, ситампарваре,
Эрур золиму қотилу нобакор,
Иши кажравишлиқдурур аксари.
Гаҳи номурод этгали халқни,
Солур бошига турфа шўру шари.
Бериб шум аъдоға ёри мудом,
Муҳиб аҳлидин бўлғусидур бари.
Ишонманг ани заррача меҳрига,
Ки ул бир фусунсоз жодугаре.
Эмиш ақрабу морваш захрдор,⁹²⁹
Ҳақиқатда ҳар нуқра⁹³⁰ бирла зари.
Кимсаким эса оқилу ҳушёр,
Тажарруд тариқин қилур ихтиёр.

Оннинг шўх маҳбуби жононлари,
Бу ширинсухан лаъли хандонлари,
Сочи сунбул ҳусн авжи аро,
Юзи ўйлаким меҳри рахшонлари,
Қамар талъат ёри шамшодқад,
Паризод, кўйи гулистонлари,
Баса даҳр аро эрса тўби мисол,

Қади чунки сарви хиромойлари,
Алар сори майл этма бас ҳаргизин,
Ки қон тўққуси чашми фаттонлари.
Эрур жумласи бегумон бевафо,
Ки ҳам чин эмас аҳду паймонлари.
Кимсаким эса оқилу ҳушёр,
Тажарруд тариқин қилур ихтиёр.

Агарчи, эрур зоҳиран ҳар бири —
Дилорому дилдору ҳуру пари,
Руҳи сориға боқсанг ул навъиким,
Сабоҳатда нури худо мазҳари.
Эрур ҳар бирин файзи базми биҳишт,
Келиб лаълининг шарбати кавсари.
Дурурлар бори ноз қилмоқ аро
Нигору маҳбубу маҳ пайкаре.
Ўзидек валекин вафосиздурур,
Бу оламни мажмаъи сийминбари,
Олор сориға рағбат этма, Аваз,
Ки онлар муҳаббатдин ўлғон бари.
Кимсаким эса оқилу ҳушёр,
Тажарруд тариқин қилур ихтиёр.

ТАРЖЕЪБАНД

Даҳр боғиким эрур зоҳирда асру дилкушо,
Зеб топғон неча алвон гул била сар тобапо.
Гарчи бордур ҳар биноси зоҳиран маҳкам баса,
Лек ботинда бақодин йўқ асар ҳаргиз анго.
Чиқмаса тонг йўқ хавотирдин анинг сокинлари,
Ким ул уй, эй дўстлар, сув узра топмишдур бино.
Булбулосо гуллари сориға рағбат айламанг,
Ким они маъдумдур гулзорида бўйи вафо.
Жумлаи мавжуд бўлғон шай⁹³¹ хаёлу хобдек,
Бўлғуси навбат билан чун озими роҳи фано.⁹³²
Ким агар бўлса вафо бирла муҳаббат аҳлидин,
Чекмак иши бўлди шому рўз озори жафо.
Жидду жаҳд ила бўлур ганжи бақонинг томеъи,
Чекмагил беҳуда ранжи меҳнату дарду ано.
Билгил ушбу олам ободини вайрон оқибат,
Ким онинг бору йўқи бўлғуси яксон оқибат.

Кимсани қалбида жуз қайғу била ғам бўлмади,
Лаҳза мақсудин топиб масруру хуррам бўлмади.
Чарх даври мақсуду коми дилнча айланиб,
Кўнгли севган шўх дилдориға ҳамдам бўлмади.
Неча минг озодалар юз ҳасрат ила ҳайфким,
Утди оламдин, дили комича бир дам бўлмади.
Амният⁹³³ жойи эмасдур, эй биродар, бу работ,
Ким онинг боқийлигининг тори маҳкам бўлмади.
Борчаға маълум ўлур дунё вафоси йўқлиги,
Гардиши гардуни дуннинг зулми мубҳам бўлмади.
Гарчи ҳар соат бўлур афзун малолу кулфати,
Лек, эй аҳбоб, бир лаҳза доғи кам бўлмади.
Ман не ёнглиғ шодлиғ истай жаҳон мулки аро,
Умрида осуда бир дам ҳеч бир одам бўлмади.
Билгил ушбу олам ободини вайрон оқибат,
Ким онинг бору йўқи бўлғуси яксон оқибат.

Солмагил кўз даҳр маҳбубиға зинҳор, эй рафиқ,
Ким ҳамул ишингда бешак хавфи жон бор, эй рафиқ,
Айрила олмас балоға ўзни айлаб мубтало,

Чекма то сўнгра пушаймонлиғни бисёр, эй рафиқ.
Жилвалар изҳор этиб асру адою ноз ила,
Ихтиёринг олмасун, бўлғил хабардор, эй рафиқ.
Холи мушкинин кўруб майл этма жон даркор эса,
Ким они жон қасдиға ҳар тори бир мор, эй рафиқ,
Гарчи суратда эрурлар ҳар бири бир ҳурваш,
Лек сийратда бори тарсоу куффор, эй рафиқ.
Лаъли жонбахшин билиб Исосифат мўъжизбаён,
Рағбат этма бул кўзи қаттолу хунхор, эй рафиқ.
Олданиб онлар вафоу меҳриға фаҳр айлама,
Бир куни айлар ситам расмини изҳор, эй рафиқ.
Билгил ушбу олам ободини вайрон оқибат,
Ким онинг бору йўқи бўлғуси яксон оқибат.
Аввало нокомлиғ чек, эй кўнгул, ком истасанг,
Зоҳир эт бадномлиғ гар нанг ила ном истасанг.
Қўй қадам мардоналиғ бирла тариқи ишқ аро,
Бир нигори маҳлиқо шўҳи гуландом истасанг.
Молу жону ор ила номус таркин айлагил,
Иттисоли⁹³⁴ ёрни гар субҳ ила шом истасанг.
Қил равона бениҳоят ажз ила жон қосидин,
Ҳушинг олгон ёрдин ахбору пайғом истасанг.
Нўш қил аввал фироқ ичра малолат соғарин,
Бўлғоли сармаст дилдор илкидин жом истасанг.
Бер ризолиғ ранжу шиддатға миҳан айёмида,
Бир пари пайкар била роҳатлиғ айём истасанг,
Тобеъи фармони бўл сидқи дил ила борҳо,
Гар шаҳи кишваркушодин, эй ким, инъом истасанг,
Билгил ушбу олам ободини вайрон оқибат,
Ким онинг бору йўқи бўлғуси яксон оқибат.
Майл ҳаргиз этма олам хўбиға ҳушёр эсанг,
Мадхали зи ақл⁹³⁵ доғи соҳиби асрор эсанг.
Дилраболар қошу кўзи сориға мойил бўлур,
Ошиқ ўл, жони азизингдин агар безор эсанг.
Шиква қилмай зулм ўтрисида меҳр айлаб аён,
Жон фидои ёр қил мисдоқ⁹³⁶ элидин бор эсанг,
Улмайн эмди не мумкиндур раҳолиғ топмоғинг,
Гар гирифтори ҳамул икки кўзи хунхор эсанг,
Бир пари ҳижрони ичра ман нечук рафъ айлайин,
Юз минг офоту балият хайли бирла ёр эсанг.
Не учун аввалда қилдинг ёр васлин орзу,
Ҳажр шамшири била жону дили афгор эсанг.
Васл неъматини истаб дилбаринг кўйи аро,
Эй, Аваз, не айбким, доим заллу хор эсанг.
Билгил ушбу олам ободини вайрон оқибат,
Ким онинг бору йўқи бўлғуси яксон оқибат.

СОҶИЙНОМА

Соқий, кетур ул шароби гулгун,
Қилгуси нишоти айшим афзун.
Фарёдки, ушбу чархи ахзар,
Бошимға солур минг офату шар.
Айлаб мени бир гўзалға ошиқ,
Кўргуси туман балоға лойиқ.
Ул навъ бериб юз иштиёқи,
Жонимни олур ғами фироқи.

Соқий, кетур ушбу лаҳзада жом,
Ким чекмак ишим жафойи айём.
Олам кўзима мисоли зиндон,
Етмас мангаким висоли жонон.
Не кимса манга рафиқу дамсоз,
Не ёр ғамимға чорапардоз.⁹³⁷
Не толеу бахт бўлди ёрим,
Не ёр анису ғамгусорим.
Не бир киши сўрди мандин аҳвол,
Не умр аро саъд ўлди иқбол.

Соқий, кетур ул қадаҳи чиний,
Манким эдим ишқ ғамини.
Нўш айлаб оники то бўлай шод
Эрдим бас алам чекарга муътод.
Қаҳр этгали ул нигори гулрў,
Келмас кечалар кўзимга уйқу.
Бошимға тушуб балои ҳижрон,
Уз ҳолима йиғларам фаровон.
Ғаҳ ҳажр аро тортибон чу қайғу
Ғаҳ васл умидин этгум асру.

Соқий, кетур ул майи тарабни,
Ким хушк этадур хумори лабни.
Ғаҳ орази ёди бирла йиглаб,
Ғаҳ ҳажр ўтиға юракни доғлаб,

Гаҳ-гаҳ рақиб еткурур ранж,
Гаҳ-гаҳ ҳабиб еткурур ранж.

Соқий, кетур ушбу дамда саҳбо,
Ким ул эди асру беҳжат афзо.
Гаҳ ёдима келса орази ёр,
Булбулдек этарман оҳ ила зор.
Гаҳ ёд қилиб лабини болин,
Кўп истарам ҳақдин итгисолин.
Гаҳ фикр қилиб сочини торин,
Барбод этарам кўнгул қарорин.

Соқий, кетур ул суроҳи гулфом,
Кўнглумга ҳамиша улдурур ком.
Ҳар неча анга вафо қилурман,
Кўйида ўзим гадо қилурман.
Ул шўх жафо қилур дамодам,
Кўксумни яро қилур дамодам.

Соқий, кетур ишқ элиға бода,
Айларга муҳаббатин зиёда.
Гарчи эса ёр роғиби ғайр,
Лек ошиқ эмаски, толиби ғайр.
Ушшўқ иши дарду меҳнат эркан,
Маъшук насиби роҳат эркан.
Жавр ила ситамлар этса маҳбуб,
Ошиқ ани ўзига билур хўб.

Соқий, кетур ул мудоми рангин,
Ман хастага жондин эрди ширин.
Ҳижрон туни эрди дафъи олом,
Соқий, кетур ул шароб ила жом.
Ман хаставу зору бенавоман,
Бир шўх ғамиға мубталоман.

Соқий, кетур ул кўйинда шиша,
Ёр илгида бор эди ҳамиша.
Маҳруми висолман ҳамиша,
Зору табаҳ ҳолман ҳамиша.
Бир неча йил ўлди топмайин ком,
Чекмаклик ишим ғам ила олом.
Бир умр аро ман ҳазин махмур,
Май нўш қилурдин ўлмишам дур.

Соқий, кетур онча бўлса коса,
Ки соф май ила тўлса коса.

То бўлмишам ишқ аро гирифтор,
Қисмат манга бениҳоят озор.
Ҳар лаҳза келиб бошимга офат,
Чеккум кеча-кундуз оҳу ҳасрат.
Ҳеч кимса манингдек ўлмасун зор,
Шамшири фироқ ила дилафгор.

Соқий, кетур ичмайин пиёла,
Тушдим бу нафас ажиб ҳола.
Алқисса мани ғариби маҳзун,
Бир Лайли ғамида бўлди Мажнун.
Шом ила саҳар тилаб висолин,
Чеккум ғами ҳажрининг малолин...
Соқий кетур ул майи гулфом,
Эрди жонимга бергучи ором.
Мани шаб-рӯз гардиши афлок,⁹³⁸
Оҳким қилғуси басе ғамнок.

Соқий, кетур асруким шиша,
Беш ила камни қилмай андиша.
Юзланур ҳар нафасда ранж манга,
Бўлмайин фатҳи боби ганж манга.⁹³⁹
Чекмак ишдур ҳамиша дарду алам,
Лаҳзае бўлмайин малолим кам.

Соқий, кетур ул лазиз шароб,
Ринд элидин мани эл этти ҳисоб.
Бўлғали бир дайр меҳмони,
Ичмадим соғар илгидин они.
Нўш этар бода ёр ила агёр,
Рашкидин мен ҳазин ўлуб бемор.

Соқий, кетур ул мусаффо жом,
Улдурур кўнглима муроду ком.
Бўлмишам то бир ой гирифтори,
Бениҳоят балони дучори,
Доимо ул манга жафо айлар,
Сонсиз офатга мубтало айлар.
Ғайрига ёр ўлуб сабоҳу шом,
Мандин айлар ҳазар ҳамул худком.

Соқий, кетур ул пиёлаи сурх,
Бор эди рангу бўда лолаи сурх.
Гарчи ман айларам ҳамиша вафо,
Леҳ ул қилғуси юз онча жафо.

Ери бераҳм, чархи золим ҳам,
Этгуси кўп ситам узра ситам.
Не манга кимсадин етар роҳат,
Етишиб минг малолату меҳнат.
Ҳар нафас таън этиб рақиб шум,
Ақлу ҳушимни қилгуси маъдум.

Соқие, кетур ушбу дамда қадаҳ,
То топай анинг бирла ҳаззу фараҳ.
Гаҳ бошимга келур бало асру,
Гаҳ тушар турфа можаро асру,
Гаҳ келиб хайли ибтилои фироқ,
Гаҳ малоли ғаму балойи фироқ.
Гаҳ бўлур тийра кўзума олам,
Гаҳ бўлуб сабру тоқатим барҳам.
Гаҳ этиб маҳвашимнинг озори,
Гаҳ қилурман фиғон ила зори.

Соқие, кетур ўлса гар бода,
Бермишам дилни бир паризода.
Мубталойи балойи фуқатман,
Толиби ҳам гадойи вуслатман.

Соқие, кетур ичмайин шарбат,
Тортаман субҳу шом аро кулфат.
Билмон ул шўхи гулузор қани,
Гулрухи маҳжабин ёр қани.
Мунтазирман ҳамиша йўли уза,
Чекиб озор ила миҳан ҳаргаҳ.
Бир тарафдин этиб изойи рақиб,
Бир тарафдин фироқ ранжи насиб.

Соқие, кетур ул мудоми лазиз,
То бўлай олам ичра коми лазиз.
Зулфи фикри била паришонман,
Борҳо мубталойи ҳижронман.
Ер рухсоридин бўлуб булбул,
Айлагум субҳу шом бас гулгул.
Номини зикр этиб мани бадном,
Қилгаман телбалиғ сабоҳу шом.
Гаҳ тушуб ёрима висол тунӣ,
Қаддим ўлгуси мисли дол тунӣ.

Соқие, кетур ул майи ширин,
Асру эрди фараҳ физо рангин.

Токи ушбу жаҳонга келмишман,
Тиғи ишқ ила дилин тилмишман.
Ўзни даҳр ичра айлабон расво,
Айладим яъни ошиқи шайдо.
Гайр бирла ҳамул малак симо,
Базм этиб, нўш этар майи мино.
Байтул-аҳзон аро мани мискин,
Ултурурман ҳамиша зору гамин.

Соқиё, кетур ул туни соғар,
Эди ҳамроҳу мунису раҳбар.
Даҳр маҳбуби бевафо эркан.
Барчаси лек пуржафо эркан.
Қилсалар бир йўли муҳаббат ағар,
Қаҳр этарлар валек шому саҳар.
Аҳди ёлғон барисини баъзан,
Ки бори бевафому аҳдшикан.⁹⁴⁰
Манки борини имтиҳон этдим,
Бўлмайин то Аваз каби маҳзун,
Қилмай ошом шарбати гулгун...

* * *

Кел бу дам, эй соқийи фархунда рў,⁹⁴¹
Лутфу карам расмин этиб ўзга хў,
Йўлингга ман шому саҳар интизор,
Ушбу нафасда мани қилмай хумор.
Кетур ҳамул майки эди лолафом,
Субҳу масо ул мани кўнглимга ком.
Май демайин, улдурур ҳайвон суви,
Йўққи не ҳайвон суви, бал жон суви.
Қилди хумори анинг жонимга зўр,
Бошима солиб туман офоту шўр.
Нўш этиб ани мани бехонумон,
Токи топай жисмим аро тоза жон.
Дегали ҳолимни тилимни очай,
Сўз гуҳари дуррини ҳарён сочай.
Юз берибон турфа малолат манга,
Йўқ эди уммиди саломат манга.
Чарх қилиб кажлик ишин ошкор,
Айлади бедод манга бешумор.
Этти қадим бори ғам остида ё,
Бошима сонсиз солибон можаро.
Гоҳ бошима хайли ғам айлаб ҳужум,
Гояти сонсизлиғи мисли нужум.⁹⁴²

Гоҳ отилиб таъну маломат тоши,
Емрулур онинг била ҳушим боши.
Гоҳи туман меҳнат ила ёрман,
Доми балиятга гирифторман.
Ёр манга кечаю кундуз аро,
Хайли ғаму кулфату дарду бало.
Мунча жафо борини танҳо кўруб,
Йиғларам-ўқ ҳар сориға телмуруб.
Не манга бир соҳибӣ асрор бор.
Не манга бир мушфиқи ғамхор бор.
Кўксум ўлуб ғусса ўқиға ҳадаф,
Хайли бало теграм аро саф-басаф.
Гоҳ бўлуб эли душман манга,
Дўст бир одам эмас, олам манга.
Умр ўтуб бу сифат ҳолат била,
Дарду ғаму ранжу малолат била.
Ҳар нафас ўз ҳолима афғон чекиб,
Етмишам ўлмакка яқин жон чекиб.
Тушгали то бошимга савдойи ишқ,
Ақлим олур турфа таманнойи ишқ.
Ёр висолини қилиб орзу,
Ранжи фироқ этгуси ашкимни сув.
Оразининг ҳажрида ёғду жаҳон
Кўзларима тийра бўлур ҳар замон.
Ёдима тушса қачон лаъли ёр,
Бўлгусидур жони ҳазиним низор.
Шоми фироқ ичра қолибман ҳазин,
Кўнглум эрур асру малулу ғамин.
Токи ул ой ишқи аро зорман,
Чекмак иши ранж ила озорман.
Васли таманносида бемор ўлуб,
Хайли ғаму дардга дучор ўлуб.
Икки кўзим ўйла бўлуб ашкбор
Йўли сариға қиладур дур нисор.
Ғайр ичар ёр ила жоми тараб,
Қон ютарам ҳажрида ман рўзу шаб.
Гоҳ уруб кўйи аро оҳлар,
Оҳ демай, нолаи жонкоҳлар.
Гоҳ етиб таъну малолӣ рақиб,
Кетгуси бу важҳ ила мандин шикиб.
Гоҳ қилиб ёр ситамлар манга,
Юзланадур ранжу аламлар манга.
Йиғларам ўз ҳолима мотам тутуб,
Теграм алам аскарӣ бирла тўлуб.
Ғарчи ман айлаб анга меҳру вафо,

Лек чекарман кеча-кундуз жафо.
Қайси андуҳу малолим дейин,
Еки санга қомати долим дейин.
Умр ўтубон келмади ул ёр ҳанўз,
Ғайр сори борғуси бисёр ҳанўз.
Сунгил Авазга бу нафас соғари,
Қилғали ғам хайлидин они бари.
Мустаҳиқи марҳамату шафқат ул,
Яъни асири аламу фурқат ул.
Топсун ани нўш этиб асру фараҳ
Қилмоқ ўзига қиладур хў фараҳ.
Тўлдурубон шому саҳар жомни
Бергил анга шарбати гулфомни...

Кетур, соқий, бу соат жоми гулгун,
Хуморидин анинг бағрим эрур хун.
Кўзумга даҳр ўлуб аксар қоронгу,
Анга шому саҳарда келмас уйқу.
Қилурлар хайли андуҳ қасди жоним,
Фалакдин ошуруб оҳу фиғоним:
Манга юзлангусидур дарду кулфат,
Чекардин ани тинмайман давомат.
Алам чекмак ишимдур субҳ ила шом,
Ғамимға йўқ дами таскину ором.
Келур бошимға турфа можаролар,
Ҳужум айлаб бори хайли балолар.

Кетур соқий, шароби арғувони,
Ки улдур ман ҳазин жисмининг жони.
Ки то ман телба айлай они ошом
Манга ҳосилдур андин мақсаду ком.
Ул эрди мужиби айшу нишотим,
Бу важҳи ринд элиға ихтилотим.
Ул эрди борҳо дардимға дармон,
Ани гар топмасам бўлгум паришон.
Ул эрди боиси гўё ҳаётим,
Яқин бил андин айрулиғ мамотим.
Ул эрди нотавон кўнглим муроди,
Тамоми мушкилотимнинг кушоди.

Кетур соқий, бу дам саҳбойи ширин,
Ичиб кўрсун ани зоҳиди худбин.
Десун кавсар суйи аҳсанму ё ул,
Мулаззазлиғда⁹⁴³ мустаҳсанму ё ул.
Бўлуб сармаст бу дам борсун ўздин,

Тили қолиб ҳамул нодоннинг сўздин,
Ки то бу лаҳза тарки зуҳд қилсун,
Ҳамиша даҳр элин қадрини билсун.
Кетур, соқий бу дам саҳбойи ишрат,
Ки беҳжат қилгали бу дам ғанимат.
Келибдур мажлисимға жумла аҳбоб,
Вафо иқлимида ҳар бири ноёб...

Кетур соқий, майли хуш бўйи гулфом,
Вафо ҳеч бир кишига қилмас айём.
Фалакким пешаси зулму ситамдур,
Ки анда роҳат осори адамдур.

Кетур, соқий, манга бир коса шарбат,
Анинг махмуридурман неча муддат.
Мурувват кўрмадим ҳеч бир кишидин,
Давомат чиқмай элнинг қоҳишидин.⁹⁴⁴

Кетур, соқий, қадаҳким ғамзудодур,⁹⁴⁵
Ки ғамлар касрати жоним олодур.
Фараҳ бу қалби ношодимға етсун,
Ҳам ондин ранжу қайғу хайли кетсун.
Манга наҳсият эрди бахти идбор,
Анингдек бахтдин кўп қоҳишим бор.

Кетур, соқий ҳамул гулранг соғар,
Бор эмиш жоми Жамдин ҳам накўтар.
Ичиб онинг била май ушбу соат,
Фалакнинг илгидин айлай шикоят.
Недин аҳли вафо чекгуси озор,
Кўруб меҳру вафо аҳли жафокор?
Не учун ком топмай ошиқи зор,
Топар дилдорлардин они агёр.
Насибидур бирин вуслат ҳамиша,
Бирининг қисмати фурқат ҳамиша.
Ҳумо еб устухони қоқ ила панд,
Магасга туъма доим шаккару қанд.

Кетур, соқий, мени мискинға бода,
Ки то қилмоққа айшимни зиёда.
Муҳаббат аҳли гардундин чекар ранж,
Ки топмас ҳеч бир одам ранжсиз ганж.
Агар ҳар кимсада бўлса муҳаббат,
Анга кўргузгуси юз онча меҳнат.
Ким ўлса гар тараб қилмоқға толиб,

Анга гардун ситам этмоққа роғиб,
Дикар нахли,⁹⁴⁶ чекиб меҳнат бировлар,
Вале андин кўрар роҳат бировлар.

Кетур, соқий, суроҳий дилкушони,⁹⁴⁷
Ки улдур дофий ранжу анони.
Бу олам мулки мамлу офат ила,
Саросар дарду ранжу кулфат ила.
Нечук уммиди роҳат андин айлай,
Ўзум майсиз саломат андин айлай.
Аваздек бўлмишам ошуфта аҳвол,
Чекиб беҳадду сон ҳасрат маҳу сол...

РУБОИЙЛАР

1

Соқий, беракўр ушбу нафас бода манга,
Ким олам этар минг алам омода манга.
Ичмай не сифат соғари гулранг сенингдек,
Ҳамдам эса бир гулруҳи озода манга.

2

Қош ила кўзи олғусидур жон иккилаб ,
Жон бермак ишин қилса намоён икки лаб.
Юз мурда ёнғидин бўлур эҳё шаксиз,
Минг ишва била гар очса жонон икки лаб.

3

Ул маҳваши чолок суруб ман сори от
Қилди мани бир нигоҳи ноз ила мамот.
Ҳайҳотки, қилмайин вафо нақди ҳаёт,
Бўлдум мани бесабру хирад мурда сифот.

4

Ой ҳуснингга, эй ёри дилоро, муҳтож,
Мушкин сочингга анбари соро муҳтож.
Муҳтож сани кўргали бўлсам, не ажабким,
Васлингга жаҳон эли саропо муҳтож.

5

Фарёдки, ҳушим олди бир моҳ талъат,
Қаттол кўзу ғамзалари жон офат.
Аввалда егурди васлиға жаҳд била,
Сўнгра мани қилғоли асири фурқат.

6

Ишқ урди бaсе хотири вайронима ўт,
Андин тутошиб тушгусидур жонима ўт.
Эмди, не ажаб, бўлса вужудим куюбон кул,
Ким етти саросар тани уренима ўт.

7

Фарёдима ушбу чархи гардон боис,
Не чархки, бал фироқи жонон боис.
Жононни фироқиға рақибон боис,
Топгунгдур они рашкиға ҳам кон боис.

8

Гарчи манго жон берди сўзинг, эй кўзи қиймоч,
Лекин оладур они кўзинг, эй кўзи қиймоч.
Бошимға солурсан неча савдо билан гавго,
Не офат эдинг, билмон, ўзинг, эй кўзи қиймоч?⁹⁴⁸

9

Оқил эсанг, эй биродар, ичгил қадоҳ,
Ким бергуси ул жонингга кўб роҳати роҳ.
Ғам дафъини қилмоқ тиласанг шому саҳарда
Кир дайр ичига олиб бир илкинга суроҳ.⁹⁴⁹

10

Беҳуда қилиб турфа алоло,⁹⁵⁰ эй шайх,
Даҳр ичра ўзингни қилма расво, эй шайх.
Қатл айла ўзингни сидқ шамшири била,
Қилгунча риёу ҳийла барпо, эй шайх.

11

Қилмушму бу лаҳза майли агёр, ул шўх,
Бағримни қилурга яксар афгор, ул шўх?
Ғайриға қилиб ҳамиша шафқат, лекин —
Бергуси ман ҳазинға озор, ул шўх.

12

Эй қоши қаро сиймбару ҳам кўзлари жаллод,
 В-эй ишқ элиға субҳу масо қилғучи бедод.
 Қилғуси манго жавру жафо хайли рақибинг,
 Онлар қўлидин ушбу нафас кимга қилай дод?!

13

Гулрухлар аро меҳру вафо нодиру шоз,
 Жуз меҳнату озору жафо нодиру шоз.
 Васл айшини айёмини дер аҳли хирад,
 Андоқки гул умриға бақо нодиру шоз.

14

То шароби ишқ келди бисёр алаз,⁹⁵¹
 Фаҳм айламагуси они ҳушёр алаз.
 Ҳар талх доруки рафъи ранж ўлса,
 Билгайму они мизожи бемор алаз?

15

Масжидға кириб субҳу масо, эй зоҳид,
 Ҳосил санго эрмас эрса ком, эй зоҳид.
 Дайр ичра ҳамиша киргил ихлос била,
 Ринд аҳли била ичгали жом, эй зоҳид.

16

Ёримға рақиб маҳфили манзил эрур,
 Онлар била ҳаззу беҳжати комил эрур.
 Ман хаста фироқи аро ноком, вале —
 Ондин борини коми дили ҳосил эрур.

17

Ағёр элиға вафо қилурсан, эй ёр,
 Юз онча манго жафо қилурсан, эй ёр.
 Қаҳр ила ситамни ханжарини тортиб,
 Яксар юрагим яро қилурсан, эй ёр.

18

Жонимни олурға кўзу қош, эй дилбар,
 Бир-бири била қилур талош, эй дилбар.
 Меҳр ила муҳаббатни кўруб мандин кўб,
 Ойини жафони қилма фош, эй дилбар.

19

Ҳар кимса агар рақибдек шумдурур,
 Осори тараҳҳум анда маъдумдурур.
 Ошиқ ким эса рақибни кўб дилбарға,
 Албатта, ҳамиша нўши заққумдурур.

20

Ким эрса агар жаҳон аро ҳимматлиғ,
 Бил они ҳамиша бахтлиғу давлатлиғ.
 Ҳимматли киши топиб мурод ўлса доғи,
 Ҳотам киби доим ўлғуси шуҳратлиғ.

21

Жоно, бошима тушгали то фурқатингиз,
 Ултургусидур орзуи вуслатингиз.
 Гайрини кўзига бергуси нуру сафо,
 Шом ила саҳар нур маҳ талъатингиз.

22

Ераб, мани ишқ бандидин айла халос.
 Ҳам ёр сочин камандидин айла халос.
 Зоҳид манго бергусидур озор баса,
 Бу лаҳза они пандидин айла халос.

23

Эй юзлари ҳусн авжи аро ою қуёш,
 Андин қиладур касби зиё ою қуёш.
 Рухсоринг ила шому куним равшан эса,
 Не ҳожат эрур, баски, манго ою қуёш.

24

Эй шўх, мужанг ўқиғадур кўксум ҳадаф,
Қасдимға алар хайли тузалар икки саф.
Ғамзанг ўқиға маскан ўлур, жоно, мудом,
Қимнинг эса ушшоқ аро иқболу шараф.

25

Мажлис аро нағмасаро, эй ҳофиз,
То қилғоли оҳанги наво, эй ҳофиз.
Қўнглумни хуш айладинг баса соз айлаб,
Бўлғай бори мақсудинг раво, эй ҳофиз.

26

Ҳар неки берур табиати ёрима ҳаз,
Ул бергусидур жону дили зорима ҳаз.
Эл кўнгли паришон эса зулфидин они,
Улдур мани бас хотири афғорима ҳаз.

27

Эй маҳваши лабшакару шахд дудоқ,
В-эй сийм зақан⁹⁵² сийм бадан, сийм сақоқ.
Кўрган киши гар ошиқинг ўлса, не ажаб?
Овозаи ҳуснунг била тўлмиш офоқ.

28

Эй шўх, мани асири ҳижрон этдинг,
Зулфинг киби хотирим паришон этдинг.
Гарчи қилибон рақибға лутф, вале
Жавр ила ситам манго фаровон этдинг.

29

То бўлди бир ойни ишқиға зор кўнгул,
Андин бери субҳу шом бемор кўнгул.
Ул навъ этиб ўзни гирифтори фироқ,
Минг жасрат ила аламға дучор кўнгул.

30

Эй кимса, ҳамиша қилма изҳор тамаъ,
То қилмасун оқибат сани хор тамаъ.
Каж англаб анинг коми дилин, гардундин —
Ҳеч айламагай оқилу ҳушёр тамаъ.

31

Қилғум букун ул гунча даҳон бирла видоъ,
Ул навъки тан қилғуси жон бирла видоъ.
Тонг йўқки кетарда йиғласам кўйидин,
Ким қилғаман ул шўхи жаҳон бирла видоъ.

32

Қўрмаклик они дийдаи ҳайронға тамаъ,
Сўрмоқ лаби шаҳдини жонға тамаъ.
Нозик белини қучмоқ ўлуб шому сабоҳ,
Афғор баче қалби паришонға тамаъ.

33

Эй маҳ, нега бўйла майли ағёр этдинг?
Фурқат гамиға мани сазовор этдинг?
Ғайриға бўлуб муниси жон, лек мани —
Юз меҳнату дарду ранж ила ёр этдинг?

34

Гар айласа бир ситам изҳор лабинг,
Жон бергусидур ўлукка бисёр лабинг.
Қолғойму ўлук жаҳон аро жон топмай,
Исосифат айлаганда гуфтор лабинг?

35

Ул ёр манго гар айласа жононлиғ,
Топғой эди мушкилим бари осонлиғ.
Носеҳ дегусидур, они ишқин тарк эт,
Доно эли ҳам этар экан нодонлиғ!

36

Зоҳир қиладур икки кўзи кофарлиғ,
Таслим анго тариқи сийминбарлиғ.
Айлаб неча қаҳр, бир йўли лутф этмас,
Бу навъ ҳам ўлгуси экан дилбарлиғ!

37

Эй шўх, манинг ҳоли паришонима боқ,
Қон тўккусидур дийдан гирёнима боқ.
Гардунни қулоқини кар айлар ҳар дам,
Ҳижрон тунида нолау афғонима боқ.

38

Маҳбуби жаҳонда йўқ вафо, эй ушшоқ,
Жуз қаҳру итоб ила жафо, эй ушшоқ.
Ер этгусидур, не ёнглиғ ўлмай маҳзун,
Бедод уза бедод манго, эй ушшоқ.

39

Ваҳким, яна жаврин ошкор этти фалак,
Шамшири ғам ила дилфигор этти фалак.
Васли била бор эдим ҳамиша сархуш,
Ул ойни фироқиға дучор этти фалак.

40

Эй мутриби якто, туза кўр созингни,
Созинг билан мамзуж эт овозингни,
Анжомига⁹⁵³ етмайин қўюб не қилгунг?
Тузгилки на эрди ёнги оғозингни.

41

Фарёдки, ул нигори дилбар кетти,
Ман телбани ихтиёри яксар кетти.
Билмайман ўзум бўлуб қолибман беҳуш,
Гўёки бадандин бу нафас сар кетти.

42

То бўлғоли ошиқи гирифтoring ман,
 Субҳ ила масо кезиб талабгорингман.
 Ҳуснингни матоин тиласанг гар сотмоқ,
 Жон жавҳарини қўюб харидорингман.

43

Эй ёр, санго, келки, фидо жон ўлсун,
 Садқанг ҳама маҳваши жонон ўлсун.
 Ушшоқки гар эрур тасаддуқ, аммо —
 Олам эли ҳар сўзингга қурбон ўлсун.

44

Ҳам икки юзинг ой била хуршид мисол,
 Ҳам қошларинг ҳайъати эрур икки ҳилол.
 Ҳам шакли икки кўзинг дурур Чини ғизол,
 Ҳам сабзау райҳон санго бу хат ила хол.

45

Аҳбоб, эрур роҳати жон ёғли палов,
 Ким бергуси ҳаз еган ҳамон ёғли палов.
 Озурдалиғ етгуси чой ичмай,
 Гўё етмиш ушбу замон ёғли палов.

46

Ул ойни кўзиму ёхуд ики жоду,
 Ким айлади бир боқишда бағримни сув?
 Тинмай қиладур ситам мани бедилға,
 Узига қилибму жаврни расмини хў.

47

Жоноки, ғамингда кўзлари гирёнман,
 Шаб-рўз асири кулфати ҳижронман.
 Ед айлабон оразинг гулин чун булбул,
 Ҳар лаҳзада тортаман баса афғон ман.

48

Эй мугбача, бу дамда кетур гулгун жом,
 Ким они демиш ҳаким: дофеъи олом.
 Нӯш айлайин они тинмайин, бошим аро,
 Бу соат эрур баче жафои айём.

49

То қилди, Аваз, бир ой гирифтор мани,
 Чекмакдур ишим фиғон ила зор мани.
 Гар кӯрсалар они кӯйи ичра ногоҳ,
 Беғоят уруб қоварлар агёр мани.

50

То этгали ишқинг ўти жонга нуфуз,⁹⁵⁴
 Қилғуси саросар тани урёнга нуфуз.
 Ул ўтки манинг жонима тушмуш, ё раб,
 Ҳеч айламасин хотири ёронга нуфуз...

51

Аҳволима, эй ёр, тараҳҳум қилғил,
 Кўнглимни очарға бир табассум қилғил.
 Ман сори боқиб гаҳи мурувват бирла,
 Ҳолимни сўрарға бир такаллум қилғил.⁹⁵⁵

52

Бу лаҳзада ул орази хуршид қони?
 Васлини нишоти ўйла жовид қони?⁹⁵⁶
 Андоқки бўлубман бекасу беҳуд,
 Бор эрди замиримда бир уммид қони.

53

Кулбам аро келса ҳамул жононим,
 Кўнглумда манинг қолмағуси армоним.
 Кўкдин ошибон шому саҳар афғоним,
 Оғзимға не тонг чиқғали етса жоним.

54

Юз шукр етушди дилбаримдин пайғом,
 Бу кеча қилурмиш мани базмимда мақом.
 Ботроқ келибон етушсун ул шўх пари,
 Қосид, мунн де баъди дуо бирла салом.

55

Шабу рўз жафову жавр эса ёрға иш,
 Бир умр вафову меҳр ман зорға иш.
 Не навъ бўлур хурраму шодон ошиқ,
 Ки бўлса ситамнинг расми дилдорға иш.

56

Ҳар ошиқ агар нигоридин айрилмас,
 Албатта бори қароридин айрилмас,
 Васл истамаган бемаҳал ушшоқ ичра
 Фурқат аро йўқу боридин айрилмас.

57

Ғайр сориға борди ҳамул шўх санам,
 Қилмай мани ҳолимга мурувват бир дам,
 Фурқатни қаро шомиди ҳар лаҳза манга,
 Эмди на ажаб ҳамдам эса дарду алам.

58

Ҳеч қилма ўзингни ошиқ, эй неку ном,
 Қим чекмак ишинг бўлғуси ғам субҳ ила шом.
 Гулруи жаҳон сориға боқма эсанг оқил,
 Қим жумласиға зулму ситам расми низом.

59

Не айб агар хотирим ўлса шодон,
 Қим келгуси бу лаҳза ҳамул офати жон.
 Жон нақди не тонгим бу нафас сарф ўлса,
 Қим бергуси тоза жон ҳамул шўхи жаҳон.

60

Ким айлар эса даҳр аро ошом қадаҳ,
Ранги бўладур филмасал фом қадаҳ⁹⁵⁷
Бу базм ароким соқи ҳамул шўх бу соат,
Тонг йўқ мани бекасга эса ком қадаҳ.

61

Соқийи гулрух, қилали сайри боғ,
Ғам дафъи учун ичгали мастона аёғ,
Не айб эсам маст ичиб соғарни,
Ким муғтанам ичмаклик ани ушбу чоғ.

62

Жаллод кўзи зулм аён айладило,
Зулм ўқиға кўнглимни нишон айладило.
Ҳам кўнглим олиб чу қасди жон айладило,
Шаб-рўз ишим оҳу фиғон айладило.

63

Умр ўтти, бир келмади дилдор ҳануз,
Бордурки магар қошида агёр ҳануз,
Уммиди висол айлабон қалби харобим,
Шамшири фироқи била афғор ҳануз.

64

Васлиға бадал бўлмади ҳижрони ҳануз,
Ушшоқ элининг чиқса доғи жони ҳануз,
Йўлиға чиқиб мунтазир ўлди неча айём,
Базм сорига келмади жонони ҳануз.

65

Найлайки, ҳамул шўх манга ёр ўлмас,
Ғам ўлгали еткурди ғамхор ўлмас,
Ҳижрон аро ўлса чекиб барчаси ғам,
Ушшоқ эли ҳолидин хабардор ўлмас.

66

Ҳар кимса раҳи ишқ аро содиқ бўлмас,
 Ошиқлиқ анинг шаънига лойиқ бўлмас.
 Фарёду фиғон чекса доғи кеча-кундуз,
 Узровашининг ишқида Вомиқ бўлмас.

67

Кўрдум мани дилхаста бу тун турфа ики туш,
 Бошимга солиб соясини қўнғусидур қуш,
 Бириси: ҳамул ёрнинг васлига етибман,
 Ул қилғуси агёр била асру уруш.

68

Базм ичра қачонки урса жонон раққос,
 Ишқ аҳлининг жисмида урар жон раққос.
 Урғуси рақиби шумни базм аро,
 Юз ишва била ул кўзи фаттон раққос.

69

Ишқ аҳлига ўлса муҳаббати ёр гараз,³⁵⁸
 Ул маҳфил аро соғари саршор гараз,
 Бор ила йўқин тарк қилиб ишқ раҳида,
 Қўйсун барисин ҳарна керак бор гараз.

70

То бўлди ул ойнинг ишқиға зор Аваз,
 Чекмак ишидур кулфату озор Аваз.
 Жавр ила жафо чекиб қилур субҳу масо,
 Меҳр ила вафо русумин изҳор Аваз.

71

Ушшоқ аро йўқтур мани шайдоға эваз,
 Андоқки ҳамул нигори барноға эваз.
 Топилғуси гарчи ҳар паривашға бадал,
 Йўқ лек ҳамул наргиси шаҳлоға эваз.

72

Инъомингга, эй хисрави хўбон, қуллуқ,
Эҳсонингга ҳам беҳаду бесон қуллуқ,
Лозим мани бу нафас кўрарга келдинг,
Ким айламагим санга фаровон қуллуқ...

73

Не золими қотил эди, эй ёр, кўзинг,
Ким тўкгуси қоним икки хунхор кўзинг.
Ушшоқ агар тирик эмаслар, не ажаб,
Ким ўлтурур ишқ элини бисёр кўзинг.

ҚИТЪАЛАР

1

Сипоҳи пора истар,
Мулла ижора истар,
Бечора чора истар,
Бир чора замон борму?

2

Билинг, ушбу замон ғамнокидурман,
Куйиб ўртанмиш элнинг хокидурман.
Авазким, назм элин чолокидурман,⁹⁵⁹
Бошин олмоққа хоннинг покидурман.

3

Эшон дегани либоси малла,
Уғрига шерикү ғара далла.
Рангини кўрунг бу баднамнинг,
Ҳанги эшаги эрур худонинг.
Масжидни ўзига дом этибдур,
Билмам буни ким имом этибдур.

4

Фалакким, эй биродар, ҳеч бир одамға вафо қилмас,
Даме йўқ сокинин доми балиятдин раҳо қилмас.
Қилиб ноком доим аҳли сиддиқу муҳаббатни,
Ки то жон бермагунча мақсуди комин раво қилмас.

5

Демай они нечук ман бевафо, бедодгустарким,
Вафо аҳлин муродин шохидиға ошно қилмас.
Бори эл жон ила молин ҳасад ўти била ёқиб,
Ажойбким ўзи ҳам ушбу ўт тахтада ёқилмас!

6

Жахон махвашлариким зоҳиран ороми жондурлар,
 Вале маъни аро ноошно, номехрибондурлар.
 Эрур варзишлари субҳу масо нозу ситамкорлик,
 Вафосизлиғ била мажмуъи машҳури жаҳондурлар.
 Алар сориға майлу рағбат этманг ҳаргиз, эй аҳбоб,
 Ки онлар бошингизда бир балои ногаҳондурлар.
 Жафоу жавр ила зулм ўлғали гулрухлар атвори
 Вафо аҳли фано кошонаси ичра ниҳондурлар.

7

Ҳамиша, эй кўнгул, қилғил қаноат айламак одат —
 Ки аҳсан ганж йўқ, олам аро кунжи қаноатдин.
 Агар ўлмакка етсанг ҳам чекиб бечоралиғ ранжин,
 Тамаъ қилма ниам⁹⁶⁰ уммидини аҳли хасосатдин.
 Санга юзланса ногоҳ бенаволиғ чарх давридин,
 Аёқ чекма давомат остони аҳли ҳимматдин.
 Қўюбдурлар худо йўлиға доим мол ила жонин,
 Санингдекларни ҳиммат аҳли қутқормоқға меҳнатдин.

8

Икки одамдур жаҳонда лаънати ҳақға қариб,
 Бирини ҳосидпешау⁹⁶¹ бириси бордур шум рақиб.
 Ким аларни қатл қилса, гар таваққуф қилмайин,
 Ҳақ таоло раҳмати шаксиз анга бўлғай насиб.

9

Қаю ошиқни бўлса бемуҳаббат бевафо ёри —
 Замоне кам они албатта бўлмас ранжу озори,
 Бўлур бағри қаро қон топмайин коми муродини,
 Агар номехрибондур кўнгли севган шўх дилдори.
 Онингдек ёри ишқини тарк айлаган яхши,
 Туман минг ҳасрату кулфатни то бўлмай сазовори.

10

Агар ҳар ким сани севмас эса, борма онинг сори,
 Десаңким етмасун ўзға бировдин ранж ила озор.
 Агар бир маҳфил ичра бир кишини дўст этсанг фарз,
 Вале фарз айла онда душманинг ҳам бордурур бисёр.

11

Жаҳонда шуму бадбахт ул кишидурқим сабоҳу шом
 Берур бечорау дармондаларға жавр ила озор.
 Қилиб қаҳру ситам беҳадду сон келгунча илгидин,
 Ғариб афтодаларни ҳолиға кулгу қилур изҳор.
 Алардин ибрат олмай ўзга айлар кибрни пеша,
 Магар билмаски даврон бир куни қилғой они ҳам хор?
 Бақо ҳеч бир кишига айламасдур гардиши гардун,
 Тонг эрмаским, гар они оқибаг онларға қилса зор.

12

Ул одамким ҳасад гайриға айлар кечау кундуз
 Қилиб рашку таассуфни ўтиға бағрини бирён.
 Агарчи илгидин келмас бировни хуррам этмаклик,
 Кўра олмас валекин кимсани қалби эса шодон.
 Бу янглиғ ҳосиду бадҳоҳу ҳам юзи қароларни,
 Илоҳо, эт ҳабибинг ҳурматидин ер била яксон.

13

Емонларнинг ёмони ондоқ одамдур жаҳон ичра,
 Иироқ ўлғуси то ўлгунча инсофу диёнатдин.
 Олиб мазлумлар молини юз минг зулму кин бирла,
 Қилур бехонумон хавф этмайин явми қиёматдин.
 Худонинг қаҳридин бийм этмаган каззоби ноинсоф,
 Ҳазар қилғой нечук олам аръ таъну маломатдин?!
 Етиб бошиға жаллоди ажал шамширидин зарбе,
 Не хуш, ул навъ одам ўтмаса гар ушбу соатдин.
 Бу сийрат бирла мавсуф бўлгонлар эса маъдум,
 Халос ўлғуси шаксиз фақр эли доми балиятдин.

14

Гар десалар бўлғой нечук одамни эрмасдур башар?
 Кофий⁹⁶² жавобин дей санга: кимни йўқ эрса ҳиммати.
 Беҳиммат элдин яхшироқ эрмиш сагу гову ҳимор,⁹⁶³
 Йўқ бўлса кимнинг ҳиммати, албатта йўқдур ғайрати.
 Ғайратсиз ўлғондин киши оламда аҳбоби аро,
 Юз қатла мустаҳсандурур⁹⁶⁴ соф ўлса умри муддати.⁹⁶⁵
 Ғайрат била ҳимматлиғ эл ўлса ҳам эҳё қил гумон,
 Паст ўлмамиш не вайҳдин халқ ичра Ҳотам шухрати.
 Бу икки хислат бирла бўл ашҳар жаҳон мулкидаким,
 Бор филҳақиқат бу ики афъол инсон хислати.

15

Ул кишиким, доимо бордур қабиҳ атвор анга,
 Халқи олам ичра йўқ, албатта, нангу ор анга.
 Жангжўлиғ⁹⁶⁶ айлабон озурда айлар даҳр элин,
 Берса гар лозим шаҳи одил сазо бисёр анга.
 Не ажаб ул навъ бербунёд агар бўлса қатил,
 Ким ҳамиша ишқиёлиғ расмидур кирдор анга.
 Чин сухан ёнглиғ демак алфози ёлғонни мудом,
 Неча бир бурҳону⁹⁶⁷ ҳужжат бирла бўлмиш кор анга.
 Айб эмаским, бергали таъдиб чархи нилфом,⁹⁶⁸
 Айласа гар муҳтасиблик⁹⁶⁹ расмини изҳор анга.
 Борҳо ушбу сабабли обрўдин айрилиб,
 Солланиб дурмоқға маскан бўлса лойиқ дор анга.

16

Жаҳонким, эй кўнгул, ҳаргиз эмасдур амният жойи,
 Онинг сокинлари бўлмас халос офатни домидин.
 Кимиким анда истар эрса айш ила тараб жомин,
 Қилур ошом самлар меҳнату қулфатни домидин.
 Фано сарманзилини азмини қилмоқлиғ эрур авло,
 Бақо истар кишига оламин мулқин мақомидин.

17

Фалони сифлаким гардуни дуннинг гардиши бирла,
 Йиғибдур бир замон ичра жаҳон молин Фаридундек.
 Мусулмонларни бошиға солиб юз офату гавғо,
 Қилур бўҳтонлар айлаб ғусса бирла бағрини хундек.
 Хасосат лофини ҳеч ким онга бешак ура олмас,
 Накўтар эрди они бу нафас ер ютса Қорундек.

18

Фалон бозилға бўлсун борҳо дашном уза дашном,⁹⁷⁰
 Ки фақр аҳлиға жавр айлаб, ғанийларға қилур инъом...
 Танаъум аҳлиға неъмат қўюб, оч аҳлиға бермас,
 Хуш эрди топса андоқ элни умри муддати итмом.⁹⁷¹

19

Фалони дуздким таррорлиғдур пешаси доим,
 Анга чарх авнидин етса накўтар эди таъдиб,⁹⁷²

Бошига солса жаллоди ажал шамшири бурроин,
Бори сориқға ушбу лаҳза сар то сар эди таъдиб.⁹⁷³
Бу соат они бир камтар шерик ҳамроҳи банд ўлмиш,
Осорға дор ёғочини тагида гар эди таъдиб.

20

Фалон бедард ўзин қотғуси дард аҳли қаторига,
Ҳамоноким ўмагас қилғон киби шаҳбоз ила парвоз,
Учуб не ерга борғай турфақим шунқорға баҳс айлаб,
Агарда жўжа ушбу соат учмоқ айласа оғоз?!

21

Фалони беҳаёлиғ бирла бўлмиш шуҳраи офоқ,⁹⁷⁴
Ҳаё аҳлига лозим айламак эмди ҳазар андин.
Они осорини тангри жаҳондин айлағай маъдум,
Аларға ушбу феъли қилмасун токим асар андин.

22

Фалониким, суханчинлиғни⁹⁷⁵ расмин, ўзга қилмиш фан.
Солурға аҳли оламни бошига булғажаб савдо —
Айирмоқға ота бирла ўғулни бир-бирисидин,
Бирин бир айбини минг айлаб айлар бирига ифшо.
Оносиға қизин душман қилур, қизга оносини,
Дебон ёлғонни чин монанд бўўтон айлабон гўё.
Худо қодир эрурким фош этиб асрорини онинг,
Ики оламни мулки ичра, тонг йўқ, айласа расво.

23

Фалони зоҳиди ҳудбинки худбинлиғ қилур зоҳир.
Ўзини аҳли тақво пешвосидин ҳисоб айлаб —
Ўзи нахват майин нўш этгуси шому саҳар тинмай,
Ажойibroқ будурким, ринд элини эҳтисоб айлаб.
Риё бирла йиғиб оламни борча молу асбобин,
Ётар эмди ҳамоноким эшакдек хўрду хоб⁹⁷⁶ айлаб.
Худо инсофа гар ушбу замон келтурмаса они,
Йўқ эрса борғусидур даҳр мулкини хароб айлаб.

24

Фалон маҳбубким, бордур паривашлар аро якто,
Рухи гул, сочи сумбул, оғзи ғунча, қадди сарвосо.

Агарчи хўблиғ Мисридадур монандиким султон,
Вале бераҳмлиғ, номехрибон дилдори бепарво.
Мусулмон аҳлидин бегоят элни айлади юфир,
Магарким бор эдиму ул суманбар баччаи тарсо?!

25

Фалон котибки, илки синсун они ёзса хат ногаҳ,
Кўюб «имон» алифин ҳарфи аввалдин «ямон» айлар.
Ёзар алфозини ё бўлмайин маъносидин огаҳ,
Ки ёзгон ҳарфидин акси иборотин аён айлар.

26

Фалон мутрибга ман, не айб, доим айласам дашном,
Ки ҳар мажлисга борса базм эли комича соз этмас.
Халойиқ деса, туз нағма қўшуб созингга овозинг,
Қилиб хийла баҳона айламакдин эҳтироз этмас.

27

Фалон номардким ўзни қилур мард аҳлига ташбеҳ,
Бори умрида бир йўл мардлик расмини кўргузмай.
Бошига келса ҳам шамшири захролуд мард ўлгон,
Керакдур турмоқи собит ҳамиша аҳдини бузмай.

28

Фалон авбошдек лаънатмаош олам аро йўқдур,
Ки мажмуъи ҳаромизодалар бўлмиш анга чокар.
Кеча-кундуз қимор ўйнаб, иши ошоми хамр этмак,⁹⁷⁷
Бўлурга масту бепарво ҳамул бадтийнату занғар.
Аноси бирдурур, аммо атоси сонини билмон,
Эмас дин аҳлидин асло ва ё тарсо била кофар.
Ҳаводис боди етса гар онинг умри чароғига,
Қилурга маҳв мутлақ базми оламдин эди хуштар.

29

Фалон аҳмақки, бергуси ҳамиша ўзига оро,
Ҳамоноким олиб илгига бир кўзу нисоно.⁹⁷⁸
Губоре йўлдин ўтган чоғда гар текса либосига,
Ювар они зиёда бўлғуча собунни нархи то.
Агар онинг ҳар асбобиға ғайрини қўли текса,

Ажабким, сўнгра они олмоғуси илкига асло.
Магар билмаски ул нодону сифла, оқибат борча —
Мазаллат туфроқини қилғуси минг ҳасрат ила жо!

30

Фалони, гарчи кўб олий насабдур,
Вале нодону жоҳил, беадабдур.
Адабдур издиёдбахши иззат,⁹⁷⁹
Анга бу важҳдин Махфий лақабдур.

ИЗОҲЛАР

1. *Сийёсат маҳв бўлди — зулм-зўрлик йўқотилди.*
2. *Эрурмиз бир-биримизга ёқин гўёки бир ихват — туғишган ака-укалардек бир-биримизга яқинмиз, қадрдонмиз.*
3. 1335 ҳижрий йил милоднинг 1917 йилига тўғри келади.
4. *Мани солса фано йўлига даврон — замон мени ҳалок қилса...*
5. *Кўринг ўз қонига олуца Зевар ҳам, Саодат ҳам — Қаранг Зевар ҳам, Саодат ҳам ўз қонларига бўялиб ётипти. (Зевар ва Саодат золим Исфандиёрхон буйруғи билан қатл этилган иффатли, иродали қизлардир.)*
6. *Не тонг, бўлса Аваз пайваста исён баҳрига ғаввос — Аваз исён денгизига ғаввосдай тинимсиз чўмса ҳайрат ўрни эмасдир.*
7. *Ватанпарвар фидойи фирқалар то бўлмайин пайдо, На мумкин топмоғи ўлган таниға тоза жон миллат? — Ватанпарвар фидокор партиялар тузилмасдан туриб, миллат озодликка чиқа олармиди?!*
8. *Аълам — энг катта муллаларга бериладиган расмий мансаб. У диний низоларни ҳал қилган.*
9. *Эй олами вожун аро ором суранлар! Сизлардек дахи бормудур аҳком суранлар? — Эй тескари оламда ҳузур қилаётган кимсалар, сизларга ўхшаб ҳукм сурадиганлар тағин борми?!*
10. *Афъоли хабиса била анвои хасосат, Даъвои даҳолик қилиб айём суранлар! — Эй ярамас феъл-атворли, хасислик фирибгарлари! Сизлар даҳолик даъвосини қилиб ҳукм суряписизлар!*
11. *Зулм ила ситаи қилғучи бир-бирига бисёр, Муҳтож Аваздек тамаи хом суранлар. — Эй бир-бирларига кўплаб зулму ситаи қилувчилар! Сизлар Аваздек хомтамадирсизлар!*
12. *Лоюҳиббуз-золимин — золимларни севмайман.*
13. *Мунчаким зулм айлағунг бордур мукофоти замон, Оқибат бир кун анга масъул бўлуб бергунг жавоб. — Шунчалар беҳисоб зулм қилаётирсанки, замон бунинг қасосини албатта сендан олади. Бу қилмишларинг учун бир кун жавоб бера-сан.*
14. *Бор умидим, тездин бўлғуси ҳуррият кунин, Эй Аваз, қолмас булут остида доим офтоб. — Умидим борки, тездан озодлик содир бўлади. Эй Аваз, ахир қуёш ҳамиша булут остида қолиб кетмайди-ку!*
15. *Йўқ бўлинг тездан кўзумдин, халқ аро шармандалар, Халқ ғамидин ўзни нарроқ тутғучи бегоналар. — Эй халқ орасидаги шармандалар, сиз халқ ғамидан ўзни четда тутувчи ётлардирсиз. Тездан кўзимдан йўқолинг!*

Бу шеър «Еш хиваликлар» номидаги жадид ташкилоти вакил-ларига қарата ёзилгандир. Бундан авторнинг жадидларга нисба-тан қандай позицияда турганини яққол сезиб олиш мумкин.

16. *Муаззин — азон айтувчи.*

17. *«Хурриятга эрки!» дебонки ёлгон алфозлар била,
Оқибат мазлумлара ютдирдингиз хунобалар.—*

Сизлар «Озодлик ва ҳурлик!» деган ёлгон сўзларни (вайсай-вайсай) охири эзилганларга қон ютдирдингиз!

18. *Қайсингизни кўрди эл капча билан ёп қозгонин,*

Борингиз савдо-сотик бозорида жавлоналар.—

Халқ қайси бирингизни куракча билан ариқ қазганини кўрди?! Барчангиз савдо-сотик бозорида жавлон урасиз, холос!

19. *Эй Аваз, қил жидду жаҳд сен эл билан шому сабоҳ,*

Қолмагай оламда бори хону ҳаромизодалар.—

Эй Аваз, сен халқ билан эрта-кеч тинмай ҳаракат қил, тириш, токи оламда бирорта хону ҳаромизоданинг уруғи қолмасин!

20. *Дилу жон бирла эл мактаб очарга ижтиҳод этсин,*

Нединким, бизни ғам қайдидин озод этгуси мактаб.—

Халқ дилу жони билан мактаб очишга фидокорлик кўрсатсин. Не-гаки, мактаб бизни ғам-алам асоратидан озод қилади.

21. *Бу не навмидликдур?! Мактаб очсак, оқибат бизни*

Аруси ком ила мақсудга домод этгуси мактаб.—

Бу қанақа умидсизлик бўлди ахир! Мактаб очсак яхши оқибатини кўрасиз: мактаб бизни мурод-мақсадлар келинига куёв қилади-ку!

22. *Ҳар тилни билув эмди бани одама жондур,*

Тил воситаи робитаи оламиёндур.—

Ҳар тилини билиш одам фарзандига энди жон каби зарурдир. Чун-ки тил олам аҳлининг ўзаро алоқа — муносабат куролидир.

23. *Ғайри тилини саъй қилинг билгали, ёшлар!—*

Ешлар, бошқа тилни билишга тиришингиз!

24. *Илму фан уйига юборинглар болангизни,*

Онда ўқуғонлар бори яктойи замондур.—

(Эй ота-оналар!) Болангизни илму фан уйи (мактаб)га юборингиз! У ерда ўқиганларнинг барчаси олам ягонаси бўлишади.

25. *Ҳама эҳё ичар жоми ажални — барча тирик мавжудотлар*
ҳалок бўлишади.

26. *Бўлуб саййидлари мардуду ноком,*

Ҳама қул ағниёу комрондур.—

Саййидлар (пайғамбар авлодларига мансуб кишилар) четлаштири-либ, бахтсиз бўлишди. Ҳамма қуллар бадавлат ва бахтиёр бўлди-лар.

Ушбу шеър Аваз ижодининг илк даврига мансуб бўлиб, ҳали унинг ижтимоий қарашлари синфий тенгсизликни фарқ этиш дара-жасида эмасди. Бу байтда феодал-клерикал адабиётнинг таъсири яққол сезилади.

27. *Бўлуб қиймат ҳама ашёни нархи — ҳамма нарсаннинг нархи*
қимматлашиб...

28. *Жаҳонким, сув устидадур бир ҳубоб,*

Нечук анда эл бўлгуси комёб.—

Жаҳон сув юзидаги бир пуфакча (кўпик)дир. Унда халқ нечук бахтиёр бўлсин?!

29. *Қилиб наҳс олам элин рамлини,*

Ҳамишаки даврон қилур инқилоб.—

(Жаҳон) олам аҳли фолини наҳс (касофат)га йўйиб, ҳамиша теска-ри айланади.

30. *Риёзат била бермайин нафса ранж,
Иши аҳли оламнидур хўрду хоб.*—
Олам аҳли риёзат билан ўз руҳларини қийнамасдан, еб-ичишга муккасидан кетишган.
31. *Бу ажсамикки ҳозир эҳё эрур,
Бўлур барчаси бир кунда туроб.*—
Ушбу тирик мавжуд отларнинг барчаси бир кунни гард-ғуборга айланади.
32. *Ваҳқим, насихатлар манго қилғуси бисёр икки шайх,
Қилдурголи ушшоқлик расмидин инкор икки шайх*—
Эвоҳ, ошиқлик йўлидан қайтарш учун икки шайх менга тинимсиз кўп насихат қиладилар.
33. *Аҳли замонни оздурур роҳи ҳақиқатдин мудом,
Шайтониятлик расмини айлаб падидор икки шайх.*—
Икки шайх шайтонлик расм-русумларини жорий этиб, элни тўғри йўлдан оздирадилар.
34. *Кундузлар айлаб ваъзлар аҳли жаҳонга бешумор,
Майдин қилурлар кечалар соғарни саршор икки шайх.*—
Икки шайх жаҳон элига кундузлари беҳисоб ваъзлар айтиб, кечалари қадаҳни май билан лим-лим тўлдирадилар.
35. *Ҳар кун қилиб масжид сори юз минг риё бирла хиром,
Ҳар тун қилур каззоблиғ ўзига атвор икки шайх.*—
Икки шайх ҳар кун юз минг иккиюзламачилик билан мачит томон йўрғалаб, кечалари ўзларига каззобликни одат қиладилар.
36. *Иблис халқ ичра кириб оздурмоқи ҳожат эмас,
Эй дўстлар, токим жаҳон мулки аро бор икки шайх.*—
Эй дўстлар, дунёда бу икки шайх бор экан, шайтоннинг халқ ичига кириб йўлдан оздиришига ҳожат йўқдир.
37. *Моҳирлиқи ул навъким илми фусунда этдурур—
Шайтонга макр ила ҳиял дарсини такрор икки шайх.*—
Ҳийла-найранг илмида бу икки шайх шунчалик моҳирки, улар макр ва ҳийладан шайтонга дарс берадилар.
38. *Олону андуҳ соҳиби*— алам ва андуҳларга чулғанган, маҳзун.
39. *Ичиб тинмайин дайр аро бода шайх,
Май учун қилур раҳн сажжода шайх.*—
Шайх майхонада бетиним май ичиб, жойнамозни майга гаровга қўяди.
40. *Не мумкин ёруғликки андин эса,
Жаҳолатни роҳида афтода шайх.*—
Жаҳолат йўлига муккасидан кетган шайхдан қандай ёруғлик кутиш мумкин?
41. *Сураарга риё заврақин ҳар сари,
Асосин қилур ўйлаким хода шайх.*—
Шайх ўз ҳассасини иккиюзламачилик қайиғини ҳар томон суради-ган хода қилиб олган.
Ушбу шеър Алишер Навоийнинг «Шайх» радифли ғазалининг кучли таъсири остида яратилган. Айниқса, ушбу байт мазмуни деярли устоздан олинган. Навоий бундай деб ёзган эди:
*Риё баҳри ичра тамаъ заврақин,
Солибтур асодин тутуб хода шайх.*—
Ушбу байтлар қиёси бу шеър Авазининг илк, ўрганиш даври ижодига мансублигини кўрсатиб туради.
42. *Ўзин айлар ул навъ омода шайх*— шайх зўр бериб ўзини (ёшларга) манзур этиш учун тайёрланади.

43. *То ҳашр* — ҳашргача, яъни эски тушунчада қиёматда одамлар йиғиладиган кунгача.
44. *Қудурмишму ё ит каби лода шайх* — бетамиз шайх итдай қутурганмикан?
45. *Аҳбоб хайли* — дўстлар гуруҳи, улфатлар.
Гар хисрави кишваркушо бу дамда чекмон бермаса, — Агар фотиҳ подшоҳ манга шу пайтда чекмон бермаса...
46. *Уқолат аҳли* — оқиллар, тамизли кишилар, донолар.
47. *Бадҳол бўлмоқ* — беҳол бўлмоқ, ҳоли ёмонлашмоқ.
48. *Музтариб* — изтироб чеккан, азоб чеккан, қийналган.
49. *Билмадим, ё раббано, ваҳ, не балодур ўксурук*. — Эй, тагирим, бу йўтал қанақа бало экан-а?!
50. *Рўзу шаб дору едим* — кеча-кундуз дори ичдим.
51. *Билмадим амрози силға мубтало бўлмишмуким, Ваҳ, мани бехонумон субҳу маъсодур ўксурук*. — Сил касалга мубтало бўлдиммикан? Мен шўрлик эрта-кеч йўталаман.
52. *Анвои мариз* — касаллик хиллари.
53. *Бадгарин* — ёмонроғи, энг ёмони.
54. *Бал китоби тибни бордур жумласи ёлғон* — балки тиббий китобларнинг барчаси ёлғондир?
55. *Бок эмас гар муддаий васл ичра доғ этса мани, Ким қилур булбулни гулшан саҳни ичра хор доғ*. — Мен висолга эришганимда рақибим менинг тинчимни бузади. Ҳа, худди шундай: тикан булбулни гулшанда қийнайди.
56. *Ҳасрату дардим кун-кундин фузун* — дарду ҳасратларим кундан-кун ортиқдир.
57. *Ёрға бўлмай эрурман маҳрами асрор доғ* — ёрға сирдош бўлолмай доғдаман.
58. *Яктой даврон* — замон яғонаси, машҳур.
59. *Эрназархон* — қадимий Хоразм хонларидан бири.
60. *Бебоклик* — раҳмсизлик, шўхлик, қайтмаслик.
61. *Ҳаз берурда* — роҳат бағишлашда.
62. *Ғамзудо* — ғамни кеткизувчи, хушвақт қилувчи.
63. *Бори ушшоқ эли* — барча ошиқлар.
64. *Уқуб назми ҳаётафзо* — жон бағишловчи шеърлар ўқиб.
65. *Доро III* — эрамиздан олдинги тўртинчи асрда Эронда ҳукмронлик қилган аҳмонийлар сулоласининг сўнгги подшоси (Э. О. 336—330). У ўз территориясини аңча кенгайтирган, бироқ македониялик Александрдан мағлуб бўлган.
66. *Ғайри кўйининг таманносин қилурсан* — ёг манзилни орзу қиласан.
67. *Жаннати ризвон* — жаннат боғи.
68. *Маҳи рахшон* — порлоқ ой.
69. *Фармонпазир* — буйруққа шай турадиган киши.
70. *Ииқ ойини* — муҳаббат расми, севги қондаси.
71. *Содиқи паймон* — ваъдага вафо қилувчи, аҳдида турувчи
72. *Гила* — гина, ўпкалаш.
73. *Дастгир* — қўлловчи, ҳомий.
74. *Вафоу меҳр эрур борҳо хисол манга, Нетонги, етса агар ишқ аро камол манга*.
Ҳамиша менинг хислатларим вафоу меҳр бўлди. Шунинг учун муҳаббатда камолга етишсам ажаб эмас.
75. *Толиъ эрур бахт аро вубол манга* — менинг толеим ҳамиша тескари келади.

76. *Рақиб хайли эрурким ғаний бу оламда,*

Аларнинг атласидан аҳсан эски шол манга.—

Бу оламда рақиблар тўдаси бой-бадавлатдир. Уларнинг атлас-кимхобларидан кўра эски шолим мен учун аълороқдир.

77. *Жоми Жам—Жамшид жоми.* Жамшид жоми афсонавий сеҳрли кучга эга бўлиб, гўё у глобуссимон жомдан дунёнинг исталган гўшасини тамошо қилиш мумкин эмиш.

78. *Қад бўлса бўйла дол—* қаддим долга ўхшаб букилса. Араб ёзувидаги дол («д» ҳарфи) букик қоматга ўхшайди ва бу ҳарф қад букиклиги рамзи сифатида ишлатилади.

79. *Вафо қилмоқ экан ошиққа пеша ишқ бобинда,*

Ҳамул мазмунни мен кўрдим вафо аҳлин китобинда.—

Муҳаббат масаласида ошиқнинг ҳунари вафо қилиш экан. Ушбу фикрни мен вафодорлар китобида ўқиб қолдим.

80. *Даҳр ашколи—* дунё жумбоқлари, олам муаммолари.

81. *Мунқалаб қил—* тескари қил, ўгир.

82. *Руҳи маҳбуб—* севгилининг юзи, маҳбуба чеҳраси.

83. *Чархи гардон—* айланувчи фалак, коннот.

84. *Рафъи ҳижоб—* чимматнинг олинши, парданинг очилиши.

85. *Атиббои замон—* замона табиблари, давр дўхтирлари.

86. *Хуфо бешакку зан—* шубҳа ва гумонсиз яшириндир, аниқ пинҳон.

87. *Меҳреустар—* меҳрибон, меҳрибонлик кўрсатувчи.

88. *Рақиб бадсиёқ—* бадбашара рақиб, ёмон одатли рақиб.

89. *Меҳр—* қуёш, офтоб.

90. *Жоми саҳбо—* бир қадаҳ май.

91. *Комрону комкор—* баҳрали, бахтнёр.

92. *Жонима етдим—* ўлар ҳолатга етдим, жонимдан безор бўлдим.

93. *Шоҳлар ўлурму ҳамнишин афтодау аҳқар била—* шоҳлар нотавон ва қашшоқлар билан бирга ўтирадиларми?

94. *Унс тутгайму пари суҳбат тузуб инсон ила?—* Пари одам билан суҳбат қилиб дўст тутинадими?

95. *Наргиси фаттон—* фитначи кўз, йўлдан урувчи шаҳло кўз.

96. *Оқил кишига яхишдур зиндонда сокин бўлғали,*
Ултурғанидин ҳамдаму дамсоз ўлуб нодон ила.—

Ақлли-одам нодон билан ҳамдам ва ҳамсуҳбат бўлиб ўтиргандан кўра зиндонда яшашни афзал кўради.

97. *Сўзон—* куйдирувчи, ўртайдиган.

98. *Яксар—* бошдан-оёқ, тамоман.

99. *Танг кўнглини очиб асру—* тор кўнглини буткул очиб...

100. *Меҳри ховари—* шарқ қуёши, машриқ офтоби.

101. *Ҳайвон суйи—* оби ҳаёт, тириклик суви.

102. *Ўзни кўб побанди фуқрат айлама—* кўп ҳам ўз оёғингни айрилиқ билан тушовлаб қўйма.

103. *Афъоли қабоҳат—* қабиҳ феъл-атворлар, ярамас қилиқлар.

104. *Зоҳидосо гар ишинг бўлса риё—* зоҳид каби ишинг икки-юзламачилик бўладиган бўлса...

105. *Эйки, истарсан тарабни даҳр аро,*

Ишқ аро бедаст-полиғ айлама.—

Эй оламда шодлик истамоқчи бўлсанг, муҳаббатда қўл-оёқсиз бўлиб қолма.

106. *Қим тариқи фақр аро солик эсанг,*

Хисрави кишваркушолиғ айлама.—

Фақирлик мазҳабига мансуб бўлсанг, шоҳона жаҳонгирлик қилма.

107. *Топғуси табдил субҳи васл бирла оқибат,
Нечаким тул ўлса гар ҳам шони ҳижрон, ғам ема.*—
Айрилиқ туни ҳар қанча чўзилса ҳам оқибатда висоя тонгига айланади, ғам ема.
108. *Кўзларинг Яъқубдек айлаб ҳамиша хунфишон,
Юсуфинг бўлмас асири банди зиндон, ғам ема.*—
Яъқубдек ҳамиша кўзларингдан қонли ёш оқизма; Юсуфинг зиндон маҳбуси бўлиб қолмайди, ғам ема.
- Ушбу байтда Шарқ адабиётида машҳур бўлган Юсуф ва Зулайхо сеवги можароси сюжетига ишора қилинган. Юсуф ва Зулайхо севгиси ҳақида юзга яқин дoston (Фирдавсий, Али, Дурбек, Абдураҳмон Жомий, Ҳозик, Андалиб...), драма (Нозим Ҳикматнинг «Гўзал Юсуф» асари) ва тетралогия (Томас Мани «Яъқуб қиссаси», «Навқирон Юсуф», «Юсуф Мисрда», «Юсуф — халқ халоскори» романлари) яратилган. Жумладан, Дурбек дostonи мазмунига кўра, ҳасадчи акалари Юсуфни йўқотиш пайига тушадилар ва уни Молики Тожирга қул қилиб сотиб юборадилар. Юсуф бу савдогар томонидан Миср бозорига Миср Азизига сотилади. Юсуф Зулайхо хизматини қилиб юриб, тухмат билан зиндонга қамалади. Юсуф иштиёқида отаси Яъқуб тун-кун йиғлайвергач, қонли кўз ёш тўкавергач, кўзлари ожиз бўлиб қолади...
109. *Нўш қилсанг — ичсанг.*
110. *Жоми тараб — шодлик қадаҳи, қувонч майи.*
111. *Дур бўлғуси — узоқлашади, арийди.*
112. *Ижтиноб этган учун — ҳазар қилгани учун, ўзини тортгани учун.*
113. *Бекасу ошuftаҳол — кимсасиз, паришонҳол.*
114. *Ишқ ичра расволиқ манга сабт айламиш килки қазо,
Беҳуда айлаб, носихо, пандингни такрор ўртама.*—
Қисмат қалами муҳаббат соҳасида менга расволикни ёзган. Эй, насихатчи, панд-насихатингни бекорга такрорлайверма.
115. *Дорушишифойи васл — висол табобатхонаси.*
116. *Чекиб тиги сиёсат — қатл ханжарини қиндан тортиб...*
117. *Себи ғабғаб — айнан: бақбақа олмаси, олмасимон бақбақали.*
118. *Гулжабин — манглайн гулдай гўзал.*
119. *Ҳуронишон — ҳурсимон, ҳурга ўхшайдиган, ғоят сулув.*
120. *Чин солмағил қош устина — қошларингни чимирма.*
121. *Гар тушса ўлғай ламъаи хуришид хуффош устина — қуёш нури тушса кўршاپалак ҳалок бўлади.*
122. *Ҳосидлиғ айлаб бу замон, кам берди, дер аҳли жаҳон,
Кийса янги хилғат агар қашшоқи, қаллош устина.*—
Қамбағал, қашшоқ эгнига янги кийим кийса, олам аҳли ҳасад билан: «Ким берди?» деб сўрашади.
123. *Аё қосидлиғ илмида яғона — эй хат-хабар ташувчилик ҳунарида яғона киши.*
124. *Қил бир-бир тақрир — бирма-бир айтиб бер.*
125. *Чашми сиёҳин ўйнотиб — қора кўзини ўйнатиб.*
126. *Райҳони тардек хатлари — мийнғидаги (юқори лабндаги) майин туклари яшнаб турган райҳондек.*
127. *Ақлу шикебимни адам қилмиш мани бир гулрухе,
Зулму жафопарваргина, жавру ситамустаргина.*—
Зулму жафокор, жавру ситамкор бир гул юзли гўзал менинг ақлу сабр-тоқатимни маҳв этди.
128. *Ғанжу далол — нозу карашма.*
129. *Қошлари ё — қошлари ёй, қоши камон.*

130. Бағрим бўлур бирёнгина — бағрим қовурилади.
131. Топарман тоза жон — қайта тириламан.
132. Ошиқлар ичра гар мани маҳсуб қилса — агар мени ошиқларни ҳисобига қўшса.
133. Жон нақдини иқдомига исор этар эрдим — жонимни қадамига нисор қилардим; таширифига жонимни бағишлардим.
134. Дедим: «Қилғил ҳадаф ман нотавонни,
Отарда новак ул абру камона».—
Дедим: қошинг камонидан ўқ отарингда мен шўрликни нишонга ол.
135. Нузул этгуси ҳар дам чархи дундин,
Бошимга фитна хайли бекарона.—
Тубан фалақдан ҳар лаҳза бошимга беҳисоб фитналар тўдаси қуйилиб тушади.
136. Нетонжким, бандаси гар бўлса Зуҳра,
Рубобу чанг ила қилғач тарона.—
Рубобу чанг чалиб қўшиқ айтганида унга Зуҳра қул бўлса ажаб эмас. Автор бунда Зуҳра сайёраси ҳақидаги китобхон тасаввурига суянмоқда. Классик адабиётда Зуҳра планетаси мислсиз чолғучи ва қўшиқчи сифатида талқин этилади.
137. Савор ўлгон чоғи ноз ашҳабиға — у ноз тулпорига минганда, яъни у ноз қила бошлаганида.
138. Бўлибдур мунқалиб аҳли замона — замон одамлари ўзгариб кетипти, тескари характер касб этипти.
139. Тараҳҳум қил мани маҳзуни зора,
Аё кўнғил қотиғ монанди хора.—
Эй кўнгли қоядай қаттиқ гўзал, мен бечорага раҳм қил.
140. Мани дарёи меҳнат гарқи айлаб,
Нечун, жоно, ўзинг чекдинг канора?—
Жонгинам, нега мени азоб-машаққат дарёсига фарқ этиб қўйиб, ўзингни чеккага (қирғоққа) олдинг?
141. Эҳёлиғи ҳам лаълини анфосидадур, а?— Тириклиги ҳам лабаарининг нафасидандир, а?
142. Зулфи мутарро — таралган гажак, безалган гажак.
143. Лол ўлсин-ўқ нутқим — нутқим лол бўлақолсин.
144. Гўё — гапирувчи, сўзловчи.
145. Кўз хира бўлсун гар юзинг кўрмай табарро айласа — кўзим сени кўрмай сендан ўзини олиб қочса (четлашса) хира бўлсин.
146. Кавнайн аро — икки оламда, у дунё ва бу дунёда.
147. Ҳаззу фараҳ — ҳузур-ҳаловат.
148. Бир нома ишио айласа — бир мактуб ёзса.
149. Ҳур — афсонавий жаннатдаги гўзал қиз.
150. Ғилмон — жаннатдаги хизматкор. Асли ғулум — қул.
151. Сийм ила зар — кумуш (пул) ва тилла (пул).
152. Хизри алтофинг — лутф-марҳаматинг йўлбошчиси. Классик адабиётдаги тасаввурга кўра, Хизр йўлдан озган, йўлидан адашганларни тўғри йўлга соладиган халоскор пайғамбардир.
153. Ер номус этмасунким касрати ушшоқидин,
Ҳар матое жамбаҳо бўлғай харидор ўлмаса.—
Ер ошиқлари кўплагидан номус қилмасин. Харидор бўлмаса, ҳар қандай матонинг нархи арзонлашиб кетади.
154. Ошкоро лаълидин жонбахш гуфтор ўлмаса — (севгилим) жон бағишлайдиган лаблари билан сўзламаса...
155. Нишот жашни — шодлик ва хурсандчилик базми.
156. Соғари саршор — лиммо-лим қадаҳ, май тўлдирилган пиёла.
157. Фузун умр — узоқ умр.
158. Бок — қўрқув.

159. *Дофеѝ олому ғамдур, бода сунким, соқиѝ,
Жумлаи асмум муҳлик дофеѝ тарѝк эса.*—

Эй соқий, май қуй, барча ҳалокатли заҳарлар таъсирини тарѝк йў-
қотганидек, бу ҳамма аламлар ва ғамларни даф қилади.

160. *Қалби ношоду ҳамиша кўзлари намнок* — қалби ғамлиу
ҳамиша кўзлари намли (йиғлаган).

161. *Исодек эъжоз айласа* — Исо каби мўъжиза кўрсатса.

Шоир бу ўринда классик адабиѝтимиздаги анъанавий образ Исо
Масихга ишора қилмоқда. Масих — Исонинг лақаби бўлиб, жон
бағишловчи, тирилтирувчи маъносига молик. Исо мўъжизаси — ўлик-
ларни тирилтиришдан иборат. Шарқ теологик адабиѝларида уқти-
рилишича, юзлаб пайғамбарлар ичида биргина Исо ўликларни ти-
рилтира оладиган қудратга эга бўлган эмиш. Уни кўпинча Исои
Марям деб ҳам номлашади. Бунинг сабаби шундаки, Исо отасиз
Марямдан туғилгандир. Шунинг учун Исо исмига онасининг исми
ҳам қўшиб айтилиши мумкин.

162. *Лаъли ширини агар лаҳни фалактоз айласа* — ширин лаб-
лари кўкўпар қўшиқларни куйласа.

163. *Бўлғуси албатта доми ишқ бирла пойбанд* — албатта ишқ
тузоғига оѝғидан илинади.

164. *Ғайрига парво айласа* — бегонага боқса, ѝтга қараса.

165. *Офатни помолу* — офат топтаган, офат оѝқости қилган.

166. *Таронжону ҳазин* — сусткаш ва маҳзун, вазмин ва ғамли.

167. *Жамоли ѝрдин гуллар уѝлиб,*

Қилур чоки гирибон даста-даста.—

Даста-даста гуллар ѝр жамолдан уялиб, ўз ѝқаларини йиртадилар
(яъни очиладилар).

168. *Хушо* — яхши, соз, қандай яхши!

Фироқидин ҳаѝтим мунқатеъ эрди — айрилиғи туфайли ҳаѝтим
узилган, яъни ҳалок бўлган эдим.

169. *Басе аѝдо қилур розим фишо оҳиста-оҳиста.*— Кўп душ-
манлар аста-секин сирларимни фош қиладилар.

170. *Басе саѝб эрди дардим лаъли ѝдида* — лаблари ѝдида аҳ-
волим жуда оғир эди .

171. *Лаби шурби* — лаби нами, бўсаси.

172. *Эрур базм аҳли сомѝ дилқушо соз устина тинмай,*

Чек, эй мутриб, суруди жонфизо оҳиста-оҳиста.—

Эй чолғучи, базм аҳлининг қулоқлари сенда: кўнгилочар соз бил-
лан чекланмай, жон бағишловчи қўшиқни ҳам секин-секин айтавер.

173. *Бўлур коми раво* — мақсадига етади, орзуси ушалади.

174. *Қилиб қалбингни сартосар фигор* — қалбингни бошдан-оѝқ
мажруҳ қилиб...

175. *Муфарриҳ* — кўнгилочар, шодлантирувчи.

176. *Чашмаи ҳайвон* — обиҳаѝт булоғи, тириклик суви чашмаси.

177. *Нуктаи ширин даҳон* — ширин оғизнинг чуқур маъноли
гапи.

178. *Миѝн* — бел.

179. *Фирдавси ризвон* — жаннат боғи, биҳишт чамани.

180. *Фирдавси аъло* — олий жаннат.

181. *Вуслат куни* — висол куни, учрашув куни.

182. *Нори жаҳаннам ҳам эмас андуҳи ҳижрон норича* — дўзах
олови ҳам айрилиқ ғамлари ўтнча эмасдир.

183. *Паѝнай бода тут беҳадду бепоѝн тонг отғунча* — тонг от-
гунча чексиз-ҳисобсиз май қуйиб узат.

184. *Кўз мардуми* — кўз қорачиғи.

185. Дило, дохил эсанг аҳли вафога — эй кунгил, агар вафо аҳли сафида бўлсанг.

186. Дўш бўлди — йўлдош бўлди, шерик бўлди.

187. Сарнавишт — пешонага ёзилгани, қисмат.

188. Жафогустар — жафокор, жафо қилувчи.

189. Итгисол — қўшилмоқ, учрашув, висол, улашиш, етишиш.

190. Шояд айлаб раҳм — зора раҳм қилиб.

191. Эйки, истарсан давомат даҳр ишқи беҳжатин,

Чек миҳан, гулшанда гул пайванд бўлмиш хорга. —

Эй, ҳаминша олам севгиси шодлигини истайдиган киши, азоб ҳам чек.

Чунки гулшанда гул тиканга пайванд қилингандир.

192. Қилмағил дашном, эй оромижон, ғайриғақим,

Берса бўлмас под заҳри талх ҳар беморга. —

Эй оромижон, ҳар ётга жаҳлингни истайдиган киши, заҳарни қайтарадиган дорини ҳар қандай касалга бериб бўлмайди.

193. Раҳолиғ — қутулмоқ, озод бўлмоқ, нажот топмоқ.

194. Маъдум билкул айлади — бутунлай йўқотди.

195. Сангдил — тошбағир, қаттиққўл.

196. Оразин хурийдсон айлаб — юзини қуёшдай балқитиб.

197. Сарто сар — бошдан-оёқ, ҳаммаёғи.

198. Ҳамул маҳваш — ўша ойда (ғўзал).

199. Муддаий — айнан: даъвогар; булҳавас, ишқ даъвогари бўлган бетайин кимса, рақиб.

200. Рақибни рўсияҳлар хайли — юзиқора рақиблар тўдаси.

201. Танимда тобу таб — танимда тўлғаниш ва ўртаниш.

202. Ҳозадин келди бериб ружсориға дилдор зеб — дилдор юзига уна-элик суриб зеб бериб келди.

203. Чек қўл, эй машишота — эй пардозчи аёл, қўлингни торт!

204. Мазмуни дақиқот — чуқур маънолар, теран мазмунар.

205. Ашғор — шеърлар.

206. Шаҳди лағли — лаблари боли.

207. Қўзларимга даҳрни яқсар қоронғу айладинг,

Оразинг меҳри уза шабранг зулфинг бутротиг. —

Юзинг қуёши узра тунранг гажагингни тарқатиб, дунёни бошдан-оёқ кўзимга қоронғу қилдинг.

208. Нокомлиғ заҳри — бахтсизлик оғуси.

209. Далол — ноз-карашма, ғамза.

210. Ҳамоғйиш — қучоқлашишган.

211. Бурқаъ — чиммат, юзга тутиладиган парда.

212. Оре — ҳа, албатта, зотан, шундай.

213. Сарто ба но — бошдан-оёққача.

214. Анқариб — яқин кунда.

215. Андалиб — булбул.

216. Дилкашу аҳмар эмас дилдор пистони киби,

Этмагил, эй боғбон, ҳаргиз манго таърифи себ. —

Эй боғбон, менга олмани мақтама. Чунки у дилдор кўксини каби қирмизи ва дилкаш эмас.

217. Бўлур заррадек нопадид офтоб — қуёш заррадек кўзга кўринмай қолади.

218. Яна тори гисусин очса агар,

Тушар сумбул аъзосига печуб. —

(Ерим) сочининг бир толасини очса, сумбулнинг аъзойи бадани изтироб чекиб тўлғанади.

219. Оташин юз — олов юз, оловдай чеҳра.

220. Хоб — уйқу, ухлаш.

221. Поён — ниҳоя, сўнг, охир.

222. *Ғайр бирла ул париваш қилди ошоми шароб* — у париваш бегона билан май ичди.
223. *Бахт вожун, дард афзун қилғали* — бахтимни тескари ва дардимни ошириш учун...
224. *Айлади ул шева чашимни пуроб* — бу ғашлик кўзимни ёнига тўлдирди.
225. *Бўлай васлинг аро роҳатмаобу комёб* — висолингдан баҳраманд бўлиб, роҳат-фароғат топай.
226. *Ҳар бир каломинг дурри ноб* — ҳар бир сўзинг тоза дурдир.
227. *Туроб* — ғубор, чанг-тўзон.
228. *Мавсуми шабоб* — йигитлик айёми, навқиронлик даври.
229. *Дайри кажбунёд* — тескари қурилган дунё.
230. *Ўзни қилмоққа аламлар қайдига побаст* — ўзни аламлар тузоғига тушовлаб бериш учун.
231. *Девон* — 1. Давлат маҳкамаси. 2. Шеърлар тўплами.
232. *Ёр қўйида қилиб ғаммозлиқ изҳорини* — ёр манзилида сир-фош қилишга ўтиб олиб...
233. *Меҳр устуворисан киминг* — кимнинг ҳақиқий ошиғисан?
234. *Фурқат бошинга тушмайин вуслатин қадрин билмадинг* — айрилиқ бошингга тушмасдан висол қадрини билмадинг.
235. *Андаккина* — бир озгина, озгина.
236. *Ғани* — бой-бадавлат, мол-дунёси кўп киши.
237. *Ҳамроҳу амсол* — йўлдош ва тенгдошлар.
238. *Бори миҳаннинг остида қаддим дағи нундур манинг* — машаққат юки остида менинг қаддим букиқдир.
239. *Бахти бадим фархунда бўлмай лаҳзаи вожундур манинг* — менинг ёмон бахтим ҳеч ярлақамай, тескари келмоқда.
240. *Айб қилманглар эсам ношодхотир борҳо* — кўпинча хотирим паршон бўлса, айб қилманглар.
241. *Шўру шар* — шовқин-сурон, ғовға, тўполон.
242. *Зеру забар* — остин-устун.
243. *Таслим қилғум* — тан бераман, қойиллигимни иқроқ қилман.
244. *Айбу нуқсондин мубарро* — айбу камчиликдан фориг, кам-кўстсиз.
245. *Илкинга олиб асо юрсанг улуғ дастор ила,
Зоҳидо, қилғай сани оламга расво суратинг.* —
Эй зоҳид, қўлингга ҳасса олиб, баҳайбат салла билан юрсанг, бу шаклинг ўзингни оламга расво қилади.
246. *Фурқат ғаму оломини чекмакка муътод айладинг* — айрилиқ ғам-аламларини чекишга ўргатдинг.
247. *Фараҳбахшиғ иттисолинг сенинг* — сен билан учрашув қувончлидир.
248. *Рақиб аҳлига ёр ўлубдур бу дам,
Ҳамул ёри соҳиб жаволинг сенинг.* —
Сенинг ўша сулув ёринг бу пайтлар рақибларга ёр бўлибди.
249. *Кўруб дилраболардин-ўқ зулму кин,
Муҳаббат русуми хисолинг сенинг.* —
Ўғзалларнинг ўзиданоқ зулму ситам кўрсанг ҳам сенинг хислатинг муҳаббатга садоқатдир.
250. *Бори оламга ифшо бўлмайин асрор, хуш келдинг* — бутун оламга сирларимиз фош бўлмасдан бурун хуш келдинг.
251. *Исвор, Исоосо, Исоваш, Исосифат* — Исодай, Исо сингари.

252. Гул қилур жайбини чок — гул бағрини тирнайди, гул қийимларини йиртади, яъни очилади.
253. Ҳалокимга ичар дилдор савганд — севгилим мени ўлдиришга онт ичади.
254. Кўзига ўзни ташибеҳ айламакдин,
Ичибдур наргиси хуммор савганд. —
- Маст наргис ёр кўзига ўзини ортиқ ўхшатмаслик учун қасам ичипти.
255. Ким тушгай албатта анинг мажмуи кирдори писанд — унинг барча хатти-ҳаракатлари маъқул тшади.
256. Қарам қил бўсае лаъли лабингдин,
Балият қайдидин қилмоқга озод. —
- Мени балолар асоратидан қутқариш учун лаълдай лабингдан бир бўса бер.
257. Байгул эҳзоним — ғамхонам.
258. Охи сард — совуқ оҳ, армонли тортилган оҳ.
259. Шайдоликда фард — шайдоликда ёлғиз, мафтунликда ягона.
260. Ранги зард — сариқ юз, заҳил чеҳра.
261. Ағёри бадсийрат ила ҳожат эмас қилмоқ набард — тубан габиатли рақиб билан олишувга ҳожат йўқ.
262. Шатранжу нард — шахмат ва нард ўйинлари.
263. Надур журмим менинг, эй чашии жаллод? — Эй жаллод кўзли ёр, менинг гуноҳим нима?
264. Озурда жисму қомати хам ё каби, жони низор,
Кўкси фигуру дидаси хунбору гирёнман баса. —
- Вужудим қийналган, қаддим камондай эгик, жоним занф, кўксим жароҳатли, кўзларимдан тинимсиз қонли кўз ёш тўкаман.
265. Аслоҳо — ҳеч ҳам, мутлақо.
266. Дамсозим ўлғил борҳо — тез-тез менга суҳбатдош бўл.
267. Борму эркан жаҳонда шикдек душвор оё? — Жаҳонда севги-дек қийин нарса бормикан?
268. Қорун — афсонавий бадавлат одам. Гўё у мамлакатнинг энг бойи бўлиб, ўнлаб хазиналари бор эмиш.
269. Қалби вайронларни ганжи жуд ила обод қил, — қалби вайронларни саховатинг хазинаси билан обод қилгин.
270. Хароби кўҳналарда бўлғуси маҳсури ганж — кўҳна харобаларда хазина кўмилган бўлади.
271. Ҳирс ила ганж асрамоқ қилма ҳавас афъи сифат — заҳарли илонга ўхшаб очкўзлик билан хазинага қоровул бўлишни ҳавас қилма. (Классик адабиётимиздаги тасаввурларга кўра, гўё кўмилган хазиналарни йирик заҳарли илонлар қўриқлаб ётар эмиш.)
272. Дорайн — икки дунё: ҳозирги реал ва афсонавий иккинчи дунё.
273. Эй Аваз, жамъи зар этмакдин ҳазар қил, тонглаким,
То саросар бўлмасун гўрингда мору мўри ганж.
- Эй Аваз, тилла жамғармақдан ҳазар қилган. Чунки эртаси куни қабрингда улар илон ва чаёнларга айланади. (Илгариги даврларда очкўз одамларнинг олтин йиғишга бўлган ҳарисликларини чегаралаш учун кишилар: «Бу дунёда йиғилган олтин-кумуш қабрда илон-чаёнга айланади!» деб қўрқитишга уринишган. Шоир ана шунга ишора қилмоқда.)
274. Қамар — ой.
275. Беҳамто — тенги йўқ, мислсиз, ягона.
276. Ҳар кунда хурийд сўйи машириқдан тулуъ айлар — куёш ҳар куни шарқ томондан чиқади (балқийди).
277. Тонг эрмас, эҳтиёжим ишқ аро афзун ҳунар бирла,
Ки бўлғой олам ичра соҳиби фазлу ҳунар муҳтож.

Шунча ҳунарим бўлса ҳам муҳаббатда эҳтиёжим кўпдир. Чунки дунёда билим ва ҳунар эгалари кўпроқ муҳтож бўладилар.

278. *Сиймандом* — оқ юзли, кумуштан.

279. *Бўлғой ҳаётим мунқатеъ топиб ишим итмом* — ишим тамом бўлиб, ҳаётим узилади.

280. *Ақлу хирад билкулл бўлуб маъдуму мафқудул асар* — эҳушим мутлақо беному нишон йўқолади.

281. *Мужда санго ирсол этар қосид била пайғом, Аваз.* — Эй Аваз, сенга хат ташувчи билан хабар юбориб, сени хушхабардан воқиф этади.

282. *Васлнинг саҳбосига хуноби ҳижрондур аваз* — висол майига ҳижронда қонли кўз ёш тўкиш эваз бўлади.

283. *Сунбули сероб* — тимқора сунбул, яъни ёр зулфи.

284. *Қуллоб* — қармоқ, илмоқ, илгак.

285. *Совуқ ошубидин баъзи ёпар синжоб ила ораз* — совуқ қу-турнишдан баъзилар юзларини мўйнали пўстин билан ёпадилар.

286. *Бу коғазларга сигмас шарҳи аҳволим битар бўлсам,*

Анго мажмуғи ашғё бўлсалар сигғой магар қоғоз. —

Аҳволимни ёзадиган бўлсам, бу қоғозларга сигмайди. Агар оламда-ги ҳамма нарса қоғозга айланса балки сигар...

287. *Ағёри бадру* — афти хунук рақиб, башараси ёмон ағёр.

288. *Фигони жонгудоз* — жонни ўртайдиган йиғи.

289. *Ман қилурман борҳо онларни бир-бир имтиёз* — мен улар-ни кўп маротаба бир-бир синаганман.

290. *Мунъадам* — йўқ, йўқликка кетган, йўқотилган.

291. *Шиква* — шикоят.

292. *Соҳиби ганжу адодурсиз* — ноз-карашмали, ширин сўзлисиз.

293. *Ўйлаким кабки дари рафторингиз* — юришингиз тоғ какли-гига ўхшайди.

294. *Икки нарғиси бемор* — икки хумор кўз.

295. *Ашҳаби нозу адо узра саворим сизмусиз?* — Ноз-карашма отига минган сизмисиз?

296. *Борҳо ағёрнинг сўзини бовар айлабон* — кўпинча рақибим сўзига ишониб...

297. *Неку шиям* — яхши феъл-атворли, хулқи хуш, хушхулқ.

298. *Истама бўса ато* — бўса тортигини сўрама.

299. *Шоз* — ноёб, мавжуд эмас.

300. *Кумало нодиру шоз* — комиллар оз ва ноёбдирлар.

301. *Пайваста қош* — туташиб кетган қошлар.

302. *Сўзу гудоз* — ёниш ва ўртаниш.

303. *Маҳбублар кори* — маъшуқалар иши, севгилилар расми.

304. *Барча ёмонлар бўлдилар оламда неку номлиғ,*

Гумномлиғ бирла мани бедасту по дунман ҳануз. —

Барча ёмон одамлар дунёда яхши номга эга бўлдилар. Мен шўрлик эса, номим ўчиб, ҳалиям ярамас бўлиб кўринаман.

305. *Фалотун* — Афлотун, Платон. Афсонавий олим даражасига кўтарилган грек идеалист файласуфи.

306. *Устувор* — барқарор, доимий, ўзгармайдиган, пойдор.

307. *Чандон* — ҳар қанча, кўп, беҳад.

308. *Чоки гирибон* — ёқавайрон, кўкси абгор.

309. *Сарбаланд* — энг юқори, энг ҳурматли, азиз, мукаррам.

310. *Ҳосид етуролмасун газанде* — ҳасадчи бирор зарар етказ-масин.

311. *Нори сўзон* — куйдирувчи олов, ёндирувчи ўт.

312. *Сипанд* — исириқ, ҳазорсипанд.

313. *Утлуғ юзинг эрса нори сўзон,
Жонлар эрур ониким сипанди.*—
Алвон юзинг чўғдай куйдирувчи бўлса, ошиқлар жони унда ёнадиган
исриқдир.
314. *Каманд* — ҳарбий қуроли; у эшилган арқондан иборат бў-
либ, ёвга халқа қилиб отилиб, отдан қўлатилади ва асир олинади.
315. *Ҳамано* — шу зоҳоти, шу лаҳзадаёқ.
316. *Шаби тор* — зулмат кечаси, қоронғи тун, зим-зиё кеча.
317. *Балиятни намудор айлади* — балоларни кўрсатди, боло-
ларга гирифтор қилди.
318. *Фурқат қайди* — айрилиқ асорати, айрилиқ тузоғи, жудолик
доми.
319. *Ҳакимо* — эй табиб!
320. *Санга рухсор рашки офтоб ўлди* — сенинг юзинг қуёш
рашк қиладиган даражада (гўзал) бўлди.
321. *Санга вазъиш ҳамиша мендин этмак ижтиноб ўлди* — се-
нинг ишинг ҳамиша мендан нафратланиш бўлди.
322. *Ишкаста* — шикаста, синиқ, жароҳатли.
323. *Висоли давлатига ғарра бўлма* — висолига учма, висоли
билан мағрурлашиб кетма.
324. *Бепарво қитол* — раҳмсиз қотил.
325. *Исо мақол* — Исодай сўзлайдиган, яъни сўз билан тирилти-
радиган.
326. *Беҳудағулик* — беҳуда вайсаш, вайсақилик.
327. *Инфиол* — хижолат, уялиш.
328. *Аваз, жон мурғи банд ўлмоқға боис зулфи домиға,
Рухи гулзори ичра дона осо турфа хол эрди.*—
Эй Аваз, жоним қушнинг гажағи тузоғига илинганнинг бонси шуки,
ёр юзи гулзорида тузоққа сепилган дондай хол бор эди.
329. *Гаронжон, сина чок* — беҳол, бағри эзилган.
330. *Ноком маҳжур* — айрилиқда қолган бебахт.
331. *Шикаста хотир* — кўнгли вайрон, хотирпаршон.
332. *Наргиси фаттон* — фитначи кўз.
333. *Муҳлик сам* — ҳалок қилувчи заҳар, ўлдирувчи заҳар, заҳ-
ри қотил.
334. *Шоядки келгай* — зора келса.
335. *Нозперо* — назокатли, серноз, ишвали.
336. *Мулаззаз* — ширин, тотли, мазали.
337. *Ҳусн авжида руҳи рашки маҳи анвар қани?*— Ҳусн осмони-
да юзига мунаввар ой рашк этадиган сулув қани?
338. *Жамшид* — афсонавий Эрон ҳукмдори. Фирдавсий «Шоҳно-
ма»сида идеал ҳукмдор сифатида гавдалантирилган ушбу етук
образга илоҳий яратувчи қудрат нисбат берилган. Унинг глобуссимон
сирли жоми бўлиб, жаҳоннинг исталган гўшаси ундан кўринармиш.
Унинг салтанати авж олгач, у одамларни ўз шахсига топинишни
буюрган. Ўз ҳаддини билмаган шоҳ Жамшид Заҳҳокдан енгилиб,
ўлдирилган ва Заҳҳок елкасидан чиққан илонларга ем бўлган эмиш.
339. *Искандар* — македониялик Александр (милоддан аввалги
356—323 йиллар) — юнон саркардаси, Македония шоҳи. 336 йилда
отаси Филипп ўлдирилгач, у тахтга чиқиб, умр бўйи Шарқ мамла-
катларини забт этиш билан машғул бўлди. Александр Юнонистондан
Ҳиндистонгача бўлган территорияни ўз империяси таркибига олган
эди. У 323 йилнинг 13 июнида вафот этган. Шарқ адабиётидаги
Искандарга Александр прототип ҳисобланса-да, Шарқ мутафаккир-
лари яратган Искандар образи тарихий македониялик Александрдан
кескин фарқ этади. Искандар сюжетида қалам тебратган классикла-

римиз Искандар сиймоси ва фаолиятида ўз идеалларини ифодалаганлар. Натижада босқинчи фотиҳ македониялик Александр ўрнига нажоткор ва халоскор қаҳрамон подшоҳ Искандар образи қад кўтарган.

340. *Абу Али Сино* — Абу Али ибн Сино. Асл исми Хусайн, отасининг исми Абдуллоҳ, онасининг исми Ситорабонудир. У 980 йил Бухоро яқинидаги Афшона қишлоғида туғилиб, 1037 йилда Ҳамадонда вафот этган. Абу Али ибн Сино Урта Осиёлик машҳур медик; математика, логика ва фалсафа мутахассисидир. Ибн Синонинг адабий-илмий ва ижтимоий фаолияти кенг кўламдадир. Классикларимиз ибн Сино сиймосида буюк аллома ва беназир мединки тасаввур қилганлар.

341. *Луқмони донишвар* — донишманд Луқмон, заковатли Луқмон, афсонавий Луқмони ҳаким.

342. *Сарвари хайли тамоми ошиқон* — барча ошиқлар гуруҳининг сардори.

343. *Ҳусн аҳлининг сардафтари* — гўзаллар рўйхатининг бошидагиси, яъни энг сулув гўзал.

344. *Оразин монанди моҳи осмон дерлар они* — унинг юзи осмон ойига ўхшайди; дейдилар.

345. *Зулайхо* — «Юсуф ва Зулайхо» сюжетидаги асарларнинг бош қаҳрамонларидан бири. Барча классик ва ҳозирги замон санъаткорлари талқинида Зулайхо ўз севгиси учун қатъият билан курашадиган, фидойи, садоқатли аёл сифатида гавдалантирилади. Кўпчилик асарлар Зулайхонинг Юсуфни туш кўриши ва унга ошиқиши, Зулайхо отасининг ўз қизи бахтига жонкуярлик кўрсатиши билан бошланади. Қисмат тақозоси ва Юсуфнинг қиз тушида айтган гапига кўра алданган Зулайхо Миср Азизи хонадонига тушиб қолади. Юсуфни Миср бозорида сотишганида Зулайхо илтимоси билан у Миср Азизи хонадонига олинади. Зулайхо ҳамisha Юсуф висолига зориқади. Шу туфайли шаҳар аёллари унга таъналар ёғдирадилар; Юсуфга бўлган кучли иштиёқи туфайли Юсуфдан вақтинча жудо бўлишга мажбур бўлганда, унинг ўртанишлари янада кучаяди... Хуллас, шу сюжетдаги барча асарларда Юсуф эмас, аксинча, Зулайхо муҳаббат йўлида актив кураш олиб боради. Зулайхо образи муҳаббатда садоқат рамзи бўлиб келган.

346. *Юсуфнишон* — Юсуфга ўхшаб кетадиган. Юсуф «Юсуф ва Зулайхо» сюжетидаги асарларнинг бош қаҳрамони. У Яъқуб (Канъон шоҳи)нинг суюкли фарзанди. У поклиги, соддадиллиги ва чексиз гўзаллиги туфайли не-не фожиаларни ўз бошидан кечиради. Поклик, ростгўйлик, чин муҳаббат кўплаб кўргиликлардан сўнг унга бахт ато этишади: Миср мамлакати тахтига ўтиради, Зулайхога уйланади. Байтда «Юсуф» исмига ишора қилишдан мақсад, унинг ҳуснидир. Эски тушунчада табиат барча кўрк-ҳусни ўн қисмга бўлиб, тўққиз қисмини Юсуфга берган эмиш. Шунинг учун классик адабиётимизда сулувлик ва гўзаллик рамзи ана шу Юсуф сиймосидир.

347. *Доруламон* — омонлик маскани, осойишта гўша.

348. *Гавҳари дуржи фасоҳатдур сўзингдин мунфаил,*

Юзларингдин ҳам хижил буржи сабоҳат ахтари. —

Бадий сўз гавҳари сўзингдан хижолат чекади. Гўзаллик юлдузи юзларингдан уялади.

349. *Шаҳри Хайбар* — Саудия Арабистонининг шимолида жойлашган Хайбар шаҳри.

350. *Муштари* — сайёра, Юпитер планетаси.

351. *Рақибимға толеъмудур Муштари* — рақибимнинг бахт юлдузи (Муштари) балқиганми?
352. *Эсса фано бодининг сарсари* — йўқлиқ шамоли қуюни эсса.
353. *Бўлиб мажмаъи молу жондин бари* — барча молу мулкидан жудо бўлиб, мосуво бўлиб.
354. *Тозиёна* — қамчи.
355. *Иқдом* — қадам, оёқ, одим.
356. *Мушаадад* — шиддатли, қаттиқ, изтиробли.
357. *Нутқи Масиҳо* — нутқи Исоникидек жон бағишловчи.
358. *Дилдорлиғ таврин тутуб, айлаб ситамлар ноаён,*
Расми адоу ишвани айлаб ҳувайдо келгуси. —
(Севгилим) дилбарлик йўлини тутиб, ситамлар қилмай, ширин сўзлар айтиб, ишвалар қилиб келади.
359. *Шабхун, шабехун, шабохун* — айнан: қонли кеча, тунги қирғин.
360. *Бўлғай нечук саршорком аҳбоби неку фоллар?*
Ким ушбу чархи нилгун тарбияти дун қилгуси. —
Тамизли дўстлар — қандай бахт-саодатга тўкис эришсин? Ҳаворанг фалак фақат тубанларни ўстиради-ку?!
361. *Арзу само қўзғолгуси* — еру кўк қўзғалади.
Қойтадин ғавғои дашти Карбало қўзғолгуси — қайтадан Карбало даштидаги ғавғо бошланади. Аваз бу мисрада муболага билан Карбало қирғини воқеасини эсга олмоқда. Теология тарихидан маълумки, Карбало чўлида умавийлар сулоласидан Язид ва тўртинчи халифа — Алининг ўғли Ҳасан тўқнашадилар. Қаттиқ жанг бўлиб, кўп қурбонлар берилади. Ҳасан жанг майдонида ўлдирилади...
362. *Ҳашм якрони* — ғазаб оти, ғазабланиш.
363. *Бистари васл* — васл тўшаги.
364. *Ул лаъли анфоси Масиҳ, номехрибон маҳбубға,*
Бўйла адам майдониға қилгон шитобим ким дегай? —
Лаблари Масиҳ нафасли меҳрсиз севгилимға йўқликка томон жадал жўнаганимни ким айтади?
365. *Ақво* — кучлироқ, қудратлироқ.
366. *Мушки соро* — тоза мушк.
367. *Энди Искандар масаллик тожи Дорони нетай?* — Искандар каби Доро тожини энди нима қилай? Автор бунда Искандарнинг Доро устидан ғалабасига ишора қилмоқда.
368. *Нақди адно* — баҳоси паст нарса.
369. *Миҳан* — машаққатлар, ғамлар, азоблар.
370. *Вақино раббано азобин нор* — ушбу арабча иборанинг мазмуни: «Дўзах азобидан сақла, худоё!» Ушбу мисра Саъдий Шерозийнинг 1257 йилда ёзган «Гулистон» номли ахлоқий-дидактик асарида ҳам учрайди. Авазнинг Саъдийдан тазмин қилгани сезилмоқда.
371. *Номуборак* — нохуш, хосиятли эмас, бахтсизлик келтирувчи.
372. *Руқабойи қаллоб* — тескаричи рақиблар, ёлғончи рақиблар.
373. *Гадои дарбадар* — эшикма-эшик кезувчи тиланчи.
374. *Қотигдур ёрни кўнгли ҳажардек* — ёр бағри тошдек қаттиқ
375. *Тиғи дудам* — икки тиғли пичоқ, ханжар.
376. *Ул золими хунхорким, биллоҳки, таҳқиқ айламай,*
Ишқи сиридин гар десам «лоу наам» ўлтургудек. —
Худо ҳаққи, у қонхўр золим гўзал, ҳақиқатни суриштирмай, ишқи сиридан «ҳа ё йўқ» десам мени ўлдирадиганга ўхшайди.
377. *Сийнаи урён* — яланғоч кўкрак, яланғоч бағир.

378. *Билкулл* — бутунлай, буткул, мутлақо
379. *Ҳеч айламагуси шиқ аро бок* — муҳаббатда қўрқмайди, севгида ҳадиксирамайди.
380. *Имсок* — сақланиш; бахиллик.
381. *Бир тўтиедурким бўлур шаҳд ичра минқори сучук* — асал нчида тумшуги ширин бўлган тўтига ўхшайди.
382. *Бадал* — эваз, айирбош.
383. *Даврон арўси зишт эрур маънида, суратда вале* — *Бордур баса қилсам назар шўх гўзал, шўх гўзал.* — Замон келинчаги маънавий томондан хунук, бироқ бундоқ қарасанг шаклан жуда шўх гўзалдир.
384. *Ложурға дам кил* — қултумламасдан шимир, бирдан сипқар.
385. *Шарафда эди толеи асъадим, Мубаддал эмди субути вубол.* — Бахт юлдузим илгари балқиган эди. Энди у бахтсизликка ўрин бўшатиб берди.
386. *Дуои бад, эй кимса, элдин кам ол* — эй одам, камроқ қарғиш ол.
387. *Амрози суубатдин малул* — машаққатлар хасталигидан бегоб.
388. *Саршори хоб ўл* — уйқуга тўйгин.
389. *Санго ҳусн ичра яктолиғ мусаллам* — сенинг ҳуснда ягоналигингни барча тан олган.
390. *Соҳиб дижам* — қаҳрли, аччиғи тез.
391. *Фаридун* — афсонавий Эрон шоҳларидан бири.
392. *Жам* — 1. Жамшид. 2. Йиғилган, тўпланган, қўшилган.
393. *Накбату идбор* — фалокат ва бахтсизлик.
394. *Хотири ошuftани қилмоқ баса душвор жам* — паришон кўнгилни хотиржам қилиш жуда қийиндир.
395. *Бахти ҳумоюн* — бахти кулган, толе қуёши порлаган.
396. *Бан* — мен.
397. *Кабкрафтор* — какликдай юриш қиладиган, чиройли юридиган.
398. *Темор* — уриниш, ҳаракат, тиришмоқ, ғайрат.
399. *Зуфунуни даҳр* — олам алломаси, жаҳоний даражадаги олим.
400. *Жалис* — суҳбатдош, бирга ўлтирувчи.
401. *Доҳили аҳли вафову донишу ирфон эдим* — билим, тафаккур ва вафо эгалари сафида эдим.
402. *Муддаий сори кетарди дилбарим, фарёдким, Умр мурғидек анга сурғат экандур, билмадим.* — Эвоҳ, дилбарим рақибим томонга борнишда умрим қушидек сурғат билан ҳаракат қилади.
403. *Бордур аёнинг рози ниҳоним* — яширин сирларим сенга маълумдир.
404. *Вомиқ* — «Вомиқ ва Узро» сюжетидаги кўплаб дostonларнинг бош қаҳрамони. Жумладан, хоразмлик шоир Аҳмаджон Табибий шу номли ўзбек тилидаги дoston авторидир. Унда Вомиқнинг севгилисиз Узрони излаб бошдан кечирган таҳликали ҳодисалар нақл этилади. Вомиқ ўзбек классик адабиётида Мажнун сингари чин севги эгаси бўлган ошиқ симболи даражасидадир.
405. *Узро* — «Вомиқ ва Узро» сюжетидаги асарларнинг бош қаҳрамонларидан бири. Узро беҳад сулувлиги билан адабиётимизда гўзаллик рамзи сифатида улугланиб келинган.
406. *Яна ҳусни худододинга таслим* — яна туғма чиройинга тан бераман.

407. *Дарду балаят тоғида ман бордурурман Кўҳкан* — дарду балолар тоғининг фарҳодиман. Кўҳкан сўзининг луғавий маъноси тоғ узувчи, тош қазувчи кабилардир. Кўҳкан деганда ўзбек классик адабиётида асосан Фарҳод назарда тутилади.
408. *Нозир* — қарайдиган, кузатувчи, назар солувчи.
409. *Ранжури ишқ бўлгон улусга илож йўқ, Шафқат аларнинг ҳолига қилмоқ савоб экан.* — Мухаббат касалига мубтало бўлган кишиларга даво йўқдир. Уларнинг ҳолига шафқат қилиш яхшидир.
410. *Таҳрир Аваз этар эса ошиқлигин дигар* — Аваз яна ошиқлигини ёзмоқчи бўлса...
411. *Нозир бу кун ул меҳри дурахшонга ким эркан* — у порлоқ қуёшга (яъни гўзалга) бугун ким боқаятган экан?
412. *Озими майхонаман* — майхона томон боряпман.
413. *Шубу* — «ўшбу» сўзининг вазн тақозосига кўра ўзгартирилган шакли.
414. *Қайси само буржини бадри дурахшонисан?* — Қайси осмон зоднакиннинг порлоқ тўлини ойисан?
415. *Турраи мушкин* — мушк бўйли соч ўрими.
416. *Хўблиқ мисри* — гўзаллик шаҳри, сулувлик макони.
417. *Яхши дурур ўз ишини қилгонда ҳар киши, Ҳаргиз тажовуз айламаса эътидолидин.* — Ҳар киши ўз ишини қилганида ҳаддидан ошиб кетмаса яхшидир.
418. *Беадад* — сон-саноқсиз, беҳисоб.
419. *Раҳнамун* — йўл кўрсатувчи, йўлбошчи.
420. *Истаган одам саводул-важҳни дорайни ишқ* — икки дунёда севгида юзи қора бўлган кишини истаган одам...
421. *Кишиким бўлмаса бахти ҳумоюн, Ҳамиша бўлғуси нокому мазҳун.* — Кишининг бахти ярлақамаса, у ҳамиша бебахт, ғамгин бўлади.
- Келиб бошига офат шаш жиҳатдин* — бошига олти томондан фалокатлар ёғилади.
422. *Кай* — луғавий маъноси «шоҳ» демакдир. Бу сўз қадимги Эрон шоҳларининг бир сулоласи (каённийлар) ва алоҳида шоҳлар (Кайқубод, Кайковус, Кайхисрав) исмларини эслатиш учун ишлатилган.
423. *Интиҳо* — охир, сўнг, ниҳоя.
424. *Фироқ эркан асру балои кабир* — фироқ жуда улкан бало экан.
425. *Жумлаи ишқиё* — барча ошиқлар.
426. *Дард ила ранжу алам тоғини маъмун қилдило* — дард билан алам-изтироб тоғини макон қилдилар.
427. *Бесутун* — Қирмоншоҳ шаҳри яқинидаги (Эрон) тоғнинг номи бўлиб, унда ҳар хил чизиқли расмлар ва миҳ хатли ёзувлар сақланган. Автор бу ўринда Фарҳоднинг Бесутун тоғида ариқ қазганига ишора қилмоқда.
428. *Кавкабу сайёрау ҳам собитоти чархи дун, Не мани иқбол ила бахтимни маймун қилдило.* — Тубан фалакнинг на кезувчи, на турғун сайёралари менинг иқболимни бахтли қилмадилар.
429. *Хибслиғ* — ярамаслик, тубанлик, ёмонлик.
430. *Кўзин ёшин андоққи ям этдило* — кўз ёшини гўёки дарё қилдилар.
431. *Нўш этмак одат этгил лайлу наҳор мийно* — эрта-кеч май ичишга одат қил.

432. *Билошак* — шубҳасиз, шак-шубҳасиз, бегумон.
433. *Салламно* — қойил, яша, қандингни ур!
434. *Шаҳбайт* — шоҳ байт, маънавий, бадиний ва ғоявий жиҳатдан энг баркамол байт.
435. *Абёт* — байтлар, шеърлар.
436. *Комимни қил гуворо* — оғзимни ширин қил.
437. *Дастгир* — қўлловчи, ҳомий, кўмакчи.
438. *Еро* — куч, қувват, мадор.
439. *Висол шурби* — висол шарбати, учрашув шодлиги.
440. *Хуришиди жаҳонтобни хуффош не билгай?* — Жаҳонни ёри-тадиган қуёш қадрини кўршапалак қаердан билсин!
441. *Алоло* — шовқин-сурон, қичқириқлар, ҳою ҳуй овозлари.
442. *Шакархо* — ширинсўз.
443. *Қилғил, Аваз, ҳамиша сабру шикеб пеша,
Ким элни қилғусидур таъжил асру расво.* —
Эй Аваз, ҳамиша сабру тоқатни одат қил. Чунки шошилиш кўп одамларни шарманда қилади.
444. *Эй лаби сарчаишмаи оби бақо* — эй лаби обиҳаёт булоғи!
445. *Пешво* — бошлиқ, раҳбар, етакчи, олдинги.
446. *Беинтиҳо* — чексиз, ниҳоясиз, сўнгги йўқ.
447. *Улким замона ишрату айшини онглар мугтанам,
Бўлғуси жовид умрдин бас баҳраёб, эй дўстлар.* —
Эй дўстлар, олам айш-ишратини ғанимат билувчилар, умрларидан доимий баҳраманд бўладилар.
448. *Беҳжот* — гўзалликлар, нафисликлар, шодликлар, қувончлар.
449. *Бордур ҳазиф айёми ҳам аҳди шабоб, эй дўстлар* — эй дўстлар, энг ширин давр йигитлик замонидир.
450. *Кидур айёми вуслат, эй биродар* — эй биродар, чунки висол айёמידир.
451. *Анисинг ул парирў нозаниндур,
Фараҳ топ ушбу соат, эй биродар.* —
Эй биродар, ҳамдаминг париюзли маҳбуб экан, ушбу соат қувончда бўл.
452. *Феруз бахтинг ёвару ёр* — қулдан иқболинг сенга ҳомий ва ёр экан...
453. *Ева сўз* — беҳуда сўз, вайсаш.
454. *Ҳама сийминбар ичра у париваш,
Қатолу ғамзаперо зулмуғустар.* —
У паридай гўзал барча кумуштанлар орасида энг қаттол, кўз сузувчи, зулм қилувчидур.
455. *Истифсор* — сўрамоқ, суриштирмақ, изламоқ.
456. *Офтоби раҳшон* — порлоқ қуёш.
457. *Эй Аваз, бало жонга «айну шину қоф» эрди,
«Вову соду лом» ила дафъ ўлди ҳижронлар.* —
Эй Аваз, ишқ жонинга бало эди. Васл билан ҳижронлар даф бўлди. Эски ёзувда «а-айн», «ш-шин», «қ-қоф» ҳарфларидан «ишқ»; «в-вов», «с-сод», «л-лом» ҳарфларидан «васл» сўзи ҳосил бўлади.
458. *Нақди васлидин манга кўргузмади осор ёр* — ёр висолига ҳеч эришмадим.
459. *Муддаийлар хайлиға бу даҳри бебунёд аро,
Оқилу ҳушёр эрсанг бўлмағил, эй ёр, ёр.* —
Эй ёрим, агар ҳушёр ва ақлли бўлсанг, бу оқибатсиз дунёда ҳа-войилар гуруҳи билан дўстлашма.

460. *Табассум фош этиб* — табассум қилиб, жилмайиб.
461. *Рафтор* — хатти-ҳаракат, юриш-туриш.
462. *Аваз, бу чашми фаттонлар қўлидин,*
Тирик юрмаклик олам ичра душвор. —
 Эй Аваз, бу фитна қўзғатувчи кўзлар дастидан бу оламда тирик юрмоқлик қийиндир.
463. *Нигоро, мойил ўлсанг сўйи ағёр.* — Эй севгилим, рақибимга майил бўлсанг...
- Нигор* — расм, гўзал суврат. Шоир маҳбубанинг сулувлигини уқ-тириш учун «нигоро» сўзини қўллаган.
464. *Алардин ошнолиқ риштасин уз* — улардан алоқангни уз.
465. *Тонг эрмас эмди гар мақтул бўлсам* — энди қатл этилсам ажаб эмас.
466. *Мукофоти жаҳон андишасин қил* — жаҳон қасосини ҳам ўйлаб қўй.
467. *Соҳиб адо* — гўзал қилиқли, ширин сўз.
468. *Қил баҳор айёми, эйким, арсаи оламни сайр,*
Ким баса чоқ этгусидур хотири одамни сайр. —
 Баҳор пайтида олам юзини сайр қил. Чунки сайр киши таъбини жу-даям чоғ қилади.
469. *Топғасан дилдорни хат ила холидин нишон,*
Айласанг боғ ичра яксар сабзаи хуррамни сайр. —
 Боғда яшнаб турган сабзалар аро сайр қилсанг, ёр лабларидаги нозик мўйлар ва холидан нишон топасан.
470. *Гар эсанг афтодаи бехонумон сайри гул эт,*
Ким санга билдирмагуси ҳеч бешу камни сайр. —
 Агар уй-жойсиз бечора бўлсанг, гул сайрига бор. Чунки сайр пайти борлик-йўқлик билинмайди.
471. *Таън* — таъна, юзга солиш.
472. *Чирк* — ифлос, кир.
473. *Кир вафо даштига, бўл собитқадам бир умрким,*
Илкинга гўё солур жоми Жаму хотамни сайр. —
 Бир умр вафо даштида мардона қадам ташласанг, сайр қўлингга Жамшид жоми ва шоҳона узук-муҳрни тутқазгандай бўлади.
474. *Гарон* — оғир, вазмин.
475. *Бешумор* — беҳисоб, сон-саноқсиз.
476. *Васл аро ағёр ўлурлар комрону комкор* — рақиблар висолда бахтнёр ва хушвақт бўладилар.
477. *Ошиқонким хастаю маҳжуру ноком ўлғуси,*
Бошига ул дам бўлуб юз навъ офат ошкор. —
 Ошиқлар бошига юз хил офат ёғилиб, айрилиқда хаста ва бахтсиз бў-ладилар.
478. *Дилбаримкин, мажмаъи ҳури жаҳон хаддомидур.* —
 Барча жаҳон ҳурлари дилбаримнинг хизматкоридир.
479. *Сабоҳат* — гўзаллик, сулувлик.
480. *Шумор* — саноқ, беҳадду шумор — беҳад ва саноқсиз.
481. *Бекас* — кимсасиз, ҳеч кими йўқ.
482. *Айлар эдим қудумига жон нақдини нисор* — қадамларига жонимни садқа қилардим.
483. *Ишқ аро мен содиқи, Мажнунни лекин оди бор* — муҳаб-батда мен энг содиқ кишиман, аммо Мажнун номи шуҳрат қозон-гандир.
484. *Аҳли тамкинман, мани деманглар аҳбоб, андалиб,*

Эй дўстлар, мен вазмин кишиларданман, мени булбул деманг, чунки булбул сабрениз, ҳар лаҳза юз фарёд қилади.

485. *Даҳр аро ушбу замон ҳар кимни бир муътоди бор*—бу даврда оламда ҳар кимнинг бир ҳунари бор.

486. *Намудор — кўринмоқ, кўрсатмоқ.*

Ё васлда будин айла нобуд — ё висолда вужудини нобуд қил...

487. *Уқубатгоҳ* — гуноҳкорларни қийнашга мўлжалланган махсус хона.

488. *Нетай афлок ойин, дилбаримни*

Руҳи андоққи, моҳи осмондур.—

Фалакдаги ойни нима қиламан?! Севгилимнинг юзи осмон ойдир.

489. *Менга жон бергали ул дилрабоинг*

Ҳаётафзо лаби мўъжиз баёндур.—

У дилбарнинг ҳаёт бағишловчи лаби мўъжизалар сўзлаб, менга жон киритади.

490. *Нуқуд* — (бирлиги — нақд) нақдлар, нақдиналар, нафлар, фойдалар.

491. *Наврўз* — айнан: янги кун демак. Наврўз — эски календарга кўра янги йилнинг биринчи кун (милодий сананинг 21 мартга тўғри келади.)

492. *Хуришиди оламтобдек очиб жамолинг меҳрини,*

Тийра шабимга бергали нуру зиё наврўз эрур.—

Оламни ёритувчи қуёшдек жамолингни очиб, қора тунимга зиё сочгали наврўз бўлиб кел.

493. ... *эй маҳваши соҳиб далоли гулбажин* — эй юзи гулдай сернозу ишвали ойсифат гўзал...

494. ...*аҳли муҳаббатлар била бордур ғанимат айламак касби ҳаво* — севишганлар тоғда лола сайли қилсалар ғаниматдир.

495. *Эй чашми нарғис, сиймтан* — эй нарғис кўзли кумуш бадан.

496. *Ҳар кимсаким жаҳонда асири фиरोқ эрур,*

Жону дили алам ўтига эҳтироқ эрур.—

Жаҳонда кимки айрилиқ тутқуни бўлса, жону юраги алам ўтида ёнади.

497. *Қилгунча бўйла фурқатида зиндагончилик* — айрилиғида бунақа тирикчилик қилгунча...

498. *Сиймсоқ* — оқ танли, оқ болдирли.

499. *Эй ёр, не учун борасан, аҳли муддаий,*

Мазмуму рўйсиеҳи бадсиеҳ эрур.—

Эй ёр, рақиблар тубан, қораюз ва турқи совуқ бўлади, ул томон нега борасан?

500. *Шикаста дил* — кўнгли синиқ, юраги яримта.

501. *Сандек нигори маҳвашидин ифтироқ эрур* — сендай ой юзли севгилисидан фиरोқда, айрилиқдадир.

502. *Бедодгари ҳамиша ушбу эски тоқ эрур* — ҳамишалик золим ушбу эски оламдир.

503. *Хуришдсон* — қуёш каби, офтобдай.

504. *Иртиқоб* — машғуллик, фаолият, одат.

505. *Хайли ушиоқ улфатидин ижтиноб этмок недур?* — Ошиқлар гуруҳига яқинлашишдан ҳазар қилишинг нимаси?!

506. *Борҳо ошом этиб онлар била жоми тараб* — улар билан кўн марталар шодлик майини ичишиб.

507. *Қимсани ноком этиб, бир қимсани комин раво,*

Бўйла, ёраб, даври гардун инқилоб этмак недур?— бировни

Ким ани сабри йўқу ҳар лаҳза юз фарёди бор.—
бахтсиз қилиб, бировни бахтиёр этиб фалакни тескари айлангани нимаси?!

508. *Мен каби дил хастани бедод ила ўлтурғали,
Эй Аваз, бу чархи кажрав интиҳоб этмак недур?—*

Эй Аваз, мендай бир қалби мажруҳни бу тескари айланувчи фалакнинг зулм билан ўлдириши учун танлагани нимаси?!

509. *Ҳамул маҳбуби беҳамтои олам,
Вафо ойишида бебор ўлубдур.—*

Оламда тенги йўқ ўша маҳбуба вафо соҳасида самарасиз экан.

510. *Паймон — ваъда, келишув.*

511. *Балиятлар — балолар, кўргуликлар, бахтсизликлар.*

512. *Эй пари, қоқма илқ афтодаи ушшоқдин — эй пари, шўрлик ошиқдан қўл силкиб кетма.*

513. *Ғайрат — рашк, қизғаниш.*

514. *Е носихи ноаҳл деб панду насихат жон омур,
Е ҳосиди худбин дебон кўп талх гуфтор ўлтурур.—*

Ёр бирор насихатчи панду насихат билан жондан тўйдиради, ё бирор худбин ҳасадчи кўп аччиқ гаплар айтиб ўлдиради.

515. *Мунғадам — йўқолган, йўқотилган, барҳам берилган.*

516. *Агарна келса нохуш нуктадонлар самъига машқим,
Сўзимни даҳр аро беқадру қиймат этдигимдандур.—*

Донолар қулоғига машқларим (шеърларим) ёқмаса, сабаб, сўзимни дунёда беқадр қилганимдандир.

517. *Хунфишон — айнан: қонсочар, қон тўкадиган, қонли кўз ёш оқизадиган.*

518. *Рухсори ёр рашки маҳу офтоб эрур — ёрим юзига ой ва қуёш рашк қиладилар.*

519. *Ҳижроннинг иштидодидин ҳолим хароб эрур — айрилиқ шиддатидан ҳолим харобдир.*

520. *Толёнинг саъду наҳсин бовар айлама,
Гардуни дуннинг доим иши инқилоб эрур.—*

Толенинг бахтли ва бахтсизлигига ишонма, тубан фалакнинг иши ҳамиша тескаридир.

521. *Зулфи муанбар — гажаги анбар ҳидли, гажаги хушбўй.*

522. *Дурри шаҳвор — шоҳона дур, қимматбаҳо инжу.*

523. *Нек атвор — яхши хатти-ҳаракатли.*

524. *Нек кирдор — яхши хулқли, яхши фазилатли.*

525. *Рахши муруватни суруб таъжил ила ёрим келур — муруват отини шошилич суриб ёрим келади.*

526. *Ушшоқ эли сори бу дам айни июнатдин туман —
Алгоф ила айлаб назар ул чашми хунхорим келур.—*

Шаҳло кўзли гўзал ошиқлари томон июнат кўзи билан боқиб, ўн минглаб лутф-марҳаматлар кўрсатиб келмоқда.

527. *Шаҳд гуфтор — асал сўзли, бол сўзли, ширинсўз.*

528. *Бемадор — суянчиқсиз, сутунсиз, таянчсиз.*

529. *Сокин — яшовчи, турғун аҳоли.*

530. *Аваз, бўлса фалак даврони гар каж,
Вафо аҳлини коми нораводур.—*

Эй Аваз, фалак эгри айланар экан, вафодорлар ўз мақсадларига етмайдилар.

531. *Нағмотлар — нағмалар, куйлар, оҳанглар.*

532. *Муғанний — созанда, чолғучи, музикачи.*

533. *Қадиға ўзни ташбиҳ айламиш шамшод бўстонда — бўстонда шамшод дарахти ўзини ёр бўйига ўхшатипти.*

534. *Бедодгустар* — зулмкор, адолатсиз, шафқатсиз.

535. *Савдоу шўр* — ғам-қайғу ва ғавго.

536. *Эй нигори беҳжатафзойим, қадам ранжида қил,*

То қилурга ушбу соат накбати бахтимни дур.—

Эй қувончимни оширувчи севгилим, ушбу соат иқболим бахтсизлигини йироқ суриш учун мен томон қадам ранжида қил.

537. *Ҳайи ғафур* — айнан: тирик афв этувчи, яъни тангри.

538. *Руҳи рашки қамар* — юзи ой рашк қиладиган даражада гўзал.

539. *Эй Аваз, ул ой фироқида етушдим ўлғали,*

Тонг эмаским, солсалар хешим манго бу дам қубур.—

Эй Аваз, ойдаи севгилим айрилиғида ўлимга юз қўйдин. Қариндошларим энди менга қабр қазисалар ажаб эмас.

540. *Висоли қадрини ҳижронига дучор ўландин сўр* — висол қадрини айрилиққа учраган кишидан сўра. Ушбу мисра билан бошланган ғазал Фузулийнинг машҳур «Сўр» радифли ғазалига назирдир. Аваз халаф сифатида устоз шоирдан руҳланиб яхши шеър ижод қилган.

541. *Лаби лаълики гоҳи йўқ бўлур, гаҳ бор сўз чоғи* — лаъл лаби сўзласа гоҳи бору. гоҳи йўқ бўлади.

Классик адабиёт анъаналарига кўра, маъшуқа оғзини кичрайтириб тасвирлаш, гўзалликнинг бир белгиси сифатида қаралади. Оғзини гоҳ гунча, гоҳ писта, гоҳ «мим» ҳарфининг бош қисмига, гоҳ нуқтага ўхшатадилар. Шоирлар муболага қилиб, оғзи гоҳ кўринар, гоҳ кўринмас эди, дейдилар. Аваз ҳам ана ўша ўта муболагага мурожаат этган.

542. *Воқифи асрор* — сирлардан хабардор, сирлардан воқиф, сирдош.

543. *Ағёри сияҳрў*—бети қора рақиб, қора юзли.

544. *Шаб то саҳар бедор* — кечаси саҳаргача уйғоқ.

545. *Сўруб ҳар кимса гар ишлиғ эса, донолиғ аҳволин,*

Ақлсизлиқни доим даҳр аро бекор ўландин сўр.—

Донолик нималигини иш билан машғул кишидан, ақлсизликни эса дунёда бекор юрган кишидан сўра.

546. *Бадсидқосо* — башараси хунук, афти хунуксимон.

547. *Давлати дийдор* — юз кўришиш бахти.

548. *Абру* — қоши.

549. *Не қилай тўби била жанноту кавсарни бу дам,*

Кўйи жаннат, қадди тўби, лаъли кавсарвор бас.—

Хушқомат тўби дарахти, жаннат ва ундаги кавсар ҳовузи нимага керак? Севгилим манзили жаннат, қомати тўби, лаблари кавсар сингаридир.

550. *Не бало офат эдинг назм аҳли ичра, қилмадинг.*—

Рўзу шаб айтиб Аваз, абёт ила шўр бас.—

Эй Аваз, шеър айтувчилар орасида қанақасисанки, байтлар ва шеърлар айтишни ҳеч ҳам тўхтатмайсан?!

551. *Ҳам бадри тобон ўхшамас, ҳам шамси рахшон ўхшамас* — порлоқ тўлин ой ҳам ўхшамайди, ёрқин куюш ҳам ўхшамайди

552. *Ҳам лаълига кавсар суви ташбеҳ бўла олмасдурур,*

Ҳам чашми афсунсозига ҳеч чашми фаттон ўхшамас.—

Унинг лабларига кавсар сувини ўхшатиб бўлмайди. Сехрлайдиган кўзларига ҳеч бир фитначи кўз ўхшамайди.

553. *Лаъли лаби шириниға ашроби ҳайвон ўхшамас* — лаълдай лаблари ширинлигига обиҳаёт ширинлиги ҳам ўхшамайди.

554. *Гарчи жаҳонда кўбдурур ағзол, эй аҳли уқул,*

Лекин Аваз назмига ҳар абёту двон ўхшамас.—

Эй ақллилар, дунёда ғазаллар кўп бўлса ҳам, ҳар қандай байтлар ва девонлар Аваз шеърларига ўхшамайди.

555. *Қилғоли субҳу масо фарёд андоққим жарас* — эрта-кеч кўн-ғироқдай фарёд қилиш учун...

556. *Келмагай эрдим бу дори бебақоға, оққим,
Бўлмадим фориг ғаму меҳнат чекардин бир нафас.*

Қошки бу дунёда келмаган бўлсайдим! Ғам ва машаққат чекишдан бирор нафас бўшамадим.

557. *Мағас* — чивин, пашша.

558. *Асас* — миршаб, тунги қоровул, соқчи.

559. *Тўндхў* — феъли ёмон, аччиқ-тизиқчи, ўжар, нозиктабиат, жиззаки.

560. *Бенанг* — номуссиз, уятсиз.

561. *Муродот* — муродлар, мақсадлар, тилаклар, орзулар.

562. *Фуюзот ичра кўйингдек биҳишти жовидон эрмас,
Рухингосо малоҳатда чу меҳри осмон эрмас.*—

Файзлиликда абадий биҳишт манзилингдек эмас. Осмон қуёши гўзалликда юзинг сингари эмас.

563. *Чашмаи ҳайвон* — оби ҳаёт булоғи.

564. *Ҳамиша кажравишдур ушбу чархи золими хунҳор* — бу золим, қонхўр фалак ҳамиша тескари айланади.

565. *Инбисоти ҳаззи ранжу кулфатиға арзимас* — ҳузури шодлиги машаққату кулфати азобига арзимади.

566. *Саршорком* — ғоят бахтиёр, жуда бахт-саодатли.

567. *Аҳли хасосат* — хасислар, мумсиклар, зиқналар.

568. *Томеъ* — тама қилувчи, тамагир.

569. *Зиллат* — хорлик, тубанлик, хўрланганлик.

570. *Назҳат* — кўнгил очиш, ҳузур қилиш.

571. *Ҳусни бокамоли* — камолга етган кўрки.

572. *Эъжози Исо* — Исо (пайғамбар) мўъжизаси (ўлиқни тирилтириш).

573. *Қурби* — яқини, ҳузури, даргоҳи.

574. *Ғам қайди* — ғам асорати, ғам асирлиги.

575. *Ночоқ* — хафа, ғамгин, қайғули.

576. *Пайғом* — дарак, хабар, хушxabар.

577. *Оби ҳайвон* — тириклик суви, обиҳаёт.

578. *Дамсоз* — суҳбатдош, улфат.

579. *Жафоу жаврпеша* — ҳунари жабр-жафо; фақат жабр ба жафо қиладиган.

580. *Якрон* — от, улов.

581. *Қатъ этғуси таъжил ила кўҳу биёбон бу нафас* — бу лаҳзада суръат билан тоғу биёбонни босиб ўтади.

582. *Майнўшлиғ* — май ичишлик, майхўрлик.

583. *Шавқи иттисол* — қовушиш шавқи, етишиш завқи.

584. *Ҳадаф* — ўқ отиш учун қўйиладиган нишон.

585. *Фарёдрас* — додига етувчи, арзини тинглаб ижро етувчи.

586. *Мултамас* — илтимос, сўров, илтижо.

587. *Мамлу манго ғам аскари бирла бу соат пешу пас* — шу пайт орқа-олдим ғам аскари билан лиқ тўладир.

588. *Қасрати* — кўплиги, мўллиги, фаровонлиги.

589. *Эй дил, агар хушёр эсанг, ул хайлдин улфатни кас* — эй кўнгил, агар хушёр бўлсанг, у тўдадан алоқангни уз.

590. *Кўр чарх ишини, эй кўнгул, еб ғатм қоқин, ваҳ, ҳумо,
Ер борҳо шаҳду шаккар, қанд ила печакни мағас.*—

Эй кўнгил, дунё ишини кўр: ҳумо қуруқ суяк ейди-ю, пашша кўллаб асал, қанд ва парвардадан озиқланади.

591. *Фохтак* — қумри, нола қилиб сайрайдиган қуш.
 592. *Марас*, — ип, чилвир, ит бўйинбоғи.
 593. *Беинтиҳо* — ниҳоятсиз, ҳисобсиз, чексиз,
 594. *Ҳодис* — содир бўлмоқ, инмоқ, юз бермоқ.
 595. *Сухансажж ўлмаким, эй дил, қафасбанд ўлмоқиға, ваҳ.*
Ҳамиша тўтиларға шаккарин илҳон эрур боис.—

Эй кўнгил, сўзамол бўлма. Чунки тўтиларнинг қафасга солинишига сабаб уларнинг қандай сайрашидир.

596. *Аъдо* — душманлар, ёвлар, ғанимлар.
 597. *Уқбо* — афсонавий иккинчи дунё.
 598. *Аё аҳбоб, айёми жудолик,*

Демшидурлар қиёматдин аломат.

Эй дўстлар, айрилиқ дамларини қиёматдан нишона деганлар.

599. *Нори фурқат* — айрилиқ ўти, жудолик оташи.
 600. *Жустужў* — изламоқ, сўроқламоқ, қидирмоқ.
 601. *Мафҳум* — фаҳмланган, тушунилган, анланган.
 602. *Кошифус* — сир аҳли — сирларни кашф этувчилар, **теран**

сир очувчилар.

603. *Солик* — йўловчи; маълум бир мазҳаб вакили.
 604. *Нўш айла бодаи беҳжат* — шодлик майини ич.
 605. *Бадтийнат* — ёмон табиатли, феъл-хулқи ёмон.
 606. *Аниси ғамгусор* — ғамни ёзувчи дўст, ғамни бартараф этув-

чи ҳамдам.

607. *Хушо* — қандай яхши! Жуда соз!
 608. *Дигаргун* — ўзгача, бошқача, ўзгарган.
 609. *Ҳар кишиким ишқ аро бўлса агар собитқадам,*
Қомиға еткургай они бахти маймун оқибат.—

Ҳар киши муҳаббатда садоқатли бўлса, саодатли қисмат уни мақсадига етказди.

610. *Машқи абъёт* — байтлар машқ қилиш, шеърлар ёзишви машқ қилиш.

611. *Носаранжом* — тартибсиз, саранжом қилинмаган.
 612. *Ҳазз* — ҳузур, роҳат-фароғат.
 613. *Суманбар* — оқбадан, гўзал.
 614. *Нуқат* — нуқта.
 615. *Ирсол* — жўнатмоқ, юбормоқ.
 616. *Эй шоҳи мамолики малоҳат,*
Эй моҳи сипеҳри саодат!—

Эй гўзаллик мамлакатининг шоҳи, эй саодат осмонининг **ойи!**

617. *Некў шамойил* — хуш ахлоқ, яхши феъл-атворли.
 618. *Лайлу наҳор* — айнан: тун ва тонг; кеча-кундуз.
 619. *Филҳол* — дарҳол, шу лаҳзада.
 620. *Ошом қилсанг, аммо қил эгтидол бирла-*
Қи ҳаддин ошса, айлар девонавор шарбат.—

Ҳаддан оша ичсанг, у сени телбасимон қилиб қўяди.

621. *Ўзингга пеша қил доим қаноат* — ўзингга доим қаноатни одат қил.

622. *Халойиқ ичра айлар айбу зиштини ниҳон ҳиммат* — ҳиммат одамлар ўртасида кишининг айблари ва хунуклигини бекитади.

623. *Кариму розиқ* — саҳий ва ризқ берувчи.

624. *Саршорком* — бахтиёр, саодатли, барча умидлари рўёбга чиққан.

625. *Эҳтироз* — сақланиш, ҳазар қилиш, ўзини тортиш.

626. *Фатҳ ила нусрат* — зафар ва ғалаба.

627. *Варзиш* — машқ, кўникма, одат.

628. *Ахлоқи фархунда* — яхши ахлоқ, қутлуғ ахлоқлик.
629. *Хилофат* — халифалик, ҳукмронлик, шоҳлик.
630. *Мажмаъи амвол* — бсд мол-мулк, барча бойлик.
631. *Билкул* — бутунлай, мутлақо, умуман.
632. *Шафқатосор* — шафқатли, мурувватли, меҳрибон.
633. *Сангдил* — тошбағир, бағритош.
634. *Қосиди фаррух* — очик юзли хабар келтирувчи, қутлуғ мухбир.
635. *Яктои хўбон* — гўзаллар яғонаси, энг сулув қиз.
636. *Вуслат явми* — висол кунӣ, учрашув кунӣ.
637. *Нахват* — худбинлик, такаббур, кибр, ғурур.
638. *Ўзингга бахтнинг мурғини ром эт* — ўзингга бахт қушнини ўргат.
639. *Жаҳди тамом* — мукаммал ғайрат, тўкис ғайрат.
640. *Иқдом қўйиб кулбаи эҳсонима раҳм эт* — раҳм қилиб ғам-хонамга қадам қўй.
641. *Рафъ этмоқ* — очмоқ, олмоқ, олиб ташламоқ, бартараф этмоқ.
642. *Симин сақоқ* — кумуш някли, оқ бақбақали.
643. *Ҳамиша роғиби меҳру вифоқ эт* — ҳамиша меҳр ва муросага рағбат қил.
644. *Худрою худком* — ўжар ва қайсар, ўзбилармон.
645. *Бештибоҳ* — шубҳасиз, бегумон.
646. *Болу пар* — қанот ва пат.
647. *Ўзингму ҳусн авжида дурахшон меҳри анварму?* — Ўзингми ёки ҳусн осмонидаги порлоқ нурафшон қуёшми?
648. *Хокдон* — айнан: тупроқ солинадиган идиш; дунё, олам.
649. *Кавқаби бахт* — бахт юлдузи, иқбол сайёраси.
650. *Қалаф* — юздаги доғ; қизғиш қора доғ.
651. *Яфун асокири* — япон аскарлари.
652. *Торожу яғмо* — таламоқ ва топтамоқ, бузғунлик.
653. *Воизо* — эй воиз, эй нотик.
654. *Бордур Аваз еткурғали, ҳаззу фараҳ базмим аро, Саҳбойи гулгун бир тараф, гулранг соғар бир тараф.* — Эй Аваз, базмимда шодлик ва ҳузур бағишлаш учун бир томонда гулдай алвон май, бир томонда гул рангли қадаҳ турибди.
655. *Гулзор аро гул бир тараф, ул юзи ҳумро бир тараф, Ишқ ичра булбул бир тараф, мен зори шайдо бир тараф.* — Бу байтнинг мазмуни шоирнинг тожикча ғазали матлаида ҳам берилган:
- Дар боғ гулҳо як тараф, он рўйи ҳумро як тараф,
Дар ишқ булбул як тараф, он зори шайдо як тараф.*
656. *Дилдўз ғамза бир тараф, жонсўз имо бир тараф* — дилга қадалувчи кўз сузиш бир томон, жонга ўт қаловчи имо бир томон.
657. *Бешакку райб* — шак-шубҳасиз, бегумон.
658. *Юз гуна* — юз хил.
659. *Ҳариф* — суҳбатдош, улфат.
660. *Ҳафиф* — енгил-елпи, юзаки (сидқидилдан эмас).
661. *Халиф* — халифа, шоҳ; ўринбосар, ноиб.
662. *Ҳамрадиф* — айнан: радифдош; сафдош, қатордош.
663. *Наҳиф* — ориқ, озғин, қоқсуяк.
664. *Қалб сўзон, жисм ларзон, чашм хунбору наҳиф* — юрак ўртанади, вужуд титроқда, кўздан қонли ёш тўкадиган озғин (шўрлик-ман).

665. *Хумхона* — айнан: хумлар тахланган уй, майхона, бу ўринда «дунё, жаҳон» маъносида қўлланилган.
666. *Шайху шоб* — кекса-ёш, барча.
667. *Шабпар* — айнан: кечаси учадиган; кўршапалак.
668. *Чевирмоқ* — ўгирмоқ; юз чевирса — юз ўгирса.
669. *Ки ҳусн ичра рухи меҳру қамарваши* — чиройда юзи қуёш ва ойга ўхшайди.
670. *Маозаллоҳ* — паноҳ берсин, худо сақласин.
671. *Мазоқ* — ком, жағ, оғиз.
672. *Теъдод айламиш* — ҳисоблаган, санаб чиққан.
673. *Чархи душманком* — ёвларни мақсадига етказадиган дунё.
674. *Гўё қазо маҳбубларнинг қалбини хилқатда фўлод айламиш* — гўё қисмат гўзаллар юрагини пўлатдан яратган.
675. *Фўлода дўндурмиш* — пўлатга айлантириб юборибди.
676. *Магар ул хўбларнинг хусравиким они ёзгурмиш* — у гўзаллар шоҳи уни гуноҳкор қилганга ўхшайди.
677. *Тўртинчи торам* — тўртинчи, осмоннинг тўртинчи қавати.
678. *Харош* — тирнамоқ, йўнмоқ, қийнамоқ.
679. *Соҳибфирош* — айнан: тўшак эгаси; касал, бемор, хаста.
680. *Хуффош* — кўршапалак.
681. *Жаҳонда кимса топғойму муродин, Ки эрса комиға ноком подош.* —
- Дунёда бахтини бахтсизлик алмаштириб турса, киши мақсадини ета оладими?
682. *Важҳ* — боис, сабаб.
683. *Разм* — жанг, кураш, уруш.
684. *Суруш* — ҳайқириқ, чинқириқ.
685. *Мусҳаф* — саҳифа, варақ.
686. *Нуқуш* — (бирлиги нақш) нақшлар, ёзувлар, белгилар.
687. *Дўш* — яқин, йўлдош, ҳамдам.
688. *Айлар дамодам ишқ ўти жону дилим дегини жўш* — дамбадам ишқ олови жону дилим қозонини қайнатиб туради.
689. *Пардапўш* — айнан: пардани бекитувчи, парда тутувчи.
- Бу ўринда «сир ёпувчи» маъносидадир.
690. *Тамаъ* — умид, кўз тутмоқ, тиламоқ, истамоқ.
691. *Устувор* — барқарор, мустаҳкам. Бу ўринда «содик, садоқатли» маъносида қўлланган.
692. *Томеъ* — таъма қилувчи, тамаъгир, истовчи, умид қилувчи.
693. *Гаввос* — сув остига шўнғиб гавҳар изловчи киши. «Гаввос осо» — гаввосдай.
694. *Майи аҳмар* — қизил май, алвон май.
695. *Гурезон* — қочқоқ, қочаётган, қочиб юрган.
696. *Ламъа* — ёлқин, шуъла, нур.
697. *Бетор шамъ* — пиликсиз шам.
698. *Жисмини ҳар шаб сарбасар фурқатнинг ўтига ёқар* — ҳар кеча вужудини бошдан-оёқ айрилиқ ўтига ёқади.
699. *Маҳи Канъониён* — канъонликлар ойи, Канъон халқининг ойи.
700. *Дай* — қадимги календарга кўра қишнинг энг совуқ ойи. (20 декабрдан 20 январгача.)
701. *Билинг явми қиёматдур жудолик* — билинг: жудолик қиёмат кунидир.
702. *Абтар* — хароб, сўлгин, бахтсиз, паришон.
703. *Доимо кому муроди норавоман* — ҳамisha орзу-истагим амалга ошмайди.

704. *Агарчи мойил ўлмоқ шўхлар сориғаду осон,
Валекин қайтадин душвор басо ондин раҳо бўлмоқ.*—
Шўх (гўзал) ларга мойил бўлиш осон бўлса-да, бироқ улардан
қайта қутулмоқ жудама мушкулдир.
705. *Жаҳонда рутбаи оли келибдур шодлиғ* — жаҳондаги энг
олий мартаба шодликдир.
706. *Қариб* — яқинлик, дўстлик.
707. *Шикебо* — тоқат, сабр, тўзим, чидам.
708. *Гунбади даввор* — айланувчи фалак, жаҳон, ер шари.
709. *Ағёр хайли адувдур* — рақиблар душмандир.
710. *Жудо имондин ўлғай бадгумонлиғ* — шубҳаланиш имондан
жудо қилади.
711. *Юсуфнишонлиғ* — Юсуф кабидир. (Ўзбек классик адаби-
ётида сулувлнк рамзи, Яъқубнинг ўғли Юсуфдир.)
712. *Домодлиғ* — куёвлик.
713. *Хайли рақибон* — рақиблар гуруҳи, рақиблар тўдаси.
714. *Гардуни вожун* — тескари осмон, тўнкарилган фалак.
715. *Пок этарда эл дилин чиркин эрур собун қадаҳ* — халқ
кўнгли кирини тозалайдиган совун қадаҳдир.
716. *Оташбор* — ўт ёғиладиган, ўт ёғдирадиган.
717. *Аҳли мамот эҳё агар бўлса тонг эрмас* — ўликлар тирил-
са ажаб эмас.
718. *Субҳи козиб* — айнан: қалбаки, тонг. (Ҳақиқий тонг отиш-
дан олдин бир марта уфқ оқариб келади. Шуни субҳи козиб де-
йишган.)
719. *Иёр* — олтин-кумушнинг софлик даражасини аниқловчи.
720. *Ҳадиси сарех — аниқ сўз, равшан сўз.*
721. *Саҳеҳ* — тўғри, соғлом, дуруст.
722. *Жамоли сабеҳ* — гўзал жамол, сулув юз.
723. *Яди байзо* — оқ билак.
724. *Таржеҳ* — устун қўймоқ, афзал билмоқ.
725. *Мадеҳ* — мадҳ, мадҳия, мақтов, таъриф.
726. *Мушавваш* — паришон, хавотир, ғаш.
727. *Фуюз* — (бирлиги файз) файзлар, кўрklar.
728. *Шабоб айёми* — йигитлик пайти, навқиронлик даври.
729. *Бедил* — мафтун, маҳлиё, ошиқ.
730. *Мисли коҳ* — сомон сингари, сомонсимон.
731. *Бошимга чекар фикри савдо сипоҳ* — бошимга телбалик
лашкар тортади.
732. *Шоир интибоҳ* — уйғоқлик шоирни, ҳушёрлик шоирни.
733. *Мубоҳ* — мумкин, рухсат этилган.
734. *Фаттоҳ* — очувчи, тангри.
735. *Кишти* — қайиқ, кема.
736. *Маллоҳ* — кемачи, кема капитани, яхши суза оладиган
киши.
737. *Инчунин бояд* — шунақа бўлиши керак.
738. *Кўнгул банди буд ҳар тори гесўйаш* — ҳар тола сочи кўн-
гилни боғлаб олувчи эди.
739. *Аз чашми мо чу пинҳон шуд* — кўзимиздан нари кетди де-
гунча.
740. *Ҳамчу тийра зиндон шуд* — худди қоронғу зиндон бўлди.
741. *Ҳоли ман чи менурси?* — Менинг ҳолимни нега сўрайсан?
742. *Хотирам паришон шуд* — хотирим паришон бўлди.
743. *Этгали гирифтори бўсаи лабаш моро* — бизни лаблари
бўсасига асир этиш учун.
744. *Баъд аз он пушаймон шуд* — сўнг ундан пушаймон бўлди.

745. Зоҳидо, гули жаннат гар туро таманно буд — эй зоҳид, агар орзунг жаннат гули бўлса.
746. Соқиб, биёр саҳбо — эй соқий, май келтир.
747. Карда борҳо фарёд — кўп маротаба фарёд чекиб.
748. Икки кўз субҳу шом гирён шуд — икки кўзи эрта-кеч йиғлоқи бўлиб қолди.
749. *Хуш омади* — хуш келибсан!
750. *Сад* — юз (100).
751. *Шамъи тирози мажлиси ушшоқҳо хуш омади* — ошиқлар мажлисининг порлоқ шами, хуш келбисан!
752. *Чун интизор аз ҳад гузашт* — интизорлик ҳаддан ошгани учун.
753. *Авжи малоҳатда маҳу чун меҳр бинмуда хиром* — гўзаллик осмонида ой ва қуёш каби кезиб...
754. *Ояд зи баҳри қуштанат* — сени ўлдириш учун келса...
755. *Поён* — охир, ниҳоя, сўнг, чек.
756. *Укуш* — кўп, мўл, фаровон.
757. *Гунбази мину* — кўк гунбаз, зангори осмон.
758. *Зебу зин* — зебу зийнат.
759. *Фирдавси барин* — олий жаннат.
760. *Сипеҳри гардон* — айланувчи осмон, айланма фалак.
761. *Шарр* — ёмонликлар, ёмон қилгиликлар.
762. *Жумла суманбар* — барча оқбаданлар.
763. *Хўбларнинг аҳсани* — гўзалларнинг энг аълоси.
764. *Роғиб* — мойил, майлли, рағбатли.
765. *Пур об* — айнан: сув тўла.
766. *Хоки жанобинг* — даргоҳинг тувроғи, ҳузуринг тупроғи.
767. *Илтизом* — ўзига лозим билмоқ, мажбурият.
768. *Жамолинг партавидин ийд субҳидек мунаввор қил* — жамолнинг ёлқинидан байрам тонгидек нурафшон қил.
769. *Маониси дақиқу мажмаи алфози жонпарвар* — маънолари нозигу барча сўзлари жонга роҳат берадиган.
770. *Муғтанам* — ғанимат, айни пайти.
771. *Қийтурмоқ* — кўзни атайин қисиб қараш, ғамза.
772. *Бў* — ҳид, ис.
773. *Хуш одами* — ҳушёр киши, эс-ҳушли одам.
774. *Дилғир* — юраги сиқилган, зериккан.
775. *Таъхир* — кечиктирмоқ, пайсалга солмоқ.
776. *Сол ила маҳ* — йил ва ой.
777. *Барқ* — чақмоқ, яшин.
778. *Раъд* — момақалдироқ.
779. *Сунъи самаддур новаки* — (камонининг) ўқи тангри қудратидир.
780. *Хай* — тер, юздаги тер.
781. *Сар то сар* — бутунлай, борини, бошдан-оёқ.
782. *Чекиб мужғони шабравлар каби жон қасдиға ханжар, Белига зулфи анбарборидин мушкин таноб айлаб.* — Киприқлари ўғрилардай жон олиш учун ханжар яланғочлаган. Белига анбар ҳиди ёғиладиган зулфидан мушк ҳидли чилвир боғлаб олган.
783. *Бори сўзини аҳли назм силкига терди* — барча сўзларини шоирлар шеър шодасига тиздилар.
784. *Дурри хушоб* — ялтироқ дур, тоза дур.
785. *Вале ёр элин жомиға сам беинтиҳо қуйди* — бироқ рақиблар қадаҳига бениҳоя кўп заҳар қуйди.
786. *Оби баҳо* — боқийлик суви, обиҳаёт.
787. *Соғари саршор* — лиммо-лим қадаҳ, тўла жом.

788. *Мулаззас айламассан васл ила айёми талхимни* — аччиқ вақ-
тимни васлинг билан лаззатли қилмайсан.
789. *Беҳасиб* — «беҳисоб» сўзининг қофия ва вазн тақозосига
кўра бузилган шакли.
790. *Сил* — арит.
791. *Равзан-равзан* — тешик-тешик; илма-тешик.
792. *Фараҳангезлиғ* — қувонтирувчи, шодлик бағишловчи.
793. *Машишота* — қиз, келин, аёлларга пардоз берувчи аёл.
794. *Шеван* — нола, фиғон, зор.
795. *Рози ифшо бўлмишам* — сирим фош бўлди, розим элга ош-
кор бўлди.
796. *Пўяи дашти жунун этмак* — телбалик даштида қадам таш-
лаш.
797. *Не ажабким, гар менга мастур эрса соғу сўл,
Ланг аёқу мақсадим роҳи аро кўтоҳ қўл.* —
Унг-чап менга ёпиқ бўлса ажаб эмас. Чунки оёғим оқсоқ, мақса-
дим йўлидаги (уринишда) қўлим қисқа.
798. *Явмул ҳасиб* — айнан: ҳисоб-китоб куни (яъни қиёмат ку-
ни).
799. *Эй уқул аҳлиға бўлгон пешво* — эй оқилларга йўлбошчи бўл-
ган киши.
800. *Некў хисол* — яхши хулқли, яхши феъл-атворли.
801. *Гарданкашонлиғ* — айнан: бўйин товлашлик; қайсарлик,
ўжарлик.
802. *Ҳангом* — пайт, вақт, он, лаҳза.
803. *Қуллоб* — чангак, илгак.
804. *Сарчашмаи ҳайвон* — обиҳаёт булоғи; тириклик суви чаш-
маси.
805. *Ҳайратсигол* — ҳайратда қолган, лол қолган, тонг қолган.
806. *Васл аро иқболи маймуни музайян айлади* — висолда сао-
датли толенимга зийнат берди.
807. *Ҳамлазан* — ҳамла қилувчи, ташланувчи.
808. *Бахти нофаржом* — истиқболни ёмон.
809. *Бўлмади тадбил, ваҳ, вуслатга ҳижрон йиғлабон* — йиғлаш
билан айрилиқ висолга алмашинмади, оҳ!
810. *Фарангизода* — европалик бола; зодагон бола.
811. *Накўроқи* — яхшироғи, афзалроғи.
812. *Мушобеҳ* — ўхшаш, ўхшайдиган.
813. *Мулавван* — ранг-баранг, безакли.
814. *Пири хаммор* — майхона бошлиғи, май сотувчи.
815. *Сарнигун* — тескари, тўнтарилган.
816. *Тахайюл* — хаёллар, ўйлар.
817. *Ағниё* — (бирлиги — гани) бойлар, бадавлатлар.
818. *Мудоволонмадим* — даволанмадим.
819. *Қирпич* — гишт, гувала.
820. *Даррок* — гидрокли, оқил, зийрак, фаҳмловчи, сезгир.
821. *Рутаб* — ҳўл мева, янги пишган мева.
822. *Роиҳа* — ёқимли ҳид, хушбўй.
823. *Мукнат* — давлат, бойлик, қудрат.
824. *Зумурадгун хатиким лаъли шақкарвора ёзмишлар* — шакар
ёғиладиган лабга зумраданг хат ёзганлар. (Шоир ёрнинг устки
лабидаги майин тукларни назарда тутмоқда.)
825. *Мусаввир* — рассом, сурат чизадиган санъаткор.
826. *Бировга верди бахти бад чекарга оҳи дилсўзи* — бировга
юрак ўртанадиган оҳ тортиш учун ёмон толе берди.
827. *Ҳамул хайлеки, вор эрди муҳаббат оламида фард* — му-
ҳаббат дунёсида ягона бўлган гуруҳ.

828. *Мубоҳ бўлсун ўзунга, зоҳидо, тасбеҳ ила аврод* — эй зоҳид, тасбеҳ ўғирниш билан дуо зикр этиш ўзинга раво бўлсин.
829. *Эй малоҳат ганжи* — эй гўзаллик хазинаси.
830. *Қоқилиннга сунбули тарни муқайяд айладинг* — сочингга сунбулни асир қилдинг.
831. *Қаллош* — қашшоқ, камбағал, йўқсил.
832. *Минқош* — қисқич, шам пилигини кесадиган қайчисимон асбоб.
833. *Бebasар* — кўзсиз, сўқир ожиз.
834. *Мамзуж* — қўшмоқ, эзмоқ, аралаштирмоқ.
835. *Иқболу иззат аҳлининг киргон қаторига қачон, Қиймак билан дебоу хаз арзолу авбош устина.* — Разил ва авбошлар эғнига гулли ҳарир ва нозик ипак матолардан кийгани билан иқбол ва иззатли кишилар қаторига кирармиди?!
836. *Машруб* — ичимлик, шарбат.
837. *Лагадқўб* — тепкилаш, босқилаш, оёқости қилиш
838. *Побаста ўзни бебад ағлол этарман* — ўз оёғимни беҳисоб занжирлар билан боғлаб ташлайман.
839. *Чашми мартуб* — намли кўз, кўз ёши оқиб турган кўз.
840. *Айлаб миҳан бори қадим монанди нуну дол хам* — машаққатлар юки бўйинми нун ва дол каби эғиб қўйган.
841. *Они нўшига эрур муҳлик сами мудғам баса* — унинг шарбатига роса ҳалок қилувчи заҳар қўшилгандир.
842. *Қўйинг аро чашмим пуроб, айлаб тани зорим туроб* — манзилингда кўзларим жиққа ёш, шўрлик танимни гард-гард қилиб юбординг.
843. *Гулрухи некўшиям* — яхши хулқли, гул юзли (ёр).
844. *Нилгун торам* — ҳаворанг осмон; жаҳон, дунё.
845. *Роздон маҳрам* — роз билувчи дўст, сир билувчи сирдош.
846. *Ишқ амрозига умиди шифо қилмоқ ғалат* — ишқ касалига шифо умид қилиш хатодир.
847. *Гар урай десанг чу табли ошиқи фарзоналиғ* — доно ошиқлик ногорасини қоқайин десанг.
848. *Соҳибвафо* — айнан: вафо соҳиб; вафодор, садоқатли.
849. *Уқ киби қоматларин чекмак тилаб оғуш аро, Шавқ бозуси кучидин қадни ё қилмоқ ғалат.* — (Маҳбубаларнинг) ўқдай (тик) қоматларини қучоққа олишни ис-таб, эҳтирос билаги зўри билан қадни камондай эғиш хатодир.
850. *Тушмагай хуш ҳар каломи дилкушо фазл аҳлига* — ҳар бир сўз оқил кишиларга хуш келавермайди.
851. *Жонни маҳфуз айлагум ул хайл илгидин нетиб?* — У тўдадастидан жонни қандай сақлай оламан?
852. *Муқаввас* — қавсга ўхшаш, камалаксимон.
853. *Сийсат тиги* — қатл пичоғи, ўлим ханжари.
854. *Хадам* — ходим, хизматкор, чокар.
855. *Хай* — тер, юздаги тер.
856. *Хушк* — қуруқ, ташна.
857. *Вожун* — терс, тескари, чаппа.
858. *Жайҳун* — Амударё.
859. *Бози* — ўйин, найранг, фириб.
860. *Ғаммози* — сир очувчилик, чақнимчилик.
861. *Бурқат* — парда, чиммат.
862. *Сабоҳу шаб* — айнан: тонг ва тун; эрта-кеч.
863. *Ночиз* — арзимас, паст, беқадр.
864. *Заррин ўтоға* — зар жиға.

865. *Хорхор* — иштиёқ, эҳтирос.
866. *Жаллоди марг* — ўлим жаллоди.
867. *Турк шасти* — гўзалнинг қармоғи, гўзал чангаки.
868. *Ишқиё* — ошиқлар, мафтунлар, маҳлиёлар.
869. *Шокир* — шукр қилувчи, рози.
870. *Муродот* — муродлар, мақсадлар, тилаклар.
871. *Аслоҳо* — асло, ҳеч, мутлақо.
872. *Нуқли лаъли аҳмар яхшидур* — қизил лабни газак (закус-ка) қилиш яхшидир.
873. *Абан ан-жад* — ота бободон (тортиб), аждодлар.
874. *Амсол* — ўхшаш, тенгдош.
875. *Сийнаафгор* — кўкси абгор.
876. *Як бор* — бир марта, бир карра.
877. *Ламязал* — сўнгги йўқ, абадий.
878. *Лаъли шаққаринбор* — шакар ёғдирадиган лаб, ширинсўз лаб.
879. *Алкан* — соқов, гунг, тилсиз, дудуқ.
880. *Таваққуф* — кечиктириш, пайсалга солиш.
881. *Қаддинг фироқида дуто* — қаддинг айрилиғида букилган.
882. *Даҳан* — оғиз.
883. *Тўтиш шаққаршикан* — шакар чайнайдиған тўти (ширинсўзликка ишора).
884. *Борму санга ҳусн аро деки адилу бадил* — айт-чи, чиройда сенга тенг-тўш келадиган борми?
885. *Муштари* — харидор, талабгор, ошиқ.
886. *Мубайян айламак* — баён қилмоқ, фош этмоқ.
887. *Маҳбас* — қамоқ, зиндон.
888. *Данг* — тенг, баробар.
889. *Монанди жў* — ариққа ўхшаб, ариқдай.
890. *Мў ба мў* — айнан: сочма-соч; битталаб.
891. *Сў ба сў* — ҳар томонга.
892. *Малолгангез* — малол келтирувчи, қийнайдиған.
893. *Ширин мақол* — ширинсўз.
894. *Лайли лиқо* — юзи Лайлига ўхшайдиған.
895. *Жало* — ватандан бош олиб чиқиб кетиш.
896. *Нозил* — инган, тушган, юқоридан тушган.
897. *Шомил* — мансуб, тегишли.
898. *Зумрай ушшоқа дохилдур* — ошиқлар тўдасига мансубдир.
899. *Таҳқиқ* — ҳақиқат қилиш; бирор нарсанинг ҳақиқатини текшириш.
900. *Балойи ногаҳондур кизбким андин паноҳ этгил* — ёлғон — кутилмаган балодир, ундан эҳтиёт бўл.
901. *Мусодиқ* — садоқатли, вафодор.
902. *Анин* — нола қилиш, оҳ тортиш.
903. *Ҳури ийн* — оқ танлик, чиройли кўзли қиз; жаннатдаги гўзал ҳур.
904. *Қабки дари ажз ила дер: «Офарин!»* — Тоғ каклиги сенга камтарлик билан «Офарин!» дейди.
905. *Еки фуюзот аро хулди барин?* — Еки файзлиликда аъло жаннатми?
906. *Одати хашм ила кин* — одати ғазаб-ва кек.
907. *Ранжи миҳан чикмайин олам аро Қилмади ҳеч бир киши ганжурлиг.* —
- Оламда машаққат азобини чекмай ҳеч ким хазиначилик қилмаган.
908. *Нек ком* — яхши ном (чиқарган киши).

909. *Оҳи жаҳонсӯз* — жаҳонни куйдирадиган оҳ, қаттиқ оҳ тортиш.

910. *Толеи фархунда, ҳумоюндир* — толеи қутлуғ, шарафлидир.

911. *Айтайин асрори хафо сомез ёл,
Ким санго бўлғусидурур дастгир.*—

Қулоқ сол, яширин сирларни айтай, бу бир кун сенга асқатади, сени қўллайди.

912. *Тажаммул* — шукуҳ, дабада.

913. *Соҳибсарир* — тахт эгаси.

914. *Муталло* — тилла суви югуртирилган, зарҳалланган.

915. *Вирди забон* — (номини) тилга келтирмақ, такрорламақ.

916. *Сийминбари даҳрким қишу ёз,
Варзиш қиладур тағофилу ноз.*—

Жаҳоннинг оқбадан (дилбари) қишу ёз кўриб кўрмасликка солиш ва чоз қилишни машқ қилади.

917. *Васлидин эса муроди фирдавс,*

Дўзахдин ёлур фироқ аломат.

Ёр васлидан мақсад жаннат бўлса, айрилиғи — дўзахдан нишонандир.

918. *Ҳусн ичра жаҳонда эрди ашҳар* — чиройда дунёда энг машҳур эди.

919. *Дубора* — иккинчи марта.

920. *Кажниҳод каж гардун* — табиатан эгри бўлган тескари айланувчи фалак.

921. *Дун* — паеткаш, ярамас, тубан кимса.

922. *Дўстларга бўлуб вубол иқбол,*

Хайли аъдони толеи маймун.—

Дўстлар иқболи бахтсизликка чулғаниб, ёвлар гуруҳининг толеи саодатли бўлди.

923. *Комжўлар* — бахт изловчилар, орзу қилганлар.

924. *Хисрави хўрдадон* — зийрак идрокли шоҳ, билимдон подшоҳ.

925. *Ком* — орзу, мақсад, тилак.

926. *Тариқ* — йўл, маслак.

927. *Тақозолар айлаб тааллуқ сори* — уйланишга интиласан.

928. *Қилур оқибат даҳрдин интиқол* — охири оламдан кетади.

929. *Эмиш ақрабу морваш заҳрдор* — чаён ва илон сингари зарли эмиш.

930. *Нуқра* — кумуш (пул).

931. *Шай* — нарса, предмет.

932. *Озими роҳи фано* — йўқлик йўлига кирган (*ўлим*).

933. *Амният* — тинчлик, омонлик, дориломонлик.

934. *Иттисол* — боғланиш, уланиш, висолга интилиш.

935. *Мадхали зи ақл* — ақлга тегишли, ақлли, оқил.

936. *Мисдоқ эли* — ҳужжатли кишилар, далилли одамлар, садоқатлилар.

937. *Чоранардоз* — чорасини топадиган, тузатадиган, иложини қиладиган.

938. *Гардиши афлок* — фалак ҳаракати.

939. *Юзланур ҳар нафасда ранж манга,*

Бўлмайин фатҳи боби ганж манга.—

Хазина эшигини оча олмай ҳар лаҳзада қийинчиликка дуч келман.

940. *Аҳдишкан* — аҳдини бузадиган, ваъдасида турмайдиган.

941. *Фархунда рў* — гўзал юзли, гўзал чеҳрали.

942. *Нужум* — (бирлиги — нажм: юлдуз) юлдузлар, сайёралар.
943. *Мулаззас* — лазиз, лаззатли, тотли, мазали.
944. *Эл коҳиши* — халқ таънаси, эл қарғиши.
945. *Ғамзудо* — ғамни ёзувчи, ғамни кетказувчи.
946. *Дикар нахли* — ниҳолни тикади, ниҳол ўтқазади.
947. *Суроҳи дилкушо* — кўнгилочар май шишаси.
948. *Кўзи қиймоч* — қийиқ кўзлик.
949. *Суроҳ* — май шишаси, бутилкасимон узун бўйинли май идиши.
950. *Алоло* — ғовға, шовқин-сурон, қий-чув.
951. *Бисёр алаз* — жуда лаззатли, кўп ширин, роса тотли.
952. *Сийм зақан* — кумуш бақбақа, оппоқ бақбақа.
953. *Анжом* — ниҳоя, охир, сўнг.
954. *Нуфуз* — таъсир қилувчи, таъсир, асоратли.
955. *Такаллум қилғил* — гапир, сўзла.
956. *Васлини нишоти ўйла жовид қони?* — Висоли шодлиги бунчалик ҳамишалик қани?
957. *Ранги бўладур филмасал фом қадаҳ* — (Киши) ранги қадаҳ рангига киради.
958. *Ғараз* — мақсад, истақ, ният.
959. *Назм элин чолоки* — шоирларнинг чечани.
960. *Ниам* — ноз-неъматлар.
961. *Ҳосидпеша* — ҳасадчи, ҳасад қилувчи.
962. *Қофий* — кифоя қиларли, аниқ, етарли.
963. *Беҳиммат элдин яхшироқ эрмиш сагу гову ҳимор* — ҳимматсиз одамлардан ит, сигир ва эшак яхшироқдир.
964. *Мустаҳсан* — яхши, маъқул, соз.
965. *Соф ўлса умри муддати* — умри тугаса, ўлса.
966. *Жанжўлиғ* — жангарилик, уруш чиқаришга уринишлик.
967. *Бурҳон* — далил, гувоҳ.
968. *Бергали таъдиб чархи нилфом* — кўк фалак унинг адабини бериш учун...
969. *Мухтасиблик* — назорат қилишлик.
970. *Фалон бозилға бўлсун борҳо дашном уза дашном* — фалон сажийга қарғиш устига қарғиш ёғилсин.
971. *Хуш эрди топса андоқ элни умри муддати итмом* — ундай одамни умри тугаса яхшироқ эди.
972. *Фалони дуздким таррорлиғдур пешаси доим, Анга чарх авнидин етса накўтар эди таъдиб.* — Доим ҳунари ўғрилиқ бўлган фалончи ўғрини фалак амалдори тутиб (олиб), адабини берса яхшироқ бўларди.
973. *Бори сорикға ушбу лаҳза сар то сар эди таъдиб* — шу лаҳза ўғриларнинг ҳаммаси адабини еган бўларди.
974. *Шухраи офоқ* — жаҳонда шухрат қозонган.
975. *Суханчинлиғ* — сўз ўғирлаш, сир ўғирлаш, чақимчилик.
976. *Хўрду хоб* — айнан: емоқ ва ухламоқ; еб-ичмоқ.
977. *Иши ошоми хамр этмак* — иши май ичишдир.
978. *Нисоосо* — хотинга ўхшаб, хотинсимон.
979. *Адабдур издиёдбахши иззат* — одоб кишига иззат бағишлайди; одобли киши иззатли бўлади.

МУНДАРИЖА

Аваз Ўтар ўгли.*	Айёмий (Ю. Юсупов)	5
Оташин мисралар		17
Рангин ғазаллар		29
Муламмаълар		229
Мустазодлар		231
Мураббаълар		234
Мухаммаслар		242
Мусаддаслар		280
Мусамманлар		283
Таржеъбанди хомиса		289
Таржеъбанд		301
Соқийнома		303
Рубойлар		312
Қитъалар		325
Изоҳлар*		332

На узбекском языке

АВАЗ

Избранное

Редактор **А. Қосимов**
Рассом **Б. Хайбулин**
Расмлар редактори **М. Карпузас**
Техн. редактор **Э. Саидов**
Корректор **С. Тоҳирова**

ИБ № 2867

Босмахонага берилди 13.01.84 Босишга рухсат этилди 25.05.84.
Формати 84x108^{1/32}. Босмахона қоғози № 3. Адабий гарнитура.
Юқори босма. Шартли босма л. 19,32 Шартли л кр.—оттиск
19,32 Нашр. л 17,1 Тиражи 10000 Заказ 1635/1148 Баҳоси 1с. 90 т.
Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 700129.
Тошкент Навоий кўчаси, 30.

Нашриётлар полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича
ЎзССР Давлат комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия иш-
лаб чиқариш бирлашмасининг 3-босмахонасида босилди.
Ю. Абад массиви Мурадова кўчаси, 1.